Κ Ο Ε Λ Ε Θ

ΤΟΜΟΣ Α΄

Printed in Greece

Σεπτέμβριος 1951—Έκδοση Α'

100 ΑΘΑΝΑΤΑ ΕΡΓΑ ΑΡ. 16

ΚΟΕΛΕΘ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΚΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΗ
ΒΙΒΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Κ. Ι. ΦΡΙΛΙΓΓΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ — ΤΣΩΡΤΣΙΛ 50

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Ὁ Κώστας Φριλίγγος δὲν εἶναι πιὰ κοντά μας. Πέθανε στὶς 15 Δεκεμβρίου 1950 στὴν Πέτρα τῆς Λέσβου, ποὺ ἦταν ἡ δεύτερη μικρή του πατρίδα. Λίγο καιρὸ πρίν, εἶχε παραδώσει ἕτοιμο γιὰ ἔκδοση στὴ σειρὰ τῶν «Ἑκατὸ Ἀθάνατων Ἔργων» τὸ χειρόγραφο τῆς μεγάλης του Ἀνθολογίας ἀπὸ τὴ Βιβλικὴ λογοτεχνία.

Ἡ χαρὰ ποὺ αἰσθάνεται κάθε δημιουργὸς πνευματικοῦ ἔργου γιὰ τὴ συντέλεσή του φυσικὸ εἶναι νὰ ὁλοκληρώνεται γιὰ τὸ λογοτέχνη μὲ τὸ τύπωμα τοῦ ἔργου του αὐτοῦ, μὲ τὸ παρουσίασμά του στὸ κοινό, στὸ ὁποῖο εἶναι προορισμένο νὰ μεταδώσει τὴ λίγη ἢ πολλὴ αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, τὴ μικρὴ ἢ μεγάλη ὠφέλεια ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ μεταδώσει.

Σπάνια εἶναι τόσο δικαιολογημένη ἡ τέτοια χαρά, ὅσο θὰ ἦταν γιὰ τὸν Κώστα Φριλίγγο, ἂν ζοῦσε νὰ δεῖ τυπωμένη τὴν Ἀνθολογία του. Χαρὰ καὶ περηφάνια μαζί. Γιατὶ ἡ Ἀνθολογία αὐτὴ εἶναι, μὲ ὅλη τὴ σημασία τοῦ ὅρου, ἔργο ζωῆς. Ὄχι πὼς ἦταν τὸ μόνο. Κάθε ἄλλο μάλιστα. Ὁ γιατρὸς αὐτός, ποὺ μὲ βαθιὰ ἐπιστημονικότητα καὶ μὲ ἀνώτερα ἀνθρωπιστικὰ ἰδανικὰ ἀνακούφιζε τὸν πόνο στὴ γύρω του κοινωνία, ἔδειξε παράλληλα μιὰ πολύπλευρη λογοτεχνικὴ δραστηριότητα μὲ καρποὺς σπάνιας ποιότητας.

Λυρικός, ἔκλεισε σκέψεις εὐγενικὲς καὶ γνήσιες συγκινήσεις σὲ στίχους καλοδουλεμένους καὶ μελωδικούς, ποὺ ἔχουν ὅλη τὴ θέρμη, τὸν παλμὸ καὶ τὴ χάρη τῆς Ἰωνίας, ὅπου γεννήθηκε.

Πεζογράφος, σύνθεσε μιὰ σειρὰ διηγήματα, ποὺ δυστυχῶς δὲν πρόφτασε νὰ τὰ ἐκδώσει.

Δραματικός, ἔγραψε μιὰ τραγωδία, ἀνέκδοτη κι αὐτὴ ὣς σήμερα, τὸ Σαούλ, μὲ ὑπόθεση παρμένη ἀπὸ τὴ Βίβλο, τὴ μεγάλη πηγὴ τῶν συγκινήσεών του.

Μελετητὴς τῶν ἀρχαίων, ἔδωσε πρότυπες λογοτεχνικὲς μεταφράσεις τῶν Κατ' Ἀπίωνος λόγων τοῦ Φλάβιου Ἰώσηπου—αὐτὸ τὸ ἔργο ἔχει ἐκδοθεῖ,—τῶν Ἀργοναυτικῶν τοῦ Ἀπολλώνιου, τῶν Φοινισσῶν τοῦ Εὐριπίδη καὶ τοῦ Αἴαντα τοῦ Σοφοκλῆ.

Ἀλλὰ θέση ἐντελῶς ξεχωριστὴ μέσα στὴ λογοτεχνία μας δίνει στὸν Κώστα Φριλίγγο ἡ ἐργασία του γιὰ τὴν ποιητικὴ ἀπόδοση στὴ γλώσσα μας τῶν λογοτεχνικῶν κειμένων τῆς Π. Διαθήκης. Ἐργασία μοναδικὴ καὶ πολύμοχθη, ποὺ τῆς ἀφιέρωσε περισσότερα ἀπὸ σαράντα χρόνια τῆς ζωῆς του. Γιὰ τὸν ἄθλο αὐτὸν ἦταν προετοιμασμένος ὅσο κανένας ἄλλος. Ἡ θεολογική του κατάρτιση, ἡ βαθιά του ἑλληνομάθεια, ἡ κυριαρχία του πάνω στὰ ἐκφραστικὰ μέσα τῆς νέας μας γλώσσας καὶ στοὺς στιχουργικούς της τρόπους καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ ποιητική του φύση καὶ ἡ ἀπόλυτη ψυχική του ἐναρμόνιση μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Βίβλου συνδυάστηκαν γιὰ νὰ δώσουν ἕνα ἔργο κυριολεχτικὰ μοναδικὸ καὶ ἀσύγκριτο. Στὶς ἀρετὲς αὐτὲς πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ἡ εὐσυνειδησία του καὶ μιὰ συναίσθηση εὐθύνης ποὺ παρακίνησαν τὸ Φριλίγγο ν' ἀσχοληθεῖ σοβαρὰ στὴ μελέτη τῆς ἑβραϊκῆς, γιὰ νὰ μπορέσει

νὰ πλησιάσει τὰ ἔργα ποὺ ἤθελε νὰ μεταφράσει στὴν ἀρχική τους μορφή. Οἱ σπουδές του αὐτὲς προχώρησαν τόσο, ὥστε τοῦ ἔδωσαν τὴν ἱκανότητα νὰ συντάξει κι ἕνα ἑβραϊκὸ λεξικό, ποὺ δυστυχῶς κι αὐτὸ ἔμεινε ἀνέκδοτο.

Τῶν μακρόχρονων καὶ πολύμοχθων βιβλικῶν ἐργασιῶν του δείγματα λαμπρὰ ἔδωσε ζώντας ὁ Κώστας Φριλίγγος μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ Ἄσματος Ἀσμάτων, τοῦ Ἰὼβ καὶ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ. Τὰ «Ἑκατὸ Ἀθάνατα Ἔργα» εἶνα περήφανα ποὺ προσφέρουν σήμερα στὸ μορφωμένο Ἑλληνικὸ κοινὸ τὸ κορύφωμα, τὸν ὡριμότερο καρπὸ τῶν μόχθων τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τὴν Ἀνθολογία του, ποὺ εἶναι κυριολεχτικὰ ἕνα Ἔργο Ζωῆς, τὸ μεγάλο ἔργο μιᾶς ἄξιας ζωῆς, ἀφοσιωμένης γόνιμα σ' αὐτό.

*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ὅτι τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν Ἑβραίων, ὅσα βρίσκουνται μέσα στὸν Κ. τῆς Π. Δ. ἔχουν χωριστὰ ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ σημασία τους καὶ λογοτεχνικὴν ἀξία μεγάλη καὶ ὅτι εἶναι τὰ μόνα κείμενα ποὺ ἀντιπροσωπεύουν γενικὰ τὴν πνευματικὴν ἐκδήλωση τοῦ πολὺ παλιοῦ κι' ἀγωνιστῆ στὸ σπαθὶ καὶ στὴ σκέψη ἐτούτου λαοῦ, δὲ χωράει συζήτηση. Τὴ λογοτεχνικὴ καὶ ποιητικὴ ἀξία τῆς Βίβλου τὴν ἔχει ἀναγνωρίσει ὁμόθυμα καὶ χωρὶς καμιὰν ἐπιφύλαξη ὅλη ἡ παράδοση κ' ἡ ἱστορία τῶν Γραμμάτων καὶ τὴν ἔχουν ὑποστηρίξει ἀνοιχτὰ καὶ ξεκάθαρα πάρα πολλοὶ φιλόλογοι καὶ λογοτέχνες ὀνομαστοὶ καὶ πρὶν καὶ στὰ χρόνια μας ἀκόμη περισσότερο, ἀπὸ τὴν 'Αναγέννηση κι' ἐδῶ. Καὶ τὸ σπουδαιότερο εἶναι πὼς ὄχι λιγότεροι συγγραφεῖς καὶ ποιητές, ὁλκῆς μεγάλης καὶ φήμης παγκόσμιας, σὲ ὅλες τὶς πνευματικές τους ἐκδήλωσες, καὶ τὶς πιὸ ἀντίνομες καὶ ἀντιβιβλικές, φέρνουν ὁλοφάνερη ἀπάνω στὰ ἔργα τους, ὄχι πιὰ τὴ μορφολογικὴ καὶ θεματογραφική, παρὰ τὴν ἐσώτερη λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐπίδραση τῆς Γραφῆς. Τόσο, ποὺ δὲ θᾶναι ἴσως ὑπερβολή, ἂν λέγαμε πὼς ἡ διανόηση στὴν Εὐρώπη, τουλάχιστο, πληρώνει ἕνα διπλὸ φόρο, αἰῶνες τώρα, σὲ δυὸ μεγάλους πνευματικοὺς κολοσσούς, στὴ δωδεκάθεη ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ στὴ Βιβλικὴ Ἰουδαία.

Ἐδῶ, βέβαια, δὲν εἶναι τὸ μέρος ὅπου θ' ἀναζητήσουμε ὡς ποῦ, μέσα στὴν περιοχὴ τῆς σκέψης καὶ τοῦ λόγου, ἔχει τὶς ρίζες του τὸ αἰωνόβιο αὐτὸ βιβλίο. Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς οἱ καιροὶ καὶ τὰ λογοτεχνικὰ συστήματα

ποὺ ἀλλάξαν καὶ πέρασαν, ἀντὶς νὰ λιγοστέψουν, μεγάλωσαν τὴ λογοτεχνική του ἀξία. Αὐτὸ μάλιστα μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς ἀπόμεινε τὸ πιὸ ἄτρωτο σημεῖο του. Ἀδίσταχτα ὅμως μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς ἐξαίρεση σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς ἐπίδρασης, ποὺ ἀναφέραμε πρίν, παρουσιάζομε μονάχα ἐμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες. Λείπει οὐσιαστικὰ βιβλικότητα ἀπὸ τὰ λογοτεχνικά μας κείμενα πεζὰ καὶ ποιητικά. Ἐκεῖνο τὸ βιβλικὸ «ρούαχ τοῦ Κυρίου» [1]), μὲ ὅλη τὴν πλατιὰ κι' ἀναπλαστικὴ σημασία του, δὲν ἀχνοσαλεύει ἀπάνω ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς νέας λογοτεχνίας μας. Κι' ἂν κάπου παρουσιάζεται, φαίνεται κι' ἐκεῖ, ἀλλοῦ σὰ σκόπιμο κι' ἀλλοῦ, ἂν καὶ πιὸ ἐπιτυχημένα, σὰ στοιχεῖο ξένο καὶ παρείσαχτο, σὰν τρόπος μονάχα λογοτεχνικὸς παρὰ σὰν κάτι ποὺ ἔχει τὴν καταγωγή του ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ καὶ παράδοση.

Κάτι τὸ πολὺ σημαντικὸ μέσα στὸ λιτὸ καὶ φαινομενικὰ πρωτόγονο τρόπο τοῦ Βιβλικοῦ λόγου ζεῖ καὶ μᾶς ἐπιβάλλεται ἀκόμα. Ἂν καὶ ἀπευθείας καὶ γιὰ πρῶτο σκοπὸ δὲν κάνει τέχνη ἡ Βίβλος, τὴ Βιβλικὴ ὅμως λογοτεχνία καὶ ποίηση θὰ τὴν ἀντικρίσουμε καὶ θὰ τὴ δοῦμε κι' ἐδῶ, ὅπως στὸ «Ἆσμα Ἀσμάτων», στὸν «Ἰὼβ» καὶ στοὺς «Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ» [1]), ὄχι σχετικά, παρὰ ὁλότελα κι' ἀπόλυτα, ὅπως θὰ βλέπαμε τὴ λογοτεχνία καὶ ποίηση ὁποιουδήποτε λογοτεχνικοῦ κείμενου, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ θέμα καὶ τὸ περιεχόμενό του. Δὲ θὰ τὰ δοῦμε ὅπως οἱ «λογοτεχνοῦντες», ἂς ποῦμε, θεολόγοι, σὰν διακοσμητικὸ μονάχα στοιχεῖο τῆς Βίβλου, οὔτε ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς «θύραθεν», ποὺ ἀπὸ προκατάληψη ἴσως δὲ βρίσκουν καὶ μεγάλα πράματα, οὔτε κὰν γνήσιο ποιητικὸ παλμό, μέσα στὸ πληθωρικὰ θρησκευτικό, θεοκρατικὸ κι' ἐπίμονα καὶ μονότονα θεματογραφικὸ κ' ὑπηρετικό, σχεδόν, αὐτὸ εἶδος τῆς Βιβλικῆς λογοτεχνίας. Ἐμεῖς, χωρὶς ἴσα-ἴσα νὰ θίξουμε ἐδῶ κανένα ἀπὸ τὰ τόσα καὶ τόσα βιβλικὰ ζητήματα, θ' ἀποβλέψουμε μονάχα στὴ λογοτεχνικὴν ἀξία τῆς Βίβλου «αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν» κι' αὐτὴ

[1]) Κοίτα Κ. Ι. Φριλίγγου «Ἆσμα Ἀσμάτων», Σμύρνη 1912 (Β' ἔκδ. Μυτιλήνη 1937) — «Ἰώβ», Ἀθήνα 1931 — «Ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ», Ἀθήνα 1946.

θὰ προσπαθήσουμε, στὴν «Ἐκλογὴ» ποὺ δίνομε, νὰ παρουσιάσουμε ὅσο μποροῦμε πιὸ ἁδρὰ καὶ παραστατικά. Γιὰ μιὰ λογοτεχνία, βέβαια, ὅσα κι' ἂν γράψει κανείς, ποτὲς δὲ θὰ μπορέσει νὰ μεταδώσει τὸν παλμό της καὶ τὴν οὐσία της. Ὅσο κι' ἂν τὴν ἀναλύσει, πάντα θ' ἀφήσει ἀπ' ἔξω τὸ κυριώτερο. Ὅλα τ' ἄλλα μποροῦν νὰ βοηθήσουν, δὲ θᾶναι ὅμως τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν αἰσθητική της κατάχτηση, αὐτὴ ποὺ δίνει ἴσα-ἴσα στὴν Τέχνη τὴν ξεχωριστὴ καὶ ἰδιαίτερη θέση της μέσα στὴν περιοχὴ τῆς ἀνθρώπινης σκέψης καὶ δημιουργίας. Ἡ οὐσία καὶ τὸ νόημα τῆς Τέχνης βρίσκουνται—μόλις κι' αὐτὸ μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε—μέσα στὴν καθολικὴ καὶ πλέρια ψυχικὴν ἕνωση κι' αἰσθητικὴ κατάχτηση τοῦ ἴδιου ἔργου τῆς Τέχνης, ὡς τοὺς πιὸ λεπτομερειακούς του χυμούς. Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πρέπει κανεὶς νὰ νιώσει τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικοινωνήσει, ὡς ἕνα βαθμό, μὲ τὰ ἔργα τῆς Τέχνης. Αὐτὴ τὴν αἰσθητικὴ ἀνάγκη πρέπει ν' ἀναζητήσουμε στὸν καθένα νὰ τὴν ξυπνήσουμε μέσα στὴν ψυχή του, νὰ τὴν παρασταθοῦμε καὶ νὰ τὴν κάνουμε, ἂν ὄχι τίποτ' ἄλλο, ἕνα τουλάχιστο ἀπὸ τὰ κύρια συστατικὰ τῆς πνευματικῆς του κατάρτισης. Ἱστορία δὲν εἶναι ἡ Τέχνη. Ἡ Τέχνη ἔχει τοὺς δικούς της δρόμους. Καὶ γιὰ νὰ γγίξει τὴν ψυχὴ καὶ νὰ κάνει τὸ θάμα της, πρέπει ἀπάνω στοὺς δικούς της δρόμους νὰ περπατήσει. Ἀπ' ὅπου ἀλλοῦ ἂν τὴν ἀναγκάσουμε νὰ περάσει, θᾶναι μάταιος κόπος. Μπορεῖ τότες νὰ δώσουμε ἱστορία, θεολογία, ἀρχαιολογία καὶ γεωγραφία, ἀκόμη κι' ὅλη τὴ σοφία τοῦ κόσμου, τὴν Τέχνη ὅμως ποὺ κρύβουν τὰ κείμενα ποὺ συστήνουμε καὶ ποὺ γι' αὐτὰ γίνεται τόσος λόγος καὶ θόρυβος, δύσκολα, χωρὶς ἐκεῖνα τὰ ἴδια, θὰ μπορέσουμε νὰ τὴ μεταδώσουμε.

Τὸ περιεχόμενο μάλιστα τῆς Βίβλου, ὅσο κι' ἂν προκαταβολικὰ φαίνεται στενόχωρο κι' ὄχι τόσο κατάλληλο γιὰ μιὰν ἀνεξάρτητη κι' αὐτόνομη τέχνη κι' ὅσο κι' ἂν ὁ ἀποκλειστικὰ ἠθικοθρησκευτικὸς κι' ὡς ἕνα σημεῖο ἀντιποιητικὸς τρόπος ἀδυνατίζει τὴν οὐσία καὶ τὸ σκοπὸ τῆς ἀληθινῆς Τέχνης, αὐτὸ δὲ θὰ μᾶς σταματήσει διόλου. Ἴσα-ἴσα μάλιστα καὶ μέσα σ' αὐτό, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἄλλο, καὶ τὸ πιὸ κοσμικὸ κι' ἀνθρώπινο, ἂς ποῦμε, περιεχόμενο, θὰ ζητήσουμε τὴν καθαυτὸ λογοτεχνικὴ γραμμὴ

καὶ συγκίνηση, χωρὶς νὰ τὴν ταυτίσουμε μὲ τὴ θρησκευτικότητα τοῦ Ἰσραήλ, οὔτε νὰ συνδέσουμε καὶ νὰ ἐξαρτήσουμε μονάχ' ἀπ' αὐτή, τὴν αὐτοτέλεια καὶ τὴν ἀξία της. Τὴν τελευταία θὰ τὴ δοῦμε σὰν ἀφορμὴ μονάχα γιὰ τὸν ὡραῖον ἀγώνα τῆς ἰουδαϊκῆς σκέψης, ποὺ μ' αὐτὴ βρῆκεν ἕνας λαὸς τὸ δικό του ἐθνικὸ καὶ φυλετικὸ τρόπο γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ λογοτεχνικά. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι ἂν τὸν τρόπο ποὺ διάλεξε τὸν κράτησε ἡ σκέψη του κι' ἂν στὸ δρόμο του ἀπάνω, ἀντὶς νὰ μᾶς δώσει τὸ Νόμο καὶ τὸ Δεκάλογο τῆς θρησκείας του μονάχα, μᾶς ἔδωσε καὶ τὸ βιβλίο τοῦ ἀνθρώπινου Λόγου του μὲ ὅλη τὴν ποίηση καὶ τὴ λογοτεχνία του μαζί. Εἴτε ὁ Λόγος αὐτὸς ἔχει πάρει μέσα σ' αὐτὸ τὴν ὁριστική του ἔκφραση καὶ μορφὴ εἴτε παρουσιάζεται σὰ μισὸς κι' ἀτέλειωτος σ' ἕνα πρωταρχικὸ ἀκόμα, ἀκαταστάλαχτο κι' ἀποκαλυπτικὸ ἀναβρασμό, ποὺ ὅλο καὶ πάει πρὸς τὴν ἐκφραστική του ἐντέλεια καὶ τὸ ἀποφεύγει καὶ δὲ γίνεται καμιὰ στιγμὴ καὶ σὲ καμιὰ σελίδα στατικός, παρὰ βρίσκεται πάντα στὴ γένεσή του ἀπάνω. Τὸ περίφημο ἐκεῖνο «τόου βαβόου» [1]) τῆς Βιβλικῆς κοσμογονίας εἶναι χυμένο, θαρρεῖς, κι' ἀπάνω στὸ λόγο τῆς Βίβλου. Ἕνα «τόου βαβόου» ποὺ πάει νὰ δημιουργηθεῖ καὶ νὰ σταματήσει κάπου καὶ δὲν τὸ κάνει καὶ δὲν ξεκαθαρίζεται, γιὰ τὰ δικά μας τουλάχιστο, τὰ ἑλληνομαθημένα μάτια, παρὰ ὅλο κι' ἁπλώνεται καὶ μέσα στὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν κάνει νὰ φτάνει σὲ μᾶς σὰ μέσ' ἀπὸ φλεγόμενη βάτο καὶ καταιγίδα. Καὶ τὰ πράματα τὰ πιὸ ἁπλὰ ἐκεῖ τὰ τριγυρίζει ἕνα τέτοιο μυστήριο καὶ γοητεία ποιητική, ποὺ ἐνῶ ξαίρεις πὼς χέρια ἀρκετὰ γυμνασμένα στὸ εἶδος τους γράψαν καὶ τὸν πεζὸ καὶ τὸν ποιητικό της λόγο, ὅμως τὸ χέρι τοῦ τεχνίτη οὔτε κὰν τὸ ὑποψιάζεσαι καὶ θαρρεῖς πὼς μοναχά τους τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράματα λένε τὴν ἱστορία τους καὶ κάνουν τὴν ποίησή τους νὰ βγαίνει ἀβίαστα καὶ φυσικὰ δίχως φιλολογικὲς ἐπινόησες καὶ προσπάθειες. Ὅλα μπορεῖς, ἂν βιαστεῖς, νὰ τῆς τ' ἀρνηθεῖς, ἴσως, τῆς Βιβλικῆς λογοτεχνίας. Ἕνα ὅμως δὲ θ' ἀρνηθεῖς. Τὴ γνήσια καὶ πηγαία ποιητική της ἄνθιση καὶ καταγωγή. Ὁ

[1]) Κοίτα «Γένεση» κ. Α'.

Ἑβραῖος συγγραφέας ἔχει τὴν πεῖρα τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψης στὸν ὑπέρτατο βαθμό. Εἶναι χορτάτος ἀπ' ὅλα. Δὲ χάνεται σ' ἐξυπνάδες καὶ μικρολεπτομέρειες. Κυνηγᾶ τὶς πολὺ μεγάλες γραμμές. Ἐξ ἄλλου αὐτὸ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ θέμα του. Εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα γιὰ κεῖνον. Κάθε ἄλλο στολίδι θὰ τὸ ἀσκημίσει. Γράφοντας δὲν πασκίζει νὰ κάνει προσωπικὸ ὕφος, οὔτε νοιάζεται γιὰ μιὰ τέτοια μάταιη φιλοδοξία. Ὅπως ὑποτάχτηκε στὸ Γιαχβέ του, ἔτσι καὶ τὸ λόγο του τὸν ὑπόταξε στὶς καθολικὲς πηγὲς τῆς φυλῆς του. Πῶς τώρα μὲ τ' ἁπλούστερα μέσα κάνει μεγάλη λογοτεχνία καὶ ποίηση, αὐτὸ εἶναι τὸ κοινὸ μὰ καὶ τὸ πιὸ δύσκολο μυστικὸ κάθε ἀνώτερης Τέχνης.

Καὶ στὸ γραμματικὸ τὸ μέρος ὁ Βιβλικὸς συγγραφέας δὲ στέκεται αὐστηρά, ἀλλὰ βγαίνει μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐκολία ἀπ' τὸν κανόνα κι' ἀπ' τὴ σειρά. Τὸ ἕνα ρηματικὸ ἢ ὀνοματικὸ πρόσωπο γίνονται ἀξαφνικὰ μέσα στὴν ἴδια πρόταση πολλά. Τὸ πρῶτο πρόσωπο γίνεται δεύτερο ἢ καὶ τρίτο λίγο παρακάτω. Ὁ ἑνικὸς γυρίζει σὲ πληθυντικὸ μέσα στὸ ἴδιο νόημα ἢ ὑποκείμενο ἑνικοῦ ἀριθμοῦ συνοδεύεται ἀπὸ ρῆμα πληθυντικοῦ καὶ ξανάστροφα. Καὶ τὰ γένη μεταλλάζουν εὔκολα καὶ κεῖνα. Ἕνα ὁρισμένο πρόσωπο ἀλλάζει παρακάτω μὲ τὴ γενικὴ ἔννοια «ἄνθρωπος». Μιὰ χώρα μὲ ὅλη τὴ γῆ καὶ τὴν οἰκουμένη. Καὶ μιὰ ὁρισμένη μέρα παίρνει τὴν ἀοριστία τῆς αἰωνιότητας. Ἕνας ἥρωας ἢ ἐλευθερωτὴς γίνεται παγκόσμιος λυτρωτὴς καὶ σωτήρας. Καὶ τῶν προσώπων ἡ ἱστορία κ' ἡ περιπέτεια γίνεται, πολλὲς φορές, τὸ δράμα ὅλης τῆς Συναγωγῆς. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι κι' ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. Κι' ὅλα αὐτὰ κάνουν ὥστε νὰ μὴ γίνεται «ἐναργὴς» ὁ ἑβραίικος λόγος. Νᾆναι λόγος προφητικὸς καὶ συμβολικός. Τυπικὸς καὶ ἀντιτυπικός. Κ' ἡ ἐξηγητικὴ κ' ἡ ἑρμηνεία του χρειάζεται δικὰ του συστήματα. Ὁ συγγραφέας τῆς Βίβλου γράφει μὲ «φόβον Κυρίου» καὶ μοῦσα του εἶναι «ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία».

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Μὲ τὴν ἑβραίικη λογοτεχνία μπαίνομε σ' ἕνα λογοτεχνικὸ κύκλο ὁλότελα διαφορετικὸ ἀπὸ κεῖνο ποὺ κληρονομήσαμε ἀπὸ τὰ κλασσικὰ ἑλληνικὰ κείμενα, ποὺ δὲ θὰ μπορέσουμε, γιὰ πολλοὺς ἴσως αἰῶνες ἀκόμη, νὰ μὴν τ' ἀναφέρουμε ἅμα κάνουμε λόγο γιὰ λογοτεχνία. Μὰ κι' ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀνατολικοὺς λαοὺς ὁ ἑβραίικος εἶναι διαφορετικὸς κ' ἰδιόρυθμος. Ὁ ξεχωριστὸς τρόπος τῆς ζωῆς του, ἡ φλογερή του πίστη, ἡ ἀφοσίωση κ' ὑποταγὴ στὸ Γιαχβέ του εἶναι κάτι τὸ πρωτότυπο καὶ πρωτάκουστο μέσα στὴν ἱστορία τῶν λαῶν. Ὁ Γιαχβὲ γεμίζει ὅλη τὴν ἰσραηλιτικὴ ἱστορία. Αὐτὸς εἶναι ἡ πηγὴ κι' ὁ σκοπὸς κάθε κίνησης καὶ ζωῆς. Εἶναι ὁ παντοδύναμος ἀρχηγὸς καὶ παραστάτης τοῦ περιούσιου λαοῦ. Ὁ «πανταχοῦ παρών», ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται ὅπου εἶναι ἐκεῖνος νὰ περάσει τὸ παραμικρὸ ἁμαρτωλὸ φῶς. Κι' ἐδῶ πρέπει ν' ἀναζητήσουμε μιὰν ἀπὸ τὶς βασικὲς αἰτίες, ποὺ κάνει τὴν ἑβραίικη διανόηση νὰ ξεχωρίζει τόσο ριζικὰ ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες. Μέσον τοῦ Γιαχβὲ καὶ τῆς παντοδύναμης πίστης σ' αὐτόν, τὰ βλέπει ὅλα ὁ Βιβλικὸς συγγραφέας. Μ' αὐτὴ τὰ ζωντανεύει καὶ τ' ἀνεστήνει γιὰ νὰ τὰ κάνει ἐκφραστικὲς ἁρμονίες καὶ νὰ κλείσει μέσα σὲ λόγια τὸ νόημά της. Κι' ἔρχεται κι' ἄλλη διαφορά, μεγάλη κι' αὐτὴ καὶ σπουδαία, ἡ γλῶσσα. Ὄχι βέβαια ἡ διαφορὰ ποὺ παρουσιάζουν οἱ λέξες, παρὰ κάτι ἄλλο, πιὸ βαθὺ κι' ἀξεχώριστο, ἐκεῖνο ποὺ κάνει καρδιὲς παλλόμενες τοὺς λαοὺς σὰν τὶς γλῶσσες. Κ' εἶναι ὁ ἀρχαῖος ἕλληνας, ὁ πρωτομάστορας τοῦ γραφτοῦ ἀνθρώπινου λόγου καὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς ὁ πιὸ σοφὸς συνταιριαστὴς στὴ φράση του ἀπάνω. Ὁ σημίτης εἶναι ἄλλος. Διαφορετικός. Αὐτὸ μονάχα. Ὅπως διαφέρουν δυὸ μεγάλοι ποιητικοὶ κόσμοι φτασμένοι ἀπὸ δυὸ διαφορετικοὺς δρόμους στὸ ἴδιο τέρμα. Ὁ ἑβραῖος, μ' ὅλο τὸν ὄγκο του καὶ τὴν ἀσιατικὴ ἀσυμμετρία του καὶ στὴν ἔκφραση καὶ στὴ μορφή, εἶναι λιτὸς κι' ἁπλὸς καὶ κλασσικός, μποροῦμε νὰ ποῦμε, στὸ εἶδος του κι' αὐτός. Πιὸ ἀφιλολόγητος ὅμως καὶ λιγότερο περίτεχνος. Καὶ γι' αὐτὸ πιὸ πηγαῖος, πιὸ φυσικὸς καὶ πελασγικὸς ἀπὸ τὸ λογιότατο

ἕλληνα. Κ' ἡ γλῶσσα του πιὸ χέρσα, πιὸ ἀνάνθιστη καὶ στεγνὴ καὶ γι' αὐτὸ πιὸ σκοτεινὴ καὶ δυσκολονόητη. Ὁ ἕλληνας εἶναι πιὸ ξάστερος καὶ πιὸ λογικός. Δίνει μορφὴ σ' ὅ,τι κάνει καὶ χωρὶς αὐτὴ δὲν μπορεῖ. Κι' ἅμα ἐκφραστεῖ πιὰ τελειώνει. Ὁ ἑβραῖος τὸν λέει καὶ τὸν ξαναλέει τὸ λόγο του καὶ κλώθει καὶ ξανακλώθει τὸν ψαλμὸ καὶ τὸν ὕμνο του, μὲ τὸν ἴδιο, σχεδόν, ἀνάλλαγο καὶ μονότονο σκοπό. Κι' ἅμα σωπάσει τὸν ἀφήνει στὰ στριφογυρίσματά του ἀπάνω νὰ μισοακούεται ἀκόμα μέσα σὲ μιὰν ἀπόλυτη γαλήνη καὶ σιωπή, καθὼς ἀνεβαίνει στὸ ἀπρόσιτο κατοικητητήριο τοῦ Γιαχβέ. Κι' ὅ,τι κερδίζει σὲ πάθος τὸ χάνει σὲ λαμπεράδα κι' ἐνάργεια. Ἐκεῖ ποὺ τὸν ἕλληνα τὸν φτάνει μιὰ σπίθα μονάχα γιὰ νὰ γεμίσει τὴν οἰκουμένη ἀπὸ ποίηση, ὁ ἑβραῖος καίει ὁλόκληρα ὁλοκαυτώματα γιὰ ν' ἀνεβοῦν καὶ νὰ πᾶνε ὡς τὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατεβάζει τὰ ματόφυλλά του ὁ Κύριος καὶ βλέπει κάτω τὸ ἀνθρωπολόϊ κι' «ἐτάζει καρδίας καὶ νεφρούς» καὶ προσέχει μὴ ὁ μάταιος ἄνθρωπος τὸν λησμόνησε, μὴν ξεστράτισεν ἴσως καὶ κάνει δική του, προσωπικὴ κι' ἀνθρώπινη τέχνη. Ὁ ἕλληνας τὰ ξαίρει πολὺ καλὰ αὐτὰ τ' ἀπάνω καὶ κάτω καὶ μπορεῖ μὲ τὴν τέχνη του νὰ κατεβάσει, ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο, ὅλο τὸ ἑλληνικὸ δωδεκάθεο κάτω στὴ γῆ, νὰ τὸ ἐνανθρωπίσει, νὰ κολαστεῖ καὶ ν' ἀσωτέψει μαζί του. Κι' ὡς τὸν Ἅδη νὰ κατεβεῖ μὲ τὸ τραγούδι του καὶ νὰ τὸν ὑποτάξει καὶ κεῖνον. Καὶ γίνεται ἔτσι ὁ ἕλληνας κυρίαρχος καὶ κυβερνήτης κι' ὁ ἴδιος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Κι' ἀντὶς νὰ μικρύνει καὶ νὰ ταπεινωθεῖ, μεγαλώνει κ' ὑψώνεται καὶ γίνεται, ἂν τὸ καλέσει ἡ τέχνη του, κριτὴς καὶ τοῦ δημιουργοῦ του τοῦ ἴδιου. Καὶ παίρνει τότες ἄλλο νόημα ἡ τέχνη τοῦ λόγου κι' ἔκφραση καὶ μορφὴ ξεχωριστή. Καὶ τὴν ἔκφραση τὴ δίνει ἡ γλῶσσα στὴν ποίηση καὶ στὴ λογοτεχνία. Κάθε γλῶσσα ἔχει μέσα της αὐτὸ τὸ θάμα, ποὺ γίνεται χεροπιαστὸ ἅμα φτάξει σ' ἕναν Ἰώβ, σ' ἕναν Αἰσχύλο, σ' ἕνα Σοφοκλῆ ἢ σ' ἕνα Δαβίδ. Κι' ὅταν ἀνεβοῦν μὲ τὴ γλῶσσα ὡς ἐκεῖ τὰ νοήματα, δὲν εἶν' εὔκολο τότες νὰ κατατάξουμε καὶ νὰ ξεχωρίσουμε ἀξίες. Φτάνει νἄχουμε ἕτοιμη καὶ σταθερὴ τὴν αἰσθητικὴ ἀντοχή μας καὶ πεῖρα γιὰ ν' ἀντηχήσουν ἀπάνω της, ἀπ' ὅπου κι' ἂν ἔρχονται, τὰ

μεγάλα λογοτεχνικὰ κυκλώματα. Εἴτε ἀπὸ τὴ Δύση εἴτε ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Εἴτε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία εἴτε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀπ' ὅποιες ἐποχὲς κι' ἀπ' ὅποιους αἰῶνες.

Κι' ἀπὸ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποίησης δὲ λείπει, βέβαια, τὸ θεϊκὸ στοιχεῖο· καὶ θρησκευτικὴ θὰ μπορούσαμε, ὡς ἕνα σημεῖο, νὰ τὴν ποῦμε καὶ τὴν ἀρχαία λογοτεχνία. Ὁ ὅρος ὅμως αὐτὸς παίρνει ἐκεῖ μιὰ πολὺ διαφορετικὴ σημασία. Τόσο πολὺ κυριαρχεῖ ἡ Τέχνη σ' αὐτή, ποὺ ὅλα, κ' οἱ θεοὶ κ' ἡ φύση κ' οἱ ἄνθρωποι, γίνονται στοιχεῖα Τέχνης μονάχα. Τὸ παράδειγμα τοῦ φοβεροῦ Γιεχοβᾶ, ποὺ δὲ γλυτώνει τίποτα ἀπὸ τὴ μοναρχικὴ κι' ἀπόλυτη δεσποτεία του εἶναι μοναδικό. Τὸ μόνο βιβλίο ποὺ ξεφεύγει ἀπ' αὐτὴ εἶναι τὸ Ἆσμα κι' ὁ μόνος ἥρωας ποὺ τόλμησε ν' ἀντιμιλήσει τόσο ξεκάθαρα στὸ Γιαχβὲ καὶ νὰ πέσει σὲ μιὰ τόσο παράξενη, γιὰ τὴ Βίβλο, δραματικὴ σύγκρουση μαζί του, παρὰ λίγο ἀποστάτης καὶ ἄθεος, εἶναι ὁ φύλαρχος ἐκεῖνος ἀπὸ τὴ Χούς, ὁ Ἰώβ, ποὺ τὸ δρᾶμα του ἄγγιξε τὰ σύνορα τῆς μεγαλοφυΐας. Ἐδῶ ὅμως εἶναι ποὺ σὲ παρόμοιες στιγμὲς τῆς Τέχνης τὸ ἑλληνικὸ δρᾶμα, ἀδέσμευτο κι' ἐλεύθερο καὶ γι' αὐτὸ πιὸ ποιητικό, φτάνει καὶ προχωρεῖ ὡς τ' ἀκροούρανα τῆς ἀνθρώπινης δραματικῆς τελειότητας καὶ τῆς ὁλοκληρωμένης καλλιτεχνικῆς κάθαρσης.

Ἕνα ἄλλο στοιχεῖο, ποὺ δεσπόζει κι' αὐτὸ μέσα στὴν ἑβραίικη λογοτεχνία κι' ἔχει ἐπηρεάσει τὴν ἀνθρώπινη σκέψη καὶ παραμέρισε κάθε ἄλλη πνευματικὴ χαρὰ καὶ κατάχτηση μέσα στὴ Βίβλο, εἶναι «ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία». Ἡ σοφία τοῦ κόσμου δὲν ἔχει καμιὰν ἀπόλυτη ἀξία. Τέτοιαν, ἔχει μονάχα ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. Ὄχι σοφία καὶ γνώση θεολογικὴ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, παρὰ πίστη, ἀφοσίωση κι' ἀναγνώριση πλέρια καὶ δίχως ἀντίρρηση ὑποταγὴ στὸ Θεὸ καὶ στὸ Νόμο του. «Κατὰ Θεὸν σοφὸς» θὰ πεῖ νἄχεις ἐκείνη τὴν ψυχικὴ πεῖρα καὶ κατάρτιση νὰ καταλάβεις, πὼς στὸν κόσμο τίποτα σοφότερο δὲν ὑπάρχει, παρὰ νὰ ὑποταχτεῖς ὁλόψυχα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλιώτικα εἶσαι «ἄφρων». Ἡ δική σου σοφία, ὅση κι' ἂν εἶναι, δὲ λογαριάζεται. Κι' ἂν ἀκόμη ἀπ' ἄλλους δρόμους ξεκινώντας βρεθεῖς μέσα στοῦ Θεοῦ τὸ δρόμο, χωρὶς τὴν πίστη σὲ κεῖνον δὲ δικαιώνεσαι. Εἶσαι «ἄφρων» κ' ἡ

σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀπάνω σου. «Οἱ μωροὶ τοῦ κόσμου τούτου» εἶναι σοφότεροι ἀπὸ σένα. Αὐτὴ κι' ὁ Γιαχβὲ κυβερνᾶ καὶ ρυθμίζει τὸν Ἰσραήλ. Καὶ κατατρεμένος μέσα στὸν κόσμο, βασανισμένος καὶ τυραννισμένος, ὅσο κανένας ἄλλος, ὁ ἰσραηλιτικὸς λαός, μέσα σὲ μιὰ τρομερὴ κοινωνικὴ ἀναστάτωση καὶ λαϊκὴ τρικυμία, κάτω ἀπὸ τὴν ἀνομία τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης, ὅπου δοκιμάστηκε καὶ γιγαντώθηκε ὁ μαρτυρικὸς ἐτοῦτος λαός, τριγυρισμένος ἀπὸ θανάσιμους διῶχτες κι' ὀχτροὺς δικούς του καὶ ξένους, κάτω ἀπὸ μιὰ δυσκολοαπόχτητη σοφία καὶ Θεὸ ἀδυσώπητο κι' ἀπαιτητικό, φταίχτης πάντα κ' ὑπόλογος, δὲ γνώρισε παρὰ τὴν πίκρα καὶ τὴ χολή. Κι' ἔλειψε τὸ γέλιο κ' ἡ ἁμαρτωλὴ χαρὰ μέσ' ἀπὸ τὰ ἔργα κι' ἔλειψε μαζὶ ἕν' ἀπὸ τὰ κυριότερά τους στοιχεῖα. Ὁ ἄνθρωπος. Ὄχι ὁ δοῦλος κι' ἁμαρτωλός, ἀλλὰ ὁ ἀνεξάρτητος κι' ἐλεύθερος ἄνθρωπος. Ἂν ὅμως ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα ἔδωσε τὸν τύπο τῆς ἀνθρώπινης ποίησης, ἄλλο τόσο εἶναι σωστό, πὼς ἐκείνη ποὺ μᾶς γνώρισε, μ' ὅλους τοὺς περιορισμοὺς καὶ τοὺς νόμους της, ἕνα λαὸ γεννημένο ποιητὴ εἶναι ἡ Βιβλικὴ λογοτεχνία, ποὺ μ' ὅλο τὸ βαρύ της τὸ χρέος κατόρθωσε νὰ κρατήσει, ὡς τώρα ἀκόμη, μέσα στὸ παγκόσμιο λογοτεχνικὸ πάνθεο τόσα μεγάλα ὀνόματα κι' ἔκανε ν' ἀκούονται ὡς σ' ἐμᾶς καὶ νὰ μᾶς συγκινοῦν σὰ δικές μας οἱ θλιβερὲς μελωδίες της.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Τὸ περιεχόμενο τῆς Π. Δ., ἂν καὶ στὶς γενικές του γραμμὲς δὲν εἶναι ἄγνωστο στὸ ἑλληνικὸ κοινό, δὲν εἶναι ὅμως ὑπερβολὴ ἂν ποῦμε πὼς σὰν κείμενο ἡ Π. Δ. μᾶς εἶναι ὁλότελα ξένο. Κι' ὄχι μονάχα στὸ πολὺ κοινό, ἀλλὰ καὶ στὸν περισσότερο ἀπὸ τὸ διανοούμενο κόσμο κι' ἀκόμα καὶ σὲ κείνους ποὺ θἄπρεπε νὰ τὸ ξαίρουν πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ὁ κυριώτερος λόγος δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ γιατὶ κείμενο Π. Δ. στὴ γλῶσσα μας νοητὸ καὶ προσιτὸ δὲν ὑπάρχει. Ἐξὸν ἀπὸ τὴ σχολαστικὴ κι' ἀκαλαίσθητη ἐκείνη ἑλληνικὴ μετάφραση τῆς Β. Ι. Ε., τὴν

ἐπιγραφόμενη «Ἱερὰ Γράμματα», ποὺ κυκλοφόρησε ἀπὸ τὸν προπερασμένο αἰώνα μέσα σ' ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σπίτια, καὶ χώρια ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἀλλὰ ἄγνωστη στὸν περισσότερο κόσμο καὶ δυσκολονόητη μετάφραση τῆς Π. Δ. «κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα» [1]), μὲ τὰ παράξενα κ' ἰδιόρυθμα ἑβραιοελληνικά της, ζωντανὴ Π. Δ. στὴ γλῶσσα μας, μὲ ἀξία φιλολογικὴ καὶ λογοτεχνικὴ μαζί, ὅπως θὰ ταίριαζε σ' ἕνα τόσο σεβαστὸ αἰωνόβιο βιβλίο δὲν ἔχομε. Οὔτε δόθηκε στὸ λαὸ καμιὰ τέτοια, δυὸ χιλιάδες χρόνια τώρα, ἀπὸ τὸ 200 σχεδὸν π. Χ. ποὺ πρωτοφάνηκεν ἡ μετάφραση τῶν Ο' κι' ἔγινε δικό μας βιβλίο καὶ πέρασε μέσα στὴν ἑλληνικὴ γραμματολογία καὶ μὲ τὸ Χριστιανισμὸ

[1]) Document de tout premier ordre au point de vue de l'histoire de la langue grecque. Nous entendons ici cette histoire dans son plein et entier developpement... Ce document est pourtant une traduction. De lors il nous semble que le debat disparait... Et ce n'est pas seulement la syntaxe, ce n'est pas l'ordre des mots seulement qui suit l'hébreu ; le style lui même est perpetuellement contaminé. Le style n'est pas grec... De moment que l' on pense etranger, la porte est ouverte à tous les xenismes (J. Psycnaris: Le grec de la Septante).— Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἔχουν γραφεῖ πολλά. Ἐκεῖνος ὅπως ποὺ ἔχει δώσει τὴ σημαντικότερη ὤθηση σ' αὐτὸ καὶ ποὺ κοίταξε πρωτότυπα καὶ πλατιὰ τὰ ἑλληνικὰ τῶν Ο' εἶναι ὁ Γερμανὸς A. Deissmann. Ἡ θεωρία του βρίσκεται, στὴν καλύτερη μορφή της, μέσα στὸ ἄρθρο του Hellenistisches griechish (De la Rev. Enc. de Herzog). Στὸ Deissmann ὀφείλεται ὁ περίφημος καὶ πασίγνωστος ἐκεῖνος ὅρος, γιὰ τὰ ἑλληνικὰ τῆς Βίβλου τῶν Ο', «Judeogriechish», «Hellenistisches idiom», «Biblisches griechish» (A. Deissmann, In namen Jesu). Ὁ Deissmann μιλώντας γιὰ τὴ σύνταξη τῶν Ο' παρατηρεῖ, πὼς μὲ τὴν πρώτη ματιὰ σοῦ κάνει τὴν ἐντύπωση ὅτι βρίσκεσαι μπροστὰ σ' ἕνα ἑβραίικο κείμενο. Ἡ σύνταξη αὐτὴ δὲν ἔχει τὴν ἀντίστοιχή της μέσα στοὺς παπύρους. Κι' αὐτό, γιατὶ ἁπλούστατα ἐδῶ ἔχομε νὰ κάνουμε μὲ μετάφραση... Μ' ὅλα αὐτὰ δὲν παύει ἡ μετάφραση τῶν Ο' νᾶναι ἕνα ἐξαιρετικὸ μνημεῖο τῆς «Κοινῆς». Τὸ ἰδίωμά της ὅμως τὸ κάνουν ἑβραιοελληνικὸ οἱ ἑβραϊσμοί, ἡ ἑβραίικη σύνταξη καὶ γενικὰ ἡ ἑβραίικη ψυχὴ καὶ τοῦ κειμένου καὶ τῶν Ἑβραίων μεταφραστῶν. Κι' ἄλλοι γράψαν μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα. Γιὰ τὸ Swette ἡ γλῶσσα τῶν Ο' εἶναι ἕνα ἰουδαιοαιγυπτιακὸ ἰδίωμα of the alexandrian streets and markets. Ὁ Abbé Viteaux βρίσκει σ' αὐτὰ un enorme melange d'hébraïsmes κ' εἶναι τῆς γνώμης πὼς τὰ ἑβραιοελληνικὰ αὐτὰ τὰ μιλοῦσαν μέσα στὴν καρδιὰ τῆς ἰουδαϊκῆς κοινότητας στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ R. Simon λέει πὼς ἡ μετάφραση τῶν Ο' εἶναι γραμ-

ὑστερότερα στάθηκε ἡ πρώτη πηγὴ τῆς νέας θρησκείας. Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἔχουν νὰ διαβάσουν τὴ Βίβλο στὴ γλῶσσα τους. Μονάχα ἐμεῖς οὔτε τὴν ἔχομε οὔτε τὴν ἀκοῦμε στὴ μητρικὴ μας γλῶσσα. «Ὅπως μὲ τὴν ἀρχαία φιλολογία, ἔτσι καὶ μὲ τὴ θεία Γραφή, δὲν ὑπάρχει λαὸς στὸν κόσμο τόσο ἀδιάφορος ὅσο εἴμαστε ἐμεῖς» ἔγραφεν ὁ Πάλλης στὰ 1901. Τὸ λόγο γι' αὐτὸ τὸν ἔχει ἡ Ἐκκλησία, ποὺ ἂν ἀναλάβαινε τὴν ὡραία πρωτοβουλία γιὰ ἕνα τέτοιο σπουδαῖο ζήτημα, πρώτη ἐκείνη θἆχε νὰ ὠφεληθεῖ καὶ θὰ τὸ δεχόταν μὲ χαρὰ καὶ συγκίνηση ἱερὴ ὅλος ὁ φιλολογικὸς καὶ διανοούμενος ἑλληνικὸς κόσμος. Γιατί, γιὰ νὰ τὸ ἐπαναλάβουμε, ἡ μετάφραση τῶν Ο', μ' ὅλο

μένη σ' ἑλληνικὰ τῆς Συναγωγῆς. Ὁ Mody πρὶν ἀπ' αὐτοὺς τὰ χαρακτήρισε σὰ μιὰ Ἀλεξαντρινὴ διάλεκτο, «dialectus alexandrin». Ὁ F. G. Keynon, σὲ μιὰ περίληψη ἄρθρου του στὸ Dict. of the Bible τοῦ Hastings, γράφει: «Ἂν τὸ κείμενο τῶν Ο' ἔφτανεν ὡς σ' ἐμᾶς στὴν κατάσταση ποὺ βρισκόταν μόλις εἶχε συμπληρωθεῖ ὁ Κανόνας (1ος αἰ. π. Χ.), πάλι θἆχε ν' ἀντικρύσει ἡ κριτικὴ ἀρκετὰ δύσκολα προβλήματα γιὰ τὶς διαφορὲς ποὺ παρουσιάζει, ἂν τὸ παραβάλουμε μὲ τὸ ἑβρ. κείμενο. Διαφορὲς τόσο στὸ περιεχόμενο, ὅσο καὶ στὴν κατάταξή τους καὶ γιὰ τὶς ἀμφιβολίες ποὺ παρουσιάζει ἡ πιστότητα τῆς μετάφρασης. Οἱ δυσκολίες ὅμως αὐτὲς γίνονται δέκα φορὲς μεγαλύτερες, ἂν λάβουμε ὑπόψη τὶς μεταβολὲς ποὺ θὰ ἔπαθε τὸ κείμενο σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξύ, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πιὸ παλιοῦ χειρόγραφου (4ος π. Χ. αἰ.), ὡς τὰ χρόνια ποὺ ἄρχισεν ἡ ἐκτύπωσή του. Γνωστὴ εἶναι ἡ πρωτότυπη καὶ μοναδικὴ στὸ εἶδος της καὶ στὴν ἐποχή της κριτικὴ ἐπεξεργασία καὶ «ἀντιβολὴ» τοῦ Ὠριγένη, τοῦ πρώτου καὶ μεγαλύτερου Βιβλικοῦ κριτικοῦ τῆς ἀρχαιότητας, σχετικὰ μὲ τὴν κριτικὴ ἀποκατάσταση τοῦ κειμ. τῶν Ο'. Ἡ ἀποκατάστασή του ὅμως κ' ὕστερα ἀπὸ τόσους αἰῶνες, ἀπομένει πρόβλημα γιὰ τὴν κριτικὴ ποὺ περιμένει τὴ λύση του. Τὸ ἰδανικὸ γι' αὐτὴ θὰ ἦταν νὰ μπορέσει νὰ παρουσιάσει τὶς τρεῖς κυριότερες ἐκδόσεις τοῦ Ὠριγένη, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Ἡσύχιου κι' ἀπὸ κεῖ νὰ τραβήξει πίσω καὶ νὰ φτάξει ὡς τὸ κείμενο ποὺ κρύβεται πίσω ἀπ' ὅλ' αὐτά, ὡς τὸ προ-ωριγενικὸ κείμ. τῶν Ο'. Κάποια ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ ἔχει γίνει.... Πάλι ὅμως ἀπομένει ἄλυτη ἡ συγγένεια κ' ἡ σχέση τῶν Ο' μὲ τὸ ἑβρ. Καμιὰ ἄλλη μετάφραση δὲν παραλλάζει τόσο σημαντικὰ ἀπὸ τὸ ὁποιοδήποτε πρωτότυπό της ὅσο ἡ μετάφραση τῶν Ο' ἀπὸ τὸ ΜΚ. Μὲ κανένα ὅμως τρόπο δὲν εἶναι εὔκολο νὰ προσδιοριστεῖ ὡς ποιὸ σημεῖο ὀφείλεται αὐτὸ στὰ λάθη ἢ στὴ μεταφραστικὴ ἐλευθερία τῶν μεταφραστῶν κι' ὡς ποιὸ σημεῖο στὸ ὅτι τὸ πρὶν ἀπ' αὐτοὺς ἑβρ. κείμ. ἦταν διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ΜΚ.

τὸ σεβασμὸ καὶ τὸ κῦρος ποὺ τῆς ταιριάζουν, μπορεῖ, ὅπως εἶναι καὶ βρίσκεται, νἆναι ἕνα μεγάλο βοήθημα καὶ σπουδαία πηγὴ γιὰ τὴν ἑβραίικη καὶ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ θεολογία καὶ γλωσσικὸ κείμενο καὶ μνημεῖο ἀξιοσέβαστο γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, κτῆμα ὅμως κοινὸ τοῦ χριστιανικοῦ καὶ διανοούμενου ἑλληνικοῦ κόσμου οὔτε ἦταν οὔτε μπορεῖ νὰ γίνει καμιὰ φορά. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ γνωστὴ στοὺς Βιβλικοὺς κύκλους θεωρία, γιὰ τὴ μετάφραση τῶν Ο', τοῦ καθολικοῦ θεολόγου Franz Xaver Wutz (Onomastica sacra. Untersuchungen zum: «Liber interpretationis nominum hebraicorum». Τοῦ ἴδιου: Die ursprüngliche Septuaginta), τοῦ μεγαλύτερου καὶ σοφότερου ὑποστηριχτῆ τῆς Ἀλεξαντρινῆς ἑλληνικῆς Π. Δ., κι' ἀνεξάρτητα ἂν ἡ μετάφραση αὐτὴ εἶναι, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ ἴδιος, κείμενο μεγάλης φιλολογικῆς σημασίας καὶ τὸ βασικότερο κριτικὸ βοήθημα γιὰ τὴν παλαιογραφικὴ ἀξία καὶ τοῦ ΜΚ ἀκόμα κι' ἀνεξάρτητα ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες λεπτομέρειες, ἂν δηλαδὴ οἱ Ο' εἶχαν κι' ἄλλα χειρόγραφα ὑπόψη τους διαφορετικὰ ἀπὸ κεῖνα ποὺ χρησιμοποίησαν οἱ Ἑβραῖοι γιὰ τὸν Κανόνα τοῦ ΜΚ, κι' ἂν τὸ ἑβραίικο τώρα πρέπει νὰ συμφωνήσει μὲ τοὺς Ο' κι' ὄχι οἱ Ο' μὲ ἐκεῖνο, ἂν οἱ Ο' μεταφράσανε ἀπὸ χειρόγραφα μὲ ἄστιχτα ἑβραϊκὰ στοιχεῖα ἢ ἀπὸ κείμενα μεταγραμματισμένα σύμφωνα μὲ τὰ «Ἑξαπλᾶ» τοῦ Ὠριγένη μὲ ἑλληνικὰ ἢ ἀραμαϊκὰ στοιχεῖα κτλ. κτλ., τὸ γεγονὸς εἶν' ἕνα, κι' αὐτὸ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ τώρα ποὺ ἔχομε τὸ ἴδιο ὑπόψη μας καὶ τὰ δυὸ κείμενα σήμερα. Ὅτι ἡ μετάφραση τῶν Ο', ὅπως εἶναι καὶ βρίσκεται, χωρὶς καμιὰ κριτικὴ ἀναθεώρηση καὶ μεταφραστικὴ προπάντων ἀνακαίνιση, δὲν ἐκτελεῖ διόλου τὸν ἱστορικό της προορισμό. Γιατὶ ἀπὸ τὰ δυὸ κείμενα ἐκεῖνο ποὺ δίνει πιὸ σωστά, πιὸ λογικὰ καὶ πιὸ ἄνετα τὴ σειρὰ τοῦ λόγου καὶ τὸν εἱρμὸ εἶναι τὸ ἑβραϊκό. Καὶ χωρὶς τὴ μεσολάβησή του εἶναι ἀδύνατο νὰ καταλάβουν κ' οἱ πιὸ εἰδικοὶ τί θέλουν νὰ ποῦν ἀκριβῶς στὰ περισσότερά τους βιβλία οἱ Ο'. Καὶ τὸ ξέρουν πολὺ καλὰ ὅσοι καταγίνουνται μὲ τὴν ἐπιστήμη τῆς Π. Δ. πὼς ἡ μετάφραση τῶν Ο' ὄχι μονάχα τοὺς ἴδιους δὲν ἱκανοποιεῖ ἀλλὰ ποτὲς δὲν ἦταν γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ τὸ ὁλοζώντανο βιβλίο, ὅπως ἔπρεπε νἆναι,

παρὰ κατάντησε νὰ μένει κλεισμένο, ὄχι μ' ἑφτὰ παρὰ μὲ δεκαεφτὰ σφραγίδες, τὸ βιβλίο ποὺ θἄπρεπε νἄναι σωστὴ πηγὴ τοῦ πιὸ ζωντανοῦ κι' ἀθάνατου νεροῦ. 'Αληθινὴ πηγὴ «ὕδατος ἀλλομένου, ζῶντος». Καὶ λόγος καὶ βιβλίο ποὺ δὲν ἔχουν μέσα τους τῆς ζωῆς ποὺ ζοῦμε τὴ ζωντάνια καὶ τὸν παλμό, καμιὰ φορὰ δὲ μπορεῖ νὰ περάσει ἴσια καὶ φυσικὰ κι' ἀνεμπόδιστα στὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων, νὰ ριζοβολήσει καὶ νὰ καρπίσει ἐκεῖ. Κι' ἔτσι, ὅσο κι' ἂν εἶναι αὐτὸ τὸ πρῶτο μεταφρασμένο βιβλίο σὲ γλῶσσα ἑλληνική, κι' αὐτὸ πρωτοφανέρωσε τὸ Βιβλικὸ τὸ φῶς σ' ὅλο τὸν πρῶτο χριστιανικὸ κόσμο, εἶναι βιβλίο ξένο καὶ γιὰ πάντα χαμένο γιὰ μᾶς τοὺς σημερινοὺς ἕλληνες. Καὶ μ' ὅλους τοὺς τόμους ποὺ γράφτηκαν γύρω του, θὰ κοιμᾶται, γιὰ τὸ πολὺ κοινὸ ποὺ προορίστηκε, ὕπνον ἀξύπνητο μὲ τὴ νοσταλγία τῆς νεκρανάστασης. Κάθε ἄλλη ἔρευνα καὶ θεωρία, ὅσο πολύτιμες κι' ἂν εἶναι, δὲν τ' ἀνεστήνουν τέτοια βιβλία. Γι' αὐτὸ τὸ πολὺ ἁπλὸ πράμα, γιὰ τὴ ζωή, γραφτῆκαν καὶ ζῆσαν στὴν ἐποχή τους καὶ περάσανε στὴν ἀθανασία τῶν μεγάλων βιβλίων, ποὺ περιμένουν νὰ ξαναδοῦνε τὸ φῶς καὶ νὰ μᾶς μιλήσουν στὴ δική μας τὴ γλῶσσα.

Ο ΣΩΣΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

"Αν γινόταν λοιπὸν μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀναθεώρηση καὶ μετάφραση τῆς Π. Δ. στὴ δημοτική, ἐξάπαντος θἄδινε καρπὸ πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅσο δώσαν ὡς τώρα οἱ Ο' στὸ λαό. Γιατί ἀπ' ἄλλο δρόμο ἐξὸν ἀπ' τὸ δρόμο τῆς γλωσσικῆς ἀλήθειας καὶ μὲ ἄλλο τρόπο ἐξὸν ἀπὸ τὸ λογοτεχνικὸ ξαναζωντάνεμα, οὔτε νὰ περάσεις μπορεῖς στὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων βιβλίων, οὔτε νὰ μεταδώσεις τὸ θησαυρό τους. «Μὴ φοβᾶστε νὰ ἐκφράζετε μὲ τὴ δημοτικὴ τὴ γλῶσσα καὶ νὰ μεταφέρνετε σ' αὐτὴ κάθε λογῆς ἰδέα, ἀπὸ τὶς 'Ιερὲς Γραφὲς καὶ τὰ προγονικὰ βιβλία ἴσαμε τοὺς πιὸ κρυφοὺς καὶ τοὺς πιὸ δικούς σας λογισμοὺς» ἔγραφε ὁ Παλαμᾶς σ' ἕνα ἄρθρο του στὰ 1914. Βέβαια μαζὶ μὲ τοὺς τόσους ἄλλους γνωστοὺς λόγους ποὺ γίναν αἰτία καὶ δὲ μεταφράζεται στὴ δημοτικὴ ἡ Π. Δ. εἶναι ἡ

γλωσσική πρόληψη πού στάθηκε ή πιό άγιάτρευτη πληγή τῆς φυλῆς μας. Κι' ὄχι μονάχα ὁ ἁπλός καί φανατισμένος κόσμος πού τόν μάθαν οἱ κακοί του ὁδηγοί νά νομίζει σοφά ὅσα δέν καταλαβαίνει ἀλλά καί πολλοί λόγιοι καί λογοτέχνες πού ἄν καί γράφουν στή δημοτική δέ μπόρεσαν νά δοῦν ὡς τό πιό βαθύ της σημεῖο τή γλωσσική καί πνευματική μας ἀναγέννηση.

Ἕνας ὅμως εἶναι ὁ δρόμος καί μιά «ἡ θύρα καί ἡ ὁδός», πού θά μᾶς ὁδηγήσει μέσα στόν πλοῦτο τῆς Π. Δ. Ὁ δρόμος τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας καί λογοτεχνίας. Γιατί τά βιβλία αὐτά, ὅ,τι κι' ἄν γράψαν, ἐκφραστήκανε λογοτεχνικά μέ τά γλωσσικά μέσα τῆς ἐποχῆς τους κ' ἡ λογοτεχνία, δίχως ἄλλο, μέ τή σημερινή της τή γλῶσσα, εἶναι ὁ φυσικός κληρονόμος της καί ζωντανευτής. Μέ κάθε ἄλλο τρόπο θά τά ἀναγκάζουμε νά ψελλίζουν μονάχα ἐκεῖνο πού ἔχουν νά μᾶς ποῦν, τήν ὀμορφιά πού κρύβουν ὅμως τά νοήματά τους δέ θά μᾶς τή μεταδώσουν. Κάθε ἄλλος τρόπος εἶναι μιά ἀφύσικη παραβίαση. Μονάχα ἀπό τήν καθολικιά τή θύρα ἄν μπεῖς κι' αὐλιστεῖς μέσα σ' αὐτά τά κείμενα, τότες μονάχα θά κάνεις τίς ψυχές νά σέ ἀκούσουν καί νά σέ ἀκολουθήσουν στίς βοσκές τίς τερπνές κι' ὁλοπράσινες. «Ὁ εἰσερχόμενος διά τῆς θύρας ποιμήν ἐστι. Καί τά πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καί τά πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ» (Ἰωάννης). «Οὕτω καί ὑμεῖς, διά τῆς γλώσσης, ἐάν μή εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τό λαλούμενον; Ἔσεσθε γάρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες» (Παῦλ. Α' Κορ. ΙΔ, 9, 11).

Τίποτ' ἄλλο λοιπόν παρά ἡ πατροπαράδοτη γλωσσική μας στενοκεφαλιά, ἡ «λογιοτατοκρατία», ὅπως ἔγραφε στά 1884 ὁ Τερτσέτης, «πού ἐστάθη ἡ ὀχιά πού ἐδάγκασε τό ἔθνος εἰς τά νήπια τῆς ἡλικίας του καί τοῦ ἐμάρανε χάριν καί νεότητα», εἶν' ἐκείνη πού μᾶς κρατᾶ μακριά κι' ἀπό τήν Ἁγία Γραφή. Γιατί ἡ γλῶσσα τῶν Ο', γιά νά τό τονίσουμε ἀκόμα μιά φορά, εἶναι γλῶσσα φαινόμενο. Εἶναι γλῶσσα γραμμένη ἀπό ἀνθρώπους ξενόγλωσσους, μέ βαριά κι' ὁλοφάνερη ἀπάνω της τήν κακόζηλη ἐλληνίζουσα ἀπό τή μιά, κι' ἀπ' τήν ἄλλη τήν ἑβραΐκη γλωσσική ἐπίδραση. Γλῶσσα ἀπροσδιόριστη. Κράμα φραστικό χωρίς ἑλληνική ψυχή καί προέλευση.

Γλῶσσα ἑλληνικὴ ἀπ' ὅπου λείπει τὸ ἑλληνικὸ γλωσσικὸ πνεῦμα[1]). Ἕνα ἑλληνοσημιτικὸ γλωσσικὸ κράμα ἀνούσιο κι' ἀκαλαίσθητο, ὅπου οἱ ξενόγλωσσοι μεταφραστές του καταλαβαίνεις εὐτύς, πὼς ἄλλη φροντίδα δὲν εἶχαν παρὰ ἐκεῖνο ποὺ μεταφράζουν νὰ τὸ ἀποδώσουν ὅπως-ὅπως μ' ἑλληνικὲς λέξες μονάχα, δίχως νὰ σκοτίζουνται διόλου γιὰ τὴ σύνταξη, τὴν ἔννοια καὶ τὴν ἀκολουθία γενικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου. Σκοπός τους εἶταν τὸ νεκρὸ γράμμα τοῦ πρωτότυπου. Τόσο μάλιστα ἐπιμένουν νὰ μεταφράζουν κατὰ λέξη κι' ὅπου δὲ χρειάζεται τὰ διάφορα προθέματα κι' ἐπιθέματα καὶ τ' ἄλλα μόρια τοῦ ἑβραίικου λόγου, ποὺ καθὼς τ' ἀφήνουν ἔτσι ἀπροσάρμοστα καὶ μετέωρα σχεδὸν μέσα στὸ ἑλληνικὸ κείμενο, ἀντὶ μ' αὐτὰ νὰ δένουν καὶ νὰ συναρμολογοῦν τὸ λόγο, τὸν ἐξαρθρώνουν ἀπ' ἐναντίας κι' ἀντὶ νὰ φωτίζουν, σκοτίζουν καὶ παρα-

[1]) «Τὴ μετάφραση αὐτὴ τῶν Ο'», γράφει σ' ἕνα εἰδικὸ ἄρθρο ὁ F. G. Keynon, «δύσκολο εἶναι νὰ τῆ χαρακτηρίσει κανεὶς μὲ μιὰ λέξη. Εἶναι γραμμένη σὲ γλῶσσα ἑλληνική, ποὺ ἂν προσέξουμε τὸ λεξιλόγιό της καὶ λάβουμε ὑπόψη τὴν ἐποχή της, εἶναι στὴ βάση της καὶ στὴν οὐσία της ἡ «κοινὴ διάλεκτος» (Koiné dialectos), ἡ ἑλληνιστική, ἡ κοινὴ γλῶσσα μέσα στὸ βασίλειο τοῦ 'Αλεξάντρου, ποὺ οἱ γνῶσες μας γι' αὐτή, ἔξω ἀπὸ τὴ φιλολογική της μορφή, πλουτίστηκαν ἀρκετὰ ὕστερ' ἀπὸ τὶς πρόσφατες ἀνακάλυψες ἑλληνικῶν παπύρων στὴν Αἴγυπτο. Στὴ σύνταξή της ὅμως ἡ γλῶσσα αὐτὴ τῶν Ο' εἶναι γεμάτη καὶ παραφορτωμένη πέρα καὶ πέρα ἀπὸ ἑβραϊσμούς, ποὺ τῆς δίνουν ἕνα ξεχωριστὸ κι' ὁλότελα ἰδιαίτερο χαρακτήρα. Ἡ προσπάθεια τῶν Ο' εἶναι νὰ μεταφράσουν ὅσο γίνεται πιὸ γραμματικὰ καὶ ν' ἀκολουθοῦν μ' ἐπιμονὴ τὴν ἑβραίικη συνήθεια καὶ τὸν τρόπο τῆς ἑβραίικης σκέψης, προπάντων στὶς ἀντωνυμίες, στὰ προθέματα, στὶς μετοχὲς κ.λ.π., μὲ μιὰ τάση ἐνάντια κι' ἀντίθετη στὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. (Γιὰ παραδείγματα καὶ γενικὰ γιὰ τὴ γραμματικὴ τῶν Ο' κοίτα Εἰσαγωγὴ στὶς 'Εκλογὲς ἀπὸ τοὺς Ο' τοῦ **Conybeare : Selections from the Septuagint** 1905). Ἡ μετάφρ. τῶν Ο' ποιοτικὰ δὲν εἶναι ἴδια σ' ὅλα τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. Ἡ καλύτερη εἶναι στὴν Πεντάτευχο κ' ἡ χειρότερη στοὺς Προφῆτες. Οἱ μεταφραστὲς δὲν εἶχαν οὔτε στὰ ἑλληνικὰ οὔτε στὰ ἑβραίικα τὴν ἀνώτερη ἐκείνη γλωσσικὴ καὶ φιλολογικὴ κατάρτιση, ποὺ χρειαζόταν γιὰ ἕνα τόσο σπουδαῖο ἔργο. Γι' αὐτὸ ἀρκετὲς φορὲς ἀραδιάζουν φράσες καὶ λέξες χωρὶς κανένα λογικὸν εἱρμό. ('Εργασίες γιὰ ν' ἀποδειχτεῖ πὼς οἱ μεταφραστὲς εἶταν διάφοροι ἔχουν γίνει ὡς τώρα. Κοίτα τὰ σχετικὰ ἄρθρα τοῦ **H. St. J. Thackeray in Jth St IV 245, 398. 578 VII 262**).

μορφώνουν τὴν ἔννοια. Κι' ὁ φόβος τους γενικὰ μὴν παρεξηγήσουν τὸ ἱερὸ κείμενο, τοὺς κάνει νὰ μὴ προσέχουν διόλου τὶ γλωσσικὸς κυκεώνας καὶ τὶ ἐννοιακὸ ἀνακάτωμα μπορεῖ νὰ βγεῖ μέσ' ἀπὸ κεῖνο ποὺ μεταφράζουν. Ἂν τώρα προσθέσουμε καὶ τὶς φυσικὲς παρανόησες ἀπὸ τὰ λαθεμένα διαβάσματα τοῦ ἄστιχτου χειρόγραφου ἀπ' ὅπου μεταφράζανε οἱ Ο' καὶ τὶς ἀξαφνικὲς κι' ἀπροσδόκητες μεταλλαγὲς ποὺ παίρνει ἡ ἔννοια ἀπὸ τὶς κακοδιαβασμένες αὐτὲς λέξες, ἔτσι παράταιρα κι' ἔξω ἀπὸ τὸν εἱρμὸ τοῦ λόγου πεταμένες ἐκεῖ ἢ ἀφημένες ἀμετάφραστες καὶ μονάχα μεταγραμματισμένες ἑλληνικά, σὰν κύρια ὀνόματα τοπικὰ ἢ προσωπικὰ ἢ καὶ τὸ ἀντίθετο μερικὲς φορές, καταλαβαίνει κανεὶς πόση ἀσάφεια κι' ἀσυναρτησία μπορεῖ νὰ δημιουργηθεῖ. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο παρουσιάζεται τόσο χτυπητὰ τὸ μοναδικὸ στὴν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας φαινόμενο, νὰ διαβάζεις ἑλληνικὰ καὶ νὰ αἰσθάνεσαι πὼς μονάχα ἑλληνικὰ δὲν εἶναι αὐτὰ ποὺ διαβάζεις. Τόσο σὲ σκοτίζει σὲ μερικὰ μάλιστα μέρη ἡ παρακολούθησή τους, ὅσο δὲ σκοτίζει καὶ τὸν πιὸ ἀρχάριο σπουδαστὴ τῆς φιλολογίας τὸ δυσκολότερο γι' αὐτὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κείμενο. Μερικὲς φορὲς μάλιστα γιὰ νὰ βρεῖς τὴ σειρὰ τοῦ λόγου δὲν ξαίρεις ποιὰ ἑλληνικὴ γραμματικὴ καὶ ποιὸ συντακτικὸ νἄχεις ὑπόψη σου. Κι' ἂν δὲν ἔχεις καταγίνει εἰδικὰ μὲ τὴ Βίβλο τῶν Ο', πρέπει νἆσαι ὄχι ἑλληνιστὴς παρὰ μάντης γιὰ νὰ καταλάβεις τὰ παράξενα ἑλληνικά της. Δὲ μιλᾶμε βέβαια γιὰ κείνους πού, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν τὰ ἱερὰ κείμενα, τοὺς φτάνει μονάχα νὰ τὰ μισοκαταλαβαίνουν καὶ νὰ τὰ παρανοοῦν πολλὲς φορές, ἀλλὰ γιὰ κείνους ποὺ πιστεύουν πὼς τὰ κείμενα κι' ὁ ἀνθρώπινος λόγος μονάχα μὲ τὴν τέλεια κατανόηση κι' ἐπικοινωνία μαζί τους κάνουν τὸ θάμα τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καὶ τῆς ψυχικῆς μεταρσίωσης. Κι' ἂν ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νἆναι γεμάτος λαμπεράδα καὶ φῶς, πολὺ περισσότερο πρέπει νἆναι τέτοιος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

Ἀνάμεσα βέβαια στὶς ἄλλες μεταγενέστερες μεταφράσεις τῆς Π. Δ., τοῦ Ἀκύλα, τοῦ Σύμμαχου καὶ τοῦ Θεοδοτίωνα, ποὺ δουλεύανε, προπάντων ὁ πρῶτος, «τῇ ἑβραϊκῇ λέξει» κατὰ τὸν Ὠριγένη, ποὺ χάθηκαν καὶ μερικὰ

κομμάτια τους μονάχα σωθῆκαν μέσα στὰ «Ἑξαπλᾶ» τοῦ Ὠριγένη, μὲ τὰ περίφημα ἐκεῖνα «ἐν κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ Θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν σὺν τὴν γῆν» (Ἀκύλας) καὶ «χεῖμα, ὀπωρισμόν, στιλπνότητα», ἀντὶς «σίτον, οἶνον καὶ ἔλαιον» (Ο΄) «καὶ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι διαφόρῳ, ὄρθιον ὁ Θεὸς ἔκτισεν αὐτόν» (Σύμμαχος), ἡ μετάφραση τῶν Ο΄ ἦταν μιὰ μεταφραστικὴ ὄαση κ' ἡ μόνη ποὺ στάθηκε «ad usum graecorum» γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμπόδισεν ὑστερότερα τὸν ὑπερβολικὰ μορφωμένο καὶ σοφὸ ἐκεῖνο πατέρα τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησίας, τὸν Ὠριγένη, ν' ἀναζητήσει τὴν «Hebraïcam veritatem» καὶ νὰ καταρτίσει τὴν περίφημη ἐκείνη ἐργασία του, τὰ «Ἑξαπλᾶ» (321 μ. Χ.), οὔτε καὶ τὸν ἄλλο Πατέρα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἱερώνυμο (391—405 μ. Χ.), γνώστη βαθὺ τῆς λατινικῆς, ἑλληνικῆς, ἑβραϊκῆς καὶ ἀραμαϊκῆς καὶ ἑρμηνευτὴ βαθυστόχαστο, νὰ κάνει μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Πάπα Δάμαστου καὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ἀκολουθώντας στὴν ἐργασία του αὐτὴ τὸν Ὠριγένη καὶ λυτρωμένος πιὰ ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῶν Ο΄, μιὰ νέα λατινικὴ μετάφραση τῆς Π. Δ. ἀπευθείας ἀπὸ τὰ ἑβραϊκά. Ἡ μετάφραση αὐτή, μὲ καιρό, ἔγινεν ἡ κοινὴ Γραφὴ (Βουλγκάτα) στὴ Δύση κι' αὐτὴ εἶναι σήμερα ἡ ἐπίσημη Π. Δ. τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας [1]). «Haec autem translatio», γράφει στὸν πρόλογο τῆς νέας αὐτῆς μετάφρασης ὁ Ἱερώνυμος, «nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso hebraico arabicoque sermone et interdum syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque se sonabit».

Κι' ἀνάμεσα ὅμως στὶς ἄλλες, τὶς πολὺ μεταγενέστερες (ΙΔ΄. καὶ ΙΕ΄. αἱ.), ἑλληνικὲς μεταφραστικὲς προσπάθειες τῆς Π. Δ., πάλι ἡ μετάφραση τῶν Ο΄ ξεχωρίζει. Νά μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴν πιὸ παλιὰ ἀπ' αὐτές, ἀπὸ τὸ χειρόγραφο τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγ. Μάρκου (Graecus Venetus): «Ἔφη τ' αὖθις ὁ Θεὸς πρὸς Μωσέα. Τάδε φήσεις πρὸς τοὺς υἱέας Ἰσραέλου. Ὁ ὀντωτής, ὁ Θεὸς τῶν ἡμῶν πατέρων, ὁ Θεὸς Ἀβραάμου, Ἰσχάκου καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβου πέπομφέ με πρὸς ὑμᾶς»,

[1]) Κοίτα: «Ἰὼβ» Κ. Φριλίγγου.

αὐτὸ ποὺ τόσο ὡραῖα τὸ λένε οἱ Ο' : «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πάλιν πρὸς Μωϋσῆν. Οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ κ.λ.π.». Ἄλλο: «Ὁ ὀντωτὴς ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδοῦ οἱ, πρὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἔκτοτε, ἀπ' αἰῶνος κέχυμαι ἀπὸ κρατός, ἀπὸ προλήμματος γῆς κ.λ.π.». (Σοφία Σειράχ). Λόγια ποὺ οἱ Ο' τὰ διατυπώνουν πιὸ φυσικά: «Τότε ἐνετείλατό μοι ὁ κτίστης ἁπάντων», «ἐγὼ ἀπὸ στόματος Ὑψίστου ἐξῆλθον καὶ ὡς ὁμίχλη κατεκάλυψα γῆν» ἢ «πρὸ τοῦ αἰῶνος, ἀπ' ἀρχῆς ἔκτισέ με».

Στὸ 1547 μεταφράστηκε στὴν Πόλη, σὲ ἁπλὴ ἑλληνικὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ «Πεντάτευχος» τοῦ Μωϋσῆ καὶ τυπώθηκε σὲ βιβλίο μαζὶ μὲ τὸ ἑβρ. κείμενο μὲ ἀραμαϊκὴ καὶ ἰσπανικὴ μετάφραση πλάϊ. Ἡ τετραπλὴ αὐτὴ μετάφραση ἔγινε καὶ τυπώθηκε μὲ στοιχεῖα ἑβραϊκὰ ἀπὸ κάποιον ἑβραῖο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ ἤθελε νὰ δώσει τὴν Π. Δ. στοὺς ὁμόθρησκούς του Πολίτες, ποὺ μητρική τους γλῶσσα εἶχαν ἄλλοι τὰ ἰσπανικὰ κι' ἄλλοι τὰ ἑλληνικά. Ἡ μετάφραση αὐτὴ κυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο «Pentateuchus hebraïcus, haldaïcus, hispanicus et barbarograecus». Φαίνεται ὅμως πὼς κι' ἄλλα βιβλία τῆς Π. Δ. μεταφράστηκαν νεοελληνικὰ καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀπὸ τὸν ἄγνωστο αὐτὸν ἑβραῖο μεταφραστὴ τῆς Πόλης, ὅπως λ. χ. ὁ Ἰὼβ κ. ἄ., ποὺ μᾶς εἶναι ἄγνωστα. «Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τῆς τετραπλῆς αὐτῆς μετάφρασης τῶν πέντε πρώτων βιβλίων τῆς Π. Δ. εἶναι», λέει ὁ Βλαστός, «γραμμένο στὴ γλῶσσα τῆς καθημερινῆς κουβέντας (δὲν ἐννοεῖ ν' ἀφήσει κανένα δασκαλισμὸ νὰ ζυγώσει), μὰ τὸ κακὸ εἶναι πὼς ὁ μεταφραστὴς ἀκολούθησε σὰν πιστὸς σκλάβος τὴ σύνταξη καὶ τὸ λεχτικὸ τοῦ πρωτότυπου. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἕνα ἑλληνικὸ ἰδίωμα ποὺ φκιάστηκε μὲ τὰ ὑλικὰ τῆς ἀληθινῆς ρωμέϊκης λαλιᾶς, μὰ ποὺ μοιάζει ὁλότελα ξένο, γιατὶ τὸ βιάσανε νὰ μπεῖ μὲ τὸ ζόρι στὸ καλούπι τῆς ἑβρ. γλώσσας. Τυχαίνει λοιπὸν ἔτσι, πὼς τὴν πρώτη μετάφραση στὰ βέρα ρωμέϊκα τὴν ἔγραψε Ὀβριὸς (κανεὶς δὲν ξέρει τ' ὄνομά του), μὰ ποὺ ἡ μορφή της εἶναι τέτοια, ποὺ δύσκολα τὴν καταλαβαίνει ἑλληνικὸ μυαλό. Δὲ μποροῦσε φυσικὰ ν' ἀγγίξει καθόλου τὸ ξετύλιμα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Γιὰ τὸ μελετητὴ ὅμως ὁ καθρέφτης αὐτὸς τῆς ζωντανῆς λαλιᾶς τῆς Πόλης στὸ

16ο αἰώνα ἔχει ἀξία ἀξαγόραστη. Γιὰ περιέργεια βάζω ἐδῶ μιὰ φράση ἀπὸ τὴ Γένεση καὶ τὴ μετάφρασή της. Στὸ παράδειγμα αὐτὸ τὰ ρωμέϊκα εἶναι ἀσακάτεφτα. «Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα μία (Ο'). «Καὶ ἔκραξε ὁ Θεὸς τὸ φῶς μέρα καὶ τὸ σκότο ἔκραξε νύχτα. Καὶ ἦτον βράδι καὶ ἦτον πουρνὸ μέρα μία» (ἑβρ. μεταφραστὴς) (Κοίτα Π. Βλαστοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ καὶ μερικὲς ἄλλες παράλληλες διγλωσσίες. Ἀθήνα 1935). Κι' ἄλλα βιβλία τῆς Π. Δ. μεταφραστήκανε στὴ νέα ἑλληνικὴ ἀπὸ τὸ 16ο αἰ. καὶ δῶθε. Τὸ βιβλίο ὅμως ποὺ μεταφράστηκε πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ Ψαλτήρι[1].

Ἀπ' ὅλα ὅσα εἴπαμε παραπάνω γιὰ τὴ μετάφραση τῶν Ο' καὶ γιὰ τὶς ἄλλες μεταφραστικὲς προσπάθειες, εἴτε τὶς ἀρχαΐζουσες εἴτε τὶς πιὸ ἁπλές, ἢ σὲ ὅλη τὴν Π. Δ. ἢ σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ βιβλία της, ἕνα συμπέρασμα βγαίνει, πῶς ὅλο καὶ πιὸ ἐπιταχτικὴ γίνεται ἡ ἀνάγκη νὰ μεταφραστεῖ ἡ Π. Δ. ἀπὸ τὶς πηγὲς καὶ στὴ γλῶσσα μας, τὴ φυσικὴ καὶ γνήσια, τὴ μόνη ἐθνική μας γλῶσσα, τὴ δημοτική. Καὶ νὰ δοθεῖ ὁλόκληρη στὸ λαὸ σὲ μιὰ μετάφραση πιστὴ καὶ φροντισμένη, μὲ μιὰ πραγματικὴ λογοτεχνικὴ ζωντάνια ἀπάνω της, ποὺ νὰ μὴ θυμίζει τίποτα ἀπὸ τὰ τρομερὰ καὶ ξενόγλωσσα ἐκεῖνα ἑλληνικὰ τῶν παλιῶν, μιὰ πανελλήνια μετάφραση ὄχι πιὰ «ad usum graecorum», μὰ «ad usum neograecorum».

Πρὶν κλείσουμε τὴν παράγραφο αὐτή, θὰ δώσουμε ἀπὸ τὰ μέρη καὶ τὰ βιβλία ποὺ περιλάβαμε σὲ τούτη τὴν «Ἐκλογὴ» μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τοὺς Ο' μὲ τὸ ἑβρ. κείμενο πλάϊ καὶ μὲ μετάφραση πιστὴ καὶ καταλέξη στὴ δημοτικὴ χωρὶς καμιὰ λογοτεχνικὴ ἐπεξεργασία, γιὰ νὰ φανεῖ χειροπιαστὰ ἡ διαφορὰ καὶ στὴν ἔννοια καὶ στὴ γλῶσσα. Τὰ παραδείγματα αὐτὰ δὲ θἆναι ἀπὸ τὰ χειρότερα. Εἶναι παρμένα ἀπ' ὅσα τύχαν μπροστά μας ὅσο δουλεύαμε ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο. Ὅλη ὅμως τὴ γλωσσικὴ μεταφραστικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Π. Δ. τῶν Ο', ἴσως νὰ μὴν κατορθώσει κανεὶς μονάχα μ' αὐτὰ νὰ τὴ νιώσει, ἂν κι' ὁ ἴδιος δὲ δοκιμάσει τὰ ἑλληνικά του ἀπάνω σὲ

[1]) Κοίτα Κ. Φριλίγγου «Ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ», Ἀθήνα 1946.

πολλὲς σελίδες ἢ καὶ σ' ἕνα καὶ δυὸ ὁλόκληρα βιβλία της καὶ δὲ δεῖ πολλὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπιτυχημένα ὡς τὰ πιὸ ἀποτυχημένα μέρη ἀπὸ τὸν πολυσέλιδο αὐτὸν τόμο τῆς Ἀλεξανδρινῆς μετάφρασης τῶν Ο΄.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ *

וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים:

Πέμπτῃ δὲ γενεᾷ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.
(Ἔξοδ., ΙΓ', 18) [1])

Κι' ἁρματωμένοι ἀνέβηκαν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου.

לא כהתה עינו ולא נס לחה:

Οὐκ ἠμαυρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ οὐδὲ ἐφθάρησαν τὰ χελώνια [2]) αὐτοῦ.
(Δευτερον. ΛΔ' 7)

Δὲ σκοτεινιάσαν τὰ μάτια του καὶ δὲ λιγόστεψεν ἡ δύναμή του.

ויט אהלו עד אלון בצענים אשר את קדש:

Καὶ ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἕως δρυὸς πλεονεκτούντων [3]), ἥ ἐστιν ἐχόμενα Κέδες. (Κριτ. Δ'. 11)

Κι' ἔστησε τὴ σκηνή του πρὸς τὴ βαλανιδιά, στὸ Τσανάϊμ (ποὺ βρίσκεται) στὸ Κέδες.

* Στὴν ἀπάνω σειρὰ τὸ ἑβραϊκό, κάτω ἀριστερὰ τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ δεξιὰ τῆς δημοτικῆς.

[1]) «Πέμπτῃ δὲ γενεᾷ». Ἐδῶ φαίνεται πὼς οἱ Ο' τὴ λέξη χαμουσεὶμ=ἁρματωμένοι τὴ διάβασαν χαμισεὶμ=πενήντα, ἀπὸ τὸ χαμὲσ=πέντε.

[2]) «Χελώνιον» (;)=τὸ καμπούκι τῆς χελώνας καὶ εἰδ. νόμισμα.

[3]) «Πλεονεκτούντων». Ἂν οἱ Ο' τὴ λέξη τσαανάϊμ (ἢ τσαανανεὶμ—Ἰησοῦς ΙΘ'. 33) τὴ σχέτισαν μὲ τὸ τσαὰν=πηγαίνω ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ὀργανώνω καραβάνια κ. τ. δ. κι' ἀπὸ κεῖ δημιουργήθηκε ἡ ἀνεξήγητη αὐτὴ γεν. πληθ. «πλεονεκτούντων», δὲν τὸ ξαίρω.

בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהוה:

Ἀπεκαλύφθη ἀποκάλυμμα ἐν Ἰσραὴλ ἐν τῷ ἑκουσιασθῆναι λαός, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον. (Κριτ. Ε΄. 2)

Γιὰ τὸ ὅτι προπορεύτηκαν ἀρχηγοὶ στὸν Ἰσραὴλ καὶ προθυμοποιήθηκεν ὁ λαός, εὐλογεῖτε τὸν Κύριο.

יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים מגן אם יראה ורמח בארבעים אלף בישראל: לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה:

Ἐξελέξαντο θεοὺς καινούς, τότε ἐπολέμησαν πόλεις ἀρχόντων [1]). Θυρεὸς ἐὰν ὀφθῇ καὶ λόγχη ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἐν Ἰσραήλ, ἡ καρδία μου εἰς τὰ διατεταγμένα [2]) τῷ Ἰσραήλ, οἱ ἑκουσιαζόμενοι ἐν λαῷ. (Κριτ. Ε΄. 8)

Διαλέξαν θεοὺς νέους. Τότες (ἦταν) πόλεμος στὶς πύλες. Ἀσπίδα (τάχα) φάνηκε καὶ λόγχη μέσα σὲ σαράντα χιλιάδες Ἰσραηλίτες; Ἡ καρδιά μου (εἶναι) πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ προθυμοποιήθηκαν ἀνάμεσα στὸ λαό.

רכבי אתנות צחרות ישבי על מדין והלכי על דרך שיחו:

Εὐλογεῖτε Κύριον, ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ὄνου θηλείας μεσημβρίας [3]) καθήμενοι ἐπὶ κριτηρίου [4]) καὶ πορευόμενοι ἐπὶ ὁδοὺς συνέδρων αὐτῶν. (Κριτ. Ε΄. 10)

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριο, ὅσοι (εἶστε) καβάλα σὲ γαδάρες λευκὲς καθισμένοι σὲ χαλιὰ (γιὰ νὰ κρίνετε). Κι' ὅσοι περπατᾶτε στὸ δρόμο, ὑμνολογεῖτε.

[1]) Ἡ ἀντίστοιχη ἑβρ. λέξη ἐδῶ εἶναι σεαρείμ, πλ. τοῦ σαάρ= πύλη. Φαίνεται πὼς οἱ Ο΄ διάβασαν σαρείμ, πλ. τοῦ σάρ=ἄρχοντας, ἡγεμόνας.

[2]) Ἡ σωστὴ ἐξήγ. τῆς ἀντοίστοιχης ἑβρ. λέξης εἶναι ὄχι «εἰς τὰ διατεταγμένα» ἀλλὰ σὲ κείνους ποὺ δίνουν τὶς διαταγές, στοὺς νομοθέτες, ἀρχηγοὺς κ. τ. ὅ.

[3]) «μεσημβρίας» (κοίτα στὸ κείμ.).

[4]) «κριτηρίου» » » »

Σημ. Στὰ ἑβρ. ποὺ μεταγράφομε μὲ ἑλλ. γράμ. τὸ γ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ λατ. g. Τὸ δ μὲ τὸ d. Τὸ σ μὲ τὸ γαλλ. ch.

מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות יהוה צדקות
פרזונו בישראל

Διηγεῖσθε [1]) ἀπὸ φωνῆς ἀνακρουομένων, ἐκεῖ δώσουσι δικαιοσύνην. Κύριε δικαιοσύνας αὔξησον ἐν Ἰσραήλ. (Κριτ. Ε′. 11)

(Πέρα) ἀπὸ τὴ φωνὴ τῶν τοξοτῶν, ἀνάμεσα σὲ πηγὲς θ' ἀνιστοροῦν τὶς δικαιοσύνες τοῦ Κυρίου. Τὶς δικαιοσύνες τῶν ἀρχηγῶν του.

ושרי בישׂשכר עם דברה וישׂשכר כן ברק בעמק שׁלח
ברגליו בפלגות ראובן גדלים חקקי לב׃

Καὶ ἀρχηγοὶ ἐν Ἰσσάχαρ μετὰ Δεβώρρας καὶ Βαράκ. Οὕτω Βαρὰκ ἐν κοιλάσιν ἀπέστειλεν ἐν ποσὶν αὐτοῦ, εἰς τὰς μερίδας Ρουβὴν μεγάλοι ἐξικνούμενοι καρδίαν [2]). (Κριτ. Ε′. 15)

Καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἰσσάχαρ μὲ τὴ Δεβόρα. Κι' ὁ Ἰσσάχαρ κι' ὁ Βαρὰκ στὸν κάμπο κινῆσαν (ἀπάνω) στ' ἀχνάρια του. Στὶς ρεματιὲς τοῦ Ρουβὴν μεγάλοι διαλογισμοὶ καρδιᾶς (πάρθηκαν μεγάλες ἀπόφασες).

למה ישבת בין המשפתים לשמע שרקות עדרים

Εἰς τί ἐκάθισας ἀναμέσον τῆς διγομίας τοῦ ἀκοῦσαι συριγμοῦ ἀγγέλων; [3]). (Κριτ. Ε′. 16)

Γιατί κάθισες ἀνάμεσα στὶς στάνες γιὰ ν' ἀκοῦς τὰ βελάσματα τῶν κοπαδιῶν;

[1]) Κι' ἐδῶ πρόκειται γιὰ λαθεμένη ἀνάγνωση τῶν Ο′.

[2]) Ὁλότελα ἀκατανόητο τὸ χωριὸ αὐτὸ τῶν Ο′. Εὔκολα ὅμως τὸ καταλαβαίνει κανεὶς ἅμα ἔχει ὑπόψη του τὸ μεταφραστικὸ τρόπο ποὺ ἀκολουθοῦν οἱ Ο′. (Κοίτα καὶ ὑποσ. κειμ.).

[3]) Ἡ ἀντίστοιχη λέξη στὸ ἑβρ. εἶναι ἀδαρείμ (μὲ ἄϊν) = κοπάδια, ποίμνια. Οἱ Ο′ δίχως ἄλλο διάβασαν ἀδαρείμ (μὲ ἄλεφ) = ἔνδοξος, λαμπρός, εὐγενής, καὶ ἴσως γι' αὐτὸ ἐξηγήσανε: «ἀγγέλων».

ותאמר להם התאנה החדלתי את מתקי ואת תנובתי הטובה והלכתי לנוע על העצים:

Καὶ εἶπεν ἡ συκῆ. Μὴ ἀπολείψασα ἐγὼ τὴν γλυκύτητά μου καὶ τὰ γεννήματά μου, πορεύομαι κινεῖσθαι [1]) ἐπὶ τῶν ξύλων; (Κριτ. Θ'. 11)

Κ' εἶπε σ' αὐτὰ ἡ συκιά. Ν' ἀφήσω τὴ γλύκα μου καὶ τὸν καρπό μου τὸν καλὸ καὶ νὰ κουνιέμαι ἀπάνω ἀπὸ τὰ δέντρα;

ויאמר להם שמשון נקתי הפעם מפלשתים כי עשה אני עמם רעה:

Καὶ εἶπεν ὁ Σαμψών. Ἠθῷωμαι καὶ τὸ ἅπαξ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων ὅτι ποιῶ ἀνομίαν. (Κριτ. ΙΕ'. 3)

Κι εἶπε σ' αὐτοὺς ὁ Σαμψών. Ἀθωώνομαι αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ τοὺς Φιλισταίους, ἂν τοὺς κάνω κακό.

ולאתנות האבדות לך היום שלשת הימים אל תשם את לבך להם כי נמצאו ולמי כל חמדת ישראל הלוא לך ולכל בית אביך:

Καὶ περὶ τῶν ὄνων τῶν ἀπολωλυιῶν σήμερον τριταίων, μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου αὐταῖς, ὅτι εὕρηνται, καὶ τίνι τὰ ὡραῖα [2]) τοῦ Ἰσραήλ, οὐ σοὶ καὶ τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός σου;
(Α'. Σαμουὴλ Θ'. 20)

Καὶ γιὰ τὶς γαδάρες ποὺ ἔχεις χάσει σήμερα τρίτη μέρα, μὴ βάζεις τὸ νοῦ σου σ' αὐτές, γιατὶ βρέθηκαν. Καὶ γιὰ ποιὸν ὅλη ἡ ἀποθυμιὰ τοῦ Ἰσραήλ; Ὄχι γιὰ σένα καὶ γιὰ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου; (ἔννοια: Γιὰ τὶς γαδ. θὰ χολοσκάνουμε τώρα κι' ὄχι γιὰ σένα καὶ γιὰ τὸ σπίτι; κ.τ.λ.).

[1]) Τὸ ἀντίστ. ρῆμα εἶναι νονὰ = κουνῶ, σειέμαι καὶ μεταφ. ἐξουσιάζω.

[2]) Ἔτσι ἐξηγῆσαν οἱ Ο' τὴ λέξη χεμδὰθ = ἐπιθυμία. Ἴσως νὰ διάβασαν χαμουδὼθ = τὰ πολύτιμα, τὰ ἐπιθυμητὰ πράγματα καὶ μεταφ. τὰ ὡραῖα.

וירדו כל ישראל הפלשתים ללטוש איש את מחרשתו ואת אתו ואת קרדמו ואת מחרשתו: והיתה הפצירה פים למחרשות ולאתים ולשלש קלשון ולהקרדמים ולהציב הדרבן:

Καὶ κατέβαινον πᾶς Ἰσραὴλ εἰς γῆν ἀλλοφύλων χαλκεύειν ἕκαστος τὸ θέριστρον αὐτοῦ καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὴν ἀξίνην αὐτοῦ καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ. Καὶ ἦν ὁ τρυγητὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν. Τὰ δὲ σκεύη ἦν τρεῖς σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ ὑπόστασις ἦν ἡ αὐτή[1]. (Α΄. Σαμουὴλ ΙΓ΄. 20)

Καὶ κατέβαιναν ὅλοι οἱ Ἰσραηλίτες στοὺς Φιλισταίους γιὰ ν' ἀκονίσουν, καθένας, τὸ ὑνί του καὶ τὸ δικέλι του καὶ τὴν ἀξίνη του καὶ τὸ τσεκούρι του κι' ἅμα κοχιάζανε τὰ τσεκούρια τους καὶ τὰ δικέλια τους καὶ τὰ τρίκρανά τους κ' οἱ ἀξίνες τους καὶ γιὰ νὰ μυτερώσουνε τὴ βουκέντρα τους.

ויאמר שאול אל הכהן אסף ידך: ······ ואיש ישראל נגש ביום ההוא ויאל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ···· וכל הארץ באו ביער ויהי דבש על פני השדה

Καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς τὸν ἱερέα. Συνάγαγε τὰς χεῖρας σου... Καὶ Σαοὺλ ἠ-

Κ' εἶπε ὁ Σαοὺλ στὸν ἱερέα. Τράβα τὸ χέρι σου... Κ' οἱ Ἰσραηλίτες ἦταν κα-

[1]) Πῶς τώρα τὸ κομάτι αὐτό, ποὺ φαίνεται τόσο ἁπλὸ στὴ δημοτική, κατάντησε ὁλότερα σκοτεινὸ κι' ἀκανόητο στοὺς Ο΄, τὸ καταλαβαίνει κανεὶς ἅμα ἔχει ὑπόψη του πῶς οἱ μεταφραστὲς δὲν πολυσκοτίστηκαν κι' ἐδῶ, ὅπως κι' ἀλλοῦ, γιὰ τὴν ἔννοια ποὺ περιμένει ὁ ἕλληνας ἀναγνώστης ἀπὸ ἕνα ἑλληνικὸ κείμενο. Τρία εἶναι προπάντων τὰ σημεῖα ποὺ δημιουργοῦν ἐδῶ τὴ μεταφραστικὴ ἀσάφεια : α) «ὁ τρυγητὸς (ὅς) ἦν ἕτοιμος τοῦ θερίζειν», β) «οἱ τρεῖς σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα» καὶ γ) «τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ ὑπόστασις ἦν ἡ αὐτή». Γιὰ τὸ α΄ σίγουρα πλανήθηκαν οἱ μεταφραστές, γιατὶ τὴ λέξη φατσιρὰ = ἀμβλύτης, κόχιασμα, στόμωμα, τὴ διάβασαν κατσιρὰ = θέρος. Στὸ β΄ τοὺς ξεγέλασεν ἡ λέξη λισλὸσ = μὲ τρεῖς (γλῶσσες) ἢ μὲ τρία (δόντια), ποὺ μὲ τὴ λέξη κιλσὸν θὰ πεῖ τρίκρανο (ἐργαλεῖο μὲ τρεῖς αἰχμὲς ἢ τρία δόντια). Πῶς ὅμως τὸ οὐλεακαρ δουμεὶμ κ.τ.λ. τὸ ἐξήγησαν «καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ» κ.τ.λ., αὐτὸ δὲ μπόρεσα νὰ τὸ ἐξηγήσω.

γνόησεν ἄγνοιαν μεγάλην ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀρᾶται τῷ λαῷ λέγων. Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος ὃς φάγεται ἄρτον ἕως ἑσπέρας... Καὶ Ἰάαλ [1]) δρυμὸς ἦν μελισσῶνος κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀγροῦ.

(Α΄. Σαμουὴλ ΙΔ΄. 19,24,25)

τακουρασμένοι ἐκείνη τὴ μέρα, γιατὶ ὁ Σαοὺλ εἶχεν ὁρκίσει τὸ λαὸ λέγοντας. Καταραμένος ἐκεῖνος ποὺ θὰ φάει ψωμὶ ὡς τὸ βράδι. Κι' ὅλο τὸ πλῆθος στὸ δάσος ὅπου (ἦταν) (χυμένο) μέλι ἀπάνω στὸ χωράφι.

ויאמר לו מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר •••• ויאמר לו אמנון את תמר אחות אבשלם אחי אני אהב: ויאמר לו יהונדב שכב על משכבך והתחל

Καὶ εἶπεν αὐτῷ. Τί σοὶ ὅτι σὺ οὕτως ἀσθενεῖς, υἱὲ τοῦ βασιλέως, τὸ πρωῒ τὸ πρωῒ ;... Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀμνών. Θημὰρ τὴν ἀδελφὴν Ἀβεσσαλὼμ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐγὼ ἀγαπῶ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀμιναδάβ. Κοιμήθητι ἐπὶ τῆς κοίτης σου καὶ μαλακίσθητι.

(Β΄. Σαμουὴλ ΙΓ΄. 4)

Κ' εἶπε σ' αὐτόν. Γιατί ἐσὺ τόσο ἀδυνατίζεις, γιὲ τοῦ βασιλιά, ἀπὸ μέρα σὲ μέρα ; Κ' εἶπε σ' αὐτὸν ὁ Ἀμνών. Τὴ Θάμαρ τὴν ἀδερφὴ τοῦ Ἀβεσαλὼμ τοῦ ἀδερφοῦ μου ἐγὼ ἀγαπῶ. Κ' εἶπε σ' αὐτὸν ὁ Γιοναδάβ. Πλάγιασε στὸ κρεβάτι σου καὶ κάνε τὸν ἄρωστο.

ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים והנה לקראתו חושי הארכי

Καὶ ἦν Δαυῒδ ἐρχόμενος ἕως τοῦ Ρώς[2]), οὗ προσεκύ-

Καὶ καθὼς ἔφταξε ὁ Δαβὶδ στὴ βουνοκορφή, ὅπου

[1]) Ὅλα τὰ ἐδάφια αὐτά, ὅπου παραπέμπομε, εἶναι κακομεταφρασμένα. Τὸ χειρότερο ὅμως εἶναι «ὁ δρυμὸς Ἰάαλ». Ἔτσι διάβασαν οἱ Ο΄ τὴ λέξη γιάαρ = δάσος καὶ τὴν κάνανε κύριο ὄνομα. Ὅπως καὶ στὸ ΙΓ΄. 4, τοῦ ἴδιου βιβλίου, τὴ λέξη νεσὶβ = φρουρά, τὴν πῆραν γιὰ κύριο ὄνομα κι' ἐξήγησαν ἐκεῖ τὴ φράση «χτύπησεν ὁ Σαοὺλ τὴ φρουρὰ τῶν Φιλισταίων», «πέπαικε Σαοὺλ τὸν Νασὶβ τὸν ἀλλόφυλον».

[2]) Ρὼσ = κεφάλι, βουνοκορφή. Οἱ Ο΄ ἐξήγησαν τὴ λέξη σὰν κύρ. ὄν.

νησεν ἐκεῖ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ Χουσὶ ὁ ἀρχιεταῖρος [1]) Δαυΐδ. (Β' Σαμουὴλ ΙΕ'. 32)

προσκύνησε ἐκεῖ στὸ Θεό, νά! πρὸς συνάντηση τοῦ Χουσάϊ ὁ 'Αρχίτης.

ותקח האשה ותפרש את המסך על פני הבאר ותשטח עליו הרפות

Καὶ ἔλαβεν ἡ γυνὴ καὶ διεπέτασε τὸ ἐπικάλυμμα ἐπὶ πρόσωπον τοῦ λάκκου καὶ ἔψυξεν ἐπ' αὐτῷ 'Αριφώθ [2]). (Β'. Σαμουὴλ ΙΖ'. 19)

Κι' ἐπῆρε ἡ γυναῖκα κι' ἄνοιξε τὸ σκέπασμα ἀπάνω στὸ λάκκο κι' ἅπλωσε ἀπάνω σ' αὐτὸ χοντροκοπανισμένο σιτάρι.

כי הנה האדון יהוה צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה

'Ιδοὺ δὴ ὁ δεσπότης κύριος σαβαὼθ ἀφελεῖ ἀπὸ 'Ιερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ τῆς 'Ιουδαίας ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν. ('Ησαΐας Γ'. 1)

Γιατὶ νά! ὁ Κύριος ὁ Θεὸς Σαβαὼθ θ' ἀποσύρει ἀπὸ τὴν 'Ιερουσαλὴμ κι' ἀπὸ τὴν 'Ιουδαία (κάθε) ἀντιστύλι καὶ βοήθεια.

ואנו ואבלו פתחיה ונקתה לארץ תשב:

Καὶ πενθήσουσιν αἱ θῆκαι τοῦ κόσμου ἡμῶν καὶ καταλειφθήσει μόνη καὶ εἰς τὴν γῆν ἐδαφισθήσει. ('Ησ. Γ'. 26)

Καὶ θ' ἀνεστενάξουν καὶ θὰ θρηνήσουν οἱ θύρες (τῆς Σιὼν) καὶ θὰ πέσει, καταγῆς, ρημάδι.

שאול מתחת רגזה לך לקראת בואך עורר לך רפאים כל עתודי ארץ הקים מכסאותם כל מלכי גוים: כלם יענו ויאמרו אליך גם אתה חלית כמונו

'Ο ἅδης κάτωθεν ἐπικράνθη συναντήσας σοι.

'Ο ἅδης ἀποκάτω ἀναταράχτηκε γιὰ σένα, γιὰ νὰ

[1]) 'Αρχιεταῖρος ἐξήγησαν τὸ τοπωνυμικὸ ἀρκὶ = ὁ κάτοικος τοῦ Ἔρεκ.

[2]) 'Αριφὼθ λέγαν οἱ 'Εβρ. τὸ χοντροκοπανισμένο σιτάρι. Τὰ ἄλφιτα τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδας.

συνηγέρθησαν πάντες οἱ γίγαντες[1]) οἱ ἄρξαντες τῆς γῆς, οἱ ἐγείραντες ἐκ τῶν θρόνων αὐτῶν πάντας βασιλεῖς ἐθνῶν. Πάντες ἀποκριθήσονται καὶ ἐροῦσι σοι. Καὶ σὺ ἑάλως ὥσπερ καὶ ἡμεῖς; ('Ησ. ΙΔ' 9)

προαπαντήσει τὸν ἐρχομό σου. Ξύπνησε γιὰ σένα τοὺς νεκρούς, ὅλους τοὺς ρηγάδες τῆς γῆς. Σήκωσε ἀπὸ τοὺς θρόνους τους ὅλους τοὺς βασιλιάδες τῶν ἐθνῶν. Ὅλοι τους θ' ἀποκριθοῦν καὶ θὰ σοῦ ποῦνε: Καὶ σύ ἀδυνάτισες σὰν ἐμᾶς;

כי כה אמר אלי אדני לך העמד המצפה···· ויקרא אריה על מצפה ····

Ὅτι οὕτως εἶπε πρός με κύριος. βαδίσας σεαυτῷ στῆσον σκοπὸν ... καὶ κάλεσον Οὐρίαν[2]) εἰς τὴν σκοπιάν. ('Ησ. ΚΑ' 6,8)

Γιατὶ ἔτσι μοὖπεν ὁ Κύριος. Πήγαινε στῆσε σκοπό... Κι' ἔκραξε (ὁ σκοπός) (σὰ) λιοντάρι στὴ σκοπιά...

הילילו אניות תרשיש כי שדד מבית מבוא מארץ כתים נגלה למו:

Ὀλολύξατε, πλοῖα Καρχηδόνος, ὅτι ἀπώλετο καὶ οὐκέτι ἔρχονται ἐκ γῆς Κιτιαίων, ἧκται αἰχμάλωτος. ('Ησ. ΚΓ' 1)

Θρηνεῖστε, καράβια τῆς Ταρσεῖς, γιατὶ χάθηκε. Οὔτε σπίτι, οὔτε μπασιά. Ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Κιτιαίων ἀναγγέλθηκε σ' αὐτούς.

[1]) Σ' αὐτὸ τὸ χωρίο δὲν εἶναι μονάχα ἡ λέξη ρεφαεὶμ = σκιὲς τοῦ Ἅδη, νεκροί, ποὺ τὴν ἐξηγοῦν «γίγαντες» οἱ Ο', ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ κάνει τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση εἶναι γενικὰ ἡ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸ πρωτότυπο καὶ ποὺ ἡ ὁλότελα ξενότροπη καὶ κάθε ἄλλο παρὰ ἑλληνικὴ διατύπωσή του σβήνει ὅλη τὴν πνοὴ καὶ παραμορφώνει τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς ὑπέροχης αὐτῆς βιβλικῆς εἰκόνας.

[2]) Ἡ ἀντίστοιχη φράση στὸ ἑβραϊκὸ εἶναι βαγικρὰ ἀριέ, ὅπου οἱ Ο' διάβασαν (οὐργιὰ) καὶ ἐξήγησαν μὲ τὸ κύριο ὄνομα «Οὐρίαν», ποὺ μὲ τὴ λέξη «κάλεσον» χαλάει ὅλο νὸ νόημα.

הזאת לכם עליזה מימי קדם קדמתה יבלוה רגליה
מרחוק לגור:

Οὐχ αὕτη ἦν ὑμῶν ἡ ὕβρις ἀπ' ἀρχῆς πρινὴ παραδοθῆναι αὐτήν; Τίς ταῦτα ἐβούλευσεν ἐπὶ Τύρον; ('Ησ. ΚΓ' 7)

Αὐτή ναι ἡ χαρούμενη πολιτεία σας; 'Απ' τὶς παλιὲς τὶς μέρες ἡ ἀρχαιότητά της. Τὴ φέρνουν τώρα τὰ πόδια της μακριὰ νὰ ξενοκατοικήσει.

והיה איש כמחבא רוח וסתר זרם כפלגי מים בציון כצל
סלע כבד בארץ עיפה:

Καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος κρύπτων τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ κρυβήσεται ὡς ἀφ' ὕδατος φερομένου. καὶ φανήσεται ἐν Σιὼν ὡς ποταμὸς φερόμενος ἔνδοξος ἐν γῇ διψώσῃ [1]). ('Ησ. ΛΒ' 2)

Καὶ θᾶναι ὁ ἄνθρωπος σὰν σκεπὴ στὸν ἄνεμο καὶ καταφύγιο στὴν τρικυμία· σὰ νεροσυρμὲς σὲ χερσότοπο, σὰν σκιὰ βράχου ὑπέρογκου σὲ γῆ διψασμένη.

לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכלי לא יאמר שוע:

Καὶ οὐκέτι μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἄρχειν καὶ οὐκέτι μὴ εἴπωσιν οἱ ὑπηρέται σου σίγα. ('Ησ. ΛΒ' 5)

Δὲ θὰ λέγεται πιὰ ὁ ἀχρεῖος (ὁ ἀνόητος) μεγαλόκαρδος καὶ ὁ φιλάργυρος ἀξιοπρεπής.

ויעל כיונק לפניו וכשרש מארץ ציה לא תאר לו ולא הדר
ונראהו ולא מראה ונחמדהו:

'Ανηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ρί-

Γιατὶ ἀνέβηκε σὰ βλαστάρι μπροστά του καὶ σὰ

[1]) Ὅσα καλοπροαίρετα κι' ἂν πασκίσει κανείς, καμιὰν ἔννοια δὲ μπορεῖ νὰ βγάλει ἀπὸ τὰ σακατεμένα ἑλληνικὰ αὐτῆς τῆς περικοπῆς. Καὶ τὸ κυριώτερο, ἡ λέξη τσαγιὸν=χερσότοπος γένηκε τσιγιὸν=Σιών.

ζα ἐν γῇ διψώσῃ. Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα. Καὶ εἴδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχε εἶδος οὐδὲ κάλλος.

(Ἠσ. ΝΓ′ 2)

ρίζα ἀπὸ γῆ χέρσα. Δὲν εἶχε εἶδος οὐδὲ κάλλος γιὰ νὰ τὸν προσέξουμε οὔτε ὀμορφιὰ γιὰ νὰ τὸν ἐπιθυμήσουμε.

כה אמר יהוה: זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך
אחרי במדבר בארץ לא זרועה: קדש ישראל ליהוה ראשית
תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא עליהם נאם יהוה:

Καὶ εἶπε· τάδε λέγει κύριος. Ἐμνήσθην ἐλέους νεότητός σου τοῦ ἐξακολουθῆσαί σε τῷ ἁγίῳ Ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ ἀρχὴ γεννημάτων αὐτοῦ, πάντες οἱ ἔσθοντες αὐτὸν πλημμελήσουσι, κακὰ ἥξει ἐπ' αὐτούς, φησὶ κύριος. (Ἰερ. Β′ 2, 3).

Ἔτσι εἶπεν ὁ Κύριος. Θυμᾶμαι γιὰ σένα τὴ συμπόνια ποὺ (σοῦ) εἶχα κατὰ τὰ νιάτα σου· τὴν ἀγάπη τοῦ γάμου σου ὅταν μὲ ἀκολουθοῦσες στὴν ἔρημο, σὲ γῆ ἄσπαρτη. Ἅγιος (ἦταν τότες) ὁ Ἰσραὴλ στὸν Κύριο, πρωτόβγαλτο ἀπ' τὰ γεννήματά του. Ὅλοι ὅσοι τὸν τρώγαν παρανομοῦσαν· κακὸ τοὺς ἦβρε, λέει ὁ Κύριος.

פרא למד מדבר באות נפשו שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה
כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאונה:

Τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐπλάτυνεν ἐφ' ὕδατα ἐρήμου, ἐν ἐπιθυμίαις ψυχῆς αὐτῆς ἐπνευματοφορεῖτο παρεδόθη, τίς ἐπιθυμήσει αὐτήν ; Πάντες οἱ ζητοῦντες αὐτὴν οὐ κοπιάσουσι· [1]) ἐν τῇ ταπεινώ-

Ἀγριογαδάρα (ἐνν. τὴν Ἱερουσαλὴμ) συνηθισμένη στὴν ἔρημο, ποὺ κατὰ τὴν ἀποθυμιὰ τῆς ψυχῆς σου ἀναρουφᾶς τὸν ἀγέρα· τὴν πύρα της ποιὸς θὰ τὴν πισωστρέψει ; Ὅλοι ἐκεῖνοι

[1]) Ὁ λόγος γιὰ τὸ σαρκικὸ ὀργασμὸ ποὺ πιάνει τὰ θηλυκὰ ζῶα ἅμα ἔρθει ἡ ὥρα τους. Ὑπέροχη ἡ παρομοίωση τῆς Ἱερουσαλὴμ ποὺ κάνει ἐδῶ ὁ προφήτης.

σει αὐτῆς εὑρήσουσι αὐτήν [1]). ('Ιερ. Β'. 24)

πού τὴ ζητοῦν δὲ θὰ κουραστοῦνε· στὸ μῆνα της θὰ τὴ βροῦν.

כהקיר בור מימיה כן הקרה רעתה

Ὡς ψύχει [2]) λάκκος ὕδωρ, οὕτω ψύχει κακία αὐτῆς. ('Ιερ. ΣΤ' 7)

Ὅπως ἀναβρύζει τὸ πηγάδι τὰ νερά του, ἔτσι ἀναβρύζει κι' αὐτὴ (ἡ 'Ιερουσαλὴμ) τὴν κακία της.

התמלך כי אתה מתחרה בארז אביך הלוא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו:

Μὴ βασιλεύσῃς, ὅτι σὺ παροξύνῃ ἐν Ἄχαζ τῷ πατρί σου; οὐ φάγονται καὶ οὐ πίονται; βέλτιόν σε ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην [3]). ('Ιερ. ΚΒ' 15)

Θὰ βασιλέψεις μὲ τὸ νὰ κλείνεσαι μέσα στὸ κέδρο (στὸ κέδρινο παλάτι); Ὁ πατέρας σου μὴ δὲν ἔτρωγε κι' ἔπινε; Ἐπειδὴ ὅμως ἔκανε κρίση καὶ δικαιοσύνη, γι' αὐτὸ εὐτυχοῦσε.

[1]) Ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ παραδείγματα δὲ φαίνεται νὰ εἶχαν ὑπόψη τους διαφορετικὸ κείμενο οἱ μεταφραστὲς οὔτε ἄλλος τέτοιος λόγος, χώρια ἀπὸ τὴν παρανόηση, νὰ τοὺς ἔκανε νὰ μεταφράσουν ὅπως μεταφράσανε. Στὸ β' τὸ μαρτυροῦν οἱ ἴδιες φράσες, ὅσο στραπατσαρισμένες κι' ἂν βρίσκουνται μέσα στὰ ἐλληληνικὰ τῶν Ο' : «ἐν ἐπιθυμίαις ψυχῆς αὐτῆς ἐπνευματοφορεῖτο», «ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆς εὑρήσουσιν αὐτήν» κλπ.

[2]) Τὸ ἀκὶρ (ἰφεὶλ τοῦ ρ.) κοὺρ=σκάβω, ἀνοίγω πηγάδι, κάνω νὰ τρέξει, ν' ἀναβρύσει νερό, φαίνεται πὼς οἱ Ο' τὸ πῆραν γιὰ συγγενικὸ τοῦ ρ. καράχ. Κεράχ=κρύσταλλο, πάγος.

[3]) Ὅπως μπορεῖ εὔκολα νὰ καταλάβει κανείς, ἔχομε κι' ἐδῶ μιὰ κλασικὴ παρερμηνεία. Ἡ ἀρχὴ ἔγινε ἀπὸ τὸ κύρ. ὄν. Ἄχαζ. Τὸ ἑβρ. μιλάει ἐδῶ γιὰ κεῖνον ποὺ χτίζει παλάτια μ' ἀδικίες. Τὸ «βαάρεζ»=«ἐν κέδρῳ» (Ο') τὸ διάβασαν οἱ Ο' «ἐν Ἄχαζ». Γιὰ κανέναν Ἄχαζ ὅμως δὲ μιλάει ἐδῶ τὸ κείμενο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα πιὰ ἡ ἔννοια δὲν ἄντεχε καὶ μὲ τὰ διάφορα «φάγονται καὶ πίονται» κ.λπ. ἐξαρθρώθηκε ἀνεπανόρθωτα ὁ λόγος.

כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוך
להרגיעו ישראל:

Οὕτως εἶπε κύριος· εὗρον θερμὸν [1]) ἐν ἐρήμῳ μετὰ ὀλωλότων μαχαίρᾳ, βαδίσατε καὶ μὴ ὀλέσητε τὸν Ἰσραήλ. (Ἰερ. ΛΑ' 2)

Ἔτσι εἶπεν ὁ Κύριος· ἦβρε χάρη στὴν ἔρημο ὁ λαὸς ποὺ γλύτωσε ἀπὸ τὸ σπαθί. Πῆγε νὰ ξαποστάσει ὁ Ἰσραήλ.

הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ בם עור
(ΛΑ'. 7) ופסח הרה ויולדת יחדו קהל גדול ישובו הנה:

Ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς ἀπὸ βορρᾶ καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς ἐν ἑορτῇ Φασὲκ [2]) καὶ τεκνοποιήσει ὄχλον πολὺν καὶ ἀποστρέψουσιν ὧδε. (Ἰερ. ΛΗ' 8)

Νά! Θὰ τοὺς φέρω ἀπὸ τὴ γῆ τοῦ βοριὰ καὶ θὰ τοὺς συνάξω ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς. Μὲ αὐτούς, τὸν τυφλὸ καὶ τὸν κουτσό, τὴν ἔγκυα καὶ τὴ λεχώνα. Σύναξη μεγάλη θὰ γυρίσει ἐδῶ.

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכר
אזכרנו עוד

Υἱὸς ἀγαπητὸς Ἐφραίμ, ἐμοὶ παιδίον ἐντρυφῶν, ὅτι ἀνθ' ὧν οἱ λόγοι μου ἐν αὐτῷ, μνείᾳ μνησθήσομαι αὐτοῦ. (Ἰερ ΛΗ' 20)

Μὴ γιός μου ἀκριβὸς ὁ Ἐφραΐμ (δὲν εἶναι) καὶ παιδὶ ἀγαπημένο; Ἂν κι' ὀργισμένα μίλησα γι' αὐτόν, τὸν θυμᾶμαι πάντα.

באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דברת להזהיר רשע
מדרכו הרשעה לחיותו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש:

Ἐν τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ θανάτῳ θανατωθήσῃ

Ἅμα λέω στὸν παράνομο χωρὶς ἄλλο θὰ θανα-

[1]) Τὴ λέξη χὲν = χάρη, τὴ διάβασαν οἱ Ο' χὰμ = θερμός, χωρὶς νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴν ἔννοια καὶ τὴν ὀμορφιὰ ποὺ ἔχει ὁ λόγος.

[2]) «Ἐν ἑορτῇ Φασέκ» Ο'. Ἡ ἀντίστοιχη φράση στὸ ἑβρ. εἶναι ἰβὲρ οὺ φισέαχ = τυφλὸς καὶ κουτσός.

καὶ οὐ διεστεῖλω αὐτῷ τοῦ διαστεῖλασθαι τῷ ἀνόμῳ, ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, τοῦ ζῆσαι αὐτόν, ὁ ἄνομος ἐκεῖνος ἀποθανεῖται καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω.
('Ιεζ. Γ' 18)

τωθεῖς καὶ δὲν τὸν νουθετήσεις καὶ δὲ μιλήσεις γιὰ νὰ γυρίσεις τὸν παράνομο ἀπὸ τὸ δρόμο του τὸν κακὸ νὰ σώσεις τὴ ζωή του, ἐκεῖνος ὁ παράνομος στὴν ἀνομία του θὰ πεθάνει καὶ τὸ αἷμα του ἀπὸ τὸ χέρι σου θὰ τὸ ζητήσω.

כל הידים תרפינה וכל ברכים תלכנה מים:

Πᾶσαι χεῖρες ἐκλυθήσονται καὶ πάντες μηροὶ μολυνθήσονται ὑγρασίᾳ.
('Ιεζ. Ζ' 17)

Ὅλα τὰ χέρια θὰ παραλύσουν κι' ὅλα τὰ γόνατα θ' ἀναλυθοῦν σὰ νερό.

עשה הרתוק כי הארץ מלאה משפט דמים והעיר מלאה חמס:

Καὶ ποιήσουσι φυρμόν, διότι ἡ γῆ πλήρης λαῶν [1]) καὶ ἡ πόλις πλήρης ἀνομίας. ('Ιεζ. Ζ'. 4)

Φκιάσε ἁλυσίδα, γιατὶ ἡ γῆ εἶναι γεμάτη κρίση αἱμάτων κ' ἡ πόλη γεμάτη τυραννία.

לא כרת שרך

Οὐκ ἔδησας τοὺς μαστούς σου [2]). ('Ιεζ. ΙΣΤ' 23)

Δὲν κόπηκε ὁ ἀφαλός σου.

ואעבר עליך וארך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי:
רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים

Καὶ διῆλθον ἐπὶ σὲ καὶ ἴδον σε πεφυρμένην ἐν τῷ

Καὶ πέρασα ἀπὸ κοντά σου καὶ σὲ εἶδα κυλισμένη

[1]) Τὸ ἑβραϊκὸ ἔχει δαμεὶμ = αἵματα. Οἱ Ο' διάβασαν ἀμεὶμ = λαοί.
[2]) Ἴσως ἀντὶ σαρὲχ = τὸν ἀφαλό σου, νὰ διάβασαν σαδὲχ = τοὺς μαστούς σου.

αἵματί σου καὶ εἶπα σοι ἐκ τοῦ αἵματός σου ζωή· πληθύνου καθὼς ἡ ἀνατολή τοῦ ἀγροῦ. δέδωκά σε καὶ ἐπληθύνθης καὶ ἐμεγαλύνθης καὶ εἰσῆλθες εἰς πόλεις πόλεων [1]). 'Ιεζ. ΙΣΤ' 6,7.

στὸ αἷμα σου καὶ σοῦ εἶπα· στὸ αἷμα σου ζῆσε. Μεγάλωσες σὰν τὴ χλόη τοῦ ἀγροῦ, πλήθυνες καὶ τράνεψες καὶ μεγάλωσες κι' ἔφταξες στὴν ἀκμὴ τῆς ὀμορφιᾶς σου.

זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי היא בכל נשיאי
ישראל מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק על ירך:

(ΚΑ'. 17)

'Ανάκραγε καὶ ὀλόλυξον, υἱὲ ἀνθρώπου, ὅτι αὕτη (ἡ ρομφαία) ἐγένετο ἐν τῷ λαῷ μου, αὕτη ἐν πᾶσι τοῖς ἀφηγουμένοις τοῦ 'Ισραὴλ παροικήσουσιν [2]), ἐπὶ ρομφαίᾳ ἐγένετο ἐν τῷ λαῷ μου. ('Ιεζ. ΚΑ' 17)

'Αναβόησε καὶ σκοῦξε, γιὲ τοῦ ἀνθρώπου, γιατὶ αὐτὴ εἶν' ἐνάντια στὸ λαό μου, εἶν' ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ 'Ισραήλ. Τρόμος γιὰ τὴ ρομφαία θὰ πέσει στὸ λαό μου. Γι' αὐτὸ χτύπα (τη) στὸ μερί (σου).

בלב ימים גבולך בניך כללו יפיך:

'Εν καρδίᾳ θαλάσσης Βεελείμ [3]), υἱοί σου περιέθηκάν σοι κάλλος. ('Ιεζ. ΚΖ' 4)

Στὴν καρδιὰ τῆς θάλασσας τὰ σύνορά σου· οἱ μαστόροι σου κάναν τέλεια τὴν ὀμορφιά σου.

[1]) Τὸ ἑβραϊκὸ ἔχει βααδὶ ἀδαείμ = σὲ στολισμὸ στολισμῶν. Οἱ Ο' φαίνεται πὼς διάβασαν βαὴρ ἀγιαρείμ = «εἰς πόλιν (εἰς) πόλεων».

[2]) Μαγὸρ καὶ μεγουρὰ = τρόμος, φρίκη — Μηγοὺρ = κατοικία κ.τ.ὅ. 'Εδῶ πρέπει νὰ ζητηθεῖ τὸ «παροικήσουσιν» τῶν Ο'.

[3]) Βεελείμ (;) — ἔλ καὶ πλ. ἐλείμ = δυνατός, δυνατοί. Βνὲ ἐλείμ = γιοὶ τῶν δυνατῶν ἢ τοῦ Θεοῦ. Ἴσως τὸ γεβουλάϊχ = τὰ σύνορά σου, νὰ τὸ διάβασαν Βεαλείμ ἢ Βεελείμ καὶ τ' ἄφησαν ἀμετάφραστο. Τὸ βονάϊχ ὅμως = οἱ οἰκοδόμοι σου, ἀσφαλῶς τὸ διάβασαν βανάϊχ = οἱ γιοί σου.

זקני גבל וחכמיה היו בך מחזיקי בדקך כל אניות הים ומלחיהם היו בך לערב מערבך:

Οἱ πρεσβύτεροι βιβλίων καὶ οἱ σοφοὶ αὐτῶν οἳ ἦσαν ἐν σοὶ οὗτοι ἐνίσχυον [1]) τὴν βουλήν σου καὶ πάντα τὰ πλοῖα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ κωπηλάται αὐτῶν ἐγένοντό σου ἐπὶ δυσμὰς δυσμῶν [2]).
(Ἰεζ. ΚΖ′ 9)

Οἱ γερόντοι τῆς Γεβὰλ κ' οἱ σοφοί της ἦταν σὲ σένα οἱ ἀνακαινιστὲς τῶν συντριμιῶν σου. Ὅλα τὰ καράβια τῆς θάλασσας ἦταν σὲ σένα γιὰ νὰ ἐμπορεύονται τὶς πραμάτιες σου.

ארם סחרתך מרב מעשיך בנפך ארגמן ורקמה ובוץ וראמת וכדכד נתנו בעזבוניך:

Ἀνθρώπους [3]) ἐμπορίαν σου ἀπὸ πλήθους τοῦ συμμίκτου σου, στακτὴν καὶ ποικίλματα ἐκ Θαρσὶς καὶ Ραμὸθ καὶ Χορχὸρ ἔδωκαν τὴν ἀγοράν σου.
(Ἰεζ. ΚΖ′ 16)

Ἡ Συρία ἐμπορευόταν μαζί σου τὰ ἄφθονα προϊόντα σου· σμαράγδι, πορφύρα καὶ κεντήματα καὶ λινὸ καὶ κοράλι κι' ἀχάτη ἔδινε στὴν ἀγορά σου.

[1]) Τὴν ἑβρ. λέξη μαχαζικὲ (ἀπὸ χαζὰκ=ἐνισχύω καὶ στὸ πιγὲλ=ξαναφκιάνω, ἀνακαινίζω) οἱ Ο′ τὸ σχετίσαν μὲ τὸ α′ κι' ἐξήγησαν «ἐνίσχυον». Τὸ βιδκὲχ=τὰ χαλάσματά σου τὸ ἐξήγησαν «βουλήν σου».

[2]) Τὴν ἑβρ. φράση λααρὸβ μααραβὲχ=γιὰ νὰ ἐμπορεύονται τὶς πραμάτιες, φαίνεται πὼς οἱ Ο′ τὴ σχετίσαν μὲ τὴ λέξη ἔρεβ==βράδι, δύση, ἀρὰβ=σουρουπώνει, βραδιάζει, κι' ἐξήγησαν «ἐπὶ δυσμὰς δυσμῶν».

[3]) Ἀδύνατο μὲ ὅλη τὴν καλὴ θέληση νὰ βγεῖ νόημα ἀπὸ τὸ κομμάτι αὐτὸ τῶν Ο′. Κι' ὁ λόγος εἶναι γιατὶ τὴν πρώτη λέξη Ἀρὰμ=Συρία, τὴ διάβασαν ἀδὰμ=ἄνθρωπος. Ὁ κατήφορος πιὰ ἦταν εὔκολος. Τὶς παρακάτω λέξεις μερὸβ μαασάϊχ=ἀπὸ τὴν ἀφθονία τῶν προϊόντων σου, τὶς ἐξήγησαν «ἀπὸ πλ. τοῦ συμ....», ἀνακάτεψαν χωρὶς λόγο τὴ λ. Θαρσεὶς, διάβασαν τὸ χαδκὸδ==ἀχάτης, χορχόρ, τὸ ραμὸθ=κοράλι τὸ ἄφησαν ἀμετάφραστο, τὰ πέρασαν καὶ τὰ δυὸ σὰν τοπικὰ ὀνόμ. καὶ κατάντησε σωστὴ βαβυλωνία ὅλο αὐτὸ τὸ ἐδάφιο.

נשאו אליך בניהם קינה וקוננו עליך מי כצור כדמה בתוך הים:
בצאת עזבוניך מימים השבעת עמים רבים ברב הוניך ומערביך
העשרת מלכי ארץ:

Καὶ λήψονται οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἐπὶ σὲ θρῆνον θρήνημα Σόρ [1]· πόσον τινὰ εὗρες μισθὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης; ἐνέπλησας ἔθνη ἀπὸ τοῦ πλήθους σου καὶ ἀπὸ τοῦ συμμίκτου σου ἐπλούτησας πάντας βασιλεῖς τῆς γῆς.
('Ιεζ. ΚΖ' 32, 35)

Καὶ θὰ ὑψώσουν γιὰ σένα θρῆνο στὸν ὀδυρμό σου καὶ θὰ θρηνολογήσουν γιὰ σένα· ποιὸς σὰν τὴν Τύρο ποὺ χάθηκε στὴ μέση τῆς θάλασσας; Σὰ βγαίναν οἱ πραμάτιες σου ἀπὸ τὶς θάλασσες, χόρταινες λαοὺς πολλούς. Μὲ τὴν ἀφθονία τοῦ πλούτου σου πλούτιζες τοὺς βασιλιάδες τῆς γῆς.

תוחלת ממשנה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה:

Κρείσσων ἐναρχόμενος τοῦ βοηθεῖν καρδίᾳ τοῦ ἐπαγγελλομένου καὶ εἰς ἐλπίδα ἄγοντος· δένδρον γὰρ ζωῆς ἐπιθυμία ἀγαθή [2]).
(Παροιμ. ΙΓ' 12)

'Ελπίδα ποὺ ἀναβάλλεται ἀρωστᾶ τὴν καρδιὰ καὶ δέντρο ζωῆς (εἶναι) ἡ ἀποθυμιὰ ἅμα θἄρθει.

[1]) Τὸ βενιὲμ = στὸ θρῆνο τους, οἱ Ο' τὸ ἐξήγησαν «οἱ υἱοὶ αὐτῶν», σὰ νὰ διάβασαν βενεέμ. «Θρήνημα Σόρ» δὲν ὑπάρχει στὸ ἑβρ. οὔτε θὰ πεῖ τίποτα· ὑπάρχει μόνο ἡ λέξη Τσὸρ = Τύρος.

[2]) Κάποιο χέρι θαρρεῖς πῶς πῆρε μὲ τρόπο, ἀπὸ τοὺς Ο', ὅλη τὴν ἔννοια ἀπὸ τὴν ἁπλὴ αὐτὴ παροιμία. Ἂν ὅμως προχωρήσουμε στὰ παραδείγματα, πρέπει νὰ θυσιάσουμε πολλὲς σελίδες τοῦ βιβλίου. Καὶ πάλι ὅμως δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ δώσουμε, ὅπως τὸ τονίσαμε καὶ πρίν, ὅλη τὴ μεταφραστικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν Ο'. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὶς Παροιμίες, χώρια ἀπὸ τὰ λίγα παραδ. ποὺ παραθέτουμε, ἂς προσέξει ὅποιος ἔχει τὴν περιέργεια τὰ ἐδ. 6—17 κεφ. Ζ' καὶ θὰ δεῖ πόσο ἄσκημα διατυπώνεται ἐκεῖ ἡ ὡραία αὐτὴ περικοπὴ μὲ τὴ στρυφνὴ καὶ κακόζηλη σύνταξή της. Καὶ συλλογιέσαι σὲ πόσα παράξενα συμπεράσματα μπορεῖ νὰ καταλήξει κανείς, ἂν θελήσει, μονάχα μὲ τὰ ἑλληνικά του, ὅσα κι' ἂν εἶναι, νὰ καταλάβει τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ ἑβρ. λόγου ἀπὸ τὴ μετάφραση τῶν Ο' μέσα στὰ διάφορα ἐκεῖνα «κειρίαις τέτακα τὴν κλίνην μου» (Ζ' 16, 17), «διέραγκα τὴν κοι-

קנה חכמה מה טוב מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף׃

Νοσσιαὶ[1]) σοφίας αἱρετώτεραι χρωσίου, νοσσιαὶ δὲ φρονήσεως αἱρετώτεραι ὑπὲρ ἀργύριον.
(Παρ. ΙΣΤ΄ 16)

Ἡ ἀπόχτηση τῆς σοφίας πόσο καλύτερη (ʼναι) ἀπὸ τὸ χρυσάφι κʼ ἡ ἀπόχτηση τῆς φρόνησης προτιμότερη ἀπὸ τὸ ἀσήμι.

מתן בסתר יכפה אף ושחד בחק חמה עזה׃

Δόσις λάθριος ἀνατρέπει ὀργάς. δένδρων δὲ ὁ φειδόμενος θυμὸν ἐγείρει ἰσχυρόν.
(Παρ. ΚΑ΄ 14)

Δῶρο κρυφὸ καταλαγιάζει θυμὸ καὶ μπαξίσι στὸν κόρφο (καταλαγιάζει) ὀργὴ δυνατή.

אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח׃

Ἀνὴρ πλανώμενος ἐξ ὁδοῦ δικαιοσύνης ἐν συναγωγῇ γιγάντων[2]) ἀναπαύσεται.
(Παρ. ΚΑ΄ 16)

Ἄνθρωπος ποὺ πλανιέται ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς φρόνησης, στὴ σύναξη τῶν νεκρῶν θὰ κατοικήσει.

אל תיגע להעשיר מבינתך הדל׃ התעוף עיניך בו ואיננו כי עשה יעשה לו כנפים כנשר ועוף השמים׃

Μὴ παρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ, τὲ δὲ σῇ ἐννοίᾳ ἀπόσχου. Ἐὰν ἐπιστήσῃς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐτόν, οὐδα-

Μὴ μοχτᾶς γιὰ νὰ πλουτήσεις· ἀπὸ τὴν ἐξυπνάδα σου (αὐτὴ) ἄπεχε. Θὰ ρίξεις τὰ μάτια σου σʼ αὐτὸ

την μου κροκίῳ», «τὸν δὲ οἶκον μου κιναμώμῳ», «ὁ δʼ ἐπηκολούθησεν αὐτῇ κεπφωθείς», «ὁ δὲ οὐκ εἶδεν ὅτι γηγενεῖς ἐκεῖ», «παρʼ αὐτῇ ὄλλυνται καὶ ἐκεῖ πέταυρον ᾅδου συναντᾷ».

[1]) Τὸ ἑβραϊκὸ ἐδῶ ἔχει κενὸ (κνὸ) = ἀποχτῶ, ἀπόχτηση, κέρδος. Οἱ Ο΄ φαίνεται πὼς διάβασαν κὲν = φωλιά.

[2]) Ἔτσι ἐξήγησαν οἱ Ο΄ τὴν ἑβραϊκὴ λ. ρεφαείμ. Ἡ ὀνομαστικὴ τῆς λέξης ραφὰ μὲ ἄλεφ στὸ τέλος σημ. γίγας, μὲ χὲ στὸ τέλος σημ. πνεῦμα, σκιὰ νεκροῦ. Ὁ τύπος ὅμως ρεφαεὶμ ὅπως ἐδῶ ἀπαντᾶ μονάχα στὸν πληθυντικὸ (**tantum plurale**) καὶ σημ. πνεύματα, σκιὲς τοῦ ᾅδη (**manes**) κιʼ ὄχι γίγαντες. Τὴν ἴδια λέξη οἱ Ο΄ στὸ Ζ΄ 22 τὴν ἐξηγοῦν γηγενεῖς.

μοῦ φανεῖται· κατεσκεύασται γὰρ αὐτῷ πτέρυγες ὥσπερ ἀετοῦ καὶ ὑποστρέφει εἰς τὸν οἶκον τοῦ προεστηκότος αὐτοῦ.
(Παρ. ΚΓ′ 4, 5)

πού δὲν ὑπάρχει; Γιατὶ κάνει γιὰ λόγου του φτερὰ (ὁ πλοῦτος) σὰν ἀϊτὸς καὶ πετᾶ στὰ οὐράνια.

כי שוחה עמוקה זונה ובאר צרה נכריה׃

Πίθος γὰρ τετρημένος ἐστὶν ἀλλότριος οἶκος καὶ φρέαρ στενὸν ἀλλότριον.
(Παρ. ΚΓ′ 27)

Γιατί ('ναι) λάκος βαθὺς ἡ πόρνη καὶ πηγάδι στενὸ ἡ ξένη.

(ΚΑ′. 13) כי תשיתמו שכם במיתריך תכונן על פניהם׃

Ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον ἐν τοῖς περιλοίποις σου, ἑτοιμάσεις τὸ πρόσωπον αὐτῶν. (Ψαλμ. Κ′ 13)

Γιατὶ θὰ τοὺς κάνεις νὰ γυρίσουν τὶς πλάτες, τὰ βέλη σου ἅμα ἑτοιμάσεις ἐνάντιά τους.

(ΛΔ′. 11) כפירים רשו ורעבו

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν. (Ψαλμ. ΛΓ′ 11)

Τὰ λιονταρόπουλα πεινοῦν καὶ χορταίνουν.

(ΚΔ′. 9) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם

Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες [1]) ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι. (Ψαλ. ΚΓ′ 9)

Σηκῶστε, πύλες, τὰ κεφάλια σας κ' ὑψωθεῖτε, θύρες αἰώνιες.

[1]) Τὸ ρασεχὲμ = τὰ κεφάλια σας τὸ ἐξήγησαν οἱ Ο′ «οἱ ἄρχοντες ὑμῶν» παίρνοντάς το γιὰ ὑποκ. Καὶ τὸ σεαρεὶμ = πύλες, ποὺ εἶναι τὸ ὑποκ. τῆς πρότ., τὸ πῆραν γιὰ ἀντικ.

Ὁ στίχος αὐτὸς τοῦ Δαβὶδ θυμίζει κάτι ἀνάλογο τῆς Σαπφώς: Ἴψοι δὴ τὸ μέλαθρον ἀέρρετε τέκτονες ἄνδρες — ὑμήναον — γάμβρος γὰρ θαλάμοις εἰσέρχεται ἶσος Ἄρευς — ὑμήναον.

זה דרכם כסל למו ואחריהם בפיהם ירצו (ΜΘ'. 14)

Αὕτη ἡ ὁδὸς σκάνδαλον αὐτοῖς καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐλογήσουσι. (Ψ. ΜΗ' 14)

Αὐτὸς ὁ δρόμος τους (εἶναι) ἡ τρέλα τους. Καὶ (ὅμως) οἱ ἀπόγονοί τους στὰ λόγια τους εὐχαριστιοῦνται.

וקרב איש ולב עמק: וירם אלהים חץ פתאום היו מכותם:
ויכשילהו עלימו לשונם (Ψ. ΞΔ'. 7, 8, 9)

Προσελεύσεται ἄνθρωπος καὶ καρδία βαθεῖα καὶ ὑψωθήσεται ὁ Θεός· βέλος νηπίων ἐγεννήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν καὶ ἐξουθένησαν αὐτὸν αἱ γλῶσσαι αὐτῶν. (Ψ. ΞΓ' 8, 9)

Τὰ μέσα τοῦ ἀνθρώπου κ' ἡ καρδιὰ (εἶναι) βυθός. Μὰ τοὺς τοξεύει ὁ Θεός· σαΐτιὰ ἀξαφνικὴ θἆναι οἱ πληγές τους. Καὶ θὰ πέσει ἀπάνω τους ἡ γλῶσσα τους (τὰ λόγια τῆς γλώσσας τους).

גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה:
(ΞΗ'. 10)

Βροχὴν ἑκούσιον ἀφοριεῖ ὁ Θεὸς τῇ κληρονομίᾳ σου, σὺ δὲ κατηρτίσω αὐτήν. (Ψ. ΞΖ' 9)

Βροχὴ ἄφθονη σκόρπισες, Κύριε, στὴν κληρονομία σου καὶ κουρασμένη (ὡς ἦταν) ἐσὺ τὴν ἑτοίμασες.

חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים: אדני יתן אמר
המבשרות צבא רב: מלכי צבאות ידדון ידדון .....

Τὰ ζῶα σου [1]) κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ, ἡτοίμασας

Τὸ ποίμνιό σου κατοίκησε σ' αὐτή, ἀπὸ καλωσύνη σου,

[1]) Τὴν ἑβρ. λέξη χαγιαθχὰ ἀπὸ τὸ χαγιὰ = πλάσμα, ζῶο, ζωντανὸ κ.τ.ὅ. καὶ στὸν πλ. = κοπάδι, σύναξη, «συναγωγή», οἱ Ο' τὴν ἐξηγῆσαν τὰ «ζῶα σου», ἐνῷ πρόκειται παράλληλα πρὸς τὸ ναχαλαθχά, «τὴν κληρονομίαν σου». Καλὰ δὲν ἐξήγησαν καὶ τὸ ἀμβασερῶθ τσαβὰ ράβ, μὲ τὸ «οἱ εὐαγγελιζόμενοι δυνάμει πολλῇ».

ἐν τῇ χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ· ὁ θεὸς κύριος δώσει ρῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ ὡραιότητι τοῦ οἴκου διελέσθαι σκῦλα. Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλήρων, πτέρυγες περιστερᾶς περιηργυρωμέναι καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῶν ἐν χλωρότητι χρυσίου.

(Ψ. ΞΖ′ 11 - 15)

Θεέ, γιὰ τὸ φτωχό. Οἱ εὐαγγελιζόμενοι (ἔγιναν) μεγάλος στρατός. Τῶν βασιλιάδων οἱ στρατοὶ φεύγουν (κι' ἀκόμα) φεύγουν καὶ ἡ κυρὰ τοῦ σπιτιοῦ μοιράζει τὰ λάφυρα. Ἂν κάθεστε (τώρα ἐσεῖς) ἀνάμεσα στὰ στανοτόπια, (γιὰ σᾶς) τ' ἀσημοκαπνισμένα φτερὰ τῶν περιστεριῶν μὲ τὰ πούπουλα μὲ ὁλόξανθο χρυσάφι.

(Ἡ ἔννοια ἐδῶ εἶναι: Ὁ λόγος, τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ ἔκανεν ὥστε νὰ σχηματιστεῖ μεγάλος στρατὸς ἀπ' ὅσους γενικὰ λάβαν μέρος ὕστερ' ἀπὸ τὸν ξεσκλαβωμὸ καὶ τὶς περιπέτειες τῆς ἡρωϊκῆς πορείας, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, στὴ θριαμβευτικὴ καὶ νικηφόρα εἴσοδο στὴ γῆ Χαναάν). Λάθος ἐπίσης κάναν ἐξηγώντας τὸ μαλκὲ τσεβαὼθ «ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων» ἀντὶ τῶν βασιλιάδων οἱ στρατοί, καὶ στὸ παρακάτω ἰδοδοὺν ἰδοδοὺν = φεύγουν (κι' ἀκόμα) φεύγουν, ἀπὸ τὸ δαδὰ = φεύγω, ποὺ συγχέοντάς το μὲ τὴ ρίζα τοῦ γιεδὶδ = φίλος, εὐνοούμενος, τὸ ἐξήγησαν μὲ τὶς ἀσύνδετες γενικὲς «τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ». Τὸ κακὸ ὅμως δὲ σταματᾶ ὡς ἐκεῖ. Τὴ λέξη νεβὰθ (ἀπὸ τὴ ρίζα νεβὰ)=ἐκείνη ποὺ μένει, ποὺ κατοικεῖ μέσα στὸ σπίτι, ἡ νοικοκυρά, συγχέοντάς τη μὲ τὸ ναβὰ ἢ ναβαὰ=εὐχάριστος, ἐπιθυμητός, ὡραῖος κλπ., τὴν ἐξήγησαν «τῇ ὡραιότητι». Καὶ μὲ τὸ ἀσύνδετο «διελέσθαι σκῦλα» καὶ τὰ παρακάτω πιὸ ἀδικαιολόγητα, κάναν ἀκατανόητη τὴ σκοτεινὴ ἄλλωστε καὶ στὸ ἑβρ. κείμενο, ἐκεῖ στὸ τέλος πρὸ πάντων, αὐτὴ περικοπή.—Ἂν θέλαμε τώρα νὰ δώσουμε μιὰ ὁπωσδήποτε λογικὴ σειρὰ σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ κομμάτι μὲ τὰ ἴδια λόγια ἀπάνω - κάτω τῶν Ο′ καὶ μὲ βάση τὸ ἑβρ. κείμενο, ἴσως νὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ἀνασυντάξουμε ἔτσι: Βροχὴν ἄφθονον ἐσκόρπισας, Κύριε, τῇ κεκμηκυίᾳ κληρονομίᾳ σου καὶ κατήρτισας αὐτήν. Τὸ ποίμνιόν σου κατῴκησεν ἐν αὐτῇ (τῇ γῇ Χαναάν), ἣν ἐν τῇ χρηστότητί σου ἡτοίμασας τῷ πτωχῷ (λαῷ σου). Ὁ Κύριος δίδει τὸν λόγον καὶ οἱ εὐαγγελιζόμενοι μέγας στρατὸς (ἀναδείκνυνται). Οἱ βασιλεῖς τῶν δυνάμεων φυγῇ φεύγουσι καὶ ἡ τὸν οἶκον φυλάττουσα διανέμει τὰ σκῦλα, Ἐὰν δ' ἐν μέσῳ τῶν ἐπαύλεων καθεύδετε (νῦν), ὑμῖν αἱ περιηργυρωμέναι πτέρυγες τῆς περιστερᾶς, ἧς τὰ μετάφρενα ἐν χλωρότητι χρυσίου. Νά κ' ἡ ἔννοια τώρα, ὅπως θὰ μποροῦσε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν παραπάνω ἐξή-

אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם עברי בעמק הבכה
(ΠΔ') מעין ישיתוהו

Μακάριος ἀνὴρ οὗ ἐστὶν ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοῦ, κύριε, ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο· εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος[1]) εἰς τὸν τόπον ὃν ἔθετο. Ψ. ΠΓ' 6, 7)

Εὐτυχισμένος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἡ δύναμή (του εἶναι) σὲ σένα, ποὺ οἱ στράτες (σου) (εἶναι) στὴν καρδιά τους. Σὰν περνᾶνε ἀπὸ τὴν κοιλάδα Μπακά, πηγὴ (νερῶν) τὴν κάνουν.

γηση· (ὁ λόγος ἐδῶ γιὰ τὴ Χαναάν): Ἐκεῖ, λέει ὁ ποιητὴς στὸ Θεό, ἔριξες ἄφθονη κι' εὐεργετικὴ βροχὴ καὶ δρόσισες καὶ γονιμοποίησες τὰ χώματα, ὅπου ὁδήγησες τὸν κουρασμένο λαό σου, γερὸ κι' ἀσφαλισμένο, νὰ ξαποστάσει πιὰ «στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας», ποὺ ἡ καλωσύνη σου τὴν εἶχε ἑτοιμάσει γιὰ τὰ φτωχὰ καὶ τυραννισμένα παιδιά σου. Μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸ λόγο του, σχημάτισαν στρατὸ ὁλόκληρο οἱ νικητὲς κ' οἱ ἀγγελιαφόροι μὲ τὰ χαρμόσυνα νέα καὶ πῆραν μέρος ὅλοι στὸ θρίαμβο, μὲ τὶς γυναῖκες μπροστὰ (Ἔξοδ. ΙΕ' 20, 21, Κριτ. Ε'). Οἱ ἐχθροὶ βασιλιάδες καὶ τὰ φουσάτα τους φεύγουν κι' ἀκόμα φεύγουν κ' οἱ Ἰσραηλίτες, νικητὲς κι' ἐλεύθεροι πιά, μπαίνουν στὴ γῆ τῶν πατέρων τους. Καὶ βαδίζουν φορτωμένοι μὲ πλούσια στολίδια καὶ λάφυρα μέσα στὰ σπίτια τους κ' οἱ γυναῖκες τους τὰ παίρνουν ἀπὸ τὰ χέρια τους καὶ τὰ μοιράζουν στὶς οἰκογένειές τους ἀνάμεσα. Ἔ! τώρα, συνεχίζει ὁ ποιητής, ἂν ἐκεῖ στὴν εἰρηνικὴ γαλήνη τοῦ τόπου σας, μακριὰ ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ τὴ χλαλοὴ τοῦ πολέμου, ἡσυχάζετε ξαπλωμένοι στὰ στανοτόπια σας μέσα καὶ χαιρόσαστε τ' ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης, σᾶς ἀξίζει.· Δικά σας εἶναι καὶ σᾶς ταιριάζουν «οἱ ἀσημένιες φτεροῦγες τοῦ περιστεριοῦ μὲ τὰ χρυσὰ τὰ πούπουλα» (σύμβολα τῆς νίκης). Οἱ προτελευταῖες σειρὲς «ἂν ἡσυχάζετε κ.λ.π.» θυμίζουν κάτι ἀπὸ τὸ ᾆσμα τῆς Δεβόρας (Κριτ. Ε'). Τὰ τελευταῖα λόγια ποὺ κλείσαμε σὲ εἰσαγωγικὰ φαίνεται πὼς εἶναι λείψανα παλιοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ χάθηκε κι' ἀπόμεινε ἔτσι δυσκολονόητο σὲ μᾶς. Ἡ ἄλλη ἐκδοχὴ πὼς ἡ εἰκόνα τοῦ περιστεριοῦ συμβολίζει τὴ δειλία τοῦ ἐχθροῦ εἶναι λιγότερο πιθανή. Πιότερο συμβολίζει, ὅπως ἀναφέραμε καὶ πρίν, τὸ κέρδος καὶ τὴ νίκη, τὴ λάμψη καὶ τὴ χαρὰ τῆς νέας εὐτυχισμένης ζωῆς.

[1]) Κοιλάδα Μπακὰ ἢ κοιλάδα τῶν δακρύων, τῶν στεναγμῶν, ἦταν μιὰ χέρσα κι' ἄνυδρη πεδιάδα γεμάτη ἀπὸ μπαλσαμόδεντρα, ἀπ' ὅπου περνοῦσαν οἱ προσκυνητὲς γιὰ τὴν Ἰερουσαλήμ. Ἡ πίστη ὅμως τῶν προσκυνητῶν ἔκανε τὸ Γιαχβέ, τὴν ἐποχὴ ποὺ ἀνεβαίναν, κατὰ τὶς μεγάλες γιορτές, κι' ἔριχνε βροχὴ καὶ κατέβαζε δροσιὰ ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ δρόσιζε τοὺς πιστούς.

הלמתים תעשה פלא אם רפאים יקומו יודוך׃

Μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια ἢ ἰατροὶ[1]) ἀναστήσουσι καὶ ἐξομολογήσονταί σοι; (Ψ. ΠΖ' 11)

Μὴ στοὺς νεκροὺς θὰ κάνεις θαύματα ἢ πεθαμένοι θὰ σηκωθοῦν νὰ σὲ δοξολογήσουν;

המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעוריכי׃

Τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου[2]), ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. (Ψ. ΡΒ' 5)

Ποὺ χορταίνει μὲ ἀγαθὰ τὰ γεράματά σου, σὰν τοῦ ἀϊτοῦ ξανακαινουργιεύεσαι τὰ νιάτα σου.

עמך נדבת ביום חילך בהררי קדש מרחם משחר לך טל ילדתך׃

Μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου· ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. (Ψ. ΡΘ' 3)

Ὁ λαός σου (θἆναι) πρόθυμος κατὰ τὴ μέρα τῆς δύναμής σου στὸ μεγαλόπρεπο ἁγιαστήριό (σου). Ἀπ' τὴ μήτρα τῆς αὐγῆς σὰ δροσιὰ (θἆναι) σὲ σένα οἱ νέοι σου.

שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא׃

Εἰς μάτην ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν, ἐγείρεσθαι οἱ ἐσθίον-

Μάταιο (εἶναι) σὲ σᾶς νὰ σηκώνεστε νωρίς, νὰ

[1]) Ἡ ἴδια λέξη, ὅπως ἀναφέραμε κι' ἀλλοῦ, ξεγέλασε τοὺς Ο'. Διάβασαν ρεφαεὶμ=σκιὲς νεκρῶν, ἀντὶ ροφεεὶμ=γιατροί, ἀπὸ ὀν. ροφὲ=γιατρός.

[2]) Ἡ ἀντίστ. ἑβρ. λέξη εἶναι ἐδγιὸ=τὸ στολίδι του, τὸ κόσμημά του. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπὸ τοὺς νεώτερους μεταφράζουν: γεράματα (ἀπὸ ἀδὰ) κι' ἄλλοι, ὅπως ὁ Kirkpatrick, στόμα, ἂν καὶ δὲ στηρίζεται ἡ σημασία αὐτὴ ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος. Οἱ παλιὲς μεταφράσεις ἔχουν «τὴν ἐπιθυμίαν σου» (Ο'). Desiderium tuum (Vulg.). «Τὰ γεράματά σου» (Targum). «Τὸ σῶμα σου» (Συριακή). «Τὸ κόσμημά σου» (Ἀκύλας). «Ornamentum tuum» (Ἱερών.). Κατὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὸν τάφο τῆς Ἐξορίας πίστευαν πὼς ὁ κάθε Ἰσραηλίτης θὰ ξαναποχτοῦσε τὴν νεανική του ἀκμή. «Οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν Θεὸν ἀλλάξουσιν ἰσχύν. Πτεροφυήσουσιν ὡς ἀετοί» (Ἡσ. Μ' 31).

τες ἄρτον ὀδύνης ὅταν δῷ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον. (Ψ. ΡΚϚ' 2)

πλαγιάζετε ἀργὰ τρώγοντας τὸ ψωμὶ τῶν θλίψεων. Γιατὶ δίνει (ὁ Κύριος) ὕπνο στὸν ἀγαπημένο του.

כי הייתי כנאד בקיטור

Ὅτι ἐγεννήθην ὡς ἀσκὸς ἐν πάχνῃ[1]) κ.λ.π. (Ψ. ΡΙΗ' 83)

Γιατὶ κατάντησα σὰν ἀσκὶ στὸν καπνὸ κ.λ.π.

יהלמני צדיק חסד ויוכיחני שמן ראש אל יני ראשי כי עוד ותפלתי ברעותיהם: נשמטו בידי סלע שפטיהם ושמעו אמרי כי נעמו: (ΡΜΑ'.)

Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με, ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου. Ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν, κατεπόθησαν ἐχόμενοι πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν[2]). (Ψ. ΡΜ' 5, 6)

Ἂς μὲ χτυπᾶ ὁ δίκαιος· ἔλεος (εἶναι γιὰ μένα). Ἂς μὲ μαλώνει· μύρο ἐξαίρετο (μοῦ εἶναι τὸ μάλωμά του). Γιατὶ ἡ προσευχή μου (θάναι) καὶ στὶς συμφορές τους. Ἅμα ρίχνονται στοὺς βραχότοπους ἀπάνω οἱ κριτές τους, θ' ἀκούσουν τὰ λόγια μου ποὺ θᾶναι γλυκά.

כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות

Ὡς πύργος Δαυῒδ ὁ τράχηλός σου ὁ ᾠκοδομημένος εἰς Θαλπιώθ[3]). (Ἆσμα Ἀσμ. Δ' 4)

Σὰν πύργος τοῦ Δαβὶδ ὁ λαιμός σου, χτισμένος γιὰ ὁπλοθήκη.

[1]) Ἡ ἀντιστ. λέξη στὸ ἑβρ. εἶναι κιτὸρ=καπνὸς κι' ὄχι πάχνη. Ὅπως ἕνα ἄχρηστο ἀσκὶ κρασιοῦ, κρεμασμένο στὸ δοκάρι τῆς σκεπῆς, μαυρίζει ἀπὸ τὸν καπνό, ζαρώνει καὶ παραμορφώνεται, ἔτσι κι' ἐγώ, λέει ὁ ποιητής, ἂν κι' ἔχω καταντήσει σὰν ἕνα τέτοιο πρᾶμα, δὲ λησμόνησα τὶς ἐντολές σου.

[2]) Ἔτσι μόλις μπορεῖ τὸ δυσκολονόητο αὐτὸ κομμάτι καὶ στὸ ἑβρ. νὰ ἐξηγηθεῖ σύμφωνα μὲ τὴν ἐκδοχὴ ποὺ τοῦ δίνει ὁ Kirkpatrick.

[3]) Τὴ λέξη θαλπιγιὼθ = ὁπλοθήκη οἱ Ο' τὴν ἐξήγησαν σὰν τοπικὸ ὄνομα.

אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון

Δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου νύμφη· δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου· ἐλεύσῃ καὶ διελεύσῃ ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως[1]), ἀπὸ κεφαλῆς Σανεὶρ καὶ Ἑρμών. (ᾎσμα Ἀσμ. Δ' 8)

Ἔλα μὲ μένα ἀπὸ τὸ Λίβανο, νύφη, ἔλα μὲ μένα ἀπὸ τὸ Λίβανο. Κοίτα ἀπὸ τὴν κορφὴ τοῦ Ἀμανά, τοῦ Σενεὶρ καὶ τοῦ Χερμόν.

לססתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי:

Τῇ ἵππῳ μου[2]) ἐν ἅρμασι Φαραὼ ὡμοίωσά σε ἡ πλησίον μου. ᾎσμ. Ἀ. Α'. 9)

Μὲ τὶς φοράδες τοῦ Φαραὼ σὲ παράμοιασα, ἀγαπημένη μου.

השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה

Ὥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι[3]) τοῦ ἀγροῦ. (ᾎσμ. Ἀ. Γ' 5)

Σᾶς ὅρκισα, κοπέλες τῆς Ἰερουσαλήμ, στὰ ζαρκάδια καὶ στὰ ἐλάφια τοῦ ἀγροῦ.

יונתי בחגוי הסלה בסתר המדרגה

Σὺ περιστερά μου, ἐν σκέπῃ τῆς πέτρας, ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος. (ᾎσμ. Ἀ. Β' 14)

Περιστέρα μου, στὶς σκισμάδες τοῦ βράχου, στὶς κουφάλες τῶν γκρεμῶν.

איש חרבו על ירכו מפחד בלילות:

Ἀνὴρ ρομφαία αὐτοῦ ἐπὶ μηρὸν αὐτοῦ ἀπὸ θάμβους ἐν νυξί. (ᾎσμ. Ἀ. Γ' 8)

Ὁ καθένας (ἔχει) τὸ σπαθί του γιὰ τὸ φόβο τῆς νύχτας.

[1]) Ἀμανά: ὄνομα βουνοῦ. Οἱ Ο' διάβασαν φαίνεται ἐμουνὰ =πίστις, ἀλήθεια κ.τ.δ. καὶ τὴ λέξη ρὸσ=κεφάλι, τὴν ἐξήγησαν ἀρχὴ καὶ σχημάτισαν τὴν ἀκατανόητη φράση «ἀρχὴ πίστεως».

[2]) Τὸ ἑβραϊκὸ λεσουσαθὶ=μὲ τὶς φοράδες μου.

[3]) Οἱ Ο' ἐξήγησαν «ἐν ταῖς ἰσχύσεσι», γιατὶ κάναν σύγχυση στὴν ἀντίστοιχη λέξη μπιτσβαὼθ μὲ τὴ λέξη τσαβὰ=δύναμη, στρατὸς κ.τ.δ. καὶ τὴ λέξη τσεβὶ=ζαρκάδι.

עיניך יונים מבעד לצמתך

'Οφθαλμοί σου, περιστεραὶ ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. ('Ἀσμ. 'Α. Δ' 1)

Τὰ μάτια σου (εἶναι μάτια) περιστεριῶν (ἀνάμεσα) στὶς πλεξοῦδες σου.

ותאמר נעמי ...... העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים: שבנה בנתי ......

Καὶ εἶπε Νωεμίν... Μὴ ἔτι υἱοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ μου καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς ἄνδρας; 'Επιστράφητε δή, θυγατέρες μου, διότι γεγήρακα τοῦ μὴ εἶναι ἀνδρί. "Οτι εἶπα ὅτι ἔστι μοι ὑπόστασις [1]) τοῦ γεννηθῆναι με ἀνδρὶ καὶ τέξομαι υἱούς, μὴ αὐτοὺς προσδέξεσθε ἕως οὗ ἁδρυνθῶσιν;
(Ρούθ Α' 11, 12, 13)

Κ' εἶπε ἡ Ναομί... Μὴν ἔχω γιοὺς ἀκόμη στὴν κοιλιά μου γιὰ νὰ γίνουν ἄντρες σας; Γυρίστε, κόρες μου, πηγαίνετε, γιατὶ γέρασα, δὲν εἶμαι γιὰ ἄντρα. Μὴν ἔχω ἐλπίδα, κι'ἂν παντρευόμουν ἀπόψε καὶ γεννοῦσα γιούς, πῶς θὰ τοὺς περιμένατε ὡς ποὺ νὰ μεγαλώσουν; κλπ.

והנה הגואל עבר אשר דבר בעז ויאמר סורה שבה פה פלני אלמני

Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀγχιστεὺς προεπορεύετο, ὃν ἐλάλησε Βοόζ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Βοόζ: 'Εκκλίνας κάθισον ὧδε, κρύφιε [2]). (Ρούθ Δ' 1)

Καὶ νά καὶ περνοῦσε ὁ συγγενὴς ποὺ εἶχε ἀναφέρει ὁ Βοόζ. Καὶ τοὖπε: Γύρνα, κάθισ' ἐδῶ, δεῖνα καὶ τάδε.

[1]) Τὴ λέξη τικβὰ = ἐλπίδα, τὴν ἐξήγησαν οἱ Ο' «ὑπόστασις». Αὐτὸ ὅμως εἶναι τὸ λιγότερο. Τόσο κακὴ κι' ἀνάποδη εἶναι κι' ἐδῶ ἡ ἀπόδοση, ὥστε κι' αὐτὸ τὸ τόσο ἁπλὸ καὶ χαριτωμένο διήγημα χάθηκε μέσα στὰ ἑλληνικὰ τῶν Ο' καὶ δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ νιώσει τὴν εἰδυλλιακή του δροσιὰ καὶ νὰ περάσει ἄνετα στὴ λογοτεχνικὴ ὀμορφιά του.

[2]) "Ετσι ἐξήγησαν οἱ Ο' τὶς ἑβρ. λέξεις φελονί, ἀλμονί. Στὸ Σαμουὴλ Α', Βασιλειῶν Α' ΚΑ' 2, ὅπου ἀπαντοῦν, φαίνεται πὼς ἀκόμα περισσότερο δὲν τὶς ἐννόησαν. Τὶς πῆραν μάλιστα ἐκεῖ γιὰ τοπικὰ ὀνόματα, ποὺ τ' ἀφήνουν ἀμετάφραστα πλάϊ στὴ λαθεμένη ἐξήγηση ποὺ τοὺς δίνουν: «Θεοῦ πίστις», «ἐν τῷ τόπῳ τῷ λεγομένῳ Θεοῦ πίστις Φελωνί, Μαεμωνί». Τὸ ἑβρ. ἐκεῖ λέει: «"Ας

לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עשה: תרתי בלבי
למשוך ביין את בשרי ולבי נהג בחכמה ולאחז בסכלות

Τῷ γέλωτι εἶπα περιφορὰν καὶ τῇ εὐφροσύνῃ τί τοῦτο ποιεῖς; Καὶ κατεσκεψάμην εἰ ἡ καρδία μου ἑλκύσει ὡς οἶνον τὴν σάρκα μου καὶ ἡ καρδία μου ὡδήγησεν ἐν σοφίᾳ καὶ τοῦ κρατῆσαι ἐπ' εὐφροσύνην.
('Εκκλησιαστὴς Β' 2, 3)

Στὸ (γιὰ τὸ) γέλιο εἶπα, ἀνοησία. Καὶ στὴ χαρά, τί φελάει κι' αὐτή; Σκέφτηκα μὲς στὴν καρδιά μου νὰ εὐχαριστήσω στὸ κρασὶ τὴ σάρκα μου κ' ἡ καρδιά μου νὰ καταγίνεται μὲ τὴ σοφία καὶ τὰ κρατηθῶ στὴν ἀνοησία.

אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב בעמלו
גם זה ראיתי אני כי מיד האלהים היא: כי מי יאכל ומי יחוש
חוץ ממני:

Οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἀνθρώπου ὃ φάγεται καὶ ὃ πίεται καὶ ὃ δείξει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ἐν μόχθῳ αὐτοῦ. Καί γε τοῦτο εἶδον ἐγὼ ὅτι ἀπὸ χειρὸς Θεοῦ ἐστίν. Ὅτι τίς φάγεται, καὶ τίς πίεται πάρεξ αὐτοῦ; [1]).
('Εκκλ. Β' 24, 25)

Δὲν ὑπάρχει πιὸ εὐχάριστο (πράγμα) στὸν (γιὰ) ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ νὰ τρώει καὶ νὰ πίνει καὶ νὰ εὐχαριστεῖ τὴν ψυχή του ἀπὸ τὸ καλὸ τοῦ κόπου του. Μὰ κι' αὐτὸ εἶδα ἐγὼ πὼς εἶναι ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Γιατί ποιός, ποὺ θὰ φάει καὶ θ' ἀπολάψει (περισσότερο) ἐξὸν ἀπὸ μένα;

ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענות בו
את הכל עשה יפה בעתו

Εἶδον σὺν πάντα τὸν περισπασμόν, ὃν ἔδωκεν ὁ

Εἶδα τί ἔγνοια ποὺ ἔδωκεν ὁ Θεὸς στοὺς γιοὺς τῶν

μὴ μάθει κανεὶς τίποτα γιὰ τὸ ζήτημα ποὺ σὲ στέλνω, οὔτε τί σ' ἔχω προστάξει. Κι' ἀπὸ τοὺς δούλους διόρισε τὸν δεῖνα καὶ δεῖνα = φελονί, ἀλμονί».

[1]) Τὸ ἑβρ. ἔχει μιμένι = ἐξὸν ἀπὸ μένα. Οἱ Ο' φαίνεται πὼς διάβασαν μιμένου = ἐξὸν ἀπ' αὐτόν. Κι' ὅμως πόση ἀσάφεια φέρνουν αὐτὰ τὰ μικρούτσικα ἑβρ. ἐπιθέματα, ὅπως ἀφθονοῦν ἔτσι κακομεταφρασμένα στοὺς Ο'.

Θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ. Τὰ σύμπαντα ἃ ἐποίησε καλὰ ἐν καιρῷ αὐτοῦ [1]).
('Εκκλ. Γ' 10)

ἀνθρώπων γιὰ νὰ μοχτᾶνε μ' αὐτή. Τὸ κάθε τι τὸ ἔκανε ὡραῖο στὴν ὥρα του.

ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו

'Εν πλήθει ἀγαθωσύνης ἐπληθύνθησαν ἔσθοντες αὐτὴν καὶ ἡ ἀνδρεία [2]) τῷ παρ' αὐτῆς ; ὅτι ἀρχὴ τοῦ ὁρᾶν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.
('Εκκλ. Ε' 10)

"Οσο πληθαίνουν τ' ἀγαθὰ (τόσο) πληθαίνουν καὶ κεῖνοι ποὺ τὰ τρῶνε. Καὶ ποιὰ ἡ ὠφέλεια σὲ κείνους ποὺ τὰ κατέχουν, παρὰ μονάχα ποὺ τὰ θωροῦν μὲ τὰ μάτια τους ;

כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת

"Οτι ἐν σκιᾷ αὐτῆς ἡ σοφία, ὡς σκιὰ ἀργυρίου καὶ περίσσεια γνώσεως τῆς σοφίας ζωοποιήσει τὸν παρ' αὐτῆς [3]). ('Εκκλ. Ζ' 12)

Γιατὶ σκεπὴ 'ναι ἡ σοφία, σκεπὴ (σὰν) τὸ ἀσήμι. Τὸ κέρδος ὅμως τῆς γνώσης (εἶναι ὅτι) ἡ σοφία δίνει ζωὴ σ' ὅσους τὴν ἔχουν.

וגם לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם בחייהם ואחריו אל המתים:

Καί γε καρδία υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπληρώθη πονηροῦ καὶ περιφέρεια [4]) ἐν καρδίᾳ αὐτῶν πρὸς τοὺς νεκρούς. ('Εκκλ. Θ' 3)

Καὶ μάλιστα ἡ καρδία τῶν ἀνθρώπων (εἶναι) γεμάτη κακία· κι' ἡ ἀνεμυαλιὰ μέσα στὶς καρδιές τους ὅσο ζοῦν. Κ' ὕστερα (τραβοῦν) πρὸς τοὺς νεκροὺς (πεθαίνουν).

[1]) Τὸ ἀντίστ. στὸ ἑβρ. εἶναι βεηθὸ = στὸν καιρό (τὸ καθένα).
[2]) 'Η ἑβρ. λέξη εἶναι κισρὸν = κέρδος, ὠφέλεια.
[3]) Χάος καὶ σκιὰ πραγματικὴ πάλι στὴ φράση αὐτὴ τῶν Ο'. Παράβαλε τὸ μέρος αὐτὸ μὲ τὴν ἀπόδοσή του στὴ δημοτική.
[4]) Γιὰ τὴν «περιφέρεια» πάλι καὶ τὰ «αὐτῶν», «αὐτῶν» πρβλ. στὴ δημοτική.

ΣΚΟΠΟΣ, ΤΙΤΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Μὲ τὴν «Ἐκλογὴ» αὐτὴ ὁ σκοπός μας δὲν ἦταν τόσο νὰ δώσουμε ἄφθονο ὑλικό, ὅσο νὰ παρουσιάσουμε στὴ γλῶσσα μας μερικὲς ἀπὸ τὶς καλύτερες σελίδες τῆς Βιβλικῆς λογοτεχνίας, τῆς λογοτεχνίας τοῦ λαοῦ ἐκείνου ποὺ μὲ τὸ βιβλίο τῆς θρησκείας του μᾶς ἔδωσε καὶ τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ φιλολογικὸ καὶ λογοτεχνικό του κείμενο, ποὺ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἔχει διπλὴ σημασία. Πρῶτα γιατί, μὲ τὰ ἑλληνικὰ ὅπου πρωτομεταφράστηκε, σὲ μιὰν ἐποχὴ μάλιστα ποὺ ἄλλη ἑλληνικὴ μετάφραση δὲν εἶχε γνωρίσει ὁ κόσμος, πέρασε στὰ δικά μας τὰ γράμματα, κ' ὕστερα γιατὶ μὲ τὸ χριστιανισμὸ μπῆκε, εἴτε ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα, μέσα στὴ δική μας τὴ σκέψη καὶ τὴν ψυχὴ καὶ μᾶς γίνηκε πνευματικὴ πηγὴ καὶ παράδοση.

Σὲ μιὰ τέτοια βέβαια «Ἐκλογὴ» δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ δοθοῦν καὶ κομμάτια μὲ ὑποιαδήποτε ἄλλη, ἀδιαφιλονίκητη μάλιστα ἀξία, ποὺ θἄπεφταν ὅμως ἔξω ἀπὸ τὸ σκοπὸ τοῦ βιβλίου. Ἀκόμα κ' οἱ λογοτεχνικὲς σελίδες ποὺ διαλέξαμε μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι καὶ οἱ καλύτερες. Σὲ μιὰ Ἐκλογὴ ὅμως ἐκεῖνο ποὺ κανονίζει καὶ τὸ ὑλικὸ καὶ τὸ περιεχόμενο εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ ἀτομικὸ λογοτεχνικὸ αἰσθητήριο τοῦ συλλέχτη, ποὺ ποτὲς βέβαια δὲ μπορεῖ νἆναι πέρα καὶ πέρ' ἀψεγάδιαστο. Κι' ἀλλιώτικα ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ γίνει. Ἂν ὁ συλλέχτης καὶ μεταφραστὴς ἑνὸς τέτοιου βιβλίου μπορέσει, ἂν ὄχι σὲ ὅλους, σ' ὅσους ὅμως γίνεται περισσότερο, νὰ ζωντανέψει μὲ τὶς σελίδες ποὺ δίνει τὰ Βιβλικὰ τὰ «ρήματα» καὶ νὰ μεταδώσει στὴ γλῶσσα μας τὴ γνήσια καὶ λογοτεχνικὴ πνοὴ τῆς Π. Δ., περισσότερο τίποτ' ἄλλο δὲν ἔχει νὰ ζητήσει. Ἐξ ἄλλου καὶ γιὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους μποροῦν νὰ ξεφύγουν ἕνα καὶ δυὸ ἢ καὶ περισσότερα ὡραῖα κομμάτια ἀπὸ μιὰν Ἐκλογή, ποὺ γίνεται ἀπάνω σ' ἕνα τόσο δύσκολο καὶ τεράστιο βιβλίο σὰν τὴν Π. Δ. μὲ περιεχόμενο πολὺ ποικίλο καὶ διαφορετικό. Μιὰ ὁλοκληρωμένη βέβαια λογοτεχνικὴ μετάφραση τῆς Π. Δ., ὅπως τονίσαμε καὶ στὴν ἀρχή, θἄτανε τὸ ἰδανικὸ σὲ τέτοιας λογῆς κείμενα καὶ βιβλία καὶ τέτοια μιὰ ἐργασία ὀνειρευτήκαμε, πάντα ὅμως μὲ ὁλόκληρο συνεργεῖο

ἀπὸ εἰδικούς, πράμα δύσκολο βέβαια γιὰ τὸν τόπο μας.

Στὸ βιβλίο δώσαμε γιὰ τίτλο τὴν ἑβραϊκὴ λέξη «Κοέλεθ», ποὺ εἶναι ὁ ἑβραϊκὸς τίτλος τοῦ βιβλίου ἐκείνου τῆς Π. Δ. ποὺ ἐπιγράφεται «Ἐκκλησιαστὴς» στοὺς Ο'. Καὶ σημαίνει (ἀπὸ τὸ ρ. καάλ, συνάζω, μαζεύω, συλλέγω — κεϊλά, σύναξη, μάζεψη, «ἐκκλησία» στοὺς Ο') συλλέχτης, ἀνθολόγος κ.τ.δ. Σημαίνει ἀκόμη καὶ κεῖνον (ἢ ἐκείνη, τὴ σοφία ὑποθέτουν πολλοί, γι' αὐτὸ ἔχει καὶ θηλυκὴ κατάληξη ἡ λέξη στὸ ἑβρ. κι' ἐξηγήθηκε μάλιστα «ἐκκλησιάστρια» σὲ παλιότερα χρόνια) ποὺ διδάσκει στὴ σύναξη μέσα, στὴ συναγωγή. Ἐμεῖς, τὸν τίτλο τὸν πήραμε μὲ τὴν πρώτη του σημασία, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ἐπικρατέστερη. Στὴ μετάφραση ἀκολουθήσαμε τὴ σειρὰ τῶν βιβλίων τοῦ ΜΚ καὶ τὴν κάναμε ἀπὸ τὰ ἑβραίικα. Ἐξὸν ἀπὸ τὰ μέρη ποὺ ἀνήκουνε στὰ «δευτεροκανονικὰ» ἢ «ἀναγινωσκόμενα» βιβλία τῆς Π. Δ., ποὺ λείπουν ἀπὸ τὸ ΜΚ τοῦ ἑβραίικου Κανόνα καὶ βρίσκονταν μονάχα στὴν ἑλληνικὴ Π. Δ. Αὐτὰ τὰ μεταφράσαμε ἀπὸ τοὺς Ο'. Ὅσα εἶναι σὲ λόγο πεζὸ στὴν Ἐκλογή, αὐτὰ καὶ στὸ πρωτότυπο εἶναι πεζά. Κι' ὅσα εἶναι μεταφρασμένα σὲ στίχους, αὐτὰ καὶ στὸ πρωτότυπο εἶναι γραμμένα σὲ ποιητικὸ λόγο, στὸν ἰδιαίτερο δηλαδὴ ἐκεῖνο τρόπο καὶ τὴ ρυθμικὴ μορφὴ τοῦ ἑβρ. λόγου, τὴ γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα «παραλληλισμὸς τῶν μελῶν» (parallelismus membrorum) [1]). Κανένα πεζὸ κομμάτι τοῦ κειμένου δὲ μεταφράσαμε σὲ στίχους, ἐνῶ ἀπεναντίας μερικὰ στιχηρὰ τοῦ πρωτότυπου, ποὺ δὲ σήκωναν, κατὰ τὴ γνώμη μου, δικό μας στίχο, τὰ μεταφράσαμε πεζά.

ΕΞΩΒΙΒΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑποθέσει κανεὶς πὼς ὅλη ἡ ποιητικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ἐκδήλωση τῶν Ἑβραίων εἶναι μονάχα κι' ἀποκλειστικὰ θρησκευτικὴ καὶ πὼς κλείνεται μέσα στὴν Π. Δ. κι' ἀντιπροσωπεύεται μονάχ' ἀπ' αὐτή. Πρὶν πάρει τὴ γνωστή της μορφὴ καὶ τὸν ὄγκο ἡ Βίβλος

1) Κοίτα Κ. Φριλίγγου «Ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ» (Ἀθήνα 1946).

τῶν Ἑβραίων, ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε τοὺς προβιβλικοὺς λογοτέχνες καὶ βάρδους του. Καὶ πέρασε μέσ' ἀπὸ μιὰ παράδοση κ' ἱστορία γεμάτη κοσμικὴ κ' ἐξωβιβλικὴ λογοτεχνία καὶ ποίηση ὁ παμπάλαιος ἐτοῦτος λαός. Κ' ἡ πλούσια ποιητική του διάθεση κι' ἀκμὴ γενικὰ εἶν' ἐκείνη, ποὺ ὅσο κι' ἂν εἰδικοποιήθηκε μέσα στὴ Βίβλο, ἔδωσε τὸ πάθος στοὺς Βιβλικοὺς ὕστερα προφῆτες καὶ τὸν παλμὸ καὶ τὴν ἔξαρση στὸν ψαλμὸ καὶ στὸν ὕμνο. Γίνεται ὅμως λόγος, βέβαια, γιὰ τὰ λογοτεχνικὰ καὶ ποιητικὰ βιβλία τῆς Π. Δ. μονάχα γιατὶ αὐτὰ σωθήκανε καὶ σ' αὐτὰ ἢ καὶ γενικὰ στὰ βιβλία της γίνεται λόγος καὶ νύξη γιὰ ποίηση καὶ λογοτεχνία ἐξωβιβλικὴ καὶ κοσμικὴ μάλιστα, ποὺ ἀποκλείστηκε ἀπὸ τὸν Κανόνα καὶ χάθηκε. Γι' αὐτὴ θὰ ποῦμε ὅσο μποροῦμε πιὸ σύντομα λίγα λόγια πρὶν κλείσουμε τὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου.

Στὸν Ἠσαΐα (ΚΓ' 16) ἀπαντᾶμε τέσσερις στίχους (κ. μετάφραση), ἕναν δηλαδὴ ἑβρ. παραλληλισμό, γνωστὸ μὲ τ' ὄνομα «τραγούδι τῆς πόρνης». Οἱ στίχοι αὐτοὶ ἴσως νᾶναι κομμάτι ἀπὸ κανένα μεγάλο λαϊκὸ ἢ δημοτικὸ τραγούδι, ποὺ χωρὶς νὰ τὸ παραλλάξει διόλου, τὸ ἀναφέρει, ὅπως εἶναι, μέσα στὸ λόγο του ὁ προφήτης. Αὐτὸ ὅπως κι' ἄλλα παρόμοια, ἔστω κι' ἂν δὲ σωθήκανε ὅπως αὐτό, παρὰ μονάχα νύξη γίνεται γιὰ τὴν ὕπαρξή τους, μέσα στὴ Βίβλο, δείχνουν ὁλοφάνερα, πὼς βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ποίηση διαφορετική, ἅμα τὴν προσέξεις καὶ στὴν οὐσία καὶ στὸ περιεχόμενο, ἀπὸ τὴ γνωστὴ καὶ καθαυτὸ θρησκευτικὴ Βιβλικὴ ποίηση, σὲ μιὰ ποίηση ὁλότελα δημοτικὴ καὶ σὲ λογοτεχνήματα, πολὺ παλιᾶς ποιητικῆς ἐποχῆς (πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ 10ο π. Χ. αἰώνα), προφορικοῦ κι' ἄγραφου ποιητικοῦ, ἱστοριογραφικοῦ κύκλου, λογοτεχνήματα ποὺ τ' ἀνιστοροῦσαν καὶ τὰ διαμορφώνανε μαστόροι παραμυθάδες, εἴτε μέσα στὰ σπίτια καὶ στὰ μαγαζιά, εἴτε ὕστερ' ἀπὸ μάχες καὶ νίκες σὲ δέντρ' ἀπὸ κάτω καὶ κοντὰ σὲ πηγὲς (κοίτα τὸ «τραγούδι τῆς Δεβόρας») ἢ σὲ σύναξες μπροστὰ στὶς πύλες, ἢ ἅμα ἦταν καθαυτὸ τραγούδια, τὰ τραγουδοῦσαν βάρδοι καὶ τραγουδιστάδες, μὲ χοροὺς καὶ ὄργανα, σὲ γιορτές, πανηγύρια, φαγοπότια καὶ γλέντια, ἢ ἂν ἦταν μοιρολόγια καὶ θρῆνοι, θρηνολογοῦσαν μ' αὐτὰ οἱ μοιρολογῆτρες, στὶς μεγάλες

ἐθνικὲς συμφορὲς ἢ στὸ θάνατο ἀπάνω. Ὅλων αὐτῶν ἡ φήμη κι' ὁ ἀντίλαλος ἔφταξεν ὡς τὴν Π. Δ. Πολλὰ ἀπὸ τὰ πρωταρχικὰ αὐτὰ παραμύθια γενῆκαν οἱ πρῶτοι πυρῆνες τῆς Βιβλικῆς ἱστοριογραφίας καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα δημοτικὰ ποιήματα γίναν ἀφορμὴ γιὰ συνθετικότερες λογοτεχνικὲς καὶ ποιητικὲς συλλογὲς κι' ἐργασίες (Ρούθ, Ἰώβ, Ἆσμα κ.λ.π.) ἢ ἀλλάξανε καὶ γενήκανε ξεχωριστὰ κι' ἀνεξάρτητα πεζὰ ἢ ποιητικὰ Βιβλικὰ ἔργα. Ὁ ἐξωβιβλικὸς λογοτεχνικὸς καὶ ποιητικὸς αὐτὸς κύκλος φαίνεται πὼς εἶναι ἀρκετὰ σεβαστὸς καὶ γιὰ νὰ προσδιορίσει κανεὶς τὰ ὅριά του καὶ τὴν ἐπίδρασή του στὴ Βίβλο, ἂν δὲ θἄταν ἀδύνατο, θὰ δοκίμαζεν ὅμως ἴσως πολὺ μεγάλη δυσκολία.

Νύξη γιὰ τὴν προφορικὴ κι' ἄγραφη ἱστορία κι' ἀφήγηση τοῦ Ἰσραὴλ γίνεται στὸ Δευτερονόμιο Στ' 20, ΛΓ' 7, Ἰησοῦ τοῦ Ναβὴ ΚΔ' 2, Κριτὲς Ε' 10, Σαμουὴλ ἢ Βασιλειῶν Α' κεφ. Β' 7 κ.λ.π. Σημάδια λαϊκῆς ποίησης ἀπαντοῦμε στὴ Γένεση Δ' 23, ΚΕ' 23, ΚΖ' 28, ΜΘ' 1, Ἔξοδο Ε' 1, ΙΖ' 16 καὶ στοὺς Ἀριθμοὺς Στ' 23, Ι' 35, ΚΑ' 17. Γιὰ τὴν παμπάλαιη διηγηματικὴ χάρη καὶ γοητευτικὴ ἀφηγηματικότητα τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ μποροῦμε νὰ πάρουμε μιὰν ὁλοζώντανη ἰδέα ἀπὸ τὴ Γένεση, ὅπου ὁ συγγραφέας της μὲ περίσσια τέχνη ἔχει συνταιριάξει κι' ἔχει δώσει μορφὴ Βιβλικὴ στοὺς πανάρχαιους θρύλους τῆς κοσμογονίας καὶ τῶν πατριαρχῶν τοῦ Ἰσραήλ. Γιὰ δυὸ ποιητικὲς συλλογές, μὲ ἱστορικὸ καθὼς φαίνεται περιεχόμενο, ποὺ ἔχουν χαθεῖ, γίνεται λόγος μέσα στὴν Π. Δ. Τῆς μιᾶς ὁ τίτλος εἶναι «σέφερ μιλχαμὼθ γιεοβά», βιβλίο τῶν πολέμων τοῦ Γιαχβὲ (Ἀριθ. ΚΑ' 14, 17) καὶ τῆς ἄλλης «σέφερ ἀγιὰ σάρ», βιβλίο τοῦ δικαίου, ἢ τοῦ «εὐθοῦς» Ο' (Ἰησ. Ναβὴ Ι 13, Β' Σαμ. ἢ Βασιλειῶν Β', κ. Α' 18). Τ' ὄνομα τῆς πρώτης συλλογῆς δὲ μεταφράζεται σωστὰ στοὺς Ο'. Τὸ ἑβρ. ὅμως εἶναι σαφέστερο καὶ διαβάζομε ἐκεῖ: Γι' αὐτὸ λέγεται μέσα στὸ βιβλίο τῶν πολέμων τοῦ Γιαχβέ,

Τὸ Βαὲβ στὸ Σουφὰ
καὶ τὰ ρέματα τοῦ Ἀρνὼν
καὶ τῶν νερῶν τὸ ρέμα ποὺ στῆς Ἄρ
τὰ μέρη κατεβαίνει
κι' ὡς τοῦ Μωὰβ τὸ σύνορο τραβᾶ (Ἀρ. ΚΑ' 14, 15).

Ἀπὸ τὴ συλλογὴ αὐτὴ σωθήκανε μέσα στὴν Π. Δ. (Ἀρ. ΙΖ΄) ἀκόμα λίγοι στίχοι ἀπὸ ἕνα τραγούδι, ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ τ' ὀνομάσουμε «τραγούδι τοῦ πηγαδιοῦ» καὶ ποὺ θὰ χρουστᾶ τὴν ἔμπνευσή του στὴν ἀνακάλυψη καμιᾶς πηγῆς :

Ἀνέβα, πηγάδι.
Τραγουδᾶτε το. Ἀρχόντοι
τὸ πηγάδι αὐτὸ τ' ἄνοιξαν...

Ἀπὸ τὴ δεύτερη συλλογὴ σώθηκαν οἱ γνωστοὶ στίχοι τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναβὴ «Στήτω ἥλιος» κ.λ.π. κι' ὁλόκληρο τὸ μοιρολόϊ τοῦ Δαβίδ, ποὺ τὸ ἔκανε καὶ τὸ ἔπαιξε ὁ ἴδιος στὸ θάνατο τοῦ ἀδερφικοῦ του φίλου Γιοναθάν, τὸ γνωστὸ μὲ τ' ὄνομα «Ἆσμα τοῦ τόξου» (Σαμ. Β΄ ἢ Βασιλειῶν Β΄ κεφ. Α΄ 18). Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε πὼς μέσα στὰ βιβλία τῆς Π. Δ. πέρασαν καὶ στίχοι ἀπὸ λαϊκὰ τραγούδια, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ κι' ἀπὸ στόμα σὲ στόμα χάσαν τὴν ἀρχικὴ μετρική τους μορφὴ καὶ ποὺ δύσκολα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ βρεῖ καὶ νὰ τ' ἀναγνωρίσει, ἀφοῦ οὔτε ὁ συγγραφέας ποὺ τ' ἀναφέρει δὲν ξέρει ἴσως πὼς πρόκειται γιὰ τραγούδια. Ἕνα τέτοιο ἴσα-ἴσα εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀναφέραμε πρίν, τὸ γνωστὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναβὴ «σέμεσ βεγιβὸν δόμ, βεγιαρέαχ βεέμεκ ἀγιαλόν», «Στήτω ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλὼν» (Ἰησ. Ν. Ο΄ Ι΄ 12), ποὺ ὅπως ὑποστηρίζει ὁ King, ἔχει χάσει ἐκεῖ τὴ μετρική του μορφὴ γιατί ναι, λέει, δύσκολο νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ἕνας ποιητὴς θἄγραφε καὶ θἄλεγε «σέμεσ βεγιβὸν δὸμ» μὲ δυὸ ἀλλεπάλληλες τονούμενες συλλαβὲς «βὸν - δόμ», τὴν ὥρα ποὺ μποροῦσε νὰ γράψει μουσικότερα «σέμεσ δὸμ βεγιβὸν» κ.λ.π.

Καὶ στὸν Ἰσραηλιτικὸ ὅπως καὶ σ' ἄλλους λαοὺς ἡ ποίηση ἄνθισε πρὶν ἀπὸ τὸν πεζὸ λόγο. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα ἡ θρησκεία ἐκείνη ποὺ τὸν συνεπῆρε, τὸν συγκίνησε καὶ τὸν ἔκανε νὰ ἐνθουσιαστεῖ καὶ νὰ γράψει ἢ νὰ τραγουδήσει, παρὰ κι' ὅλες οἱ ἄλλες τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου λύπες καὶ χαρές. Καὶ τὰ τραγούδησεν ὅλα ὅσα τὸν συγκινήσανε καὶ τὸν ἐξυψώσανε πνευματικά. Κ' οἱ ἀτομικὲς οἱ πίκρες κ' οἱ χαρὲς κ' οἱ ἐθνικές του συμφορὲς καὶ δόξες κ' οἱ περήφανες νίκες τοῦ δώσαν πολλὲς φο-

ρὲς ἀφορμὴ νὰ ἐκφράσει τὰ αἰσθήματά του μὲ τραγούδια καὶ πάνδημες γιορτές, ὅπου κυμάτισεν ἡ σημαία του καὶ κροτῆσαν τὰ «τύμπανα» μαζὶ μὲ «τὸν «ἐπινίκιον ὕμνον» κ' ἦταν ἀσύγκριτη ἡ «ἐλεγεία» του κι' ὁ πόνος στὴ θλίψη του ἀπάνω, τότες ποὺ καθὼς ἀγαποῦσε καὶ συνήθιζε ἡ μοῦσα του νὰ τὸ λέει, «γύριζε ἡ κιθάρα του σὲ παράπονο κι' ὁ χορός του σὲ θρῆνο». Ἡ μουσικὴ καὶ τὸ κοσμικὸ τὸ γλέντι καὶ τὰ ξεφαντώματα δὲν ἦταν ἄγνωστα στὸν περιούσιο αὐτὸ λαὸ τοῦ Κυρίου. Τὰ λαλούμενα, τὸ κρασὶ καὶ τὰ «σίκερα» φαίνεται πὼς τ' ἀγαποῦσαν καὶ μ' αὐτὰ σβήναν, μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα, τὰ φαρμάκια τους κι' αὐτοί. «'Αλὶ σὲ κείνους ποὺ σηκώνονται αὐγὴ καὶ ζητᾶνε σίκερα καὶ συνεχίζουν ὡς τὸ βράδι ὡς ποὺ ν' ἀνάψουν ἀπὸ τὸ κρασί. Καὶ δὲ λείπουν ἀπὸ τὰ γλέντια τους ἡ κιθάρα, ἡ λύρα, τὸ ντέφι καὶ τὸ φλάουτο» λέει ὁ ὁ 'Ησαΐας στὸ Ε΄ κ. 11, 12. Κι' ὁ 'Αμὼς (ς΄ 4, 5) λέει: «'Αλὶ σὲ σᾶς ποὺ πλαγιάζετε ἀπάνω σὲ φιλντισένια ντιβάνια καὶ γέρνετε στοὺς σιλτέδες σας καὶ τρῶτε ἀρνιὰ καὶ μοσκάρια καὶ σᾶς συνεπαίρνει ὁ ἀχὸς τῆς ἅρπας καὶ σὰν τὸν Δαβὶδ ὁλοένα καὶ σοφιζόσαστε μουσικὰ ὄργανα καὶ πίνετε μὲ τὶς κανάτες τὸ κρασὶ κι' ἀλείβεστε μὲ τὰ καλύτερα μυρωδικά». Νέοι καὶ νέες συνερίζονταν ποιοὶ νἄβρουν τὶς καλύτερες ματινάδες καὶ τὰ πιὸ νόστιμα λιανοτράγουδα, στὰ χωράφια, στὶς ἐξοχές, στὸ θέρο καὶ στὸν τρύγο καὶ στὰ καρπολογήματ' ἀπάνω, ὅπου παίρναν ἔτσι κι' αὐτὰ ὄψη γιορτερή. Τὰ κορίτσια τῆς Σηλὼ πηγαίναν στὸν τρύγο μὲ χοροὺς καὶ τραγούδια (Κριτ. Α΄ 19) κ' οἱ κοπέλες τῆς Γιλὰδ ἀναγορεύαν, στὸ χρόνο ἀπάνω, τὴ θλιβερὴ ἱστορία τῆς κόρης τοῦ 'Ιεφθάε καὶ κλαίγαν, ὅπως ἔκλαψε ἡ ἴδια ζωντανή, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ τραγικὸ τέλος της, «ἐπὶ τὰ παρθένια αὐτῆς» (Κριτ. ΙΑ΄ 40). Τὰ παιδιὰ μάθαιναν καὶ τραγουδοῦσαν τὸ γνωστὸ μοιρολόϊ τοῦ Δαβίδ, ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, καὶ βοσκολόγοι καὶ κυνηγοὶ τὸ βραδάκι, ἅμα κάθονταν νὰ ξαποστάσουν, παίζαν τὴ φλογέρα καὶ τραγουδοῦσαν στὴ δροσιὰ τῆς ἐρήμου (Κριτ. Ε΄ 11). Καὶ νιώσματα (Κριτ. ΙΔ΄ 12) καὶ πειράγματα καὶ «σκώμματα» παίρναν καὶ δίνανε στὰ δημόσια δεῖπνα. Ἡ βασίλισσα τοῦ Σαβὰ ξεκίνησε καὶ πῆγε γιὰ νὰ «δοκιμάσει» τὸ βασιλιὰ Σολομὼν μὲ «αἰνίγματα» (Βασι-

λέων Α' ἢ Βασιλειῶν Γ'. Ι). Μὰ καὶ χαμηλότερα, σὰν τὸ καλοῦσε ἡ ἀνάγκη, κατέβαινε ἡ λαϊκὴ μοῦσα καὶ πείραζε τσουχτερὰ καὶ σατύριζε καὶ ξεδιαντροπευόταν κι' ἔκανε τὶς πιὸ ξανοιχτὲς παρομοίωσες, ὅπως στὸ «τραγούδι τῆς πόρνης», εἰκόνα ποὺ τὴ συνήθιζαν πολὺ κ' οἱ προφῆτες. Οἱ μεγάλες λύπες κ' οἱ θάνατοι, ὅπως ἀναφέραμε καὶ πρίν, γίνονταν ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐκφράσει ὁ λαὸς τὸν πόνο του μὲ τὰ μοιρολόγια, ποὺ δώσαν ὕστερα καὶ τοὺς «Θρήνους», ὁλόκληρο ποιητικὸ κύκλο, στὴν προσωπικὴ ἑβρ. ποίηση, τὰ περίφημα «Κινὰ» τῆς ἑβρ. ἐλεγειακῆς ποίησης. Τὰ ποιήματ' αὐτὰ εἶχαν ξεχωριστὸ ρυθμὸ κ' εἶναι εἶδος ποὺ τὸ διατήρησε ἡ Π. Δ. ὡς ἕνα σημεῖο, γιατὶ αὐτὸ ἔγινε ὁ συμπαθητικότερος ποιητικὸς καὶ ρυθμικὸς τρόπος καὶ καλλιεργήθηκε καὶ τελειοποιήθηκε τόσο ὡς ποὺ τὰ «Κινὰ» γίναν τὰ πιὸ ἀγαπημένα ὕστερα ποιήματα τῶν προφητῶν, προπάντων τοῦ Ἱερεμ. καὶ Ἰεζεκ. (Ἰεζεκ. Β' 10), (ΙΘ' 1, 14, ΚΣΤ' 17, ΚΖ' 2, 32, ΚΗ' 12, ΛΒ' 2, 16). Οἱ «Θρῆνοι» τῆς Π. Δ., ποὺ κατὰ τὴν παράδοση συγγραφέας τους εἶναι ὁ Ἱερεμ., εἶναι μιὰ ποιητικὴ σειρὰ ἀπὸ «Κινά». Καὶ τὸ ποίημα τοῦ Ἡσαΐα στὸ θάνατο τοῦ Ἀσύριου βασιλιᾶ (Ἡσ. 14 ΙΔ') εἶναι κι' αὐτὸ ἕνα σατυρικό, μὲ μιὰν ὑπέροχη λυρικὴ ἔξαρση, ἐλεγεῖο. Στὰ «Χρονικὰ» (Παραλειπομένων Β' τῶν Ο' κ. ΛΕ' 25) διαβάζομε: «Κι' ὅλος ὁ Ἰούδας κ' ἡ Ἰερουσαλὴμ θρηνήσανε τὸν Ἰωσία. Καὶ θρήνησε ὁ Ἰερεμίας τὸν Ἰωσία κι' ὅλοι οἱ ψάλτες κ' οἱ ψάλτριες ἀναφέρουν τὸν Ἰωσία μέσα στὰ μοιρολόγια τους ὡς τὰ σήμερα κι' ἔμεινε συνήθεια στὸν Ἰσραήλ. Κι' αὐτὰ εἶναι γραμμένα μέσα στοὺς «Θρήνους» «Βεηνὰμ κεθουβεὶμ ἀλ ἀκινώθ». Ποὺ θὰ πεῖ πὼς κ' ἰδιαίτερη συλλογὴ ποιητικὴ ἀπὸ «Κινὰ» εἶναι γνωστὴ στὴν Π. Δ., ποὺ χάθηκε κι' αὐτή. «Κινὰ» βρίσκουμε καὶ στὸν προφήτη Ἀμὼς (Ε' 2, Η' 10). Καὶ σὲ ποσότητα ἡ ἐξωβιβλικὴ ποίηση τῶν Ἑβρ. δὲ φαίνεται νᾆταν μικρή, ἀφοῦ μονάχα ὁ Σολομὼν ἀναφέρεται πὼς ἔφκιασε κ' εἶπε τρεῖς χιλιάδες παροιμίες καὶ πὼς οἱ ὠδές του ἦταν χίλιες πέντε. Καὶ πὼς εἶπε γιὰ τὰ δέντρα, ἀπὸ τὸ κέδρο τοῦ Λίβανου ὡς τὸν «ὕσσωπο» ποὺ φυτρώνει στοὺς τοίχους. Πὼς μίλησε γιὰ τὰ τετράποδα, γιὰ τὰ πουλιὰ καὶ γιὰ τὰ ψάρια (Βασιλέων Α' — Βασιλειῶν Ο' Γ' κ. Δ' 32).

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑΤΑ

Π. Δ. Παλαιὰ Διαθήκη.

Κ. Δ. Π. Κανόνας Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἔτσι λέγεται τὸ σύνολο τῶν βιβλίων τῆς Π. Δ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων τοῦ Ἑβρ. Κανόνα καὶ τοῦ Καν. τῶν Ο′ παραλλάζουν λίγο. Κ' ἡ σειρὰ τῶν βιβλίων τους δὲν εἶναι ἡ ἴδια. Ἀπὸ τὸν Ἑβρ. Κανόνα λείπουν ὁ Ἔσδρας Α', ὁ Τωβίτ, ἡ Ἰουδίθ, ἡ Σοφία Σολομών, ἡ Σοφία Σειράχ, οἱ τρεῖς Μακαβαῖοι, ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἱερεμία, ὁ Βαρούχ, μερικὰ μέρη τῆς Ἐσθὴρ καὶ τοῦ Δανιήλ. Τὰ βιβλία αὐτὰ βρίσκουνται στὴ μετάφραση τῶν Ο′ καὶ λέγονται Δευτεροκανονικὰ ἢ Ἀναγινωσκόμενα. Ὅλα τὰ βιβλία τοῦ Ἑβρ. Κ. εἶναι 39. Ἂν σ' αὐτὰ προσθέσουμε τὰ δέκα Ἀναγινωσκόμενα ποὺ ἀναφέραμε, θἄχουμε τὸν ἀρ. 49 τῶν βιβλίων τῆς Π. Δ. τῶν Ο′. Τὰ Ἀναγινωσκόμενα στὴν Προτεσταντικὴ Ἐκκλησία εἶναι γνωστὰ μὲ τὸν ὅρο Ἀπόκρυφα. Ὁ Ἱερώνυμος πρῶτος εἶχεν ὀνομάσει ἀπόκρυφα τὰ βιβλία ποὺ ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸ Κανόνα «Quidquid extra hoc est inter apocrypha ponendum». Μὲ τὴ λέξη ἀπόκρυφα ὅμως ἐννοοῦσεν ἐκεῖνος μὴ κανονικὰ κι' ὄχι νόθα. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ περίλαβε μέσα στὴ Βουλγκάτα καὶ τὰ συστήνει «ad edificationem plebis, non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam». Στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μὲ τὸν ὅρο ἀπόκρυφα ἢ ψευδεπίγραφα βιβλία τῆς Π. Δ. ἐννοοῦμε τὰ ἐξωβιβλικὰ καὶ πλαστογραφημένα ἐκεῖνα βιβλία ποὺ φάνηκαν ἀπὸ τὸ Β′ π. Χ. ὡς τὸν Ε′ μ. Χ. αἰώνα, μὲ περιεχόμενο Βιβλικό. Τέτοια βιβλία φαίνεται πὼς κυκλοφόρησαν πάρα πολλά, ποὺ τ' ἀπόκλεισαν ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τους καὶ ἡ Συναγωγὴ καὶ ἡ Ἐκκλησία. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ χάθηκαν μὲ τὸν καιρό, ἀπ' ἄλλα ξαίρομε μονάχα τὰ ὀνόματά τους κι' ἀπ' ἄλλα μιὰ σύντομη περίληψή τους ποὺ ἀπαντᾶμε σὲ παλιοὺς ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς. Τὰ κυριώτερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι: 1) Τὰ Ἰωβηλαῖα ἢ ἡ λεπτὴ Γένεσις ἢ Λεπτογένεσις. 2) Τὸ ἀναβατικὸν Ἠσαΐου. 3) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρισταίου. 4) Αἱ διαθῆκαι τῶν Πατριαρχῶν κ.λ.π. Ποιητικά: Ὁ 151 ψαλμός, τὸ ψαλτήρι τοῦ Σολομὼν μὲ 18 ψαλμούς, σαράντα δυὸ ὠδὲς τοῦ Σολομών, ἡ προσευχὴ τοῦ Μανασσῆ κ.λ.π.

Ο′ Ἑβδομήκοντα
ΒΚ («Βατικανὸς Κώδηξ»)
ΣΚ («Σιναϊκὸς Κώδηξ»).
ΜΚ Μασορετικὸ κείμενο
Β. Ι. Κ. Βιβλικὴ Ἱερογραφικὴ Ἑταιρεία
Ἀκύλας, Σύμμαχος, Θεοδοτίων
Ὠριγένης, Ἱερώνυμος, Βουλγκάτα

} Κοίτα Κ. Φριλίγγου: Ἰὼβ (1931).

Πεντάτευχος ἢ Πεντάτευχος Βίβλος. Ἔτσι εἶναι γνωστὰ τὰ πέντε πρῶτα βιβλία τῆς Π. Δ.: Ὁ Νόμος ἢ τὸ βιβλίον τοῦ Νόμου (Κ. Δ.). Τὸ Τορὰ τῶν Ἑβραίων. Ἡ νεώτερη κριτικὴ μεταχειρίζεται καὶ τὸν ὅρο Ἑξάτευχος, προσθέτοντας στὰ 5 πρῶτα βιβλία τῆς Π. Δ. καὶ τὸ βιβλίο Ἰησοῦ τοῦ Ναβῆ ποὺ τὸ θεωρεῖ σὰν συνέχεια. Ἄλλοι (Ἀμβρόσιος) μιλοῦν καὶ γιὰ Ἑπτάτευχο καὶ

'Οκτάτευχο, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ πρόκειται πιὰ οὔτε γιὰ τὴν ἴδια ἱστορία οὔτε γιὰ τὸν ἴδιο συγγραφέα τῶν ὀχτὼ αὐτῶν βιβλίων.

Σαμαρειτικὴ παράδοση: Ἔτσι λεγόταν ἡ παράδοση τῶν Σαμαρειτῶν. Οἱ Σαμαρείτες ἦταν μιγάδες 'Ισραηλίτες ἀπὸ κείνους ποὺ εἶχαν μείνει στὴ βόρεια Παλαιστίνη ἅμα ἔπεσε κ' ὕστερα τὸ βασίλειο τοῦ 'Ισραὴλ (722). Αὐτοὶ ἀποκηρύχτηκαν ἀπὸ τοὺς 'Εβραίους, ποὺ εἶχαν γυρίσει ἀπὸ τὴ Βαβυλωνιακὴ αἰχμαλωσία κι' ἀναγκάστηκαν κατὰ τὸ 430 ἢ 330 νὰ κάνουν ξεχωριστὴ θρησκ. Κοινότητα, ποὺ γιὰ ἱερό τους βιβλίο καὶ πηγὴ τῆς θρησκείας τους ἀναγνώριζαν μονάχα τὴν Πεντάτευχο [1]).

*

1) Κοίτα Γιάννη Κορδάτου: 'Η Π. Δ. στὸ φῶς τῆς κριτικῆς, 'Αθήνα 1927.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Ἑβραϊκὸ κείμενο τῆς Π. Δ.
Ἡ Π. Δ. κατὰ τοὺς Ο'.
Sixtina. Tissendorf.
Vulgata.
Ἡ Π. Δ. μεταφρασμένη σὲ διάφορες εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες.
Τὰ «Ἱερὰ Γράμματα» μεταφρασμένα ἐκ τῶν θείων ἀρχετύπων.
Λεξικὸν ἑβραιοελληνικὸν τῆς Π. Δ. παρὰ τοῦ αἰδ. Ἰ. Λάουνδς ἐν Μελίτῃ 1842.
Lexique Hebreu-Français par Marchand - Emery.
Rob. Young L. D. Analytical concordance to the Bible 21e edit. New-York.
James Strong. The exhustive concordance of the Bible.
Hatch and Redpath. A concord to the Septuagint, Oxford 1892-1906.
Driver. Introduction to the old Test. in greek.
H. B. Swette. An introd. to the old Jest. in greek, 1907.
Encyclopedia Brittanica.
L. Cl. Fillion. La Sainte Bible commentée d'après la Vulgate et les textes originaux.
E. G. Kings D. D. Early religions poetry of the Hebrews, 1911.
Edouard Tobac. Les prophètes d'Israel, 1919.
Schechter and Taylor. Wisdon of Ben Sira.
Israel Levi. L'Ecclesiastique. Edité, trad. et com. (2 parts), Paris 1898 - 1901.
L. Cl. Fillion. Histoire d'Israel. Paris, 1927.
J. M. Powis Smith. The prophets and their times, 1924.
Ch. Ang. Briggs. Srudy of the Holly Scriptures.
G. A. Cooke. The history and song of Deborah.
Bernard Duhm. Die Psalmen, 1899.
Ch. A. Briggs. A critical and exeget commentary on the book of Psalms (2 vol.). Edinburg, 1907.
Alb. Condamin. Le livre de Jeremie, Paris, 1920, p. II.
Victor Sacoffre. Le livre d'Isaïé. Paris, 1905.
H. Perennès. Cantique de Sion, 1905.
» Les Psaumes, 1921
A. F. Kirkpatrick D. D. The Psalms, Cambr. 1927.
M. Podechard. L'Ecclesiaste. Paris 1912.
A. van Hoonacker. Les douzes petits proph. Paris 1908.
Paul Dhorme. Le livre de Job, 1926.
» » Le livre de Samuel, 1912.
Ewald. Das buch Hiob, 1836.
Budde. Das buch Hiob, 1913.
C. J. Ball. The book of Job, 1922.
Rob. Lowth. De sacra poesia Hebraeorum, 1753.
I. C. Herder. Von geict. der Ebraïschen poesie, 1782.
Dr A. S. Rappoport. The folklore of the Jews.
James Hastings D.D. Dictionary of the Bible.
F. Sievers. Metrische Studien, 1901.

C. Bickell. Carmine Veteris Test. metrice, 1882.
N. Schloegl. De re metrica veterum Hebr.
Frn. Sutherland Bates. The Bible as Litterature, London 1938.
J. Psycharis. Le grec de la Septante.
Ι. Πανταζίδου Δρ. Φιλοσοφ. Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ 1885 «Ὁ ἐπινίκιος ὕμνος τῆς Δεβόρας (ἑβρ. κείμ., μεταφ., σχόλ. καὶ ἑρμην.).
Κ. Οἰκονόμου. Περὶ τῶν Ο' Ἑρμηνευτῶν, τόμ. 4, Ἀθῆναι 1844—49.
Β. Ἀντωνιάδου καθ. τῆς Φιλοσ. καὶ Θεολ. ἐν τῇ Θ. Σ. Χάλκης. Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Π. Δ.
Π. Μπρατσιώτου καθ. Ἐθν. Πανεπ. Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Π. Λ., 1937.
Λ. Ι. Φιλιππίδου ὑφηγ. ἱστορ. θρησκευμ. Ἱστορία τῆς θρησκείας τοῦ ἀρχ. Ἰσραήλ, τόμ. Α', 1938.
Λ. Ι. Φιλιππίδου. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐπιστ. τῆς Ἑβρ. Βίβλου, 1930.
Β. Βέλλα καθ. Ἐθν. Πανεπιστημίου. Ἀμὼς (1947). Ὠσηὲ (1947). Μιχαίας—Ἰωὴλ—Ὀβδιοὺ (1948). Ἀθῆναι, ἐκδ. οἶκος «Ἀστήρ». Κριτικὰ εἰς τὸ βιβλ. τῆς Ἐξόδου—Ἱεροσ. 1931— Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς ἐπιστήμης τῆς Π. Δ Ἀθῆναι (1932)— Ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλ. τοῦ Ναοὺμ (1932).—Θρησκ. προσωπικότητες τῆς Π .Δ. (1934—5) κ.λ.π.
Ι. Κορδάτου. Ἡ Π. Δ. στὸ φῶς τῆς κριτικῆς. Ἀθήνα 1947.
Γ. Δ. Καχριμάνη. Σοφία Σολομῶντος. Ἀθῆναι 1949.

Κ. Ι. ΦΡΙΛΙΓΓΟΣ

*

ΓΕΝΕΣΗ

Η «Γένεσις» τῶν Ο', τὸ Μπερεσεὶθ [1]) τῶν Ἑβραίων, εἶναι τὸ πρῶτο στὴ σειρὰ βιβλίο τῆς Π. Δ. καὶ μ' αὐτὸ ἀρχίζει ἡ γνωστὴ «Πεντάτευχος» τοῦ Μωϋσῆ. Σ' ἕνα ἢ δυὸ χειρόγραφα τ' ὄνομα τοῦ βιβλίου βρίσκεται συμπληρωμένο μάλιστα, «Γένεσις κόσμου». Σ' ἕν' ἄλλο ἑλληνικὸ χειρόγραφο ἐπιγράφεται «Βιβλίον ἀρχῶν». Γιατὶ πραγματικὰ εἶναι μιὰ συλλογὴ ἀπὸ παλιὲς ἰσραηλιτικὲς παραδόσεις σχετικὲς μὲ τὶς ἀρχὲς τῶν πραγμάτων καὶ προπάντων μὲ τὴν ἐθνικὴν ἱστορία τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Οἱ παραδόσεις αὐτές, καμωμένες ἀπάνω σὲ μιὰν ἀφηγηματικὴ συνέχεια, ἀρχίζουν ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τελειώνουν μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ἰωσήφ. Ἡ ἱστορία συνεχίζεται στὴν Ἔξοδο καὶ κάνει μιὰ πραγματικὴ εἰσαγωγὴ στὸ καθαυτὸ πιὰ ἱστορικὸ ἔργο ποὺ τελειώνει εἴτε μὲ τὴν κατάχτηση τῆς Παλαιστίνης («Ἑξάτευχος») εἴτε μὲ τὴ Βαβυλωνιακὴ αἰχμαλωσία (2 Βασιλέων).

Ἡ Ἰουδαϊκή, ἡ Σαμαρειτικὴ καὶ ἡ Χριστιανικὴ παράδοση γιὰ συγγραφέα τῆς Γένεσης παραδέχεται τὸ Μωϋσὴ (1500 - 1700 π. Χ.), ἂν ὄχι στὶς λεπτομέρειες, στὴ βάση ὅμως καὶ στὴν οὐσία της. Κι' ἄλλα βιβλία τῆς Π. Δ. κι' ὅλη ἡ ἰσραηλιτικὴ ἱστορία, μέσα στὴ μακρόχρονη διαδρομή της, αὐτὸν ἀναγνωρίζουν γιὰ συγγραφέα της. Καὶ στὰ χριστιανικὰ καὶ μεταχριστιανικὰ χρόνια, ὣς τὸ 18ο αἰώνα ὁ Μωϋσῆς ὑποστηρίζουν πὼς ἔγραψε τὰ πρῶτα πέντε βιβλία τῆς Π. Δ. Ἡ νεώτερη ὅμως κριτική, οὔτε τὴν Πεντάτευχο οὔτε καὶ τὴ Γένεση βέβαια χωριστά, ὅσο κι' ἂν μ' αὐτὴν ἀρχίζει ἡ Βίβλος τῶν Ἑβραίων, τὴ θεωρεῖ καὶ χρονολογικὰ πρώτη στὴ μορφὴ καὶ στὸ σύνολο κι' ἀρχαιότερη ἀπὸ τ' ἄλλα βιβλία της. Οὔτε τὸ Μωϋσὴ παραδέχεται γιὰ συγγραφέα της οὔτε πὼς ἔχει τὴν ἀπαιτούμενη φιλολογικὴν ἑνότητα. Κι' ὅτι, σύμφωνα πάντα μὲ τὴ νεώτερη κριτική, τὸ περιεχόμενο τῆς Γένεσης δὲν εἶναι ἱστορικό, μὲ τὴν καθαυτὸ σημασία τῆς λέξης, αὐτὸ τὸ μαρτυρεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πιὸ παλιὲς ἀπὸ τὶς γραφτὲς σελίδες της δὲν εἶναι διόλου σύγχρονες μὲ τὰ γεγονότα ποὺ περιγράφουν ἀλλ' ἀπέχουν μάλιστα πολὺ ἀπ' αὐτά. Εἶναι ἕνα συγκρότημα ἀπὸ διάφορα μεγάλα κομμάτια παρμένα ἀπὸ ἀνεξάρτητους κύκλους καὶ πηγὲς ἄγραφες ἴσως καὶ μεταγενέστερες τοῦ Μωϋσῆ ἐποχές. Ἡ «Πεν-

[1]) Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη λέξη τῆς ἑβραϊκῆς Βίβλου καὶ σημαίνει: στὶς ἀρχές, «κατ' ἀρχάς». «Ἐν ἀρχῇ» (Ο')..

τάτευχος» μαζὶ μὲ τὸ βιβλίο Ἰησοῦ τοῦ Ναβῆ («Ἑξάτευχος») ὑπόθεσή της ἔχει τὴ .δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ φτάνει ὡς τὴν κατάχτηση τῆς Χαναάν. Ἡ κεντρικὴ ἀφήγηση συμπληρώνεται ἀπὸ δυὸ κύκλους. Ἀπὸ τὸν ἕνα, ποὺ εἶναι ὁ πιὸ πρωταρχικὸς κι' ὁ πιὸ ζωντανός, ἔχουν τὴν ἀρχή τους οἱ ἱστορίες τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Τὸ δεύτερο κύκλο ὅπου ξεχωρίζει ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ, τὸν χαραχτηρίζει μιὰ ἀνώτερη ἠθικὴ θρησκευτικότητα. Σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ κύκλους, ἀπαντᾶμε ἕνα τρίτο συμπλήρωμα ἀπὸ τὴν ἱερατικὴ καὶ πατριαρχικὴ ἱστορία κι' ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς καὶ τελετουργικὲς νομοθεσίες τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ.

Ὁποιος ὅμως κι' ἂν ἦταν ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος ποὺ συναρμολόγησε κι' ἔδωσε μιὰ τελειωτικὴ φιλολογικὴ μορφὴ σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο, ἀσφαλῶς ἦταν μιὰ φιλολογικὴ ἰδιοφυΐα. Εἶχε κρίση ἀξιοπρόσεχτη κ' ἦταν ἄνθρωπος μὲ ὁλοκάθαρη κι' ἁδρὴ πνευματικὴ ἀντίληψη καὶ μὲ γνήσια συγγραφικὴ ἱκανότητα. Γιατὶ ἀπ' ὅλες τὶς ἱστορίες καὶ τοὺς κύκλους ποὺ εἶχεν ὑπόψη του, δὲν κατόρθωσε νὰ δώσει μονάχα μιὰν ἑνότητα σκοποῦ στὴν ἀφήγησή του, ἀλλὰ κράτησε μὲ τὴν ἀφηγηματική του δεξιοσύνη ἀμείωτο καὶ συγκεντρωμένο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη, μέσα σ' ἕναν ἀφελέστατο καὶ γοητευτικὸ πεζὸ λόγο, ἀπάνω στὴν ἱστορικὴ καὶ παμπάλαιη θρησκευτικὴ κληρονομιὰ τοῦ Ἰσραὴλ [1].

Στὴν ἀρχὴ ἔκανε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ. Κ' ἡ γῆ ἦταν ἀσχημάτιστη κι' ἄφκιαστη [2]. Σκοτάδι ἁπλωνόταν ἀπάνω στὴν ἄβυσο καὶ πνεῦμα Κυρίου τριγυρνοῦσε ἀπάνω ἀπὸ τὰ νερά. Κ' εἶπε ὁ Θεός. Ἂς γίνει φῶς κι' ἔγινε φῶς. Κ' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς τὸ φῶς ἦταν καλὸ καὶ ξεχώρισε ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Κι' ὀνόμασε ὁ Θεὸς τὸ φῶς μέρα καὶ τὸ σκοτάδι τὸ ὀνόμασε νύχτα. Κι' ἔγινε βράδι κι' ἔγινε πρωΐ, μέρα μιά. Κ' εἶπε ὁ Θεός. Ἂς γίνει στερέωμα ἀνάμεσα στὰ νερὰ κι' ἂς χωρίζει τὰ νερὰ ἀπὸ τὰ νερά. Κι' ἔκανε ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα καὶ χώρισε τὰ νερὰ ποὺ ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ στερέωμα, ἀπὸ τὰ νερὰ ποὺ ἦταν πάνω ἀπὸ τὸ στερέωμα. Κι' ἔγιν' ἔτσι. Κι' ὀνόμασε ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανὸ κι' ἔγινε βράδι κι' ἔγινε πρωΐ, μέρα δεύτερη. Κι' εἶπε ὁ Θεός. Ἂς συναχτοῦν τὰ νερὰ ποὺ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό, σ' ἕνα μέρος, κι' ἂς φανεῖ ἡ στεριά. Κι' ἔγιν' ἔτσι. Κι' ὀνόμασε ὁ Θεὸς τὴ στεριά, γῆ καὶ τὴ σύναξη τῶν νερῶν τὴν ὀνόμασε θάλασσα. Κ' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς ἦταν καλό. Κ' εἶπε ὁ Θεός.

[1]) Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου, στὰ Περιεχόμενα, παραπέμπουμε στὰ κεφάλαια τῆς Π. Δ. ἀπ' ὅπου μεταφράζουμε.

[2]) «Ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος» (Ο'), ἄδεια, ἀταχτοποίητη.

"Ας βγάλει ἡ γῆ χλωρὸ χορτάρι ποὺ νὰ κάνει σπόρο, δέντρα καρπερὰ ποὺ νὰ κάνουν καρπό, κατὰ τὸ εἶδος τους, ποὺ ὁ σπόρος τους νἆναι μέσα τους, ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' ἔγιν' ἔτσι. Κι' ἔβγαλε ἡ γῆ χορτάρι χλωρό, χορτάρι ποὺ νὰ κάνει σπόρο κατὰ τὸ εἶδος του, δέντρα ποὺ νὰ κάνουν καρπὸ κατὰ τὸ εἶδος τους, ποὺ ὁ σπόρος τους νἆναι μέσα τους, κατὰ τὸ εἶδος τους. Κ' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς ἦταν καλὸ κι' ἔγινε βράδι κι' ἔγινε πρωΐ, μέρα τρίτη. Κ' εἶπε ὁ Θεός. "Ας γίνουν φωστῆρες στὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, γιὰ νὰ ξεχωρίζουν τὴ μέρα ἀπὸ τὴ νύχτα κι' ἂς εἶναι γιὰ σημάδια, γιὰ καιρούς, γιὰ μέρες καὶ χρόνια. Κι' ἂς εἶναι φωστῆρες στὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ γιὰ νὰ φέγγουν ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' ἔγιν' ἔτσι. Κι' ἔκανε ὁ Θεὸς τοὺς δυὸ φωστῆρες τοὺς μεγάλους, τὸ φωστήρα τὸ μεγάλο γιὰ νὰ ἐξουσιάζει ἀπάνω στὴ μέρα καὶ τὸ φωστήρα τὸ μικρότερο γιὰ νὰ ἐξουσιάζει ἀπάνω στὴ νύχτα καὶ στ' ἄστρα. Καὶ τοὺς ἔβαλε ὁ Θεὸς στὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ γιὰ νὰ φέγγουν ἀπάνω στὴ γῆ καὶ νὰ ἐξουσιάζουν ἀπάνω στὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα καὶ νὰ χωρίζουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Κι' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς ἦταν καλὸ κι' ἔγινε βράδι κι' ἔγινε πρωΐ, μέρα τέταρτη. Κ' εἶπε ὁ Θεός. "Ας γεννοβολήσουν τὰ νερά, σερνάμενα μὲ ψυχὲς ζωντανὲς [1]) καὶ πουλιὰ πετάμενα ἀπάνω στὴ γῆ πρὸς τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Κι' ἔκανε ὁ Θεὸς τὰ ψάρια τὰ μεγάλα καὶ κάθε κινούμενο ζωντανό, ἀπὸ κεῖνα πού, κατὰ τὸ εἶδος τους, γεννήσανε τὰ νερὰ καὶ κάθε πετάμενο φτερωτὸ κατὰ τὸ εἶδος του. Κ' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς ἦταν καλὸ καὶ τὰ εὐλόγησε κ' εἶπε. Πληθύνετε καὶ μεγαλῶστε καὶ γεμίστε, μέσα στὶς θάλασσες, τὰ νερά. Κι' ἂς πληθαίνουν τὰ πετούμενα πάνω στὴ γῆ. Κι' ἔγινε βράδι κι' ἔγινε πρωΐ, μέρα πέμπτη. Κ' εἶπε ὁ Θεός. "Ας γεννήσει ἡ γῆ ζῶα ἔμψυχα κατὰ τὸ εἶδος τους, χτήνη κι' ἑρπετὰ καὶ ζωντανὰ τῆς γῆς κατὰ τὸ εἶδος τους. Κι' ἔγιν' ἔτσι. Κι' ἔκανε ὁ Θεὸς τὰ ζῶα τῆς γῆς κατὰ τὸ εἶδος τους, τὰ χτήνη

[1]) σέρετς νέφες χαγιὰ (ἑβρ.), «ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν» (Ο'). Ζούδια, ζουζούνια καὶ σκουλήκια γενικὰ σημαίνει ἡ λέξη, ποὺ σαλεύουν καὶ κολυμποῦν μέσα στὰ νερά.

κατὰ τὸ εἶδος τους καὶ κάθε σερνάμενο τῆς γῆς κατὰ τὸ εἶδος του. Κι' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς ἦταν καλό.

Κ' εἶπε ὁ Θεός: Ἂς κάνουμε ἄνθρωπο κατὰ τὴ δική μας εἰκόνα καὶ κατὰ τὸ δικό μας τὸ μοιάσιμο. Κι' ἂς ὁρίζει τὰ ψάρια τῆς θάλασσας καὶ τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ χτήνη κι' ὅλη τὴ γῆ καὶ κάθε σερνάμενο ποὺ σέρνεται ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' ἔκανε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο σύμφωνα μὲ τὴ δική του εἰκόνα. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἔκανε. Ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ τοὺς ἔκανε. Καὶ τοὺς εὐλόγησε ὁ Θεὸς καὶ τοὺς εἶπε. Πληθύνετε καὶ μεγαλῶστε, γεμίστε τὴ γῆ, ὑποτάξτε κι' ἐξουσιάστε τὰ ψάρια τῆς θάλασσας, τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κάθε τί ποὺ ζεῖ καὶ σαλεύει ἀπάνω στὴ γῆ. Κ' εἶπε ὁ Θεός. Νά! σᾶς ἔδωσα κάθε βοτάνι ποὺ κάνει σπόρο ἀπάνω στὴ γῆ καὶ κάθε δέντρο ποὺ ἔχει μέσα του δέντρου καρπὸ καὶ κάνει σπόρο. Γιὰ τροφή σας θἆναι. Καὶ σ' ὅλα τὰ ζωντανὰ τῆς γῆς καὶ σ' ὅλα τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ σὲ κάθε τί ποὺ σέρνεται ἀπάνω στὴ γῆ κι' ἔχει μέσα του ψυχὴ ζωντανή, κάθε χλωρὸ χορτάρι θἆναι γιὰ τροφή. Κι' ἔγιν' ἔτσι. Κι' εἶδε ὁ Θεὸς ὅλα ὅσα ἔκανε. Κ' ἦταν πάρα πολὺ ὡραῖα. Κι' ἔγινε βράδι κι' ἔγινε πρωΐ, μέρα ἔχτη.

Καὶ τέλειωσαν οἱ οὐρανοὶ κι' ὅλος ὁ στρατός τους. Καὶ τὴν ἕβδομη μέρα εἶχε τελειωμένα ὁ Θεὸς τὰ ἔργα του καὶ ξεκουράστηκε τὴν ἕβδομη μέρα ἀπ' ὅλα τὰ ἔργα ποὺ ἔκανε. Κι' εὐλόγησε ὁ Θεὸς τὴν ἕβδομη μέρα καὶ ἅγιασε, γιατὶ ἐκείνη τὴ μέρα ξεκουράστηκε ἀπ' ὅλα τὰ ἔργα ποὺ ἔχτισε κι' ἔκανε ὁ Θεός. Αὐτή 'ναι ἡ γένεση τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τότες ποὺ χτίστηκαν, τὴ μέρα ποὺ ἔκανε ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ κι' ὅλα τὰ βότανα τοῦ κάμπου πρὶν γίνουν καὶ κάθε χορτάρι πρὶν φυτρώσει στὴ γῆ. Γιατὶ δὲν εἶχε βρέξει ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἀπάνω στὴ γῆ κι' ἄνθρωπος δὲν ἦταν γιὰ νὰ τὴ δουλεύει. Καὶ μιὰ ἄχνα μονάχα ἀνέβαινε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ γῆ καὶ πότιζε ὅλο τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Κι' ἔπλασε ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο μὲ χῶμα ἀπ' τὴ γῆ καὶ φύσηξε στὰ ρουθούνια του μέσα πνοὴ ζωῆς κι' ἔγινε ἄνθρωπος μὲ ψυχὴ ζωντανή. Καὶ φύτεψε ὁ Θεὸς

ἕνα περιβόλι στὴν Ἐδὲν κατὰ τὴν ἀνατολὴ κι' ἔβαλε ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔπλασε. Κι' ἔκανε ὁ Θεὸς νὰ φυτρώσει ἀπ' τὴ γῆ κάθε δέντρο ὡραῖο στὴν ὄψη καὶ καλὸ στὴ γέψη. Καὶ στοῦ περιβολιοῦ τὴ μέση, τὸ δέντρο τῆς ζωῆς καὶ τὸ δέντρο τῆς γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Κι' ἕνας ποταμὸς ἔβγαινε ἀπὸ τὴν Ἐδὲν καὶ πότιζε τὸ περιβόλι κι' ἀπὸ κεῖ χωριζόταν σὲ τέσσερα παρακλάδια. Τὸ ὄνομα τοῦ ἑνὸς Πησόν. Αὐτὸς εἶναι ποὺ περιζώνει ὅλη τὴ χώρα Χαλιβά, ὅπου εἶναι τὸ χρυσάφι. Κ' εἶναι σπουδαῖο τὸ χρυσάφι ἐκείνης τῆς γῆς. Ἐκεῖ 'ναι τὸ βδέλιο καὶ τὸ πετράδι τὸ νύχι. Καὶ τ' ὄνομα τοῦ δεύτερου ποταμοῦ εἶναι Γκηχόν. Αὐτὸς εἶναι ποὺ περιζώνει ὅλη τὴ χώρα Κούς [1]). Καὶ τ' ὄνομα τοῦ τρίτου ποταμοῦ, Χηδέκελ [2]). Αὐτὸς εἶναι ποὺ τρέχει στ' ἀνατολικὰ τῆς Ἀσυρίας. Καὶ τ' ὄνομα τοῦ τρίτου ποταμοῦ εἶναι Φεράθ [3]).

Πῆρε λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἔβαλε μέσα στὸ περιβόλι τῆς Ἐδὲν γιὰ νὰ τὸ δουλεύει καὶ νὰ τὸ φυλάει. Καὶ πρόσταξε τὸν Ἀδὰμ [4]) καὶ τοῦ εἶπε. Ἀπὸ κάθε δέντρο τοῦ περιβολιοῦ μπορεῖς ἐλεύθερα νὰ τρῶς. Ἀπὸ τὸ δέντρο ὅμως τῆς γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲ θὰ φᾶς, γιατὶ τὴ μέρα ποὺ θὰ φᾶς ἀπ' αὐτό, δίχως ἄλλο, θὰ πεθάνεις. Κ' εἶπε ὁ Κύριος καὶ Θεός. Δὲν εἶναι σωστὸ νἆναι μοναχός του ὁ ἄνθρωπος. Θὰ τοῦ κάνω βοηθό, ἴδιον μὲ κεῖνον. Κι' ἔφκιασε ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἀπὸ τὴ γῆ ὅλα τὰ ζωντανὰ τοῦ κάμπου κι' ὅλα τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τἄφερε μπροστὰ στὸν Ἀδὰμ [5]) νὰ δεῖ τί ὄνομα θὰ τοὺς δώσει. Καὶ τ' ὄνομα ποὺ θἄδινε ὁ Ἀδὰμ στὸ καθέν' ἀπὸ τὰ ζωντανά, αὐτὸ θὰ ἦταν καὶ τ' ὄνομά του. Κι' ἔδωσε ὀνόματα ὁ Ἀδὰμ σ' ὅλα τὰ χτήνη, σὲ ὅλα τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ζωντανὰ τοῦ κάμπου. Καὶ στὸν Ἀδάμ, βοηθὸς ἴδιος μὲ κεῖνον δὲ βρισκόταν. Καὶ τὸν ἔριξε ὁ Θεὸς σὲ μιὰ βύθιση καὶ κοιμή-

[1]) «Τὴν γῆν Αἰθιοπίας» (Ο'.)
[2]) Τίγρης.
[3]) Εὐφράτης.
[4]) Τὸ χωματένιο, τὸ γήινο ἄνθρωπο. Ἀδαμὰ (ἑβρ.)=γῆ.
[5]) Παίρνεται σὰν κύριο ὄνομα στὴ μετάφραση.

θηκε ὁ Ἀδάμ. Κι' ἀπὸ τὴν πλευρὰ ποὺ πῆρε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἀδάμ, ἔκανε τὴ γυναίκα καὶ τὴν ἔφερε μπροστὰ στὸν Ἀδάμ. Κ' εἶπε ὁ Ἀδάμ:

Αὐτό 'ναι τώρα κόκαλο ἀπ' τὰ κόκαλά μου [1])
καὶ σάρκ' ἀπὸ τὴ σάρκα μου. Γυναίκα [2]), ἐτούτη,
θὰ ὀνομαστεῖ, ἀφοῦ πάρθηκε ἀπ' τὸν ἄντρα.

Γι' αὐτὸ θὰ παρατήσει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ θὰ κολλήσει στὴ γυναίκα του ἀπάνω καὶ θὰ γίνουν μιὰ σάρκα. Κ' ἦταν κ' οἱ δυό τους γυμνοί. Κι' ὁ Ἀδὰμ κ' ἡ γυναίκα του. Καὶ δὲ ντρέπονταν.

Καὶ τὸ φίδι ἦταν τὸ πιὸ πονηρὸ ἀπ' ὅλα τὰ ζωντανὰ τοῦ κάμπου, ὅσα ὁ Θεὸς εἶχε κάνει. Κ' εἶπε μιὰ μέρα στὴ γυναίκα: Τί; Σᾶς εἶπεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ φᾶτε ἀπὸ τὸ κάθε δέντρο τοῦ περιβολιοῦ; [3]). Κ' εἶπεν ἡ γυναίκα στὸ φίδι: Ἀπὸ τὸν καρπὸ τῶν δέντρων τοῦ περιβολιοῦ μποροῦμε νὰ φᾶμε. Ἀπὸ τὸν καρπὸ ὅμως τοῦ δέντρου, ποὺ βρίσκεται στὴ μέση τοῦ περιβολιοῦ, εἶπεν ὁ Θεός. Μήτε νὰ φᾶτε ἀπ' αὐτὸ μήτε νὰ τὸ γγίξετε γιὰ νὰ μὴν πεθάνετε. Κ' εἶπε τὸ φίδι στὴ γυναίκα: Δὲ θὰ πεθάνετε, βέβαια, μὰ ὁ Θεὸς ξαίρει πὼς τὴ μέρα ποὺ θὰ φᾶτε ἀπ' αὐτὸ θ' ἀνοίξουν τὰ μάτια σας καὶ θὰ γίνετε σὰ θεοὶ καὶ θὰ ξαίρετε τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Κ' εἶδεν ἡ γυναίκα πὼς τὸ δέντρο ἦταν καλὸ γιὰ φάγωμα κι' εὐχάριστο στὰ μάτια κι' ἑλκυστικό, τὸ δέντρο, γιὰ νὰ νιώσεις [4]), κι' ἀφοῦ πῆρε ἀπ' τὸν καρπό του ἔφαγε κι' ἔδωσε καὶ στὸν ἄντρα της κι' ἔφαγε καὶ κεῖνος μαζί της. Κι' ἄνοιξαν

[1]) Ἡ πρώτη γνωστὴ κουβέντα ποὺ ἔκανε ὁ ἄνθρωπος ἀπάνω στὴ γῆ.

[2]) Σὲ μᾶς, βέβαια, δὲ μπορεῖ ν' ἀποδοθεῖ τὸ ὁμόηχο κι' ὁμόριζο ποὺ ἔχουν στὰ ἑβρ. οἱ δυὸ λέξεις ἄντρας καὶ γυναίκα: ἴσ καὶ ἰσά. Ὅπως κατὰ τὴ Γραφὴ ἡ γυναίκα γένηκε ἀπὸ τὸν ἄντρα, ἔτσι καὶ λεχτικὰ ἀπὸ κεῖνον βγαίνει. Ἐμεῖς μόλις θὰ μπορούσαμε παίζοντας νὰ τὴν ποῦμε ἀνθρώπισσα, ἀντρὼ κ.τ.ὅ.

[3]) «Παραδείσου» (Ο'). Ἡ ἀντίστοιχη ἑβρ. λέξη εἶναι γὲν=κῆπος, περιβόλι. Τὸ ἴδιο σημαίνει κ' ἡ λ. παράδεισος. «Ἔστι δὲ τοὔνομα περσικόν. Κῆπος μὲ δένδρα καὶ ζῶα. Δάσος περιπεφραγμένον» (Λεξικό).

[4]) Τὸ ἑβρ. λεασκὶλ=«τοῦ γνῶναι, τοῦ καταστῆσαι τινὰ ἔννουν, σοφόν».

καὶ τῶν δύο τὰ μάτια καὶ κατάλαβαν πὼς ἦταν γυμνοί. Κι' ἀφοῦ ράψαν φύλλα συκιᾶς, κάναν ζῶστρες γιὰ λόγου τους. Κι' ἄκουσαν τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ποὺ περπατοῦσε κατὰ τὸ δειλινὸ μέσα στὸ περιβόλι. Καὶ κρύφτηκαν ὁ 'Αδὰμ κ' ἡ γυναίκα του μέσα στοῦ περιβολιοῦ τὰ δέντρα. Καὶ φώναξεν ὁ Θεὸς τὸν 'Αδὰμ καὶ τοὖπε : Ποῦ εἶσαι ; Καὶ κεῖνος ἀποκρίθηκε : "Ακουσα τὴ φωνή σου μὲς στὸ περιβόλι καὶ φοβήθηκα, γιατ' εἶμαι γυμνός, καὶ κρύφτηκα. Καὶ τοὖπεν ὁ Θεός : Ποιὸς σοὔδωσε καὶ κατάλαβες πὼς εἶσαι γυμνός ; Μὴν ἔφαγες ἀπὸ τὸ δέντρο ἀπ' ὅπου σὲ πρόσταξα νὰ μὴ φᾶς ; Κ' εἶπε ὁ 'Αδάμ : 'Η γυναίκα ποὺ μοὔδωσες νἆναι μαζί μου, αὐτὴ μοὖπε κι' ἔφαγα. Κ' εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς στὴ γυναίκα : Τ' εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔκανες ; Κ' ἡ γυναίκα εἶπε : Τὸ φίδι μὲ ξεγέλασε κι' ἔφαγα. Κ' εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς στὸ φίδι : Καταραμένο νἆσαι, γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανες, ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ χτήνη καὶ τὰ ζωντανὰ τοῦ κάμπου. Μὲ τὴν κοιλιὰ νὰ περπατᾶς καὶ χῶμα νὰ τρῶς ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς σου. Κ' ἔχτρα θὰ βάλω ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ στὴ γυναίκα κι' ἀνάμεσα στὴ σπορά σου καὶ στὴ σπορὰ τὴ δική της. Αὐτὴ θὰ σοῦ τσακίσει τὸ κεφάλι καὶ σὺ θὰ τὴν πληγώσεις στὴ φτέρνα. Καὶ στὴ γυναίκα εἶπε : Θὰ πληθύνω τὶς πίκρες σου καὶ τῆς γκαστριᾶς σου τοὺς πόνους. Μὲ λύπες θὰ γεννᾶς παιδιὰ κι' ὁ πόθος σου θἆναι στὸν ἄντρα σου ἀπάνω. Αὐτὸς θἆναι ἀφέντης σου. Καὶ στὸν 'Αδὰμ εἶπε : 'Επειδὴ ἄκουσες τῆς γυναίκας σου τὰ λόγια κι' ἔφαγες ἀπὸ τὸ δέντρο, ποὺ ἐγὼ πρόσταξα καὶ σοῦ εἶπα νὰ μὴ φᾶς ἀπ' αὐτό, καταραμένη νἆναι ἡ γῆ ἐξαιτίας σου. Μὲ πίκρες νὰ τρῶς ἀπ' αὐτὴν ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς σου κι' ἀγκάθια καὶ τριβόλους νὰ φυτρώνει γιὰ σένα. Καὶ νὰ τρῶς τὸ χορτάρι τοῦ κάμπου. Μὲ τὸν ἱδρώτα τοῦ προσώπου σου νὰ τρῶς τὸ ψωμί σου, ὥς ποὺ νὰ γυρίσεις στὴ γῆ ἀπ' ὅπου πάρθηκες. Γιατὶ χῶμα εἶσαι καὶ στὸ χῶμα θὰ γυρίσεις. Καὶ φώναξε τότες ὁ 'Αδὰμ τ' ὄνομα τῆς γυναίκας του καὶ τὴν εἶπεν Εὔα [1]), γιατὶ αὐτὴ στάθη-

[1]) Τὸ ἑβρ. χαβὰ συνών. μὲ τὸ χαγιὰ = ζωή. Οἱ Ο' ἐδῶ ἐξηγοῦν «Ζωὴ», ἀλλοῦ Εὔα.

κεν ἡ μάνα ὅλων ὅσοι ζοῦν. Κι' ἔκανε Κύριος ὁ Θεὸς στὸν Ἀδὰμ καὶ στὴ γυναίκα του χιτῶνες δερμάτινους καὶ τοὺς ἔντυσε. Κ' εἶπε Κύριος ὁ Θεός: Νά! γένηκεν ὁ Ἀδὰμ σὰν ἕνας ἀπὸ μᾶς στὸ νὰ γνωρίζει τὸ καλὸ ἀπ' τὸ κακό. Καὶ τώρα, μὴν ἁπλώσει τὸ χέρι του καὶ πάρει κι' ἀπὸ τὸ δέντρο τῆς ζωῆς καὶ φάει καὶ ζήσει αἰώνια. Καὶ τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὸ περιβόλι τῆς Ἐδὲν γιὰ νὰ δουλεύει τὴ γῆ ἀπ' ὅπου πάρθηκε. Καὶ τὸν ἔδιωξε. Κι' ἔβαλε πρὸς τ' ἀνατολικὰ τῆς Ἐδὲν τὰ Χερουβεὶμ καὶ τὴ φλογερὴ τὴ σπάθα ποὺ στριφογύριζε γιὰ νὰ φυλᾶνε τὸ μονοπάτι τοῦ δέντρου τῆς ζωῆς.

Κι' ὁ Ἀδὰμ γνώρισε [1]) τὴν Εὔα τὴ γυναίκα του. Κι' ἔμεινε ἔγκυα αὐτή, γέννησε τὸν Κάϊν καὶ εἶπε. Ἀπόχτησα ἄνθρωπο, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ γέννησε ἀκόμα τὸν ἀδερφό του τὸν Ἄβελ. Κ' ἦταν ὁ Ἄβελ βοσκὸς κι' ὁ Κάϊν γεωργός. Κ' ὕστερ' ἀπὸ μέρες πρόσφερε ὁ Κάϊν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς προσφορὰ στὸν Κύριο. Κι' ὁ Ἄβελ, πρόσφερε καὶ κεῖνος, ἀπὸ τὰ πρωτογέννητα πρόβατά του κι' ἀπὸ τὸ πάχος τους. Καὶ φχαριστήθηκε ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν Ἄβελ καὶ τὴν προσφορά του. Ἀπὸ τὸν Κάϊν ὅμως καὶ τὴν προσφορά του δὲ φχαριστήθηκε. Καὶ θύμωσε ὑπερβολικὰ ὁ Κάϊν καὶ κατσούφιασε τὸ πρόσωπό του. Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν Κάϊν. Γιατὶ θύμωσες καὶ κατσούφιασε τὸ πρόσωπό σου; Ἂν κάνεις καλά, τότες ψηλὰ τὸ πρόσωπο! Κι' ἂν δὲν κάνεις καλά, ἡ ἁμαρτία στὴ θύρα λουφάζει [2]). Ἡ λαχτάρα του [3]) εἶναι ἀπάνω σὲ σένα. Ἐσὺ ὅμως θὰ τὸν ἐξουσιάζεις [4]). Κι' ὁ Κάϊν μίλησε στὸν Ἄβελ, τὸν ἀδερφό του [5]). Καὶ κεῖ ποὺ βρί-

[1]) Τὴ γνώρισε σαρκικά. Καὶ τὸ ἑβρ. γιαδὰ ἔχει ἐδῶ, ὅπως κι' ἀλλοῦ, αὐτὴ τὴ σημασία. Καὶ στὴν Κ. Δ.: «καὶ οὐκ ἔγνω αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον» (Ματθ. Α' 25). Βὲ-λὸ γιεδάαχ ἄδ-κὶ γιαλδὰ βὲν βεκοράχ (Delitzsch, μετάφρ. ἑβρ. Κ.Δ.).

[2]) Κοντὰ εἶναι, παραμονεύει. Ἕτοιμη νὰ σὲ ἀκολουθήσει.

[3]) Ἡ ἀγάπη του. Ἡ τάση του σὲ σένα. Ὁ συναισθηματικὸς Ἄβελ ἀπὸ τὴ μιὰ κι' ὁ σκαιὸς ὁ Κάϊν ἀπὸ τὴν ἄλλη. Οἱ δυὸ κόσμοι.

[4]) Θᾶσαι πιὸ δυνατὸς ἀπὸ κεῖνον. Θὰ τὸν καταπονέσεις.

[5]) Οἱ Ο' ἐδῶ συμπληρώνουν: «διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον».

σκονταν στὸν κάμπο, ρίχτηκε ὁ Κάϊν στὸν Ἄβελ, τὸν ἀδερφό του, καὶ τὸν σκότωσε. Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν Κάϊν. Ποῦ εἶναι ὁ Ἄβελ, ὁ ἀδερφός σου; Καὶ κεῖνος ἀπάντησε. Δὲν ξαίρω. Μὴν εἶμαι φύλακας τοῦ ἀδερφοῦ μου ἐγώ; Κι' εἶπε ὁ Κύριος. Τί ἔκανες; Ἡ φωνὴ ἀπ' τὸ αἷμα τοῦ ἀδερφοῦ σου βοᾶ ὡς σὲ μένα, ἀπ' τὴ γῆ ποὺ ἄνοιξε τὸ στόμα της γιὰ νὰ δεχτεῖ ἀπ' τὸ χέρι σου τὸ αἷμα τοῦ ἀδερφοῦ σου. Διωχμένος κι' ἐξόριστος[1]) νᾶσαι ἀπάνω στὴ γῆ. Κ' εἶπε ὁ Κάϊν. Μεγάλη κι' ἀβάσταχτη εἶναι ἡ ἁμαρτία μου. Ναί! μ' ἔδιωξες ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς κι' ἀπὸ τὸ πρόσωπό σου θὰ κρυφτῶ καὶ θἆμαι διωχμένος κι' ἐξόριστος ἀπάνω στὴ γῆ, ἔτσι ποὺ ὅποιος μὲ βρεῖ νὰ μὲ σκοτώσει. Κ' εἶπε ὁ Κύριος. Γι' αὐτὸ ὅποιος σκοτώσει τὸν Κάϊν θὰ λάβει ἑφτάδιπλη ἐγδίκηση. Κι' ἔβαλε ὁ Κύριος σημάδι στὸν Κάϊν γιὰ νὰ μὴ τὸν σκοτώσει ὅποιος τὸν βρεῖ. Καὶ βγῆκε ὁ Κάϊν κι' ἔφυγε ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου καὶ κατοίκησε στὴ χώρα Νὸδ[2]) ἀνατολικὰ τῆς Ἐδέν.

Κι' ἅμα ἀρχίσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ πληθαίνουν ἀπάνω στὴ γῆ καὶ γεννήθηκαν θυγατέρες σ' αὐτούς, καθὼς εἶδαν οἱ γιοὶ τοῦ Θεοῦ πὼς ἦταν ὄμορφες οἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων, πῆραν γυναῖκες ἀπ' ὅλες ὅσες διαλέξαν. Κ' εἶπε ὁ Κύριος. Δὲ θ' ἀπομείνει τὸ πνεῦμα μου, γιὰ πάντα, στὸν ἄνθρωπο. Στὴν τρέλλα του ἀπάνω, αὐτὸς εἶναι σάρκα[3]). Καὶ θὰ γίνουν οἱ μέρες του ἑκατὸν εἴκοσι χρόνια. Κ' ἦταν οἱ γίγαντες ἐκεῖνον τὸν καιρὸ κι' ἀκόμα ὑστερότερα ἀπάνω στὴ γῆ, ἅμα οἱ γιοὶ τοῦ Θεοῦ πῆγαν πρὸς τὶς θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς κάναν ἐτοῦτες παιδιά. Αὐτοί 'ναι οἱ ἄντρες οἱ δυνατοὶ καὶ ξακουστοὶ ἀπ' τὰ παμπάλαια τὰ χρόνια. Κ' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς πλήθαινε ἡ κακία τοῦ

[1]) «Στένων καὶ τρέμων» (Ο'). Οἱ Ο' ἐξηγοῦν ἀπὸ ἄλλη ρίζα. Ἡ ἐνν. εἶναι: Νὰ γυρίζεις σὰν ἀλήτης. Νὰ μὴν ἔχεις στὸν ἥλιο μοίρα κ. τ. ὅ.

[2]) Τόπος ἐξορίας.

[3]) «Διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκα» (Ο'), βεσαγὰμ οὖ βασὰρ (ἑβρ.)= στὴν πλάνη τους (οἱ ἄνθρ.) εἶναι σάρκα. Δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ σάρκες. Ἁμαρτωλοί, μάταιοι κ.τ.ὅ.

ἀνθρώπου ἀπάνω στὴ γῆ καὶ πὼς ὅλες οἱ σκέψες του κι' οἱ λογισμοὶ τῆς καρδιᾶς του δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο παρὰ κακία μονάχα, μετάνιωσε ποὺ εἶχε κάνει τὸν ἄνθρωπο καὶ λυπήθηκε κατάκαρδα. Κ' εἶπε ὁ Θεός. Θὰ ξολοθρέψω τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχω κάνει, ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς, ἀπὸ ἄνθρωπο ὡς χτῆνος καὶ σερπετὸ κι' ὡς τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ, γιατὶ μετάνιωσα ποὺ τὰ ἔκανα.

Ὁ Νῶε ὅμως ἦβρε χάρη μπροστὰ στὸν Κύριο. Ἦταν ἄνθρωπος δίκαιος ὁ Νῶε. Τέλειος μέσα στὴν ἐποχή του. Μὲ τὸ Θεὸ περπάτησε ὁ Νῶε. Καὶ γέννησε ὁ Νῶε τρεῖς γιούς. Τὸ Σήμ, τὸ Χὰμ καὶ τὸν Ἰάφεθ. Καὶ χάλασε ὁ κόσμος μπρὸς στὸ Θεὸ καὶ γέμισε ἡ γῆ ἀπὸ ἀδικία. Κ' εἶδε ὁ Θεὸς πὼς εἶχε πιὰ προστυχέψει ἡ γῆ. Γιατὶ ἡ κάθε σάρκα εἶχε μολύνει τὸ δρόμο της ἀπάνω στὴ γῆ. Κ' εἶπε ὁ Θεὸς στὸ Νῶε. Τὸ τέλος κάθε σάρκας ἦρθε μπροστά μου. Θὰ καταστρέψω κι' αὐτοὺς καὶ τὴ γῆ. Φκιάσε γιὰ λόγου σου κιβωτὸ ἀπὸ ξύλα γόφερ [1]). Κάνε δωμάτια στὴν κιβωτὸ κι' ἄλειψέ τη μέσα κι' ἔξω μὲ πίσσα. Καὶ θὰ τὴν κάνεις ἔτσι: Τρακόσες πῆχες μάκρος, πενήντα πλάτος καὶ τριάντ' ἀψῆλος. Θὰ κάνεις παράθυρο [2]) στὴν κιβωτὸ καὶ θὰ τὸ τελειώσεις στὴν πήχη ἀπάνω ἀψηλά. Καὶ τὴ θύρα της θὰ τὴ βάλεις στὰ πλάγια της. Ἰσόγεια, μὲ δεύτερο καὶ τρίτο διαμέρισμα, θὰ τὴν κάνεις. Κι' ἐγώ, ναί, ἐγώ, νερὰ κατακλυσμὸ θὰ φέρω ἀπάνω στὴ γῆ γιὰ νὰ καταστρέψω κάθε σάρκα ποὺ ἔχει μέσα της πνοὴ ζωῆς, κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό. Τὸ κάθε τὶ ποὖναι ἀπάνω στὴ γῆ θὰ νεκρωθῆ. Καὶ θὰ κλείσω μαζί σου τὴ συμφωνία μου. Θὰ μπεῖς μέσα στὴν κιβωτὸ ἐσύ, οἱ γιοί σου, ἡ γυναίκα σου κ' οἱ γυναῖκες τῶν γιῶν σου μαζί σου. Κι' ἀπὸ κάθε ζωντανό, ἀπὸ κάθε σάρκα, ἀπὸ δυὸ ἀπ' ὅλα θὰ βάνεις μὲς στὴν κιβωτὸ γιὰ νὰ τὰ φυλάξεις ζωντανὰ μαζί σου. Ἀρσενικὸ καὶ θη-

[1]) Τὸ εἶδος του δὲν εἶναι βέβαιο. Οἱ Ραβίνοι ὑποθέτουν πεῦκο, ἄλλοι κέδρο ἢ κυπαρίσσι. Οἱ Ο' μεταφρ. «ἐκ ξύλων τετραγώνων».

[2]) Τσόαρ (ἑβρ.) Ἄλλοι ἐξηγοῦν σκεπή. Οἱ Ο' τὸ ἀφήνουν ἀμετάφραστο.

λυκὸ πρέπει νᾆναι. Ἀπὸ τὰ πουλιὰ κατὰ τὸ εἶδος τους κι᾽ ἀπὸ τὰ ζωντανὰ κατὰ τὸ εἶδος τους, ἀπ᾽ ὅλα τὰ σερπετὰ κατὰ τὸ εἶδος τους, ἀπὸ δυὸ ἀπ᾽ ὅλα θὰ μποῦνε μαζί σου γιὰ νὰ τὰ φυλάξεις ζωντανά. Καὶ πάρε μαζί σου ἀπὸ κάθε φαγώσιμο καὶ σύναξέ το κοντά σου, νᾆναι τροφὴ καὶ γιὰ σὲ καὶ γιὰ κείνους. Καὶ τὰ ἔκανεν ὅλα ὁ Νῶε ὅσα τὸν πρόσταξε ὁ Θεός. Ἔτσι ἔκανε.

Κ᾽ εἶπε ὁ Κύριος στὸ Νῶε: Ἔμπα σὺ κι᾽ ὅλο τὸ σπιτικό σου στὴν κιβωτό, γιατὶ σὲ εἶδα δίκιο μπροστά μου σὲ τούτη τὴ γενεά. Ἀπ᾽ ὅλα τὰ καθαρὰ ζῶα πάρε μαζί σου ἑφτὰ ζευγάρια ἀπὸ τὸ καθένα ἀρσενικὸ μὲ τὸ θηλυκό του κι᾽ ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ δὲν εἶναι καθαρά, δυὸ ἀπὸ τὸ καθένα ἀρσενικὸ μὲ τὸ θηλυκό του. Κι᾽ ἀπὸ τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ ἑφτὰ ζευγάρια ἀπὸ τὸ καθένα, ἀρσενικὸ καὶ θηλυκό, γιὰ νὰ φυλάξεις σπέρμα ἀπάνω στὸ πρόσωπο ὅλης τῆς γῆς. Γιατί, μέσα σ᾽ ἑφτὰ μέρες, ἐγὼ θὰ ρίξω βροχὴ ἀπάνω στὴ γῆ ἐπὶ σαράντα μέρες καὶ νύχτες καὶ θὰ ξολοθρέψω κάθε τί ποὺ βρίσκεται, ἀπ᾽ ὅσα ἔχω κάνει, ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Καὶ τὰ ἔκανε ὅλα ὁ Νῶε ὅσα τὸν πρόσταξε ὁ Κύριος. Κ᾽ ἦταν ὁ Νῶε ἑξακόσω χρονῶ τότες ποὺ ἔγινε ὁ κατακλυσμὸς ἀπάνω στὴ γῆ. Καὶ μπῆκε ὁ Νῶε, οἱ γιοί του, ἡ γυναίκα του κ᾽ οἱ γυναῖκες τῶν παιδιῶν του, μαζί του, στὴν κιβωτὸ ἐξαιτίας τῆς νεροποντῆς. Ἀπὸ τὰ χτήνη τὰ καθαρὰ καὶ τ᾽ ἀκάθαρτα, ἀπὸ τὰ πουλιὰ κι᾽ ἀπ᾽ ὅλα τὰ σερπετὰ τῆς γῆς μπῆκαν, μὲ τὸ Νῶε, δυὸ-δυὸ μὲς στὴν κιβωτό, ἀρσενικὸ καὶ θηλυκό, κατὰ ποὺ πρόσταξε τὸ Νῶε ὁ Θεός. Κ᾽ ὕστερ᾽ ἀπὸ τὶς ἑφτὰ τὶς μέρες πέσαν τὰ νερὰ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀπάνω στὴ γῆ. Καὶ στὰ ἑξακόσα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε, τὸ δεύτερο μήνα στὶς δεκαφτά, σκίστηκαν ἐκείνη τὴ μέρα ὅλες οἱ πηγὲς τῆς μεγάλης ἀβύσου κι᾽ ἀνοίχτηκαν οἱ καταράχτες τοῦ οὐρανοῦ. Κι᾽ ἔβρεξε σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες ἀπάνω στὴ γῆ. Καὶ τὴν ἴδια μέρα μπῆκε ὁ Νῶε, οἱ γιοί του Σήμ, Χὰμ καὶ Ἰάφεθ, ἡ γυναίκα τοῦ Νῶε κ᾽ οἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν γιῶν του, μαζί του, μὲς στὴν κιβωτό. Καὶ βάσταξε ὁ κατακλυσμὸς σαράντα μέρες καὶ πλήθυναν τὰ νερά, σήκωσαν τὴν κιβωτό, ὥς ποὺ ὑψώθηκε τούτη

ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' ὁλοένα δυνάμωναν καὶ πληθαίναν ἀπάνω στὴ γῆ τὰ νερά. Κι' ἔπλεχε ἡ κιβωτὸ ἀπάνω στὴν ἐπιφάνεια τῶν νερῶν. Καὶ τὰ νερὰ πλήθυναν ὑπερβολικὰ καὶ σκεπάστηκαν ὅλα τὰ ψηλὰ βουνά, ποὺ βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό. Δεκαπέντε πῆχες ἀνεβῆκαν ψηλὰ καὶ σκεπάστηκαν τὰ βουνά. Καὶ ξεψύχησε κάθε σάρκα ποὺ σάλευε ἀπάνω στὴ γῆ, ἀπὸ πουλιὰ καὶ ζωντανὰ κι' ἀπ' ὅλα τὰ σερνάμενα τῆς γῆς καὶ κάθε ἄνθρωπος. Ὅλα ποὺ νιώθαν πνοὴ ζωῆς στὰ ρουθούνια τους, ὅλα ὅσα βρίσκονταν στὴ στεριὰ πεθάναν. Κι' ἀπόμεινε μονάχα ὁ Νῶε κι' ὅσα ἦταν μαζί του στὴν κιβωτό. Καὶ βάσταξαν τὰ νερὰ ἑκατὸν πενήντα μέρες ἀπάνω στὴ γῆ.

Καὶ θυμήθηκε ὁ Θεὸς τὸ Νῶε κι' ὅλα τὰ ζωντανὰ καὶ τὰ χτήνη, ποὺ ἦταν, μαζί του, στὴν κιβωτὸ κι' ἔκανε καὶ πέρασε ἀπάνω ἀπ' τὴ γῆ ἕνας ἄνεμος καὶ σταμάτησαν τὰ νερά. Καὶ κλείστηκαν οἱ πηγὲς τῆς ἀβύσου κ' οἱ καταράχτες τοῦ οὐρανοῦ καὶ σταμάτησεν ἡ βροχὴ ἀπὸ τὰ οὐράνια. Κι' ὁλοένα τραβιόντουσαν ἀπὸ τὴ γῆ τὰ νερὰ καὶ λιγόστευαν ὕστερ' ἀπὸ τὶς ἑκατὸν πενήντα μέρες. Καὶ τὸν ἕβδομο μήνα, στὶς δεκαφτά, κάθισε ἡ κιβωτὸ ἀπάνω στὰ βουνὰ Ἀραράτ. Καὶ τὰ νερὰ ὁλοένα λιγόστευαν ὥς τὸ δέκατο μήνα. Τὴν πρώτη τοῦ δέκατου μήνα φάνηκαν οἱ βουνοκορφές. Κ' ὕστερ' ἀπὸ σαράντα μέρες ἄνοιξε ὁ Νῶε τὸ παράθυρο ποὖχε κάνει στὴν κιβωτὸ κι' ἔστειλε τὸν κόρακα, ποὺ βγῆκε καὶ πηγαινοερχόταν ὥς ποὺ ξεράθηκαν τὰ νερὰ ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γῆ. Κι' ἔστειλε τὸ περιστέρι, ὕστερ' ἀπ' αὐτόν, γιὰ νὰ δεῖ ἂν εἶχαν καταλαγιάσει τὰ νερὰ ἀπάνω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Μὴ βρίσκοντας ὅμως τὸ περιστέρι ξεκουρασιὰ γιὰ τὰ πόδια του, γύρισε στὴν κιβωτό, γιατὶ τὰ νερὰ ἦταν ἀπάνω σ' ὅλο τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Κι' ἅπλωσε τὸ χέρι του ὁ Νῶε, τὄπιασε καὶ τὄφερε κοντά του μὲς στὴν κιβωτό. Περίμενε ἀκόμη εφτὰ μέρες καὶ ξανάστειλε τὸ περιστέρι, ποὺ γύρισε κατὰ τὸ βραδινὸ κρατώντας φύλλο ἐλιᾶς στὸ στόμα του. Κατάλαβε ὁ Νῶε πὼς τὰ νερὰ εἶχαν λιγοστέψει ἀπάνω στὴ γῆ. Περίμενε ἀκόμη ἄλλες εφτὰ μέρες κι' ἔστειλε τὸ περιστέρι, μὰ δὲν ξαναγύρισε πιά.

Καὶ στὰ ἑξακόσα ἕνα χρόνια τοῦ Νῶε, τὴν πρώτη τοῦ πρώτου μήνα, ξεράθηκαν τὰ νερὰ ἀπάνω στὴ γῆ καὶ σήκωσε ὁ Νῶε ἀπ᾿ τὴν κιβωτὸ τὴ σκεπὴ κ᾿ εἶδε κ᾿ εἶχε ξεραθεῖ πέρα ὡς πέρα ἡ στεριά. Καὶ τὴν εἰκοστὴ ἕβδομη μέρα τοῦ δεύτερου μήνα εἶχε στεγνώσει ἡ γῆ. Μίλησε τότες ὁ Θεὸς στὸ Νῶε λέγοντάς του. Ἔβγα ᾿πὸ τὴν κιβωτὸ σύ, ἡ γυναίκα σου, οἱ γιοί σου κ᾿ οἱ γυναῖκες τῶν γιῶν σου μαζί σου. Ὅλα τὰ ζωντανὰ ποὺ εἶναι μαζί σου, ἀπὸ κάθε σάρκα, πουλιὰ καὶ ζῶα καὶ κάθε σερπετό, ποὺ σέρνεται ἀπάνω στὴ γῆ, βγάλ᾿ τα μαζί σου κι᾿ ἂς πολλαπλασιαστοῦν, ἂς μεγαλώσουν κι᾿ ἂς πληθύνουν ἀπάνω στὴ γῆ. Καὶ βγῆκε ὁ Νῶε, οἱ γιοί του, ἡ γυναίκα του κ᾿ οἱ γυναῖκες τῶν γιῶν του μαζί του. Ὅλα τὰ ζωντανά, ὅλα τὰ σερπετά, ὅλα τὰ πουλιὰ καὶ κάθε τί ποὺ σαλεύει ἀπάνω στὴ γῆ, κατὰ τὰ εἴδη τους, βγῆκαν ἀπ᾿ τὴν κιβωτό. Κι᾿ ἔχτισε ὁ Νῶε θυσιαστήριο στὸν Κύριο καὶ παίρνοντας ἀπὸ κάθε ζωντανὸ καθαρὸ κι᾿ ἀπὸ κάθε πουλὶ καθαρὸ πρόσφερε ἀπάνω στὸ θυσιαστήριο. Κι᾿ ὀσφράνθηκε ὁ Κύριος τὴν εὐχάριστη εὐωδιὰ κ᾿ εἶπε μέσα στὴν καρδιά του. Δὲ θὰ τὴν καταραστῶ πιὰ τὴ γῆ ἐξαιτίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπειδὴ οἱ στοχασμοὶ τῆς καρδιᾶς του εἶναι κακοὶ ἀπ᾿ τὰ νιάτα του ἀκόμα. Κι᾿ ὅ,τι ζεῖ δὲ θὰ τὸ χτυπήσω πιὰ ὅπως ἔκανα. Ὅσο κρατᾶ ἡ γῆ, σπορὰ καὶ θέρος, κρύο καὶ ζέστη, καλοκαίρι καὶ χειμώνας, μέρα καὶ νύχτα δὲ θὰ πάψουν ποτές.

Κι᾿ εὐλόγησε ὁ Θεὸς τὸ Νῶε καὶ τοὺς γιούς του καὶ τοὺς εἶπε : Πληθύνετε καὶ μεγαλῶστε καὶ γεμίστε τὴ γῆ. Κι᾿ ὅλα τὰ ζωντανὰ τῆς γῆς, ὅλα τὰ πετούμενα τοῦ οὐρανοῦ, κάθε τι ποὺ σαλεύει ἀπάνω στὴ γῆ, ὅλα τὰ ψάρια τῆς θάλασσας νὰ τὰ φοβᾶστε καὶ νὰ τὰ τρέμετε. Στὰ χέρια σας παραδόθηκαν. Κάθε τι ποὺ κουνιέται κι᾿ ἔχει ζωὴ θἆναι τροφὴ γιὰ σᾶς. Σὰν τὸ χλωρὸ χορτάρι σᾶς τὸ δίνω. Κρέας μονάχα μὲ τὴ ζωή του, μὲ τὸ αἷμα του, δὲ θὰ φᾶτε. Δίχως ἄλλο, τὸ αἷμα σας, τῆς ζωῆς σας τὸ αἷμα θὰ τὸ ἀναζητήσω. Θὰ τὸ ἀναζητήσω ἀπὸ κάθε ζῶο. Κι᾿ ἀπ᾿ τὸ χέρι κάθε ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἀδερφοῦ του θ᾿ ἀναζητήσω τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅποιος χύσει αἷμ᾿ ἀνθρώπου, ἀπὸ ἄνθρωπο

θὰ χυθεῖ τὸ αἷμα του, γιατὶ σύμφωνα μὲ τὴ δική του εἰκόνα ἔκανε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἐσεῖς μεγαλῶστε, καρπίστε, πληθύνετε καὶ πολλαπλασιαστεῖτε ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' ἐγὼ τὴ συνθήκη μου τὴν κάνω μὲ σᾶς καὶ μὲ τὴν κατοπινὴ γενεά σας καὶ μὲ κάθε ψυχὴ ζωντανὴ ποὺ βρίσκεται μαζί σας, ὥς στὰ πουλιά, τὰ χτήνη καὶ τὰ ζὰ τῆς γῆς, ὥς στὸ κάθε ζωντανὸ ποὺ βρίσκεται μαζί σας, μὲ κάθε τὶ ποὺ βγῆκε ἀπ' τὴν κιβωτό, ὥς σ' ὅλα ποὺ ζοῦνε ἀπάνω στὴ γῆ. Τὴ συνθήκη μου τὴν κάνω μὲ σᾶς: Δὲ θὰ ξολοθρευτεῖ πιὰ κάθε σάρκα ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ κατακλυσμὸς δὲ θὰ ματαγίνει γιὰ νὰ χαλάσει τὴ γῆ.

Κ' εἶπε ὁ Θεός: Αὐτό 'ναι τὸ σημάδι τῆς συνθήκης ποὺ κάνω ἀνάμεσά μου κι' ἀνάμεσα σὲ κάθε ψυχὴ ζωντανή, ποὖναι μὲ σᾶς, γιὰ αἰώνιες γενεές: Βάζω τὸ τόξο μου μέσα στὴ νεφέλη, σημάδι τῆς συνθήκης ἀνάμεσα σὲ μὲ καὶ στὴ γῆ. Κι' ἅμα σκεπάσω μὲ νέφη τὴ γῆ, τότες τὸ τόξο θὰ φανεῖ μὲς στὴ νεφέλη καὶ θὰ θυμηθῶ τὴ συνθήκη ἀνάμεσό μου κι' ἀνάμεσό σας καὶ μὲ τὸ κάθε ζωντανὸ ἀπὸ κάθε σάρκα. Καὶ τὰ νερὰ δὲ θἆναι πιὰ γιὰ κατακλυσμὸ γιὰ νὰ ξολοθρέψουν κάθε σάρκα. Καὶ τὸ τόξο θἆναι μέσα στὴ νεφέλη νὰ τὸ βλέπω καὶ νὰ θυμᾶμαι τὴν αἰώνια συνθήκη ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ κάθε ζωντανὸ ἀπὸ κάθε σάρκα ποὺ βρίσκεται ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' εἶπε ὁ Θεὸς στὸ Νῶε: Αὐτό 'ναι τὸ σημάδι τῆς συνθήκης ποὺ ἔκανα.

Κ' ἦταν οἱ γιοὶ Νῶε, αὐτοὶ ποὺ βγῆκαν ἀπ' τὴν κιβωτό, Σήμ, Χὰμ καὶ Ἰάφελ. Ὁ Χὰμ ἦταν πατέρας τοῦ Χαναάν. Ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς γιοὺς τοῦ Νῶε σκορπιστῆκαν οἱ κάτοικοι ἀπάνω σ' ὅλη τὴ γῆ. Κι' ὁ Νῶε γένηκε γεωργὸς καὶ φύτεψε ἀμπέλι. Ἤπιε κρασί, μέθυσε καὶ ξεγυμνώθηκε μὲς στὴ σκηνή του. Κι' ὥς εἶδε ὁ Χάμ, ὁ πατέρας τοῦ Χαναάν, τὸν ξεγυμνωμὸ τοῦ πατέρα του πῆγ' ἔξω καὶ τὄπε στοὺς δυὸ ἀδερφούς του. Ὁ Σὴμ τότες κι' ὁ Ἰάφεθ πῆραν τὸ ροῦχο του, τὸ ρίξαν στὶς δυό τους πλάτες καὶ βαδίζοντας πισώκωλα σκεπάσανε τὴ γύμνια τοῦ πατέρα τους. Καὶ κοιτάζοντας πρὸς τὰ πίσω, τὴ γύμνια τοῦ πατέρα τους δὲν τὴν εἶδαν. Κι' ἅμα συνέφερε ὁ Νῶε ἀπὸ τὸ κρασί, ἔμαθε ὅσα τοῦ

ἔκανε ὁ μικρότερος γιός του κ' εἶπε: Καταραμένος νἆναι ὁ Χαναάν. Δοῦλος τῶν δούλων νἆναι στ' ἀδέρφια του. Εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Σήμ, καὶ δοῦλος του νὰ καταντήσει ὁ Χαναάν. Ἁπλοχωριὰ νὰ δώσει ὁ Θεὸς στὸν Ἰάφεθ καὶ μὲς στὶς σκηνὲς τοῦ Σὴμ νὰ κατοικήσει. Ὁ Χαναὰν νἆναι δοῦλος του. Κι' ἔζησε ὁ Νῶε ὕστερ' ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ τρακόσα πενήντα χρόνια. Κι' ἔγιναν ὅλες οἱ μέρες τοῦ Νῶε ἐνιακόσα πενήντα χρόνια. Καὶ πέθανε.

Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἀβράμ: Ἔβγ' ἀπ' τὴ γῆ σου κι' ἀπ' τὴ συγγένεια σου κι' ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου, σὲ χώρα ποὺ ἐγὼ θὰ σοῦ δείξω. Καὶ θὰ σὲ κάνω λαὸ μεγάλο. Θὰ εὐλογήσω ὅσους σ' εὐλογοῦν κι' ὅσους σὲ καταριένται θὰ τοὺς καταραστῶ. Καὶ θὰ εὐλογηθοῦν, γιὰ σένα [1]), ὅλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς. Κι' ὁ Ἀβρὰμ ἦταν ἑβδομήντα χρονῶ ἅμα βγῆκε ἀπὸ τὴ Χαράν. Καὶ πῆρε ὁ Ἀβρὰμ τὴ Σάρα, τὴ γυναίκα του, καὶ τὸ Λώτ, τὸ γιὸ τοῦ Ἀρὰν κι' ὅλο τὸ βιὸς ποὖχε κερδίσει καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποὖχε ἀποχτήσει στὴ Χαρὰν καὶ βγῆκαν γιὰ νὰ πᾶνε στὴ γῆ Χαναάν. Καὶ πέρασε πέρα ὡς πέρα ὁ Ἀβρὰμ τὴ χώρα, ὡς στὸν τόπο Συχέμ, ὡς στὴ βαλανιδιὰ Μορέ [2]). Τότες κατοικοῦσαν οἱ Χαναναῖοι σ' αὐτὴ τὴ χώρα. Καὶ φάνηκε ὁ Κύριος στὸν Ἀβρὰμ κ' εἶπε: Στὸ σπέρμα σου θὰ δώσω αὐτὴ τὴ γῆ. Κι' ἔχτισε κεῖ θυσιαστήριο στὸν Κύριο, ποὺ τοῦ εἶχε φανερωθεῖ. Σήκωσε τὴ σκηνή του ἀπὸ κεῖ καὶ πῆγε πρὸς τὸ βουνό, ἀνατολικὰ τῆς Βαιθὴλ κι' ἔστησε τὴ σκηνή του, ἔχοντας τὴ Βαιθὴλ δυτικὰ καὶ τὴν Ἄϊ [3]) ἀνατολικά. Κι' ἔχτισε κεῖ θυσιαστήριο καὶ παρακαλέθηκε στ' ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ξεσηκώθηκεν ὅμως κι' ἀπὸ κεῖ, πεζοπορώντας καὶ βαδίζοντας κατὰ τὸ νοτιά. Κι' ἔπεσε πείνα στὸν τόπο ἐκεῖνο καὶ κατέβηκε ὁ Ἀβρὰμ στὴν Αἴγυπτο γιὰ νὰ ξενοκατοικήσει ἐκεῖ,

[1]) βεχὰ=«ἐν σοὶ» (Ο'). Γιὰ σένα, γιὰ λόγου σου, γιὰ χατήρι σου. Ἐσὺ θὰ γίνεις ἀρχή.

[2]) «Ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλὴν» (Ο').

[3]) «Ἀγγαὶ» (Ο'). Στὸν Ι. τοῦ Ν. (Ζ,2) «Γαί». Στὸν Ἔσδρα (Β', 2-28) Ἀϊά.

γιατὶ ἡ πείνα εἶχε βαρύνει ἀπάνω στὴ γῆ. Καὶ καθὼς σίμωνε νὰ μπεῖ μὲς στὴν Αἴγυπτο, εἶπε στὴ γυναίκα του τὴ Σάρα: Τὸ ξαίρω πὼς εἶσαι ὄμορφη γυναίκα καὶ μπορεῖ σὰ σὲ δοῦν νὰ ποῦν: Γυναίκα του νἆναι αὐτή; Καὶ μένα θὰ μὲ σκοτώσουν καὶ σένα θὰ σὲ κρατήσουν ζωντανή. Πὲς λοιπὸν πὼς εἶσαι ἀδερφή μου γιὰ νὰ μοῦ γίνει καλὸ ἐξαιτίας σου καὶ νὰ σωθεῖ κ' ἡ ζωή μου γιὰ χάρη σου. Κι' ἅμα μπῆκε ὁ 'Αβρὰμ στὴν Αἴγυπτο, εἶδαν οἱ Αἰγύπτιοι τὴ γυναίκα πὼς ἦταν πάρα πολὺ ὄμορφη, τὴν εἶδαν κ' οἱ παλατιανοί, τὴν παίνεψαν στὸ Φαραὼ καὶ πάρθηκε ἡ γυναίκα στὸ παλάτι τοῦ Φαραώ. Καὶ τὸν 'Αβρὰμ τὸν καλομεταχειριστῆκαν γιὰ χάρη της. Κι' ἀπόχτησε πρόβατα καὶ βόδια καὶ γαδάρους, σκλάβους καὶ σκλάβες, γαδάρες καὶ καμῆλες. Κι' ἔριξε ὁ Κύριος στὸ Φαραὼ καὶ στὸ σπίτι του μεγάλες πληγὲς ἐξαιτίας τῆς Σάρας, τῆς γυναίκας τοῦ 'Αβράμ. Καὶ κάλεσε ὁ Φαραὼ τὸν 'Αβρὰμ καὶ τοῦ εἶπε: Γιατ' εἶπες εἶναι ἀδερφή μου κι' ἐγὼ τὴν πῆρα γυναίκα; Καὶ τώρα νὰ τὴ γυναίκα σου. Πάρ' την καὶ πήγαινε. Καὶ πρόσταξε ἀνθρώπους ὁ Φαραὼ καὶ καταβοδώσαν κι' αὐτὸν καὶ τὴ γυναίκα κι' ὅλα ὅσα εἶχε.

Καὶ πῆρε κι' ἄλλη γυναίκα ὁ 'Αβραάμ [1]), τὴν Κετουρά, ποὺ τοῦ γέννησε τὸ Ζιμβράν, τὸ Γιοκσάν, τὸ Μεδάν, τὸ Μιδγιάν, τὸν 'Ισμπὰκ καὶ τὸ Σουάχ. Κι' ὁ Γιοκσὰν γέννησε τὸ Σεβὰ καὶ τὸ Δαιδάν. Κ' οἱ γιοὶ τοῦ Δαιδὰν ἦταν 'Ασουρείμ, Λετουσεὶμ καὶ Λεουμείμ. Κ' οἱ γιοὶ τοῦ Μιδγιάν, 'Εφά, 'Εφέρ, 'Ανώχ, 'Αβιδὰ καὶ 'Ελντά. "Ολοι αὐτοὶ ἦταν γιοὶ τῆς Κετουρά. 'Ο 'Αβραὰμ ὅλα ὅσα εἶχε τἆδωσε στὸν 'Ισάκ. Καὶ στοὺς γιοὺς ποὺ εἶχε ἀπὸ τὶς παλακίδες του ἔδωσε δῶρα καὶ τοὺς ἔστειλε μακριὰ ἀπὸ τὸ γιό του 'Ισάκ, ἀνατολικά, στὴ γῆ τῆς 'Ανατολῆς. Κι' ἔζησε ὁ 'Αβραὰμ ἑκατὸν ἑβδομήντα πέντε χρόνια. Ξεψύχησε καὶ πέθανε μέσα σὲ καλὰ γεράματα καὶ προστέθηκε στὸ λαό του. Καὶ τὸν θάψαν οἱ γιοί του, ὁ 'Ισὰκ καὶ ὁ 'Ισμαήλ, στὴ σπηλιὰ Μα-

[1]) 'Ως τὸ κεφ. ΙΖ' 4, 5 ὀνομάζεται 'Αβρὰμ ἢ "Αβραμ = «ὑψηλὸς πατὴρ». 'Απὸ τὸ κ. αὐτὸ (ΚΕ') τοῦ ἀλλάζει ὁ Θεὸς τὸ ὄν. του καὶ τὸν λέει 'Αβραὰμ = «πατὴρ πλήθους».

κελά, στὸ χτῆμα τοῦ Ἐφρών, γιοῦ τοῦ Τσαὰρ τοῦ Χεταίου, ἀντίκρυ στὸ χτῆμα ποὺ εἶχεν ἀγοράσει ὁ Ἀβραὰμ ἀπὸ τοὺς γιοὺς τοῦ Χέτ. Ἐκεῖ θάφτηκε ὁ Ἀβραὰμ μὲ τὴ γυναίκα του τὴ Σάρα. Κ' ὕστερα 'πὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀβραὰμ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἰσάκ, τὸ γιό του. Καὶ κατοίκησε ὁ Ἰσὰκ κοντὰ στὸ πηγάδι Λαχάϊ-ροΐ [1]).

Κι' αὐτή 'ναι ἡ γενεὰ τοῦ Ἰσάκ, τοῦ γιοῦ τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραὰμ γέννησε τὸν Ἰσάκ. Κ' ἦταν ὁ Ἰσὰκ σαράντα χρονῶ ἅμα πῆρε τὴ Ρεβέκα, τὴν κόρη τοῦ Μπεθουὲλ τοῦ Ἀραμαίου, ἀπὸ τὸ Παντὰν-Ἀράμ [2]), ἀδερφὴ τοῦ Λάβαν τοῦ Ἀραμαίου. Καὶ παρακαλοῦσε ὁ Ἰσὰκ τὸ Θεὸ γιὰ τὴ γυναίκα του ποὺ ἦταν στείρα. Καὶ τὸν ἄκουσε ὁ Θεὸς κι' ἔμεινε ἔγκυα ἡ Ρεβέκα. Καὶ τὰ παιδιὰ μάχονταν μέσα στὴν κοιλιά της. Κ' εἶπε. Ἂν ἦταν ἔτσι, γιατὶ σὲ μένα αὐτό; Καὶ πῆγε νὰ ρωτήσει τὸν Κύριο. Κι' ὁ Κύριος τῆς εἶπε. Δυὸ ἔθνη εἶναι μέσα στὴν κοιλιά σου καὶ δυὸ λαοὶ θὰ χωριστοῦνε μέσα 'πὸ τὰ σπλάχνα σου. Ὁ ἕνας λαὸς θἆναι δυνατότερος ἀπὸ τὸν ἄλλο κι' ὁ μεγαλύτερος θὰ ὑποταχτεῖ στὸ μικρότερο. Κι' ἅμα γεμίσαν οἱ μέρες γιὰ νὰ γεννήσει, παρουσιάστηκαν δίδυμα μές στὴν κοιλιά της. Ὁ πρῶτος βγῆκε κατακόκινος κ' ἦταν ὁλόκληρος σὰν προβιὰ μαλλιαρός. Καὶ βγάλαν τ' ὄνομά του Ἠσαῦ [3]). Ὕστερα βγῆκε κι' ὁ ἀδερφός του. Καὶ τὸ χέρι του κρατοῦσε τὴ φτέρνα τοῦ Ἠσαῦ. Γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε αὐτὸς Ἰακὼβ [4]). Κ' ἦταν ὁ Ἰσὰκ ἑξήντα χρονῶ σὰν τοὺς γέννησε. Καὶ μεγάλωσαν τὰ παιδιὰ κι' ἔγινε ὁ Ἠσαῦ ἄνθρωπος πιδέξιος στὸ κυνήγι, ἀγρότης ἄνθρωπος κι' ὁ Ἰακὼβ ἄνθρωπος ἁπλοϊκός, ποὺ κατοικοῦσε σὲ σκηνές. Κι' ὁ Ἰσὰκ ἀγαποῦσε τὸν Ἠσαῦ, γιατὶ τὸ κυνήγι ἦταν ἡ τροφή του. Κ' ἡ Ρεβέκα ἀγαποῦσε τὸν Ἰακώβ. Κι ἐνῶ ἑτοίμαζε μιὰ μαγεριὰ ὁ Ἰακώβ, ἦρθε κουρασμένος ἀπὸ τὰ χωράφια ὁ Ἠσαῦ. Κ' εἶπε

[1]) «Φρέαρ τῆς ὁράσεως» (Ο').
[2]) Μεσοποταμία.
[3]) Μαλλιαρός.
[4]) «Ὑποσκελιστής», πονηρός, πανοῦργος κ.τ.ό.

ὁ Ἠσαῦ στὸν Ἰακώβ. Δόσε μου, δά, νὰ φάω ἀπὸ τὸ κόκινο [1]), ἀπ᾿ αὐτὸ τὸ κόκινο, γιατ᾿ εἶμαι ἀποσταμένος. Γι᾿ αὐτὸ τὸ ὀνόμασε τοῦτο ἐδόμ [2]). Κι᾿ ὁ Ἰακὼβ τοῦ ἀπάντησε. Πούλησέ μου σήμερα τὰ πρωτοτόκιά σου. Κι᾿ ὁ Ἠσαῦ τοῦ λέει. Ἐγὼ νά! πάω νὰ πεθάνω, τὶ μὲ φελᾶνε αὐτὰ τὰ πρωτοτόκια [3]); Κ᾿ εἶπε ὁ Ἰακώβ. Ὁρκίσου μου σήμερα. Καὶ τοῦ ὁρκίστηκε. Καὶ πούλησε τὰ πρωτοτόκια στὸν Ἰακώβ. Τότες κι᾿ αὐτὸς ἔδωσε στὸν Ἠσαῦ φωμὶ καὶ φακή [4]), ποὺ μαγείρευε. Κι᾿ ἔφαγε κ᾿ ἤπιε καὶ σηκώθηκε κ᾿ ἔφυγε. Ἔτσι ὁ Ἠσαῦ περιφρόνησε τὰ πρωτοτόκια.

Κι᾿ ὅταν γέρασε ὁ Ἰσὰκ κι᾿ ἀδυνάτισαν τὰ μάτια του ὥστε νὰ μὴ βλέπει, φώναξε τὸ γιό του τὸ μεγαλύτερο, τὸν Ἠσαῦ, καὶ τοὖπε. Γιέ μου. Καὶ κεῖνος τοὖπε. Νά με! Καὶ κεῖνος ἀπάντησε. Νά! γέρασα. Δὲν ξαίρω τὴ μέρα ποὺ θὰ πεθάνω. Πάρε λοιπὸν τ᾿ ἅρματά σου, τὴ σαγιτοθήκη σου καὶ τὸ δοξάρι σου κι᾿ ἔβγα στὸν κάμπο καὶ κυνήγα μου κυνήγι. Καὶ κάνε μου φαγητὰ ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἀγαπῶ καὶ φέρε μου νὰ φάω γιὰ νὰ σ᾿ εὐλογήσει ἡ ψυχή μου πρὶν πεθάνω. Κ᾿ ἡ Ρεβέκα ἄκουσε καθὼς μιλοῦσε ὁ Ἰσὰκ στὸ γιό του τὸν Ἰσαῦ. Καὶ πῆγε ὁ Ἠσαῦ στὸν κάμπο γιὰ νὰ κυνηγήσει κυνήγι γιὰ τὸν πατέρα του. Κ᾿ ἡ Ρεβέκα μίλησε στὸ γιό της τὸν Ἰακὼβ κ᾿ εἶπε. Νά! ἐγὼ ἄκουσα τὸν πατέρα σου ποὺ μιλοῦσε στὸν ἀδερφό σου τὸν Ἠσαῦ κι᾿ ἔλεγε. Φέρε μου κυνήγι καὶ κάνε μου φαγητὰ νὰ φάω καὶ νὰ σ᾿ εὐλογήσω, μπροστὰ στὸν Κύριο, πρὶν πεθάνω. Καὶ τώρα, γιέ μου, ἄκουσε τὴ φωνή μου σ᾿ ὅσα ἐγὼ σὲ προστάξω. Πήγαινε στὸ κοπάδι καὶ πάρε μου ἀπὸ κεῖ δυὸ καλὰ κατσικάκια νὰ τὰ κάνω φαγητὰ στὸν πατέρα σου, ὅπως ἀγαπᾶ. Καὶ θὰ τὰ φέρεις στὸν πατέρα σου νὰ φάει, γιὰ νὰ σ᾿ εὐλογήσει πρὶν πεθάνει. Κ᾿ εἶπεν ὁ Ἰακὼβ στὴ Ρεβέκα τὴ μητέρα του. Μὰ ὁ ἀδερφός μου, ὁ Ἠσαῦ, εἶναι μαλλιαρός, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι σπανός. Μπορεῖ νὰ μὲ

[1]) Ὁ Ἰακὼβ μαγείρευε φακή.
[2]) Κόκινο. Τὸ χρῶμα τῆς φακῆς.
[3]) Ἴσως ἡ ἔνν. νἆναι: Πέφτω σὲ κίντυνο κάθε μέρα μὲ τὸ κυνήγι ποὺ κάνω.
[4]) Ἡ φράση «ἀντὶ πινακίου φακῆς».

ψηλαφήσει ὁ πατέρας μου καὶ νὰ βγῶ ψεύτης μπροστά του καὶ νὰ σύρω κατάρα ἀπάνω μου κι' ὄχι εὐλογία. Κ' ἡ μητέρα του τοῦπε. 'Απάνω μου ἡ κατάρα σου, παιδί μου. Μονάχα ἄκου τὰ λόγια μου καὶ σύρε νὰ μοῦ τὰ φέρεις. Καὶ πῆγε, τὰ πῆρε καὶ τἄφερε στὴ μητέρα του. Καὶ κείνη ἔκανε φαγητὰ ὅπως τὰ ἤθελε ὁ πατέρας του. Κι' ἀφοῦ ἔβγαλεν ἡ Ρεβέκα τὰ καλύτερα ροῦχα τοῦ μεγαλύτερου γιοῦ της τοῦ 'Ησαῦ, ποὺ τὰ φύλαγε σπίτι της, ἔντυσε τὸ μικρότερο γιό της τὸν 'Ιακώβ. Καὶ μὲ τὰ τομάρια τῶν κατσικιῶν τύλιξε τὰ χέρια του καὶ τὰ λαιμά του. Κι' ἔδωσε τὰ φαγητὰ καὶ τὸ ψωμί, ποὺ εἶχ' ἑτοιμάσει, στὰ χέρια τοῦ γιοῦ της τοῦ 'Ιακώβ. Κι' αὐτὸς τὰ πῆγε στὸν πατέρα του κ' εἶπε. Πατέρα μου. Καὶ κεῖνος τοῦπε. Νά με. Ποιὸς εἶσαι σύ, παιδί μου; Κ' εἶπε ὁ 'Ιακὼβ στὸν πατέρα του. 'Εγὼ ὁ 'Ησαῦ ὁ πρωτότοκός σου. Ἔκανα ὅπως μοῦπες. Σήκω λοιπόν, κάθισε καὶ φάε ἀπὸ τὸ κυνήγι μου γιὰ νὰ μ' εὐλογήσει ἡ ψυχή σου. Κ' εἶπε στὸ γιό του ὁ 'Ισάκ. Πῶς αὐτό, νὰ βρεῖς τόσο γρήγορα, παιδί μου; Καὶ κεῖνος εἶπε. Γιατὶ τὄφερε Κύριος ὁ Θεός σου μπροστά μου. Κ' εἶπεν ὁ 'Ισὰκ στὸν 'Ιακώβ. Σίμωσε νὰ σὲ ψηλαφήσω, παιδί μου, ἂν ἐσύ 'σαι, ἢ ὄχι, ὁ γιός μου ὁ 'Ησαῦ. Καὶ σίμωσε ὁ 'Ιακὼβ στὸν 'Ισὰκ τὸν πατέρα του καὶ κεῖνος τὸν ψηλάφησε κ' εἶπε. Ἡ φωνή 'ναι φωνὴ τοῦ 'Ιακώβ, τὰ χέρια ὅμως χέρια τοῦ 'Ησαῦ. Καὶ δὲ τὸν γνώρισε, γιατὶ τὰ χέρια του ἦταν σὰν τὰ χέρια τοῦ ἀδερφοῦ του 'Ησαῦ μαλλιαρά. Καὶ τὸν εὐλόγησε κ' εἶπε. 'Εσύ 'σαι ὁ γιός μου ὁ 'Ησαῦ; Καὶ κεῖνος εἶπε. 'Εγώ. Κ' εἶπε. Βάλε τα κοντά μου νὰ φάω ἀπὸ τὸ κυνήγι τοῦ γιοῦ μου γιὰ νὰ σ' εὐλογήσει ἡ ψυχή μου. Καὶ τοῦ τἄβαλε κι' ἔφαγε καὶ τοὔφερε καὶ κρασὶ κ' ἤπιε. Καὶ τοῦπε ὁ 'Ισὰκ ὁ πατέρας του. Σίμωσε τώρα καὶ φίλησέ με, παιδί μου. Καὶ σίμωσ' ἐκεῖνος καὶ τὸν φίλησε κι' ἔνιωσε τὴ μυρωδιὰ τῶν ρούχων του καὶ τὸν εὐλόγησε κ' εἶπε.

Τοῦ γιοῦ μου νά! ἡ μοσχοβολιὰ σὰν εὐωδία τοῦ κάμπου,
ποὺ ὁ Κύριος τὸν εὐλόγησεν. 'Ο Θεὸς νὰ σοῦ χαρίζει

ἀπὸ τὴ δρόσο τοῦ οὐρανοῦ κι' ἀπὸ τῆς γῆς τὸ πάχος.
Περίσσιο στάρι καὶ κρασί. Λαοὶ νὰ σοῦ δουλέψουν
κι' ἔθνη νὰ σοῦ προσπέσουνε. Τῶν ἀδερφιῶν σου ἀφέντης
νᾆσαι. Κ' οἱ γιοὶ τῆς μάνας σου νὰ σκύψουνε μπροστά σου
καὶ νὰ σὲ προσκυνήσουνε. Καταραμένος ὅποιος
σὲ καταριέται, κι' ὅποιος σ' εὐλογεῖ
ἂς εἶν' εὐλογημένος.

Καὶ καθὼς ἔπαψεν ὁ 'Ισὰκ νὰ εὐλογεῖ τὸν 'Ιακὼβ καὶ μόλις εἶχεν ἀποτραβηχτεῖ ὁ 'Ιακὼβ μπροστ' ἀπὸ τὸν πατέρα του 'Ισάκ, ἦρθε κι' ὁ ἀδερφός του ὁ 'Ησαῦ ἀπὸ τὸ κυνήγι. Κι' ἔκανε κι' αὐτὸς φαγητὰ καὶ τἄφερε στὸν πατέρα του. Καὶ τοὖπε. Ἂς σηκωθεῖ ὁ πατέρας μου κι' ἂς φάει ἀπὸ τὸ κυνήγι τοῦ γιοῦ του γιὰ νὰ μ' εὐλογήσει ἡ ψυχή του. Καὶ τοὖπε ὁ 'Ισὰκ ὁ πατέρας του. Ποιὸς εἶσαι; Καὶ κεῖνος εἶπε. Ὁ γιός σου εἶμαι ἐγώ, ὁ πρωτότοκός σου, ὁ 'Ησαῦ. Κι' ἔπεσε σὲ μεγάλη ἀπορία ὁ 'Ισὰκ καὶ εἶπε. Καὶ ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ποὺ κυνήγησε κυνήγι καὶ μοὔφερε κι' ἔφαγα ἀπ' ὅλα πρὶν ἔρθεις ἐσὺ καὶ τὸν εὐλόγησα καὶ θᾆναι τώρα εὐλογημένος; Καθὼς ἄκουσε ὁ 'Ησαῦ τὰ λόγια τοῦ πατέρα του, φώναξε μὲ μεγάλη καὶ πικραμένη φωνὴ κ' εἶπε στὸν πατέρα του. Εὐλόγησε με καὶ μένα, πατέρα μου. Καὶ κεῖνος εἶπε. Ἦρθε ὁ ἀδερφός σου μὲ δόλο καὶ πῆρε τὴν εὐλογία σου. Καὶ κεῖνος εἶπε. Σωστὰ λοιπὸν τὸν βγάλαν 'Ιακώβ[1]). Ἡ δεύτερη φορά 'ναι ποὺ μὲ ἀνασκελώνει[2]). Πῆρε τὰ πρωτοτόκιά μου καὶ τώρα πῆρε καὶ τὴν εὐλογία μου. Κ' εἶπε. Δὲ φύλαξες γιὰ μένα εὐλογία; Κι' ἀπάντησε ὁ 'Ισὰκ κ' εἶπε στὸν 'Ησαῦ. Μὰ τὸν ἔκανα ἀφέντη σου κι' ὅλα τ' ἀδέρφια σου τὰ ἔκανα δούλους του. Μὲ κρασὶ καὶ μὲ στάρι τὸν στήριξα. Σὲ σένα

[1]) «Ὑποσκελιστής», «ὁ κρατῶν τὴν πτέρναν». Ἐκεῖνος ποὺ πιάνει τὸν ἄλλον ἀπὸ τὴ φτέρνα ἢ τοῦ βάζει τρικλοποδιὰ γιὰ νὰ τὸν ρίξει κάτω καὶ νὰ περάσει πρῶτος. Πονηρός, συκοφάντης.

[2]) Τὸ κείμ. παίζει μὲ τὶς λέξεις Γιακὸβ - γιακβένι. «Ἐπτέρνισέ με ἰδοὺ τὸ δεύτερον» (Ο΄). Ἡ πρώτη ἦταν στὴ γέννησή του ἀπάνω. «Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπειλημμένη τῆς πτέρνης 'Ησαῦ» (Ο΄ ΚΕ΄ 26).

τί νὰ κάνω λοιπόν, παιδί μου ; Κ' εἶπε ὁ 'Ησαῦ στὸν πατέρα του. Αὐτὴ μονάχα τὴν εὐλογία ἔχεις, πατέρα μου ; Εὐλόγησέ με καὶ μένα, πατέρα μου. Κ' ὕψωσε τὴ φωνή του ὁ 'Ησαῦ κι' ἔκλαψε. Κι' ἀποκρίθηκε ὁ 'Ισάκ ὁ πατέρας του κ' εἶπε.

Τῆς γῆς, γιὰ κατοικία σου, νἆναι γιὰ σὲ τὸ πάχος
καὶ τ'οὐρανοῦ ψηλὰ ἡ δροσιά. Θὰ ζεῖς μὲ τὸ σπαθί σου
καὶ θἆσαι δοῦλος τοῦ ἀδερφοῦ. Μὰ ὥς θὰ περιπλανιέσαι,
θὰ τοῦ συντρίψεις τὸ ζυγὸ πάνω ἀπ' τὸν τράχηλό σου.

Καὶ μίσησε ὁ 'Ησαῦ τὸν 'Ιακὼβ γιὰ τὴν εὐλογία ποὺ τοὔδωσεν ὁ πατέρας του κ' εἶπε μέσα στὴν καρδιά του. Οἱ μέρες τῆς θλίψης τοῦ πατέρα μου σιμώνουν. Τότες θὰ σκοτώσω τὸν ἀδερφό μου τὸν 'Ιακώβ. Κι' ἀνακοινώθηκαν στὴ Ρεβέκα τὰ λόγια τοῦ γιοῦ της τοῦ μεγαλύτερου τοῦ 'Ησαῦ κι' ἔστειλε καὶ φώναξε τὸ γιό της τὸ μικρότερο τὸν 'Ιακὼβ καὶ τοὖπε. 'Ο ἀδερφός σου σὲ μάχεται καὶ θὰ σὲ σκοτώσει. Καὶ τώρα, παιδί μου, ἄκου τὴν ἁρμήνια μου. Σήκω καὶ τράβα στὸν ἀδερφό μου τὸ Λάβαν, στὴ Χαράν, καὶ μεῖνε κοντά του μερικὲς μέρες ὥς ποὺ νὰ περάσει ὁ θυμὸς τοῦ ἀδερφοῦ σου καὶ νὰ ξεχάσει τὰ ὅσα τοὔκανες. Τότε ἐγὼ θὰ στείλω καὶ θὰ σὲ φέρω ἀπὸ κεῖ. Γιατί νὰ σᾶς στερηθῶ καὶ τοὺς δυὸ σὲ μιὰ μέρα ; Κ' εἶπε ἡ Ρεβέκα στὸν 'Ησαῦ. Σιχάθηκα τὴ ζωή μου γιὰ τὶς κόρες τοῦ Χὲτ καὶ μόνο. Ἂν ὁ 'Ιακὼβ πάρει γυναίκα ἀπὸ τὶς κόρες τοῦ Χέτ, ὅπως εἶναι τὰ κορίτσια τῆς χώρας ἐτούτης, τί μὲ ὠφελεῖ νὰ ζῶ ;

Καὶ κάλεσε ὁ 'Ισὰκ τὸν 'Ιακὼβ κι' ἀφοῦ τὸν εὐλόγησε τὸν ἁρμήνεψε καὶ τοὖπε. Δὲ θὰ πάρεις γυναίκα ἀπ' τὶς θυγατέρες τῆς Χαναάν. Σήκω καὶ πήγαινε στὸ Πανταν-'Αράμ [1]), στὸ σπίτι τοῦ Μπεθουέλ, τοῦ πατέρα τῆς μάνας σου, καὶ πάρε ἀπὸ κεῖ γυναίκα ἀπὸ τὶς κόρες τοῦ Λάβαν, τοῦ ἀδερφοῦ τῆς μητέρας σου. Κι' ὁ Παντοδύναμος Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσει καὶ νὰ σὲ πληθύνει καὶ νὰ σὲ μεγαλώσει, ποὺ νὰ γίνεις πλῆθος λαῶν. Καὶ νὰ σοῦ δώσει τὴν εὐλογία τοῦ 'Αβραάμ, σὲ σένα καὶ στὴ σπορά σου ὕστερ'

[1]) Μεσοποταμία.

ἀπὸ σένα γιὰ νὰ κληρονομήσεις τὴ γῆ τῆς προσωρινῆς κατοικίας σου, ποὺ ὁ Θεὸς τὴν ἔδωσε στὸν Ἀβραάμ... Καὶ βγῆκε ὁ Ἰακὼβ ἀπὸ τὴ Μπὲρ - Σαβὰ καὶ πῆγε στὴ Χαράν. Κι' ἔφταξε σὲ κάποιο τόπο καὶ ξενύχτισ' ἐκεῖ, γιατ' εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος. Καὶ πῆρε ἀπὸ τὶς πέτρες τοῦ τόπου κι' ἔβαλε προσκεφάλι καὶ κοιμήθηκε. Κ' εἶδε ὄνειρο. Κ' ἦταν μιὰ σκάλα, ποὺ ἀκουμποῦσε στὴ γῆ κ' ἡ κορφή της ἔφτανεν ὥς τὸν οὐρανό. Κι' ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν ἀπάνω σ' αὐτή. Κι' ἀπάνω - ἀπάνω στεκόταν ὁ Κύριος. Κ' εἶπε. Ἐγὼ 'μαι Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ τοῦ πατέρα σου κι' ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσάκ. Τὴ γῆ ὅπου κοιμᾶσαι θὰ τὴ δώσω σὲ σένα καὶ στὴ σπορά σου. Καὶ θἆναι τὸ σπέρμα σου σὰν τὸν ἄμμο τῆς γῆς καὶ θ' ἁπλωθεῖς σὲ δύση καὶ σ' ἀνατολὴ καὶ πρὸς τὸ βοριὰ καὶ τὸ νοτιά. Καὶ θὰ εὐλογηθοῦν γιὰ σένα καὶ γιὰ τὴ σπορά σου ὅλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς κι' ἐγὼ θἆμαι μαζί σου καὶ θὰ σὲ φυλάγω παντοῦ ὅπου κι' ἂν πᾶς καὶ θὰ σὲ ξαναφέρω σὲ τούτη τὴ γῆ. Δὲ θὰ σὲ παρατήσω ὥς ποὺ νὰ κάνω ὅσα σοὔχω τάξει. Καὶ ξύπνησε ὁ Ἰακὼβ ἀπὸ τὸν ὕπνο κ' εἶπε. Δίχως ἄλλο, ὁ Κύριος βρίσκεται σ' αὐτὸν τὸν τόπο κι' ἐγὼ δὲν τὄξαιρα. Καὶ φοβήθηκε κ' εἶπε. Τί φοβερὸς ποὺ εἶναι ὁ τόπος αὐτός! Αὐτὸς δὲν εἶναι παρὰ οἶκος Θεοῦ κι' αὐτή 'ναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. Κι' ἀφοῦ σηκώθηκε αὐγὴ ὁ Ἰακώβ, πῆρε τὴν πέτρα ποὺ εἶχε βάλει γιὰ προσκεφάλι του, τὴν ἔστησε σὰ στήλη, ἔχυσε λάδι ἀπάνω στὴν κορφή της κι' ἔβγαλε τ' ὄνομα αὐτοῦ τοῦ τόπου Μπὲθ - Ἔλ [1]), ἐνῶ πρῶτα ἡ πόλη αὐτὴ λεγότανε Λούζ [2]). Κι' εὐχήθηκε εὐχὴ ὁ Ἰακὼβ κ' εἶπε. Ἂν ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μου καὶ μὲ προφυλάξει στὸ δρόμο αὐτὸν ποὺ πηγαίνω καὶ μοῦ δώσει ψωμὶ νὰ φάω καὶ ροῦχο νὰ ντυθῶ καὶ νὰ γυρίσω γερὸς στὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου, ὁ Κύριος θἆναι πιά, ἐμένα, Θεός μου. Καὶ τούτη ἡ πέτρα ποὺ ἔστησα γιὰ στήλη θἆναι οἶκος Θεοῦ. Κι' ἀπ' ὅλα ὅσα μοῦ χάρισες, τὸ δέκατο θὰ τὸ δίνω σὲ σένα.

[1]) καὶ [2]) «Οὐλαμλοὺζ» (Ο'). Ἑνώσαν δηλ. τὸ συνδ. οὐλὰμ=ἐνῶ, ἂν καί, καὶ τ' ὄνομα Λοὺζ καὶ κάναν μιὰ λέξη.

Κ' ἦταν δώδεκα οἱ γιοὶ τοῦ 'Ιακώβ. Γιοὶ τῆς Λείας, Ρουβὴν ὁ πρωτότοκος τοῦ 'Ιακώβ, Συμεών, Λεβί, 'Ιούδας, 'Ισάχαρ καὶ Ζαβαλών. Γιοὶ τῆς Ραχήλ, 'Ιωσὴφ καὶ Βενιαμίν. Γιοὶ τῆς Μπιλά, σκλάβας τῆς Ραχήλ, Δὰν καὶ Ναφταλί. Καὶ γιοὶ τῆς Ζιλφά, σκλάβας τῆς Λείας, Γὰδ καὶ 'Ασήρ. Αὐτοί 'ταν οἱ γιοὶ τοῦ 'Ιακώβ, ποὺ τοῦ εἶχαν γεννηθεῖ στὸ Παντὰν - 'Αράμ. Κ' ἦρθε ὁ 'Ιακὼβ στὸν 'Ισάκ, τὸν πατέρα του, στὴ Μαμρὲ στὸ Κιριὰθ - 'Αρμπά, δηλαδὴ στὴ Χεβρών, ὅπου εἶχαν ξενοκατοικήσει ὁ 'Αβραὰμ κι' ὁ 'Ισάκ. Κ' ἦταν οἱ μέρες τοῦ 'Ισὰκ ἑκατὸν ὀγδόντα χρόνια. Καὶ ξεψύχησε ὁ 'Ισὰκ καὶ πέθανε καὶ προστέθηκε στὸ λαό του. Γέρος γεμάτος μέρες. Καὶ τὸν θάψαν ὁ 'Ησαῦ κι' ὁ 'Ιακώβ, τὰ παιδιά του.

'Ο 'Ιωὴφ σὲ ἡλικία δεκαεφτὰ χρονῶ βοσκοῦσε κοπάδι μαζὶ μὲ τ' ἀδέρφια του. Κ' ἦταν τὸ πιὸ μικρὸ τσοπανόπουλο ἀνάμεσα στοὺς γιοὺς τῆς Μπιλὰ καὶ τῆς Ζιλφά, τὶς σκλάβες τοῦ πατέρα του. Καὶ παραπονεύτηκε ὁ 'Ιωσὴφ στὸν πατέρα του γιὰ τ' ἄσχημά τους τὰ λόγια. Κι' ὁ 'Ισραὴλ [1]) ἀγαποῦσε τὸν 'Ιωσὴφ περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς γιούς του, γιατὶ αὐτὸς ἦταν γι' αὐτὸν παιδὶ τῶν γερατιῶν του καὶ τοὔκανε ἕνα χρωματιστὸ χιτώνα [2]). Καθὼς εἶδαν ὅμως τ' ἀδέρφια του πὼς ὁ πατέρας τους ἀγαποῦσε κεῖνον περισσότερο ἀπ' ὅλους, τὸν μίσησαν καὶ δὲ μποροῦσαν πιὰ νὰ τοῦ μιλᾶνε εἰρηνικά. Ὅταν μάλιστα ὀνειρεύτηκε ὁ 'Ιωσὴφ καὶ ξεμυστηρεύτηκε τ' ὄνειρό του στ' ἀδέρφια του, τὸν μίσησαν ἀκόμα περισσότερο. Καὶ τοὺς εἶπε. 'Ακοῦστε τὸ ὄνειρο ποὺ ὀνειρεύτηκα. Νά! Δέναμε δεμάτια καταμεσὶς στὸν κάμπο. Κι' ἀξαφνικὰ τὸ δεμάτι μου σηκώθηκε καὶ στάθηκε ὀρθό. Καὶ τὰ δικά σας δεμάτια ἀφοῦ στριφογύρισαν προσκυνήσανε τὸ δικό μου. Καὶ τ' ἀδέρφια του τοὔπαν. Βασιλιὰς νὰ βασιλέψεις ἢ ἀφέντης ν' ἀφεντέψεις θὰ γίνεις σὲ μᾶς; Καὶ τὸν μισήσαν ἀκόμη περισσότερο γιὰ τὰ ὀνείρατά του καὶ γιὰ τὰ λό-

[1]) Δεύτερο ὄνομα ποὺ ἔδωσεν ὁ Θ. στὸν 'Ιακώβ.
[2]) Κετονὲ (ἑβρ.), γενικά: ροῦχο, μανδύα, κελεμπία.

για του. Κι' ὀνειρεύτηκε κι' ἄλλο ὄνειρο ἀκόμα καὶ τὸ ξεμυστηρεύτηκε καὶ κεῖνο στ' ἀδέρφια του κ' εἶπε. Ὀνειρεύτηκα δὰ κι' ἄλλο ὄνειρο. Ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι κι' ἕντεκ' ἀστέρια μὲ προσκυνοῦσαν. Καὶ τὸ ξεμυστηρεύτηκε στὸν πατέρα του καὶ στ' ἀδέρφια του. Καὶ τὸν μάλωσε ὁ πατέρας του καὶ τοῦ εἶπε. Τί 'ναι τ' ὄνειρο αὐτὸ ποὺ ὀνειρεύτηκες ; Μὴ κι' ἐγὼ κ' ἡ μητέρα σου καὶ τ' ἀδέρφια σου θαρθοῦμε καὶ θὰ σὲ προσκυνήσουμε ὡς στὴ γῆ ; Καὶ τὸν ζηλοφτονήσαν τ' ἀδέρφια του. Κι' ὁ πατέρας του τὸν φύλαξε αὐτὸν τὸ λόγο.

Καὶ πῆγαν τ' ἀδέρφια του νὰ βοσκήσουν τὰ κοπάδια τοῦ πατέρα τους στὴ Συχέμ. Κ' εἶπε ὁ Ἰσραὴλ στὸν Ἰωσήφ. Ἔλα νὰ σὲ στείλω σ' αὐτούς. Καὶ κεῖνος εἶπε. Νά με ! Καὶ τοὖπε. Σύρε λοιπὸν καὶ δὲς πῶς εἶναι στὴ γειά τους τ' ἀδέρφια σου καὶ τὰ κοπάδια καὶ πληροφόρησέ με. Καὶ τὸν ἔστειλε μέσ' ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Χεβρὼν κι' ἔφτασε στὴ Συχέμ. Καὶ καθὼς περιπλανιόταν, τὸν ἀπάντησε κάποιος μέσα στὸν κάμπο καὶ τὸν ρώτησε. Τί ζητᾶς ; Τ' ἀδέρφια μου ζητῶ, ἀπάντησ' ἐκεῖνος. Πές μου, παρακαλῶ, κατὰ ποῦ βόσκουν ; Καὶ κεῖνος εἶπε. Φύγαν ἀπὸ δῶ, γιατὶ τοὺς ἄκουσα νὰ λένε, ἂς πᾶμε στὴ Δωθαΐν. Καὶ τράβηξε ὁ Ἰωσὴφ γιὰ τ' ἀδέρφια του καὶ τὰ βρῆκε στὴ Δωθαΐν. Μόλις τὸν εἶδαν αὐτοὶ ἀπὸ μακριά, πρὶν τοὺς ζυγώσει ἀκόμα, κάναν τὴν ἀπόφαση νὰ τὸν σκοτώσουν. Κ' εἶπαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Νά! ἔρχεται κεῖνος ὁ σπουδαῖος ὀνειρευτής! Καὶ τώρα ἐλᾶτε νὰ τὸν σκοτώσουμε, νὰ τὸν ρίξουμε μέσα σ' ἕνα λάκο καὶ νὰ ποῦμε πὼς ἕνα κακὸ θεριὸ τὸν κατάφαγε, νὰ δοῦμε τί θὰ γίνουν τὰ ὀνείρατά του. Τ' ἄκουσεν ὅμως ὁ Ρουβὶν καὶ τὸν γλύτωσε ἀπὸ τὰ χέρια τους λέγοντας. Δὲ θὰ τὸν σκοτώσουμε. Μὴ χύνετ' αἷμα. Ρίξτε τον μέσα σὲ κεῖνο τὸ λάκο ποὺ εἶναι μέσα στὴν ἔρημο καὶ χέρι μὴ βάλετε ἀπάνω του. Γιὰ νὰ τὸν γλυτώσει ἀπὸ τὰ χέρια τους καὶ νὰ τὸν παραδώσει στὸν πατέρα του.

Κι' ἔτσι, καθὼς πῆγε στ' ἀδέρφια του ὁ Ἰωσήφ, τοῦ βγάλανε τὸ χιτώνα του, τὸ χρωματιστὸ χιτώνα ποὺ φοροῦσε, τὸν πιάσανε καὶ τὸν ρίξαν στὸ λάκο. Κι' ὁ λάκος ἦταν ἄδειος. Δὲν εἶχε

νερό. Καὶ καθίσαν καὶ φάγαν ψωμί. Καὶ καθὼς σηκώσαν τὰ μάτια τους, εἶδαν κι' ἐρχόταν ἀπὸ τὴ Γαλαὰδ ἕνα καραβάνι ἀπὸ 'Ισραηλίτες, μὲ τὶς καμῆλες τους φορτωμένες ἀρώματα, μπάλσαμο καὶ μύρο, ποὺ κατεβάζαν στὴν Αἴγυπτο. Κ' εἶπε ὁ 'Ιούδας στ' ἀδέρφια του. Ποιό τὸ κέρδος ἂν σκοτώσουμε τὸν ἀδερφό μας καὶ κρύψουμε τὸ αἷμα του ; 'Ελᾶτε νὰ τὸν πουλήσουμε στοὺς 'Ισραηλίτες καὶ χέρι ἂς μὴ βάλουμε ἀπάνω του, γιατί 'ναι ἀδερφός μας. 'Απὸ τὴ σάρκα μας εἶναι. Καὶ τὸν ἀκούσαν τ' ἀδέρφια του. Κι' ὡς περνοῦσαν οἱ πραματευτάδες Μαδιανίτες, τραβήξαν καὶ βγάλαν τὸν 'Ιωσὴφ ἀπ' τὸ λάκο, τὸν πούλησαν στοὺς 'Ισραηλίτες γιὰ εἴκοσι ἀσημένια καὶ τὸν πῆγαν ἐτοῦτοι στὴν Αἴγυπτο. Καὶ γύρισε ὁ Ρουβὶν στὸ λάκο καὶ βλέποντας πὼς ὁ 'Ιωσὴφ δὲν ἦταν μέσα ξέσκισε τὰ ροῦχα του. Καὶ ξαναγυρίζει στ' ἀδέρφια του καὶ τοὺς λέει. Τὸ παιδὶ δὲν ὑπάρχει. Κι' ἐγὼ ποῦ θὰ πάω ; Καὶ πῆραν ἐκεῖνοι τὸ χιτώνα τοῦ 'Ιωσήφ, σφάξαν ἕνα τραγὶ καὶ βουτήξαν τὸ χιτώνα μέσα στὸ αἷμα. Καὶ στεῖλαν τὸ χρωματιστὸ χιτώνα, τὸν παραδώσαν στὸν πατέρα τους κ' εἶπαν. Αὐτὸ τὸ βρήκαμε. Γνώρισέ το ἂν εἶναι ὁ χιτώνας τοῦ γιοῦ σου ἢ ὄχι. 'Εκεῖνος τὸ γνώρισε κ' εἶπε. Εἶναι ὁ χιτώνας τοῦ γιοῦ μου. ῎Αγριο θεριὸ τὸν κατάφαε. Κατακομματιάστηκε ὁ 'Ιωσήφ. Καὶ ξέσκισε ὁ 'Ιακὼβ τὰ ροῦχα του, ζώστηκε σάκο στὴ μέση του καὶ κράτησε πένθος μέρες πολλὲς γιὰ τὸ γιό του. Καὶ σηκώθηκαν ὅλ' οἱ γιοὶ κ' οἱ κόρες του γιὰ νὰ τὸν παρηγορήσουν, μὰ ἦταν ἀπαρηγόρητος. Κι' ἔλεγε. Θὰ κατεβῶ πρὸς τὸ γιό μου, πενθώντας, στὸ μνῆμα. ῎Ετσι τὸν ἔκλαιγε ὁ πατέρας του. Κ' οἱ Μαδιανίτες τὸν πουλήσαν στὴν Αἴγυπτο, στὸν Πετεφρή, παλατιανὸ κι' ἀρχισωματοφύλακα τοῦ Φαραώ.

Καὶ τὸν συμπάθησε τὸν 'Ιωσὴφ καὶ τὸν ἔκανε ὑποταχτικό του. Τὸν ἔβαλεν ἐπιστάτη τοῦ σπιτιοῦ του κι' ὅλα ὅσα εἶχε τὰ παράδωσε στὰ χέρια του. Κι' ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ποὺ τὸν ἔκανε ἐπιστάτη τοῦ σπιτιοῦ του κι' ὅλων ὅσα εἶχεν, εὐλόγησε ὁ Κύριος τὸ σπίτι τοῦ Αἰγύπτιου ἐξαιτίας τοῦ 'Ιωσὴφ κ' ἡ εὐλο-

γία τοῦ Κυρίου ἦταν ἀπάνω σὲ ὅλα ὅσα εἶχε, στὸ σπίτι καὶ στὰ χωράφια. Καὶ τὰ παράδωσεν ὅλα στὰ χέρια τοῦ Ἰωσὴφ καὶ κεῖνος δὲν ἤξαιρε κανένα ἀπ' τὰ ὑπάρχοντά του ἐξὸν ἀπὸ τὸ ψωμὶ ποὺ ἔτρωγε. Κι' ὁ Ἰωσὴφ ἦταν λεβέντης κι' ὄμορφος. Ὕστερα ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἡ γυναίκα τοῦ ἀφέντη του ἔριξε τὰ μάτια της ἀπάνω του κ' εἶπε. Πλάγιασε μαζί μου. Καὶ κεῖνος ἀρνιόταν κ' εἶπε στὴ γυναίκα τοῦ ἀφέντη του. Μὰ ἐμένα ὁ ἀφέντης μου δὲν ὁρίζει τίποτα ἀπ' ὅσα εἶναι μέσα στὸ σπίτι κι' ὅλα ποὺ ἔχει τὰ παράδωσε στὰ χέρια μου. Πιὸ μεγάλο ἀπὸ μένα δὲν ἔχει κανέναν μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι κι' ἄλλο τίποτα δὲ μοῦ εἶναι ἀπαγορεμένο ἐξὸν ἀπὸ σένα, πῶς νὰ κάνω αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ καὶ ν' ἁμαρτήσω μπροστὰ στὸ Θεό ; Κι' ἂν καὶ κάθε μέρα τὸ πρότεινε αὐτὸ στὸν Ἰωσήφ, ἐκεῖνος δὲ δεχόταν νὰ πλαγιάσει καὶ νὰ βρεθεῖ μαζί της. Κάποια μέρα ὅμως ποὺ μπῆκε ὁ Ἰωσὴφ στὸ σπίτι γιὰ νὰ κάνει τὶς δουλειές του καὶ δὲν ἦταν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ, τὸν ἅρπαξε ἀπὸ τὸ ροῦχο λέγοντας. Πλάγιασε μαζί μου. Καὶ κεῖνος παράτησε τὸ ροῦχο στὰ χέρια της κι' ἔφυγ' ἔξω. Βλέποντας αὐτὴ πὼς παράτησε τὸ ροῦχο στὰ χέρια της κι' ἔφυγε, φώναξε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοὺς εἶπε. Δῆτε. Μᾶς ἔφερε ἕναν Ἑβραῖο γιὰ νὰ μᾶς περιπαίξει. Ἦρθε κοντά μου γιὰ νὰ πλαγιάσει μαζί μου κι' ἔβαλα τὶς φωνές. Καὶ μόλις ἄκουσε τὰ ξεφωνήματά μου, παράτησε σὲ μένα τὸ ροῦχο του κι' ἔφυγ' ἔξω. Κι' ἀπόθεσε τὸ ροῦχο του κοντά της, ὥς ποὺ ἦρθε τὸ ἀφεντικό του στὸ σπίτι του κι' ἄρχισε μὲ κεῖνα τὰ λόγια καὶ τοὖπε. Ἦρθε κοντά μου ὁ δοῦλος ὁ Ἑβραῖος, ποὺ μᾶς κουβάλησες, γιὰ νὰ μᾶς προσβάλει. Καὶ καθὼς ἔβαλα τὶς φωνὲς καὶ ξεφώνισα, παράτησε τὸ ροῦχο του κοντά μου κι' ἔφυγ' ἔξω. Σὰν τ' ἄκουσε ὁ ἀφέντης του τὰ λόγια αὐτὰ ποὺ τοὖπεν ἡ γυναίκα του, λέγοντας αὐτὰ κι' αὐτὰ μοὖκανε ὁ δοῦλος σου, ἄναψεν ὁ θυμός του καὶ παίρνοντας τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἔβαλε στὴ φυλακὴ τοῦ κάστρου, στὸν τόπο ὅπου μέναν φυλακισμένοι οἱ κατάδικοι τοῦ βασιλιά. Κι' ἔμενε κεῖ στὴ φυλακὴ τοῦ κάστρου.

ΕΞΟΔΟΣ

Οἱ ποιητικὲς ἀπόπειρες ποὺ συναντᾶμε μέσα στὴν Ἑξάτευχο καὶ σ' ὅλα γενικὰ τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Π. Δ. εἶναι πολὺ ἀρχαιότερες ἀπὸ τὴ γύρω τους πεζὴ διήγηση. Πολλὲς φορὲς μάλιστα τὰ ποιητικὰ αὐτὰ φανερώματα εἶναι κομμάτια ἀπὸ ποιήματα χαμένα ὁλότελα γιὰ μᾶς τώρα, μὰ ποὺ παρουσιάζουν πάλι ποῦ καὶ ποῦ, αὐτὰ καθεαυτά, μιὰ πληρότητα καὶ δική τους σφραγίδα, ὅπως λ. χ. ἡ ἡρωικὴ «ὠδὴ τοῦ Μωϋσῆ» (κεφ. ΙΓ'), ποὺ στὴν τωρινή της μορφὴ δὲ μπορεῖ, μ' ὅλα ταῦτα, ν' ἀποδοθεῖ στὸ Μωϋσή.

Τὸ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει σήμερα γιὰ μᾶς ἡ Ἔξοδος, βρίσκεται στὴν προσωπικότητα τοῦ Μωϋσῆ, στὴν ἀφήγηση τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν Ἑβραίων καὶ στὴν παροχὴ τοῦ Νόμου στὸ ὄρος Σινά. Γιὰ τοὺς Ἑβραίους, βέβαια, τὴν πιὸ σπουδαία σημασία τὴν ἔχει ἡ ἐπεξεργασία ποὺ παρουσιάζει τὸ νομοθετικό τους σύστημα ποὺ ἀποδίδεται στὸ μεγάλο τους νομοθέτη. Δὲ χωρεῖ ὅμως καμιὰ συζήτηση πὼς πάρα πολλὰ σημεῖα σ' αὐτὴ τὴ νομοθεσία εἶναι μεταγενέστερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωϋσῆ καὶ πὼς παρουσιάζουν πολλὲς ὁμοιότητες μὲ τοὺς Αἰγυπτιακοὺς καὶ Βαβυλωνιακοὺς κώδικες.

Ἡ ἀφήγηση ποὺ μᾶς δίνει ἡ Ἔξοδος πηγάζει στὴν πλειονότητά της ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ ἀπ' ὅπου κ' ἡ Γένεση. Μποροῦμε νὰ τὴ θεωρήσουμε, ἱστορικά, σὰ μιὰ συναρμολόγηση σωστὴ στὶς μεγάλες γραμμές της, μὰ ποὺ ὁ συναρμοστὴς καὶ συνθέτης τῆς δίνει κάποια ἰδεαλιστικὴ ἑρμηνεία.

Καὶ πέθανε ὁ Ἰωσὴφ κι' ὅλα τ' ἀδέρφια του κι' ὅλη ἐκείνη ἡ γενεά. Κ' οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ αὐξήθηκαν, πλήθυναν, πολλαπλασιάστηκαν καὶ δυνάμωσαν ὑπερβολικά, ποὺ ὁ τόπος γέμισεν ἀπ' αὐτούς. Καὶ σηκώθηκε καινούργιος βασιλιὰς μὲς στὴν Αἴγυπτο, ποὺ δὲ γνώριζε τὸν Ἰωσήφ. Κ' εἶπε στὸ λαό του. Νά! Ὁ λαὸς τῶν γιῶν τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι περισσότερος καὶ δυνατότερος ἀπὸ μᾶς. Μπρὸς λοιπὸν ἂς σκεφτοῦμε γι' αὐτόν, μὴν παραπληθύνει καὶ τύχει κανένας πόλεμος κι' ἑνωθοῦν κι' αὐτοὶ μὲ τοὺς ὀχτρούς μας καὶ βγαίνοντας ἔξω ἀπ' τὴ χώρα πολεμήσουν ἐνάντιά μας. Βάλαν λοιπὸν ἀπὸ πάνω τους ἐπιστάτες γιὰ νὰ τοὺς κάνουν πιὸ τυραννικὲς τὶς δουλειές τους. Καὶ χτίσαν, γιὰ τὸ Φαραώ, πολιτεῖες καὶ ἀποθῆκες [1]), τὴν Πιθὸμ καὶ τὴ Ραμσές [2]). Ὅσο τοὺς βασάνιζαν ὅμως, τόσο πιότερο πληθαίναν αὐτοί. Καὶ πῆραν

[1]) Στρατῶνες μὲ πολεμοφόδια.

[2]) «Ραμεσῆ» (Ο').

ἀπὸ φόβο [1]) οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς βασάνιζαν ἀκόμη αὐστηρότερα. Καὶ παραπίκραιναν τὴ ζωή τους μὲ τὴ σκληρὴ τὴ δουλιά, στὸν πηλό, στοὺς πλίθους, σ' ὅλες τὶς δουλιὲς τῶν χωραφιῶν καὶ σ' ὅλες τὶς ἀγγαρειὲς ὅπου σκληρὰ τοὺς βασάνιζαν. Καὶ μίλησε ὁ βασιλιὰς τῶν Αἰγυπτίων σ' ὅλες τὶς ἑβραῖες μαμές, ποὺ μιὰ ἀπ' αὐτὲς λεγόταν Σιφρὰ κ' ἡ ἄλλη Πουά, κ' εἶπε. Ἅμα ξεγεννᾶτε τὶς ἑβραῖες, ἂν στὶς γέννες ἀπάνω δεῖτε ἀρσενικό, θανατώνετέ το. Ἂν εἶναι θηλυκό, τότες ἂς ζήσει. Μὰ φοβηθῆκαν οἱ μαμὲς τὸ Θεὸ καὶ δὲν κάναν κατὰ ποὺ σύστησε σ' αὐτὲς ὁ βασιλιὰς τῆς Αἰγύπτου, παρὰ ἀφήναν ζωντανὰ τ' ἀρσενικά. Καὶ ξανακάλεσε τὶς μαμὲς ὁ βασιλιὰς κ' εἶπε. Γιατί τὸ κάνατε αὐτό, ν' ἀφήνετε ζωντανὰ τ' ἀρσενικά; Κι' ἀπάντησαν οἱ μαμὲς στὸ Φαραὼ πὼς οἱ Ἑβραῖες δὲν εἶναι σὰν τὶς Αἰγύπτιες τὶς γυναῖκες παρὰ εἶναι ρωμαλέες καὶ γεννοῦν πρὶν πάει ἡ μαμὴ σ' αὐτές. Κι' ἔκανε καλὸ [2]) ὁ Θεὸς στὶς μαμὲς καὶ πλήθαινεν ὁ λαὸς κι' ὁλοένα δυνάμωνε. Κι' ἐπειδὴ οἱ μαμὲς φοβήθηκαν τὸ Θεό, ἔκανεν ὥστε νἆν' εὐτυχισμένα τὰ σπίτια τους [3]). Τότες πρόσταξε ὁ Φαραὼ ὅλο τὸ λαό του κ' εἶπε. Τὸ κάθε ἀγόρι ποὺ θὰ γεννιέται ρίχνετέ το στὸ ποτάμι καὶ κάθε κορίτσι ἀφήνετέ το ζωντανό.

Καὶ πῆγε ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεβὶ καὶ πῆρε γιὰ γυναίκα κόρη Λεβί. Καὶ γκαστρώθηκε ἡ γυναίκα καὶ γέννησε γιό. Καὶ τὸν εἶδε πὼς ἦταν ὄμορφος [4]) καὶ τὸν ἔκρυψε τρεῖς μῆνες. Μὴ μπορώντας ὅμως νὰ τὸν κρύβει περισσότερο, πῆρε γι' αὐτὸν ἕνα κοφίνι πλεγμένο ἀπὸ σπάρτα [5]), τὸ ἔχρισε μὲ ἄσφαλτο

[1]) «Ἐβδελύσσοντο» (Ο'), «βαγιακούτσου βνὲ» κτλ. Τὸ ρ. κοὺτς ἔχει βέβαια καὶ τὴ σημασία τοῦ σιχαίνομαι, μισῶ κ.τ.ὅ., ἐδῶ ὅμως σύμφωνα μὲ τὰ προηγούμενα ταιριάζει, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἡ δεύτερή του σημασία: φοβᾶμαι, τρομάζω κλπ.

[2]) Προτιμήσαμε αὐτὴ τὴν ἐκδοχή, ποὺ παραδέχονται κι' ἄλλοι μεταφραστές, ἂν καὶ ἡ ἐξήγηση τῶν Ο' «ἐποίησαν (ἡ ἐποίησεν) ἑαυταῖς οἰκίας» συμφωνεῖ μὲ τὸ ΜΚ, ἀλλὰ δὲν ἱκανοποιεῖ.

[3]) «Εὖ δὲ ἐποίει» (Ο'), βαγιέτεβ=ἠγάθυνεν ἢ ἠγαθοποίει. Ἔκανε καλό, εὐεργετοῦσε κ.τ.ὅ.

[4]) «Ἀστεῖον» (Ο')=«ἀστικόν», εὐγενικό, χαριτωμένο κ.τ.ὅ.

[5]) Βοῦρλα, ψαθί.

καὶ πίσσα κι' ἔβαλε τὸ παιδὶ καὶ τὸ ἀπόθεσε μὲς στὶς καλαμιές, στὴν ἀκροποταμιά. Καὶ παραμόνευε ἡ ἀδερφή του ἀπὸ μακριὰ γιὰ νὰ μάθει τί θ' ἀπογινόταν. Καὶ κατέβηκε ἡ κόρη τοῦ Φαραὼ γιὰ νὰ λουστεῖ στὸ ποτάμι κ' οἱ βάγιες της περπατοῦσαν στὴν ἀκροποταμιά. Καθὼς λοιπὸν εἶδε τὸ κοφίνι [1]) ἀνάμεσα στὰ καλάμια, ἔστειλε τὴν παρακόρη της καὶ τὸ πῆρε. Τὸ ἄνοιξε κ' εἶδε τὸ παιδί. Καὶ τὸ μωρουδάκι κλιαμούριζε καὶ τὸ συμπόνεσε κ' εἶπε. Ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν Ἑβραίων θἆν' ἐτοῦτο. Κ' εἶπεν ἡ ἀδερφὴ του στὴ θυγατέρα τοῦ Φαραώ. Νὰ πάω νὰ σοῦ φωνάξω μιὰ βυζάστρα ἀπὸ τὶς Ἑβραῖες γιὰ νὰ σοῦ βυζάξει τὸ παιδί; Καὶ τῆς εἶπεν ἡ θυγατέρα τοῦ Φαραώ. Πήγαινε. Καὶ πῆγε τὸ κορίτσι καὶ φώναξε τὴ μητέρα τοῦ παιδιοῦ. Καὶ τῆς εἶπεν ἡ θυγατέρα τοῦ Φαραώ. Πάρε τοῦτο τὸ παιδὶ καὶ βύζαξέ μου το κι' ἐγὼ θὰ σὲ πληρώσω. Καὶ πῆρε ἡ γυναίκα τὸ παιδὶ καὶ τὸ βύζαινε. Κι' ὅταν μεγάλωσε, τὄφερε στὴν κόρη τοῦ Φαραὼ κι' αὐτὴ τὄκανε παιδί της καὶ τὸ ὀνόμασε Μωϋσή [2]), γιατὶ ἀπὸ τὰ νερά, λέει, τὸ τράβηξα. Ἐκεῖνες τὶς μέρες, καθὼς μεγάλωσε ὁ Μωϋσής, βγῆκε πρὸς τ' ἀδέρφια του [3]), καὶ βλέποντας τὰ μαρτύριά τους, πέσαν τὰ μάτια του σὲ κάποιον Αἰγύπτιο ποὺ χτυποῦσε ἕναν Ἑβραῖο ἀπὸ τ' ἀδέρφια του. Ἀφοῦ λοιπὸν κοίταξε ὁλόγυρα καὶ δὲν ἦταν κανείς, σκότωσε τὸν Αἰγύπτιο καὶ τὸν παράχωσε μέσα στὸν ἄμμο. Βγαίνει καὶ τὴν ἄλλη μέρα καὶ νά! δυὸ Ἑβραῖοι καὶ μάλωναν. Καὶ λέει στὸ φταίχτη. Γιατί χτυπᾶς τὸ φίλο σου; Καὶ κεῖνος τοῦ λέει. Καὶ ποιός σ' ἔβαλε ἐσένα κριτὴ κι' ἀφέντη ἀνάμεσά μας; Μὴ θὲς νὰ μὲ σκοτώσεις ὅπως σκότωσες τὸν Αἰγύπτιο; Καὶ φοβήθηκε ὁ Μωϋσὴς κ' εἶπε. Δίχως ἄλλο μαθεύτηκε τὸ πράμα. Καὶ τὄμαθε κι' ὁ Φαραὼ καὶ ζητοῦσε νὰ σκοτώσει τὸ Μωϋσή.

[1]) «Θίβιν» (Ο') ἢ θίβην, «τεβάχ» (ἑβρ.)=κιβώτιο πλεχτό. Κοφίνι, καλάθι, ζεμπίλι.

[2]) Οἱ Ἑβραῖοι ἐτυμολογοῦν τὴ λέξη ἀπὸ τὸ μάϊμ=νερὸ καὶ τὴ ρίζα μασά=τραβῶ, σέρνω κ.τ.ὅ. Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴ ρίζα γιασά=ἐλευθερία, σωτηρία, ἐλευθερώνω κ.τ.ὅ.=«ὁ σεσωσμένος ἀπὸ τὰ ὕδατα». Ἔτσι τὸ ἐτυμολογεῖ κι' ὁ Ἰώσηπος.

[3]) Τοὺς σκλάβους Ἑβραίους.

Ὁ Μωϋσῆς ἔφυγε μπροστ' ἀπ' τὸ πρόσωπο τοῦ Φαραὼ καὶ κατοίκησε στὴ χώρα Μιδγιὰν καὶ κάθισε κοντὰ στὸ πηγάδι. Κι' ὁ ἱερέας τῆς Μιδγιὰν εἶχ' ἐφτὰ κόρες, ποὺ ἦρθαν, ἀνέσυραν νερὸ καὶ γέμισαν τὰ ποτιστήρια γιὰ νὰ ποτίσουν τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα τους. Ἦρθαν ὅμως οἱ βοσκοὶ καὶ τὶς ἔδιωξαν. Τότε σηκώθηκε ὁ Μωϋσῆς καὶ τὶς βόηθησε καὶ πότισε τὰ πρόβατά τους. Κι' ὅταν πῆγαν στὸ Ρεουέλ, τὸν πατέρα τους, γιατ' ἤρθατε, ρωτᾶ, τόσο γρήγορα σήμερα ; Καὶ κεῖνες εἶπαν. Ἕνας ἄνθρωπος Αἰγύπτιος μᾶς γλύτωσε ἀπὸ τῶν βοσκῶν τὰ χέρια, μᾶς ἀνέσυρε ἀρκετὸ νερὸ καὶ πότισε καὶ τὰ πρόβατα. Καὶ κεῖνος εἶπε στὶς κόρες του. Ποῦ εἶναι ; Γιατί ἀφήσατε τὸν ἄνθρωπο ; Καλέστε τον νὰ φάει ψωμί. Καὶ φχαριστήθηκε ὁ Μωϋσῆς νὰ κατοικεῖ μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τοὔδωσε γιὰ γυναίκα τὴν κόρη του τὴ Σεφώρα. Κι' αὐτὴ τοῦ γέννησε γιὸ ποὺ τὸν ὀνόμασε Γκερσόμ [1]), γιατί, λέει, κατοίκησα [2]) σὲ ξένη χώρα. Ὕστερ' ἀπὸ πολὺν καιρὸ πέθανε ὁ βασιλιὰς τῆς Αἰγύπτου καὶ βαριανεστενάξανε, γιὰ τὴ σκλαβιά, οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ κι' ἀναβόησαν κ' ἡ βοή τους ἀνέβηκεν ὡς στὸ Θεό. Κι' ἄκουσε τ' ἀνεστενάγματά τους. Καὶ θυμήθηκεν ὁ Θεὸς τὴ συνθήκη του μὲ τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσὰκ καὶ τὸν Ἰακὼβ κ' ἔστρεψε κ' εἶδε τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς λυπήθηκεν ὁ Θεός.

Κ' εἶπεν ὁ Κύριος στὸ Μωϋσή. Δές, ἐγὼ σ' ἔκανα θεὸ γιὰ τὸ Φαραὼ κι' ὁ ἀδερφός σου ὁ Ἀαρὼν θἆναι ὁ προφήτης σου. Ἐσὺ θἆσαι κεῖνος ποὺ θὰ λαλήσεις ὅσα σὲ προστάζω κι' ὁ ἀδερφός σου ὁ Ἀαρὼν θὰ μιλήσει στὸ Φαραώ, γιὰ ν' ἀφήσει νὰ φύγουν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἀπ' τὴ χώρα του. Κι' ἐγὼ θὰ σκληρύνω τὴν καρδιὰ τοῦ Φαραὼ καὶ θὰ πληθύνω τὰ σημεῖα μου καὶ τὰ θάματά μου ἀπάνω στὴν Αἴγυπτο. Ἐκεῖνος ὅμως δὲ θὰ σᾶς ἀκούσει. Καὶ θὰ βάλω τὸ χέρι μου ἀπάνω στὴν Αἴγυπτο καὶ θὰ βγάλω τὸ στρατό, τὸ λαό μου, τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ, ἀπὸ μὲς

[1]) Ξένος.
[2]) «Πάροικος εἰμὶ» (Ο').

ἀπ' τὴν Αἴγυπτο μὲ κρίσεις μεγάλες[1]). Καὶ θὰ μάθουν οἱ Αἰγύπτιοι πὼς ἐγώ 'μαι ὁ Κύριος. Ποὺ τεντώνω τὸ χέρι μου καὶ βγάζω, ἀπ' ἀνάμεσά τους, τοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραήλ. Κι' ἔκανεν ὁ Μωϋσὴς κι' ὁ 'Ααρὼν ὅπως τοὺς πρόσταξε ὁ Κύριος. Ἔτσι ἔκαναν. Κ' ἦταν ὀγδόντα χρονῶ κι' ὁ 'Ααρὼν ὀγδόντα τριῶν τότες ποὺ μίλησαν στὸ Φαραώ.

Κι' ὅταν ἄφησε ὁ Φαραὼ τὸ λαό, ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ὁδήγησε ἀπ' τὸ δρόμο τῆς χώρας τῶν Φιλισταίων, ἂν κ' ἦταν ὁ συντομότερος, γιατ' εἶπεν ὁ Θεός, μπορεῖ νὰ μετανιώσει ὁ λαὸς ἂν δεῖ πόλεμο καὶ νὰ γυρίσει πίσω στὴν Αἴγυπτο. Μὰ τὸν ἔκανε καὶ πῆρε ὁλόγυρα τῆς ἐρήμου τὸ δρόμο, πρὸς τὴν 'Ερυθρὰ θάλασσα. Κι' ἀνεβῆκαν ἁρματωμένοι οἱ γιοὶ τοῦ 'Ισραὴλ ἀπ' τὴν Αἴγυπτο. Καὶ πῆρε ὁ Μωϋσὴς τὰ κόκαλα τοῦ 'Ιωσήφ, γιατὶ ἐκεῖνος εἶχε ὁρκίσει τοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραὴλ λέγοντάς τους. Εἶναι βέβαιο πὼς ὁ Θεὸς θὰ σᾶς ἐπισκεφτεῖ. Καὶ τότες ν' ἀνεβάσετε, ἀπὸ δῶ, τὰ κόκαλά μου μαζί σας. Καὶ ξεκίνησαν ἀπὸ τὴ Σουκὼθ καὶ στρατοπεδέψανε στὴν 'Εθάμ. Καὶ βάδιζε μπροστά τους ὁ Κύριος, μέσα σὲ σύνεφου κολόνα τὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα μέσα σὲ κολόνα φωτιᾶς γιὰ νὰ τοὺς φέγγει ἔτσι ποὺ νὰ πεζοποροῦν καὶ μέρα καὶ νύχτα.

Σὰν εἰδοποιήθηκεν ὅμως ὁ βασιλιὰς πὼς ἔφυγεν ὁ λαός, ὁ Φαραὼ κ' οἱ δοῦλοι του ἄλλαξαν γνώμη καὶ εἶπαν. Γιατὶ τὸ κάναμε αὐτὸ κι' ἀφήσαμε κι' ἔφυγε ὁ 'Ισραὴλ καὶ δὲ μᾶς δουλεύει πιά; Ἔζεψε λοιπὸν τ' ἁμάξι του καὶ πῆρε τὸ στρατό του μαζί του. 'Εξακόσια διαλεχτὰ ἁρματάμαξα πῆρε μαζί του κι' ὅλα τ' ἁμάξια τῆς Αἴγυπτος κι' ἔβαλε σ' ὅλ' ἀπάνω ἀρχηγούς. Καὶ σκλήρυνεν ὁ Θεὸς τὴν καρδιὰ τοῦ Φαραώ, ὥστε νὰ βγεῖ καὶ νὰ κυνηγήσει τοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραήλ. Μὰ αὐτοὺς χέρι ψηλὸ τοὺς ὁδηγοῦσε σὲ τούτη τὴν ἔξοδο. Καὶ τοὺς κυνήγησαν οἱ Αἰγύπτιοι, ὅλα τ' ἄλογα, τ' ἁρματάμαξα τοῦ Φαραὼ κ' οἱ καβαλάρηδες κι' ὁ

[1]) Βεσηφτεὶμ γεδολεὶμ=μὲ κρίσεις, τιμωρίες, ἐκδικήσεις μεγάλες, «σὺν ἐκδικήσει μεγάλῃ» (Ο'). Θὰ τοὺς γίνει (στοὺς Αἰγύπτιους) μεγάλο κακό.

στρατός του καὶ τοὺς φτάξαν στὴ θάλασσα, ὅπου εἶχαν στήσει τὸ στρατόπεδό τους, στὸ Πί-᾿Αχιρώθ κατάντικρυ στὸ Μπάαλ-Τσεφόν. Καὶ σὰν πλησίασε ὁ Φαραώ, σηκώσαν τὰ μάτια τους οἱ γιοὶ τοῦ ᾿Ισραὴλ κι᾿ εἶδαν τοὺς Αἰγύπτιους νὰ τοὺς κυνηγοῦν καὶ φοβήθηκαν ὑπερβολικὰ κι᾿ ἀναβόησαν στὸν Κύριο κ᾿ εἶπαν στὸ Μωϋσή. Μὴ δὲν εἶχε μνήματα στὴν Αἴγυπτο καὶ μᾶς ἔβγαλες νὰ πεθάνουμε μέσα στὴν ἔρημο; Γιατὶ μᾶς τὄκανες αὐτό; Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ λόγος ποὺ σοῦ εἴχαμε πεῖ στὴν Αἴγυπτο, ἄφησέ μας κι᾿ ἃς δουλεύομε σ᾿ αὐτοὺς παρὰ νὰ πεθάνουμε μὲς στὴν ἔρημο; Κ᾿ εἶπε στὸ λαὸ ὁ Μωϋσής. Μὴ φοβᾶστε. Σταθεῖτε νὰ δεῖτε τὴ λύτρωση ποὺ θὰ σᾶς κάνει ὁ Κύριος σήμερα. Γιατὶ τοὺς Αἰγύπτιους ποὺ εἴδατε σήμερα δὲ θὰ τοὺς ξαναντικρίσετε ποτὲς πιά. ῾Ο Κύριος θὰ πολεμήσει γιὰ σᾶς. ᾿Εσεῖς νὰ μένετε ἥσυχοι. Κ᾿ εἶπε ὁ Κύριος στὸ Μωϋσή. Γιατὶ μὲ φωνάζεις; Πὲς στοὺς γιοὺς τοῦ ᾿Ισραὴλ νὰ ξεκινήσουν. Καὶ σὺ σήκωσε τὸ ραβδί σου, τέντωσε τὸ χέρι σου ἀπάνω στὴ θάλασσα, σκίσε την κι᾿ ἃς περάσουν, σὰν ἀπὸ στεριά, ἀνάμεσ᾿ ἀπ᾿ τὴ θάλασσα... Κι᾿ ὁ Μωϋσὴς ἅπλωσε τὸ χέρι του στὴ θάλασσ᾿ ἀπάνω κι᾿ ἔκανε ὁ Κύριος τὴ θάλασσα νὰ τραβηχτεῖ, ἀπὸ δυνατὸ ἀνατολικὸ ἄνεμο, ὅλη ἐκείνη τὴ νύχτα καὶ χωρίστηκαν τὰ νερὰ καὶ μπῆκαν οἱ γιοὶ τοῦ ᾿Ισραὴλ στὴ μέση τῆς θάλασσας, στὸ μέρος ποὺ ἦταν στεριά, κ᾿ ἦταν γι᾿ αὐτοὺς τὰ νερὰ σὰν τοῖχος δεξιὰ κι᾿ ἀριστερά. Κ᾿ οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς κυνηγοῦσαν καὶ μπῆκαν ξοπίσω τους, ὅλο τὸ ἱππικὸ τοῦ Φαραὼ καὶ τ᾿ ἁρματάμαξά τους κ᾿ οἱ καβαλάρηδες στὴ μέση τῆς θάλασσας. Καὶ κατὰ τὰ χαράματα κοίταξε ὁ Κύριος μὲς ἀπὸ τὴν κολόνα τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ σύνεφου, ἀπάνω στὸ στρατὸ τῶν Αἰγύπτιων, κι᾿ ἀναστάτωσε τὸ στρατό τους. Κι᾿ ἔβγαλε ἀπ᾿ τ᾿ ἁμάξια τοὺς τροχοὺς καὶ σέρνονταν δύσκολα. Κ᾿ εἶπαν οἱ Αἰγύπτιοι. ῎Ας φύγομε ἀπὸ μπροστὰ ἀπ᾿ τὸν ᾿Ισραήλ, γιατὶ γιὰ κείνους ὁ Θεὸς μᾶς πολεμᾶ. Κ᾿ εἶπεν ὁ Κύριος στὸ Μωϋσή. Τέντωσε τὸ χέρι σου στὴ θάλασσ᾿ ἀπάνω κι᾿ ἃς ξαναγυρίσουν τὰ νερὰ στοὺς Αἰγύπτιους, στ᾿ ἁμάξια τους καὶ στὸ ἱππικό τους ἀπάνω. Καὶ τέντωσε τὸ χέρι του ὁ Μωϋσὴς κ᾿ ἡ θάλασσα πῆρε

ξανὰ τὴν ὁρμή της, ἐκεῖ κατὰ τὴν αὐγή. Καὶ φεύγοντας οἱ Αἰγύπτιοι τὴν ἀπάντησαν. Καὶ ξολόθρεψε ὁ Κύριος τοὺς Αἰγύπτιους καταμεσὶς στὴ θάλασσα. Γιατὶ τὰ νερὰ σκεπάσαν κι' ἁμάξια καὶ καβαλάρηδες κι' ὅλο τὸ στρατὸ τοῦ Φαραὼ ποὖχε ἀκολουθήσει ξοπίσω τους καὶ δὲν ἀπόμεινε οὔτ' ἕνας... Καὶ βλέποντας ὁ Ἰσραὴλ αὐτὸ τὸ μεγάλο κατόρθωμα ποὺ ἔκανε ὁ Κύριος ἐνάντια στοὺς Αἰγύπτιους φοβήθηκε τὸν Κύριο καὶ πίστεψε σ' αὐτὸν καὶ στὸ δοῦλο του τὸ Μωυσή.

Τότες ὁ Μωυσῆς κ' οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἄρχισαν νὰ ψέλνουν αὐτὸν τὸν ὕμνο στὸν Κύριο:

Θὰ ψάλω τὸ Γιαχβέ, γιατὶ
δοξάστηκε πολύ. Στὴ θάλασσα
τὸ ἄλογο μὲ τὸν καβαλάρη του μαζὶ
ἔριξεν. Ὁ Γιαχβὲ εἶναι ἡ δύναμή μου
καὶ τὸ τραγούδι μου κι' ὁ λυτρωμός μου.
Αὐτὸν ἐγὼ δοξάζω, αὐτὸν ὑψώνω.
Αὐτὸς καὶ τοῦ πατέρα μου Θεὸς εἶναι καὶ δικός μου.

Ἀντρεῖος εἶναι ὁ Γιαχβὲ πολεμιστής.
Γιαχβὲ εἶναι τ' ὄνομά του.
Μέσα στὴ θάλασσα ἔριξεν ἐκεῖνος τὸ στρατὸ
τοῦ Φαραὼ καὶ τ' ἁρματάμαξά του.
Στὴν Ἐρυθρὰ τὴ θάλασσα πνιγήκανε κι' ἐχάθη
τῶν πολεμάρχων του ὅλη ἡ περηφάνια.
Τοὺς σκέπασεν ἡ ἄβυσσο
καὶ σὰν τὴν πέτρα βούλιαξαν στῆς θάλασσας τὰ βάθη.

Τὸ χέρι τὸ δεξί σου, δύναμη
πῆρε τρισένδοξη, Γιαχβέ, τ' ἅγιο σου χέρι,
καὶ νικημένο πέφτει καὶ τσακίζεται
στὴν παντοδυναμία σου μπροστὰ τοῦ ὀχτροῦ τὸ ἀσκέρι.
Φτάνει ἡ ὀργή σου καὶ καμιὰ

δύναμη δὲν τοὺς σταματᾶ. Σὰν καλαμιὰ
τοὺς ἔφαγε ἡ ὀργή σου ὡς εἶχε πέσει
ἀπάνω τους. Καὶ στοῦ θυμοῦ σου τὴν πνοὴ
τὰ κύματα σταθῆκαν σὰ σωρός.
Πῆξαν τ' ἀβυσσοπέλαγα στῆς θάλασσας τὴ μέση.

Ἅμα τοὺς κυνηγήσω καὶ τοὺς φτάξω, εἶπε ὁ ὀχτρός,
λάφυρα θὰ μοιράσω κ' ἡ ψυχή μου
θὰ χορτάσει ἀπὸ δαύτους. Στὰ γερὰ
χτυπήματά μου ἅμα θὰ σύρω τὸ σπαθί μου
τὸ χέρι μου θὰ τοὺς ξεκάνει. Φύσηξες
μὲ τὸν ἀγέρα σου καὶ τοὺς κατάπιε ἡ θάλασσα
καὶ σὰ μολύβι βούλιαξαν στὰ τρίσβαθα νερά.

Ὅμοιος σου ποιός μὲς στοὺς θεούς, Γιαχβέ; Καὶ σὰν ἐσένα
ποιός εἶναι; Δοξασμένος σὲ ἁγιωσύνη.
Στοὺς ὕμνους φοβερός. Καὶ τρομερὰ
ποὺ κάνει, ἐσύ 'σαι. Τὸ δεξί σου
τὸ ξάμωσες καὶ τοὺς κατάπιε ἡ γῆ. Μὲ τὴ σπλαχνιά σου
χάρισες στὸ λαό σου λευτεριά.
Καὶ μὲ τὴ δύναμή σου
τὸ μονοπάτι τοὔδειξες γιὰ τ' ἅγια χώματά σου.

Θὰ φρίξουν σὰν τ' ἀκούσουν οἱ λαοί.
Πόνοι θὰ ζώσουν ὅσους ζοῦν στὴν Παλαιστίνη.
Τ' ἀρχοντολόγια τῆς Ἐδὼμ θὰ φοβηθοῦν
καὶ θὰ σκιαχτοῦνε τοῦ Μωὰβ οἱ ἀρχόντοι.
Κ' οἱ κάτοικοι τῆς Χαναὰν θ' ἀνελυθοῦν καὶ 'κεῖνοι.
Φόβος καὶ τρόμος τέτοιος θὰ τοὺς πιάσει,
ποὺ θ' ἀπολιθωθοῦν. Ὡς νὰ περάσει
ὁ λαός σου, Γιαχβέ. Ὁ λαὸς ἐτοῦτος
ποὺ ἀπόχτησες ἐσύ. Ὡς ποὺ νὰ περάσει
καὶ νὰ τοὺς πᾶς, Γιαχβέ, νὰ τοὺς φυτέψεις

στὸ βουνὸ ἀπάνω τῆς κληρονομιᾶς σου,
στὸν τόπο ποὺ τοὺς ἔχεις ἑτοιμάσει
γιὰ κατοικία σου. Ναί, Γιαχβέ,
στὸ ἅγιο ἱερό σου ποὺ ἔστησαν τὰ χέρια τὰ δικά σου. [1])

Κ' ἡ Μαριὰμ ἡ προφήτισσα, ἡ ἀδελφὴ τοῦ 'Ααρών, πῆρε τὸ ντέφι στὸ χέρι της καὶ βγῆκαν ὅλες οἱ γυναῖκες ξοπίσω της μὲ ντέφια καὶ χοροὺς κι' ἀντιφωνοῦσε σ' αὐτὲς κι' ἔλεγε.

Ψάλτε στὸν Κύριο, γιατὶ
δόξα μεγάλη ἔχει πάρει.
Μέσα στὴ θάλασσα ἐκεῖνος μαζὶ
ἔριξε κι' ἄλογο
καὶ καβαλάρη.

1) Στὸ ΜΚ. εἶναι ἕνα ποιητικὸ ἀριστούργημα αὐτὴ ἡ «Ὠδή». Ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς θάλασσας καὶ μέσα στὴ λιτὴ ἔκφρασή του κρατᾶ ὅλη τὴ Βιβλικὴ μεγαλοπρέπεια μὲ τὴν ὑγρὴ στὴν κάθε λέξη του ἑβραΐικη φωνὴ καὶ τὸν κυματιστὸ τῆς ἑβραΐικης γλώσσας παλμό, ποὺ εἶναι ἀδύνατο ν' ἀποδοθεῖ μ' ἑλληνικὰ ἢ καὶ μὲ ὁποιαδήποτε ἄλλα στοιχεῖα.

τεομὼθ γιεκασγιούμου
γιαρδοὺ βιμτσολὼθ κεμὸ ἄβεν

. . . .

Οὐβερούαχ ἀφέχα νέερ μὸ μάϊμ
νιτσεβοὺ χεμὸ νὲρ νοζλάϊμ.

Δὲ ζητήσαμε βέβαια στὴν ἑλληνική του ἀπόδοση νὰ κρατήσουμε κάτι ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τὰ δύσκολα, σὲ δυὸ τόσο ἀνόμοιες γλῶσσες, στοιχεῖα, ἀλλὰ προσπαθήσαμε νὰ τοῦ δώσουμε ὅσο μπορέσαμε τὴν ἑλληνική του αὐθυπαρξία καὶ ζητήσαμε μέσα σ' αὐτὴ ἕνα ἐλάχιστο ἀπ' ὅ,τι ἔβρισκαν οἱ γιοὶ τοῦ Ισραὴλ στὴν πολὺ ἀπομακρυσμένη ἐκείνη ἐποχή.

ΛΕΒΙΤΙΚΟ

Τὸ βιβλίο αὐτό, ὅπως φαίνεται ἀπ' τ' ὄνομά του, ἦταν ἕνα ἐγχειρίδιο γιὰ χρήση τῆς ἱερατικῆς φυλῆς τοῦ Λεβί. Ἔργο μιᾶς ἱερατικῆς σχολῆς συγγραφέων, ποὺ ἡ ἐκλογικὴ ἐργασία τους σκεπάζει μιάμιση σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα, ἀπὸ τὴν Αἰχμαλωσία (597 π. Χ.) ὡς τὴ δημοσίεψη τοῦ νομοθετικοῦ κώδικα ἀπὸ τὸν Ἔσδρα, τὸν ἱερέα.

Πολλὰ μέρη τοῦ βιβλίου ἀφοροῦν λειτουργικὲς λεπτομέρειες. Στοὺς συγγραφεῖς τῆς ἱερατικῆς αὐτῆς σχολῆς ὀφείλουμε τὴ συναρμολόγηση τῆς «Ἑξατεύχου» καὶ τὴ διατήρηση τοῦ ἔργου τῶν σημαντικότερων, πρὶν ἀπὸ κείνους, προσώπων.

Καὶ λάλησε ὁ Κύριος στὸ Μωϋσὴ καὶ στὸν Ἀαρὼν καὶ τοὺς εἶπε. Μιλῆστε στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ πῆτε. Αὐτὰ εἶναι τὰ ζὰ ποὺ θὰ τρῶτε ἀπ' ὅλα τὰ ζωντανὰ ποὺ βρίσκουνται ἀπάνω στὴ γῆ: Κάθε διχαλωτὸ ποὺ ἔχει σκισμένο τὸ νύχι κι' ἀναχαράζει θὰ τὸ τρῶτε. Αὐτὰ ὅμως, ἀπ' ὅσα ἀναχαράζουν ἢ εἶναι διχαλωτά, δὲ θὰ τὰ τρῶτε: Τὴν καμήλα, γιατὶ ἀναχαράζει μὰ δὲν εἶναι διχαλωτή. Ἀκάθαρτη εἶναι γιὰ σᾶς. Τὸ κουνελοπόντικο, γιατὶ ἀναχαράζει μὰ δὲν εἶναι διχαλωτό. Εἶναι ἀκάθαρτο γιὰ σᾶς. Τὸ λαγό, γιατὶ ἀναχαράζει μὰ δὲν εἶναι διχαλωτός. Ἀκάθαρτος εἶναι γιὰ σᾶς. Τὸ γουρούνι, γιατ' εἶναι διχαλωτὸ κι' ἔχει σκισμένο τὸ νύχι μὰ δὲν ἀναχαράζει. Ἀκάθαρτο εἶναι γιὰ σᾶς. Ἀπὸ τὸ κρέας τους δὲ θὰ τρῶτε καὶ τὸ ψοφίμι τους δὲ θὰ τὸ γγίζετε. Εἶναι ἀκάθαρτο γιὰ σᾶς. Ἀπ' ὅλα ὅσα εἶναι στὰ νερά, αὐτὰ θὰ τρῶτε: Ὅλα ὅσα ἔχουν φτερὰ καὶ λέπια, στὰ νερά, στὶς θάλασσες καὶ στὰ ποτάμια, θὰ τὰ τρῶτε. Ὅλα ὅμως ὅσα δὲν ἔχουν φτερὰ καὶ λέπια στὶς θάλασσες καὶ στὰ ποτάμια, ἀπ' ὅλα ὅσα σαλεύουν μέσα στὰ νερὰ κι' ἀπὸ κάθε πλάσμα ζωντανὸ ποὺ εἶναι στὰ νερά, θἆναι γιὰ σᾶς σιχαμερά. Δίχως ἄλλο αὐτὰ θὰ σᾶς εἶναι σιχαμερά. Ἀπὸ τὸ κρέας τους δὲ θὰ τρῶτε καὶ τὸ ψοφίμι τους θὰ σᾶς εἶναι σιχαμερό. Ὅλα ὅσα μέσα στὰ νερὰ δὲν ἔχουν φτερὰ καὶ λέπια, θὰ σᾶς εἶναι σιχαμερά.

Κι' ἀπὸ τὰ πετούμενα, αὐτὰ θὰ σιχαίνεστε. Δὲ θὰ τὰ τρῶτε. Εἶναι σιχαμερά: Ὁ ἀητός, ὁ σταυραητὸς κι' ὁ μαυραητός. Ὁ ἀγιούπας, τὸ περδικογέρακο καὶ τὰ ὅμοια του. Τὸ καμηλοπούλι,

ἡ κουκουβάγια, ἡ ἴβις, τὸ γεράκι καὶ τὰ ὅμοια του. Ὁ νυχτοκόρακας, τὸ ζαροπαπὶ κι' ὁ κούκουβας. Ὁ κύκνος, ὁ πελεκάνος κ' ἡ κίσσα. Τὸ λελέκι, ὁ τσικνιὰς καὶ τὰ ὅμοια του κι' ὁ τσαλαπετεινὸς κ' ἡ νυχτερίδα. Κάθε σερνάμενο φτερωτό, ποὺ περπατᾶ στὰ τέσσερα, σιχαμερὸ θἆναι γιὰ σᾶς. Αὐτὰ ὅμως νὰ τὰ τρῶτε, ἀπ' ὅλα τὰ σερνάμενα φτερωτά, ὅσα περπατᾶνε στὰ τέσσερα κι' ἔχουν σκέλια πάνω ἀπ' τὰ πόδια τους γιὰ νὰ πηδᾶνε ἀπάνω στὴ γῆ. Τοῦτα θὰ τρῶτε ἀπ' αὐτά: Τὸ βροῦχο, τὸν ἀκριδοφάγο, τὸν ὀφιομάχο, τὴν ἀκρίθα καὶ τὰ ὅμοια τους. Κάθε ἄλλο σερνάμενο φτερωτὸ ποὺ ἔχει τέσσερα πόδια, θἆναι σιχαμερὸ γιὰ σᾶς. Ἀπ' αὐτὰ θὰ γινόσαστε ἀκάθαρτοι. Κι' ὅποιος γγίξει τὸ ψοφίμι τους θἆναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδι. Κι' ὅποιος σηκώσει τὸ ψοφίμι τους, θὰ πλένει τὰ ροῦχα του καὶ θἆναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδι.

Αὐτὰ θἆναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς: Ὅλα τὰ ζὰ ποὺ εἶναι δίχαλωτά, μὰ δὲν εἶναι σκισμένο τὸ νύχι τους καὶ δὲν ἀναχαράζουν. Κι' ὅσα περπατοῦν στὶς πατοῦχες τους ἀπάνω, ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ζά, ποὺ περπατᾶνε στὰ τέσσερα, θἆναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς. Ὅποιος γγίξει τὸ ψοφίμι τους, θἆναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδι. Κι' ὅποιος σηκώσει τὸ ψοφίμι τους, θὰ πλένει τὰ ροῦχα του καὶ θἆναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδι, αὐτά 'ναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς. Κι' ἀνάμεσα στὰ σερπετά, ποὺ σέρνονται ἀπάνω στὴ γῆ, αὐτά 'ναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς: Ἡ νυφίτσα, ὁ ποντικός, ἡ χελώνα καὶ τὰ ὅμοια της. Ὁ σκαντζόχοιρος, ὁ χαμολιός, ἡ γουστέρα, τὸ σαμιαμίθι κι' ὁ τυφλοπόντικας. Αὐτά 'ναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς, ἀνάμεσα στὰ σερπετά. Ὅποιος τὰ γγίξει σὰν ψοφήσουν, θἆναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδι. Καὶ τὸ κάθε τί, ὅπου πέσει κάτι ἀπ' αὐτὰ σὰν ψοφήσουν, θἆναι ἀκάθαρτο: Κάθε γαβάθα ξύλινη, ἢ ροῦχο ἢ δέρμα ἢ ὁποιοδήποτε δοχεῖο χρειαζούμενο, θὰ μπεῖ στὸ νερὸ καὶ θἆναι ἀκάθαρτο ὡς τὸ βράδι. Μονάχα τότες θἆναι καθαρό.

Καὶ κάθε δοχεῖο πήλινο, ὅπου θὰ πέσει κάτι ἀπ' αὐτά, θὰ τὸ σπάσετε. Κάθε φαγώσιμο, ὅπου θἄμπαινε νερὸ ἀπὸ κεῖ, θἆναι ἀκάθαρτο. Καὶ τὸ κάθε τί, ὅπου πέσει κάτι ἀπὸ τὸ ψοφίμι τους, θἆναι ἀκάθαρτο. Φοῦρνος εἴτε τζάκι θὰ γκρεμιστοῦν. Εἶ-

ναι ἀκάθαρτα κι' ἀκάθαρτα θᾶναι γιὰ σᾶς. Πηγὴ ὅμως καὶ λάκκος, ὅπου μαζεμένα νερά, θᾶναι καθαρά, ἐξὸν ὅ,τι γγίξει τὸ ψοφίμι τους, ἐκεῖνο θᾶναι ἀκάθαρτο. Κι' ἂν πέσει κάτι ἀπὸ τὸ ψοφίμι τους σὲ σπόρο σπάρσιμο ἀπάνω, ποὺ μέλλει νὰ σπαρθεῖ, θᾶναι καθαρός. Ἂν ὅμως χυθεῖ νερὸ ἀπάνω στὸ σπόρο καὶ πέσει ἀπὸ τὸ ψοφίμι τους ἀπάνω σ' αὐτόν, θᾶναι ἀκάθαρτος γιὰ σᾶς.

Καὶ λάλησε ὁ Κύριος στὸ Μωυσὴ καὶ στὸν Ἀαρὼν λέγοντάς τους. Μιλῆστε στοὺς γονιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ πῆτε τους. Ἂν κανενὸς ἀνθρώπου κάνει ρεύση [1]) ἡ σάρκα του [2]), γιὰ τὴ ρεύση αὐτὸς εἶναι ἀκάθαρτος. Κι' αὐτό, εἶναι ἡ ἀκαθαρσία του. Ἡ ρεύση του [3]). Εἴτε ἀφήνει ἡ σάρκα του τὴ ρεύση νὰ τρέξει, εἴτε συγκρατεῖ μὲς στὴ σάρκα του τὴ ρεύση, ἡ ἀκαθαρσία ὑπάρχει. Κάθε στρῶμα, ὅπου θὰ πλαγιάσει ὅποιος ἔχει τὴ ρεύση [4]), θᾶναι ἀκάθαρτο καὶ κάθε νοικοκυριὸ ὅπου καθίσει θᾶναι ἀκάθαρτο. Κ' ὁ ἄνθρωπος, ποὺ θ' ἀγγίξει τὸ στρῶμα του, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θᾶναι ἀκάθαρτος ὥς τὸ βράδι. Κι' ὅποιος καθίσει ἀπάνω στὸ νοικοκυριό, ὅπου κάθισ' ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴ ρεύση, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θᾶναι ἀκάθαρτος ὥς τὸ βράδι. Κι' ὅποιος γγίξει τὸ σῶμα ἐκείνου ποὺ ἔχει πάθει τὴ ρεύση, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θᾶναι ἀκάθαρτος ὥς τὸ βράδι. Κι' ἂν φτύσει, ὅποιος ἔχει τὴ ρεύση, ἀπάνω σὲ καθαρό, θὰ πλύνει κι' αὐτὸς τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θᾶναι ἀκάθαρτος ὥς τὸ βράδι. Καὶ κάθε σαμάρι ὅπου καβαλικέψει ὅποιος ἔχει τὴ ρεύση, θᾶναι ἀκάθαρτο. Κι' ὅποιος γγίξει ὅλα ποὺ εἶναι ἀπὸ κάτω του, θᾶναι ἀκάθαρτος ὥς τὸ βράδι. Κι' ὅποιον ἀγγίξει καὶ δὲν εἶναι τὰ χέρια του πλυμένα σὲ νερό, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του αὐτός, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θᾶναι ἀκάθαρτος ὥς

[1]) Ζάβ (ἑβρ.) ἀπὸ ρ. ζούβ = τρέχω, ρέω.
[2]) «Τὸ ἀνδρικὸν γεννητικὸν μόριον».
[3]) «Γονόρροια ἢ σπερματόρροια» (Flux seminis virilis), «γόνον ρέων» (Ο)'.
[4]) Ἀζὰβ (ἑβρ.), «γονορυής» (Ο)'.

τὸ βράδι. Κ' ἡ κάθε πήλινη σκουτέλα ποὺ ἤθελε γγίξει ὅποιος ἔχει τὴ ρεύση, θὰ τσακιστεῖ. Καὶ κάθε ξύλινη γαβάθα θὰ πλυθεῖ σὲ νερό. Κι ἅμα καθαριστεῖ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴ ρεύση, ἀπὸ τὴ ρεύση του, θὰ μετρήσει γιὰ λόγου του ἑφτὰ μέρες γιὰ τὸν καθαρμό του, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λούσει τὸ κορμί του σὲ βρυσικὸ νερὸ καὶ θἆναι πιὰ καθαρός. Καὶ τὴν ὄγδοη μέρα θὰ πάρει δυὸ τρυγόνια ἢ δυὸ πιτσούνια καὶ θὰ πάει μπροστὰ στὸν Κύριο, στὴ θύρα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου [1]), καὶ θὰ τὰ δώσει στὸν ἱερέα. Καὶ θὰ τὰ προσφέρει ὁ ἱερέας τὸ ἕνα προσφορὰ γι' ἁμαρτία καὶ τὸ ἄλλο γιὰ ὁλοκαύτωμα καὶ θὰ ζητήσει γιὰ τὴ ρεύση του συχώρεση, γι' αὐτὸν ὁ ἱερέας, μπροστὰ στὸν Κύριο. Κι' ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ πάθει ἐκσπερμάτωση [2]) θὰ λούσει ὅλο τὸ κορμί του σὲ νερὸ καὶ θἆναι ἀκάθαρτος ὣς τὸ βράδι. Καὶ κάθε ροῦχο καὶ κάθε πετσί, ποὺ θὰ στάξει σ' αὐτὸ σπόρος ἀπὸ τὴν ἐκσπερμάτωση, θὰ πλυθεῖ σὲ νερὸ καὶ θἆναι ἀκάθαρτο ὣς τὸ βράδι. Κ' ἡ γυναίκα κι' ὁ ἄντρας, ποὺ θὰ πλαγιάσουν γιὰ νὰ συνουσιαστοῦν, θὰ πλυθοῦν καὶ θἆναι ἀκάθαρτοι ὣς τὸ βράδι.

Κ' ἡ γυναίκα, ἂν ἔχει ρεύση κ' εἶναι αἷμα τοῦ κορμιοῦ της ἡ ρεύση, ἑφτὰ μέρες θἆναι χωριστὰ κι' ὅποιος τὴ γγίξει θἆναι ἀκάθαρτος ὣς τὸ βράδι. Κι' ὅποιο πράμα 'ναι κεῖνο ποὺ θὰ πλαγιάσει ἀπάνω του κατὰ τὸ χωρισμό της [3]) θἆναι ἀκάθαρτο. Κι' ὅποιος γγίξει τὸ κρεβάτι της, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θἆναι ἀκάθαρτος ὣς τὸ βράδι. Κι' ὅποιος γγίξει, ὅποιο νοικοκυριὸ κι' ἂν εἶναι ὅπου κάθισε αὐτή, θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θἆναι ἀκάθαρτος ὣς τὸ βράδι. Κι' ἂν στὸ κρεβάτι ἀπάνω ἢ στὸ νοικοκυριὸ ὅπου κάθισε αὐτὴ βρίσκεται τίποτα, ὅποιος τὸ γγίξει θἆναι ἀκάθαρτος ὣς τὸ βράδι. Κι' ἂν κανεὶς πλαγιάσει μαζί της καὶ πέσουν ἀπάνω του τὰ καταμήνια της, θἆ-

[1]) Ἔξοδ. ΚΕ' 22. Ἀριθ. ΙΖ' 4. Ἡ κιβωτὸς τῆς Διαθήκης.
[2]) Σιχβάθ ζαρὰ (ἑβρ.): κοίτης σπέρμα, «κοίτη σπέρματος» (Ο').
[3]) Βενιδατὰχ (ἑβρ.), «ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς» (Ο'). Ἄφεδρος = ἡ ρύσις ἢ ὁ καιρὸς τῶν καταμηνίων» (Λεξικό).— Νιδὰ (ἑβρ.) = ξεχώρισμα, ἀπομάκρυνση, ἀκαθαρσία γυναίκας «ἐξ αἰτίας τῶν καταμηνίων αὐτῆς» (Λεξικό).

ναι ἀκάθαρτος ἑφτὰ μέρες, καὶ κάθε στρῶμα ὅπου θὰ εἶχε πλαγιάσει θἄναι ἀκάθαρτο. Κι᾽ ἂν μιᾶς γυναίκας τὸ αἷμα τῆς ρεύσης της βαστάξει πολλὲς μέρες, χώρια ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χωρισμοῦ της, θἄναι γι᾽ αὐτὴ σὰν τὸ στρῶμα τοῦ χωρισμοῦ της. Ὅποιος τὰ γγίξει θἄναι ἀκάθαρτος. Θὰ πλύνει τὰ ροῦχα του, θὰ λουστεῖ σὲ νερὸ καὶ θἄναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδι. Κι᾽ ἅμα καθαριστεῖ ἀπ᾽ τὴ ρεύση της, θὰ μετρήσει γιὰ λόγου της ἑφτὰ μέρες καὶ θἄναι καθαρή. Τὴν ὄγδοη μέρα θὰ πάρει ἀτή της δυὸ τρυγόνια ἢ δυὸ πιτσούνια καὶ θὰ τὰ δώσει στὸν ἱερέα, στὴ θύρα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Κι᾽ ὁ ἱερέας θὰ προσφέρει τὸ ἕνα προσφορὰ γι᾽ ἁμαρτία καὶ τὸ ἄλλο γιὰ ὁλοκαύτωμα. Καὶ θὰ ζητήσει γι᾽ αὐτὴ ὁ ἱερέας, γιὰ τὴ ρεύση τῆς ἀκαθαρσίας της, συχώρεση, μπροστὰ στὸν Κύριο. Ἔτσι θὰ χωρίζετε τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὶς ἀκαθαρσίες τους καὶ δὲ θὰ πεθάνουν γιὰ τὴν ἀκαθαρσία τους μολύνοντας τὸ κατοικητήριό μου, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσό τους. Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος γιὰ κεῖνον ποὺ παθαίνει ρεύση κι᾽ ἐκσπερμάτωση καὶ τὸν μολύνει καὶ γιὰ τὴν ἀνήμπορη ἀπὸ τὰ καταμήνια της. Καὶ γιὰ ὅποιον ἔχει τὴ ρεύση του εἴτε ἄντρας εἴτε γυναίκα καὶ γιὰ κεῖνον ποὺ πλαγιάζει μὲ ἀκάθαρτο.

Καὶ λάλησε ὁ Κύριος στὸ Μωϋσῆ κ᾽ εἶπε: Μίλα σὲ ὅλη τὴ σύναξη τοῦ Ἰσραὴλ καὶ πές τους. Ἅγιοι νἆστε, γιατὶ κι᾽ ἐγὼ εἶμαι ἅγιος, ὁ Θεός σας καὶ Κύριος. Νὰ σέβεται ὁ καθένας σας τὴ μητέρα του καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὰ σάβατά μου φυλάγετέ τα. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός σας καὶ Κύριος. Μὴ γυρνᾶτε στὰ εἴδωλα καὶ χυτοὺς θεοὺς γιὰ τὸν ἑαυτό σας μὴν κάνετε. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός σας καὶ Κύριος. Κι᾽ ὅταν προσφέρετε θυσία εἰρηνικὴ στὸ Θεό, μ᾽ εὐχαρίστηση προσφέρετέ τη. Τὴ μέρα τῆς θυσίας νὰ τρῶτε. Καὶ τὴν ἑπόμενη. Κι᾽ ἂν μείνει κάτι ὡς τὴν τρίτη μέρα, ἂς καεῖ στὴ φωτιά. Ἂν ὅμως φαγωθεῖ τὴν τρίτη μέρα, εἶναι ἁμαρτία. Ὅποιος τὸ κάνει, καλόδεχτος δὲν εἶναι. Ὅποιος φάει, θἄχει τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας του, γιατὶ μόλυνε τὰ ἅγια τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς θὰ ξολοθρευτεῖ μὲς ἀπὸ τὸ λαό του. Κι᾽ ἅμα θὰ βάνετε θέρος

γιὰ νὰ θερίσετε τὰ χωράφιά σας, νὰ μὴ θερίζετε πέρα ὡς πέρα τὸ χωράφι σας. Κι' ὅσα πέφτουν ἀπὸ τὸ θέρισμα μὴν τὰ συνάζεις. Καὶ τὸ ἀμπέλι σου μὴν τὸ ξανατρυγᾶς καὶ τὶς ρόγες τοῦ ἀμπελιοῦ σου μὴν τὶς μαζεύεις. Ἄφηνέ τις γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ τὸν ξένο.

Ἐγώ 'μαι ὁ Θεός σου καὶ Κύριος. Μὴν κλέβετε καὶ μὴ λέτε ψέματα. Μὴ γελᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Μὴν ὁρκίζεστε ψεύτικα στ' ὄνομά μου καὶ μὴ βεβηλώνεις τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σου. Ἐγώ 'μαι ὁ Κύριος. Μὴν ἀδικήσεις τὸν πλαϊνό σου καὶ μὴ τὸν ληστέψεις. Ἂς μὴν ξενυχτήσει ὁ μιστὸς τοῦ μεροκαματάρη, μαζί σου, ὡς τὸ πρωΐ. Μὴν κακολογεῖς τὸν κουφὸ καὶ μπροστὰ στὸν τυφλὸ μὴ βάζεις μπόδια. Φοβήσου τὸ Θεό σου. Ἐγώ 'μαι ὁ Κύριος. Μὴν κάνεις ἄδικη κρίση. Οὔτε τὸ φτωχὸ νὰ καλοπιάνεις, οὔτε τὸ μεγαλουσιάνο νὰ σκιάζεσαι. Μὲ δικαιοσύνη κρίνε τὸν πλησίον σου. Μὴ βάζεις ἀνεκατώματα ἀνάμεσα στὸ λαό σου καὶ μὴ σηκώνεσαι ἐνάντια στὸ αἷμα τοῦ πλαϊνοῦ σου [1]. Ἐγώ 'μαι ὁ Κύριος. Μὴ μισήσεις, μὲς ἀπ' τὴν καρδιά σου, τὸν ἀδερφό σου. Μάλωσε φανερὰ τὸν ἀντικρινό σου κι' ἐξαιτίας του μὴν κριματιστεῖς. Μὴν ἐγδικιέσαι, οὔτε νἆσαι μνησίκακος ἐνάντια στοὺς γιοὺς τοῦ λαοῦ σου. Ν' ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτό σου.

*

1) «Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς» (Ἔξοδ. ΚΓ' 7).

ΑΡΙΘΜΟΙ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ στὸν ΕΚ. ἐπιγράφεται βαμιδβὰρ = στὴν ἔρημο, πολὺ πιὸ σύμφωνο παρὰ «Ἀριθμοί», ὄνομα ποὺ σχετίζεται μονάχα μὲ τὶς ποινὲς ποὺ πάρθηκαν ἀπὸ τὸ Μωυσή, σαρανταδυὸ χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὴν Ἔξοδο. Ἡ ἀφήγηση δίνει μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὰ 40 χρόνια τῆς περιπλάνησης στὶς ἔρημες περιοχὲς τοῦ Σινά, τοῦ Παρὰν καὶ Μωὰβ καὶ τὶς δοκιμασίες ποὺ ὑπόφερε ὁ Μωυσῆς ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ἀνταρσία καὶ ἀγανάχτηση. Ἕνα παράξενο ἐπεισόδιο μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο εἶναι κεῖνο τοῦ Βαλαάμ, ποὺ παρουσιάζεται σὰ μάντης εἰδωλολάτρης κι' ὅμως ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἀξαφνικὰ κάτι ἀπὸ τὴν πιὸ ὑπέροχη ποίηση τῆς Π. Δ.

Τὸ βιβλίο συνεχίζει τὴν Ἔξοδο καὶ περιλαβαίνει τὴν ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ, ἀπὸ τὴ διαμονή του στὸ Σινὰ ὥς τὸ φτάξιμό του στὰ σύνορα τοῦ Μωάβ. Ἂν καὶ ἡ ἐξιστόρηση ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Σινὰ καὶ τελειώνει στὸ Μωάβ, γιὰ τὰ 40 χρόνια τῆς περιπλάνησης ποὺ μεσολάβησαν δὲ γίνεται λόγος ἐξὸν ἀπὸ ἐλάχιστα νομοθετήματα καὶ λίγες ἱστορικὲς πληροφορίες, ὅπως γιὰ τὴν ἀνταρσία τοῦ Κορέ, Δαθὰν καὶ Ἀβιρών. Καὶ γι' αὐτὰ ὅμως χωρὶς κανένα τοπικὸ ἢ χρονολογικὸ προσδιορισμό.

Καὶ λάλησε ὁ Κύριος στὸ Μωυσὴ κ' εἶπε. Μίλα στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ πές τους. Ἂν ἡ γυναίκα κανενὸς παραστρατίσει καὶ τοῦ κάνει ἀπιστία καὶ πλαγιάσει ἄλλος μαζί της γιὰ νὰ συνουσιαστεῖ καὶ ξεγελάσει τὰ μάτια τοῦ ἀντρός της καὶ κρυφτεῖ, ἐνῶ ἔχει μολυνθεῖ, καὶ μάρτυρας ἐνάντιά της δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν πιαστεῖ, μὰ περάσει πνεῦμα ζήλιας στὸν ἄντρα της καὶ ζηλέψει τὴ γυναίκα του κι' αὐτὴ 'ναι μολυσμένη, ἢ ἂν τοῦ περάσει πνεῦμα ζήλιας καὶ ζηλέψει τὴ γυναίκα του χωρὶς αὐτὴ νἆναι μολυσμένη, τότες ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ φέρει τὴ γυναίκα του στὸν ἱερέα καὶ θὰ προσφέρει δῶρο, γιὰ κείνη, τὸ δέκατο τοῦ ἐφὰ κριθαρένιο ἀλεύρι. Λάδι ὅμως δὲ θὰ χύσει ἀπάνω σ' αὐτό, οὔτε λιβάνι θὰ βάλει ἀπάνω του, γιατὶ εἶναι προσφορὰ ζήλιας, θυμητικὴ προσφορά, ποὺ θυμίζει τὴν ἀνομία. Καὶ θὰ τὴν πλησιάσει ὁ ἱερέας, θὰ τὴ στήσει μπροστὰ στὸν Κύριο, θὰ πάρει ὕστερα ἁγιασμένο νερό, μέσα σὲ χωματένιο ἀγγεῖο καὶ θὰ πάρει ἀπὸ τὸ χῶμα ποὺ βρίσκεται κάτω στὸ πάτωμα τοῦ ἱεροῦ καὶ θὰ τὸ βάλει, ὁ ἱερέας, μέσα στὸ νερό. Θὰ τὴ στήσει μπροστὰ στὸν Κύριο, θὰ ξεσκεπάσει τὸ κεφάλι της καὶ θὰ βάλει μέσα

στὰ χέρια της τὴ θυμητικὴ προσφορά, τὴν προσφορὰ τῆς ζήλιας, καὶ στοῦ ἱερέα τὰ χέρια θἆναι τὸ πικρὸ νερό [1]), ποὺ θἄχει μέσα του τὴν κατάρα. Καὶ θὰ τὴν ὁρκίσει καὶ θὰ τῆς πεῖ. «Ἂν δὲν πλάγιασε κανένας μαζί σου κι' ἂν δὲν ἔχεις παραστρατίσει, γιὰ νὰ μολυνθεῖς, μὲ ἄλλον κι' ὄχι μὲ τὸν ἄντρα σου, νὰ μείνεις ἄβλαβη ἀπὸ τὸ νερὸ ἐτοῦτο τὸ πικρὸ ποὺ ἔχει μέσα του τὴν κατάρα. Ἂν ὅμως παραστράτισες κι' ἀντὶς μὲ τὸν ἄντρα σου μολύθηκες μὲ ἄλλον καὶ πλάγιασε κανένας ἄλλος μαζί σου, ἐξὸν ἀπὸ τὸν ἄντρα σου, τότες, ἀφοῦ τὴν ὁρκίσει μὲ τῆς κατάρας τὸν ὅρκο, θὰ τῆς πεῖ. «Ὁ Κύριος νὰ σὲ καταντήσει κατάρα κι' ἀνάθεμα ἀνάμεσα στὸ λαό σου καὶ νὰ δώσει ὁ Θεὸς νὰ σαπίσει τὸ μερί σου [2]) καὶ νὰ πριστεῖ ἡ κοιλιά σου. Κι' αὐτὸ τὸ νερό, ποὺ ἔχει μέσα του τὴν κατάρα, νὰ περάσει στὰ σωτικά σου καὶ νὰ σοῦ πρίξει τὴν κοιλιὰ καὶ νὰ σοῦ σαπίσει τὸ μερί». Κ' ἡ γυναίκα θὰ πεῖ Ἀμήν. Ὕστερα θὰ γράψει ὁ ἱερέας αὐτὲς τὶς κατάρες σὲ βιβλίο, θὰ τὶς σβήσει μὲ τὸ πικρὸ τὸ νερὸ καὶ θὰ ποτίσει τὴ γυναίκα τὸ νερό, τὸ πικρό, ποὺ φέρνει μέσα του τὴν κατάρα. Καὶ τὸ νερὸ μὲ τὴν κατάρα θὰ μπεῖ μέσα της καὶ θὰ τὴν πικράνει. Καὶ θὰ πάρει ὁ ἱερέας ἀπὸ τὸ χέρι τῆς γυναίκας τὴν προσφορὰ τῆς ζήλιας, θὰ τὴν ἀναταράξει μπρὸς στὸν Κύριο καὶ θὰ τὴν προσφέρει στὸ θυσιαστήριο. Θὰ πάρει μιὰ φούχτα ἀπὸ

[1]) «Ὕδωρ ἐλεγμοῦ» (Ο'), «ἔλεγχος ἁγνότητος, ἁγνείας πεῖρα» κ.τ.ὅ. Κατὰ τὴ Βυζαντινὴ καὶ μεσαιων. εἰκονογραφία κ' ἡ Παναγία ἀναγκάστηκε νὰ περάσει ἀπ' αὐτὴ τὴ δοκιμασία. Ἀπὸ τὸν Ε' αἰώνα ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν εἰνογραφήματα ἀπάνω σὲ φίλντισι ἢ ξύλο, ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, ἱστορημένα χειρόγραφα, μινιατοῦρες κλπ. Ἡ ἀναπαράσταση αὐτὴ καλλιεργήθηκε καὶ συνεχίστηκε ὡς τὸ ΙΔ' αἰ. κι' ὄχι μονάχα μὲ τὴ δοκιμασία τῆς Παρθένου, παρὰ μὲ ὅλο τὸ δράμα τῆς ζήλιας τοῦ Ἰωσήφ, ὅπως περιγράφουν τὴ σκηνὴ αὐτὴ τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια καὶ σύμφωνα μὲ τὴ νύξη ποὺ κάνουν τὰ Κανονικά, πὼς εἶχε πραγματικὰ κλονιστεῖ ἡ συζυγικὴ πίστη τοῦ Ἰωσήφ: «Καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν» (Ματθ. Α' 19). Ὅλος αὐτὸς ὁ εἰκονογραφημένος κύκλος κλείνει μὲ τὸ θρίαμβο τῆς Παρθένου ποὺ παρουσιάζεται σὲ διάφορους πίνακες μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «ἡ Δεδοξασμένη», «Ἀμόλυντος», «ἰδοὺ ἡ Παρθένος» κλπ.

[2]) Ἴσως νὰ θέλει νὰ σημάνει εἰδικὰ τὸ μέρος τῆς ἡδονῆς. Τὸ γυναικεῖο αἰδοῖο.

τὴ θυμητικὴ προσφορά, θὰ τὴν κάψει ἀπάνω στὸ θυσιαστήριο κ' ὕστερα θὰ ποτίσει τὸ νερὸ στὴ γυναίκα. Κι' ἀφοῦ τὴν ποτίσει, ἂν εἶναι μολυσμένη κι' ἀπάτησε τὸν ἄντρα της, θὰ μπεῖ μέσα της τὸ νερὸ μὲ τὴν κατάρα, θὰ τὴν πικράνει, θὰ πριστεῖ ἡ κοιλιά της καὶ θὰ σαπίσει τὸ μερί της. Κ' ἡ γυναίκα ἐκείνη θὰ καταντήσει κατάρα ἀνάμεσα στὸ λαό της. Ἂν πάλι δὲν εἶναι μολυσμένη, παρὰ εἶναι καθαρή, θὰ μείνει ἄβλαβη καὶ θὰ πιάσει σπορά.

Καὶ ξεκινώντας οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραήλ, στρατοπεδέψανε μέσα στὸν κάμπο τοῦ Μωάβ, πέρ' ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη. στὴν Ἰεριχώ. Κ' εἶδε ὁ Βαλὰκ ὁ γιὸς τοῦ Τσιφὸρ ὅλα ὅσα ἔκαναν οἱ Ἰσραηλίτες στοὺς Ἀμοραίους καὶ φοβήθηκαν οἱ Μωαβίτες ὑπερβολικὰ τὸ λαό, γιατί 'ταν πάρα πολύς. Καὶ τρομοκρατήθηκαν οἱ Μωαβίτες ἀντικρίζοντας τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Κ' εἶπε ὁ Μωὰβ στοὺς γερόντους τοῦ Μιγδιάν. Αὐτὸ τὸ ἀσκέρι θὰ καταβροχθίσει τώρα ὅλα τὰ γύρω μας, ὅπως τὸ βόδι τὸ χορτάρι τοῦ κάμπου. Κι' ὁ Βαλὰκ ὁ γιὸς τοῦ Τσιφὸρ ἦταν βασιλιὰς ἐκεῖνον τὸν καιρό. Κι' ἔστειλε μαντατοφόρους στὸ Βαλαάμ, τὸ γιὸ τοῦ Μπεόρ, στὴν Πετόρ, ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὸ ποτάμι, στὴ χώρα τῶν γιῶν τοῦ λαοῦ του, γιὰ νὰ τὸν καλέσει, λέγοντας: «Νά! Ἕνας λαὸς βγῆκε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ σκεπάζει τὸ πρόσωπο τῆς γῆς καὶ ταμπουρώθηκε ἀντίκρυ μου. Ἔλα τώρα λοιπὸν καταράσου μου, παρακαλῶ σε, αὐτὸ τὸ λαὸ γιατ' εἶναι ἀντρειότερος ἀπὸ μένα κ' ἴσως μπορέσω καὶ τὸν καταπονέσω, τοὺς πατάξω καὶ τοὺς διώξω ἀπὸ τὴ χώρα, γιατὶ ξαίρω πὼς ὅποιον εὐλογήσεις θἆναι εὐλογημένος κι' ὅποιον καταραστεῖς θἆναι καταραμένος». Καὶ πῆγαν οἱ γερόντοι τοῦ Μωὰβ κ' οἱ γερόντοι τοῦ Μιγδιὰν μὲ τὰ δῶρα τῆς μαντοσύνης [1]) στὰ χέρια τους, στὸ Βαλαὰμ καὶ τοὖπαν τὰ λόγια τοῦ Βαλάκ. Καὶ κεῖνος τοὺς εἶπε. Μείνετε ἀπόψ' ἐδῶ καὶ θὰ σᾶς ἀπαντήσω ὅ,τι μοῦ πεῖ ὁ Κύριος. Καὶ μείναν μὲ τὸ Βαλαὰμ οἱ ἀρχοντάδες τοῦ Μωάβ.

[1]) Κεσαμείμ (ἑβρ.), «μαντεία» (Ο').

Κ' ἦρθε ὁ Θεὸς στὸ Βαλαὰμ κ' εἶπε. Ποιοί 'ναι αὐτοὶ οἱ ἀνθρῶποι ποὺ βρίσκουνται μαζί σου; Κ' εἶπε ὁ Βαλαὰμ στὸ Θεό. Ὁ Βαλάκ, ὁ γιὸς τοῦ Τσιφόρ, βασιλιὰς τοῦ Μωάβ, μοῦ τοὺς ἔστειλε. Ὁ λαός, λέει, ποὺ βγῆκε ἀπ' τὴν Αἴγυπτο, σκέπασε τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Ἔλα τώρα νὰ μοῦ τὸν καταραστεῖς, ἴσως τὸν καταπονέσω καὶ τὸν διώξω. Κ' εἶπε ὁ Θεὸς στὸ Βαλαάμ. Μὴν πηγαίνεις μαζί τους. Μὴν καταραστεῖς τὸ λαό, γιατί 'ναι εὐλογημένος. Καὶ σηκώθηκε, αὐγή, ὁ Βαλαὰμ κ' εἶπε στοὺς ἀρχόντους τοῦ Βαλάκ. Πηγαίνετε στὴ χώρα σας, γιατὶ ὁ Θεὸς δὲ μὲ ἀφήνει νἄρθῶ μαζί σας. Καὶ σηκώθηκαν οἱ ἀρχόντοι τοῦ Μωάβ, πῆγαν στὸ Βαλὰκ καὶ τοῦ εἶπαν. Ἀρνιέται ὁ Βαλαὰμ νἄρθεῖ μαζί μας. Κι' ὁ Βαλὰκ ξανάστειλε πιὸ περισσότερους ἀπ' αὐτοὺς καὶ πιὸ συσταζούμενους ἀπ' αὐτοὺς ἀρχοντάδες. Κ' ἦρθαν στὸ Βαλαὰμ καὶ τοῦ εἶπαν. Ἔτσι εἶπε ὁ Βαλάκ, ὁ γιὸς τοῦ Τσιφόρ. Μὴν ἀρνηθεῖς νἄρθεῖς σὲ μένα, γιατὶ θὰ σοῦ δώσω μεγαλύτερες τιμὲς κι' ὅ,τι μοῦ πεῖς θὰ τὸ κάνω. Ἔλα λοιπόν, καταράσου μου αὐτὸ τὸ λαό. Κι' ἀπάντησε ὁ Βαλαὰμ κ' εἶπε στοὺς δούλους τοῦ Βαλάκ. Κι' ἂν μοῦ δώσει ὁ Βαλὰκ τὸ σπίτι του γεμάτο ἀσήμι καὶ χρυσάφι, δὲ μπορῶ νὰ παρακούσω τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ μου καὶ Κύριου γιὰ νὰ κάνω κάτι μικρότερο ἢ μεγαλύτερο. Καὶ τώρα μείνετ' ἐδῶ καὶ σεῖς ἀπόψε, γιὰ νὰ δῶ τί ἀκόμα ὁ Κύριος θὰ μοῦ πεῖ. Κ' ἦρθε ὁ Θεὸς στὸ Βαλαὰμ τὴ νύχτα καὶ τοὔπε. Ἂν ἦρθαν αὐτοὶ οἱ ἀνθρῶποι γιὰ νὰ σὲ προσκαλέσουν, σήκω καὶ πήγαινε μαζί τους, ἐκεῖνο ὅμως ποὺ θὰ σοῦ πῶ, ἐκεῖνο θὰ κάνεις. Καὶ σηκώθηκε ὁ Βαλαὰμ τὸ πρωΐ, σαμάρωσε τὴ γαδάρα του καὶ πῆγε μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχόντους τοῦ Μωάβ. Ἄναψεν ὅμως ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ, γιατὶ πῆγε. Κι' ἄγγελος Κυρίου τοὔπιασε τὸ δρόμο γιὰ νὰ τὸν μποδίσει. Καὶ κεῖνος ἦταν καβάλα στὴ γαδούρα του καὶ δυὸ δοῦλοι μαζί του. Κι' ὡς εἶδε ἡ γαδάρα τὸν ἄγγελο Κυρίου νὰ στέκεται στὸ δρόμο μὲ γυμνὸ σπαθὶ στὸ χέρι του, ξέκοψε ἡ γαδάρα ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ τράβηξε κατὰ τὰ χωράφια. Καὶ τὴ χτύπησε ὁ Βαλαὰμ γιὰ νὰ τὴν ξαναφέρει στὸ δρόμο. Ὁ ἄγγελος Κυρίου ὅμως στάθηκε σὲ μιὰ ρύμη τῶν ἀμπελιῶν,

πού εἶχε φράχτη κι' ἀπ' τὴ μιὰ κι' ἀπ' τὴν ἄλλη. Ἡ γαδάρα θωρώντας τὸν ἄγγελο Κυρίου στριμώχτηκε στὸν τοῖχο, πλάκωσε τὸ πόδι τοῦ Βαλαὰμ τόσο, ποὺ τὴν ξαναχτύπησ' ἐκεῖνος. Ὁ ἄγγελος Κυρίου τότες προχώρεσε πιὸ μπρὸς καὶ στάθηκε σ' ἕνα στενοπόπι, ὅπου δὲν εἶχε δρόμο νὰ στρίψει οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά.

Καὶ βλέποντας ἡ γαδάρα τὸν ἄγγελο Κυρίου, κωλοκάθισε κάτω ἀπὸ τὸ Βαλαάμ. Καὶ θύμωσ' ἐτοῦτος καὶ τὴ χτύπησε μὲ τὸ ραβδί. Τότες ὁ Κύριος ἄνοιξε τῆς γαδάρας τὸ στόμα κ' εἶπε τούτη στὸ Βαλαάμ. Τί σοὔκανα καὶ μὲ χτυπᾶς, μὲ τούτη, τρεῖς φορές; Κ' εἶπε ὁ Βαλαὰμ στὴ γαδάρα. Γιατὶ μὲ κορόϊδεψες. Ἂν εἶχα σπαθὶ στὸ χέρι μου, θὰ σὲ σκότωνα τώρα. Κ' εἶπε ἡ γαδάρα στὸ Βαλαάμ. Δὲν εἶμαι γὼ ἡ γαδάρα ποὺ μὲ καβαλοῦσες ἀπὸ τότες ποὺ μ' ἔχεις ὡς τὴ μέρα τούτη; Συνήθιζα ποτὲς νὰ σοῦ φέρνουμ' ἔτσι; Καὶ κεῖνος εἶπε. Ὄχι. Ἄνοιξε τότες ὁ Κύριος τὰ μάτια τοῦ Βαλαὰμ κ' εἶδε τὸν ἄγγελο Κυρίου νὰ στέκεται στὸ δρόμο μὲ γυμνὸ σπαθὶ στὸ χέρι κι' ἔσκυψε κατὰ πρόσωπο καὶ τὸν προσκύνησε. Καὶ τοῦ 'πε ὁ ἄγγελος Κυρίου. Γιατὶ χτύπησες τὴ γαδάρα σου, τρεῖς φορὲς μ' αὐτή; Ἐγὼ βγῆκα καὶ σοῦ ἐναντιώθηκα [1]), γιατί 'ναι ὀλέθριος ὁ δρόμος ποὺ πῆρες ἐνάντια μου [2]). Κ' ἡ γαδάρα μὲ πρόσεξε καὶ ξεστράτισε ἀπὸ μπροστά μου, τρεῖς φορὲς μ' αὐτή. Ἂν δὲν ξεστράτιζε, τώρα θὰ σὲ εἶχα σκοτωμένο ἐσένα καὶ κείνη θὰ τὴν ἄφηνα ζωντανή. Κ' εἶπε ὁ Βαλαὰμ στὸν ἄγγελο Κυρίου. Ἁμάρτησα, γιατὶ δὲν ἤξαιρα πὼς στεκόσουν σύ, ἐνάντια μου, στὸ δρόμο. Καὶ τώρα, ἂν αὐτὸ δὲ σοῦ ἀρέσει [3]), γυρίζω πίσω. Κ' εἶπε ὁ ἄγγελος Κυρίου στὸ Βαλαάμ. Πήγαινε μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, μονάχα ὅ,τι σοῦ πῶ, ἐκεῖνο θὰ πεῖς. Καὶ πῆγε ὁ Βαλαὰμ μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχόντους τοῦ Βαλάκ. Σὰν ἄκουσε ὁ Βαλὰκ πὼς ἔρχεται ὁ Βαλαάμ, βγῆκε νὰ τὸν προσαπαντήσει στὴν πύλη τοῦ Μωὰβ ποὺ βρισκόταν στὰ σύνορα τοῦ Ἀρνών, ὅπου πιὰ τελειώναν τὰ σύνορα. Κ' εἶπε ὁ Βαλὰκ στὸ Βα-

[1]) «Εἰς διαβολὴν» (Ο').
[2]) «Ὅτι οὐκ ἀστεία ἡ ὁδός σου ἐναντίον μου» (Ο').
[3]) «Καὶ νῦν εἰ μή σοι ἀρκέσει» (Ο'), ἀντὶς ἀρέσκει.

λαάμ. Δὲν ἔστειλα καὶ σὲ κάλεσα; Γιατὶ δὲν ἦρθες; Τάχα ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ σὲ τιμήσω; Κ' εἶπε ὁ Βαλαὰμ στὸ Βαλάκ. Νά! με. Ἦρθα. Μπορῶ τώρα νὰ πῶ κάτι; Ὅποιο λόγο μοῦ βάνει ὁ Θεὸς στὸ στόμα μου, ἐκεῖνο θὰ πῶ. Καὶ βάδισε ὁ Βαλαὰμ μὲ τὸ Βαλὰκ καὶ πῆγαν στὴν Κιργιὰθ Οὐζόθ. Καὶ θυσίασε ὁ Βαλὰκ βόδια καὶ πρόβατα κι' ἔστειλε ἀπ' αὐτὰ στὸ Βαλαὰμ καὶ στοὺς ἀρχόντους ποὺ ἦταν μαζί του. Καὶ τὸ πρωΐ πῆρε ὁ Βαλὰκ τὸ Βαλαὰμ καὶ τὸν ἀνέβασε στ' ἀψηλώματα τοῦ Βάαλ [1]) κι' ἀπὸ κεῖ ἀντίκρισε τὴν ἄκρη τοῦ λαοῦ [2]).

Κ' εἶπε ὁ Βαλαὰμ στὸ Βαλάκ. Χτίσε μου ἐδῶ ἑφτὰ βωμοὺς κι' ἑτοίμασέ μου ἑφτὰ μοσκάρια κι' ἑφτὰ κριάρια. Κι' ἔκανε ὁ Βαλὰκ ὅπως τοῦ 'πε ὁ Βαλαάμ. Καὶ πρόσφεραν ὁ Βαλὰκ κι' ὁ Βαλαὰμ ἀπὸ ἕνα μοσκάρι κι' ἕνα κριάρι στὸν κάθε βωμό. Κ' εἶπε ὁ Βαλαὰμ στὸ Βαλάκ. Στάσου κοντὰ στ' ὁλοκαύτωμα κι' ἐγὼ θὰ πάω, ἴσως βγεῖ ὁ Κύριος καὶ μὲ συναπαντήσει. Καὶ τὰ λόγια ποὺ θὰ μοῦ φανερώσει, αὐτὰ θὰ σοῦ πῶ. Κι' ἀνεβῆκαν ἀπάνω σ' ἕνα λόφο. Κι' ὁ Θεὸς συναπάντησε τὸ Βαλαάμ. Κι' αὐτὸς εἶπε. Τοὺς ἑφτὰ βωμοὺς τοὺς κανόνισα καὶ πρόσφερα κριάρι καὶ μοσκάρι στὸν καθένα. Κι' ἔβαλε ὁ Κύριος λόγο στὸ στόμα τοῦ Βαλαὰμ κ' εἶπε. Γύρισε στὸ Βαλὰκ κι' ἔτσι πές του. Καὶ γύρισε σ' αὐτὸν καὶ κεῖνος στεκόταν κοντὰ στὸ ὁλοκαύτωμά του. Ἐκεῖνος κ' ὅλοι οἱ ἀρχόντοι τοῦ Μωάβ. Κι' ἄρχισε τὴν παραβολή του ὁ Βαλαὰμ κ' εἶπε.

Ὁ βασιλιὰς τοῦ Μωάβ, ὁ Βαλάκ,
μ' ἔφερε ἀπὸ τὸ Ἀράμ, ἀπ' τὰ βουνά
ποὺ βρίσκονται πρὸς τὴν ἀνατολή.
Ἔλα καὶ καταράσου μου, λέει, τὸ Γιακώβ.
Ἔλα καὶ πὲς ἀνάθεμα 'πὸ μὲ στὸν Ἰσραήλ.
Πῶς νὰ καταραστῶ ὅποιον ὁ Γιαχβὲ
δὲν καταράστηκε καὶ πῶς σ' ἐκεῖνον

[1]) «Ἐπὶ τὴν στήλην τοῦ Βάαλ» (Ο'). ὅπου θυσιάζαν οἱ εἰδωλ..
[2]) «Μέρος τι τοῦ λαοῦ» (Ο'). τὴν ἄκρη τοῦ λαοῦ μονάχα.

πού δὲν ἀναθεμάτισεν ὁ Κύριος
ἀνάθεμα νὰ πῶ; Ποὺ τὸν θωρῶ
ἀπὸ τὰ κορφοβούνια καὶ τὸν βλέπω
ἀπ' τ' ἀκρολόφια κ' εἶναι ἕνας λαός,
πού μόνος του θὰ κατοικήσει, χώρια,
κι' οὔτε καὶ θὰ λογαριαστεῖ μὲς στ' ἄλλα του ἔθνη.
Ποιὸς θὰ μετρήσει τοῦ Γιακὼβ τὸν ἄμμο,
τὸ τέταρτο τοῦ 'Ισραήλ; Νὰ ἤτανε τῶν δικαίων
νὰ πέθαινα τὸ θάνατο καὶ νᾆταν
μὲ τὸ δικό τους ἴδιο καὶ τὸ τέλος τὸ δικό μου!

Κ' εἶπε ὁ Βαλὰκ στὸ Βαλαάμ. Τί μοὖκανες; 'Εγὼ σὲ παράλαβα γιὰ νὰ καταραστεῖς τοὺς ὀχτρούς μου καὶ σὺ τοὺς γέμισες εὐλογίες.

Καὶ βλέποντας ὁ Βαλαὰμ πὼς ἦταν εὐχάριστο στὸν Κύριο νὰ εὐλογήσει τὸν 'Ισραὴλ δὲν πῆγεν ὅπως ἄλλη φορὰ νὰ ζητήσει μαντεῖες, παρὰ ἔστρεψε πρὸς τὴν ἔρημο τὸ πρόσωπό του. Σήκωσε τὰ μάτια του, εἶδε τὸν 'Ισραὴλ κατασκηνωμένο κατὰ φυλὲς καὶ πνεῦμα Κυρίου ἦρθε ἀπάνω του. Κι' ἄρχισε τὴν παραβολή κ' εἶπε ὁ Βαλαάμ, ὁ γιὸς τοῦ Μπεόρ, ὁ ἄνθρωπος πού εἶχε ἀνοιχτὰ τὰ μάτια του, πού ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, πού εἶδε τὸ ὅραμα τοῦ Παντοδύναμου, πού ἔπεσε καὶ τὰ μάτια του τὰ εἶχε ἀνοιχτά:

Πόσο οἱ καταυλισμοί σου εἶναι ὄμορφοι, Γιακώβ!
'Ωραῖα τ' ἀντίσκηνά σου εἶναι, 'Ισραήλ!
Σὰν κάμποι εἶναι ἁπλωμένοι. Σὰ λειβάδια
πλάϊ σὲ ἀκροποταμιές. Σὰ δέντρ' ἀλόης
πού φύτεψεν ὁ Κύριος. Σὰν κέδρα
πού σὲ νερὰ κοντά 'ναι. 'Απ' τὶς πηγές του
νερὸ θὰ τρέξει. Νερομάνες ἡ σπορά του!

Ψηλότερ' ἀπὸ τὸν 'Αγάγ ὁ βασιλιάς του θ' ἀνεβεῖ.
Καὶ θὰ τρανέψει τὸ βασίλειο του. 'Απ' τὴν Αἴγυπτο

τὸν ἔβγαλε ὁ Θεὸς καὶ μονοκέρατου
δύναμη τοὔχει δώσει. Ὅσοι μπροστά του
ἀντίμαχοι σταθοῦν, θὰ τοὺς τσακίσει.
Τὰ κόκαλά τους θὰ συντρίψει. Οἱ σαϊτιές του
θὰ πέσουν κατὰ πάνω τους.
Ξάπλωσε καὶ κοιμήθηκε σὰ νἄταν
λιοντάρι, λιονταρόπουλο καὶ ποιὸς θὰ τὸν σηκώσει ;
Εὐλογημένος ὅποιος σ' εὐλογεῖ,
καταραμένος ποὺ σὲ καταριέται.

*

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟ

Τὸ Δευτερονόμιο (Δεύτερος Νόμος), τὸ ἔλε ἀδεβαρείμ: (αὐτὰ - εἶναι - τὰ λόγια κλπ.) ὅπως τ' ὀνομάζει, ἀπὸ τὴν πρώτη του φράση, ἡ 'Εβρ. Βίβλος, εἶναι τὸ πνευματικότερο ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα βιβλία. Κυριαρχεῖ ἀπάνω του μιὰ πνοὴ εὐγένειας κι' ἁγιότητας. Γιὰ τὸ Χριστὸ ἦταν ὁ πολυτιμότερος θησαυρὸς τῆς Π. Δ. καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ρητά του ἦταν ἐκεῖνα ποὺ συχνὰ ἀνεβαίναν στὸ στόμα του. 'Ο Πειρασμὸς μὲ λόγια ἀπὸ τὸ Δευτερονόμιο ἀπαντᾶ στὴν ἔρημο.

Οἱ γνῶμες τῶν ειδικῶν εἶναι τρομερὰ χωρισμένες γιὰ τὴ χρονολογία τοῦ βιβλίου. Σ' ἕνα μονάχα σημεῖο συμφωνοῦν πὼς τὸ «Βιβλίο τοῦ Νόμου» βρισκόταν στὸ Ναὸ κατὰ τὸ 621 π. Χ., στὴ βασιλεία τοῦ 'Ιωσία. "Οπως κι' ἄλλα βιβλία ἀπὸ τὴν «'Εξάτευχο», ἔτσι καὶ τὸ Δευτερονόμιο φαίνεται πὼς πῆρε τὴν ὁριστική του μορφὴ μετὰ τὴν 'Εξορία.

'Ο συγγραφέας τοῦ βιβλίου δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ παρουσιάσει τὴν ἀτομική του συγγραφικὴ κυριότητα, ὅσο προσπαθεῖ νὰ κάνει τὸ ἔργο του νἄχει μιά, ὅσο μπορεῖ, πιὸ εὐρύτερη ἐπίδραση. Κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ τὸν κάνει νὰ στηριχτεῖ σὲ μεγάλα ὀνόματα, ὅπως τοῦ Μωυσῆ, τοῦ Δαβὶδ ἢ τοῦ Σολομών.

Τὴ λογοτεχνία, σὲ κείνη τὴν πολὺ παλιὰ ἐποχή, τὴ θεωροῦσαν πιότερο σὰν ἕνα κοινὸ χτῆμα παρὰ σὰ μιὰν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία. Οἱ συγγραφεῖς της κάνανε φανερὰ ὅ,τι οἱ νεώτεροι προσπαθοῦν νὰ κρύψουν μὲ διάφορα, ὄχι καὶ τόσο ἔντιμα, μέσα.

Τὸ Δευτερονόμιο ἐξιστορεῖ τὰ ὅσα ἔγιναν κατὰ τοὺς δυὸ τελευταίους μῆνες τοῦ γυρισμοῦ τῶν 'Εβραίων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὡς τὸ θάνατο τοῦ Μωυσῆ καὶ χωρίζεται σὲ δυὸ μέρη: διδαχτικὸ καὶ ἱστορικό. Τὸ πρῶτο καὶ τὸ μεγαλύτερο (κ. Α' 1 - Λ' 20), τρεῖς ὁμιλίες, ποὺ σκοπός τους εἶναι νὰ κατηχήσουν τὴ νέα γενεὰ ποὺ θὰ περνοῦσε στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὁμιλίες ποὺ εἰπώθηκαν πέρ' ἀπὸ τὸν 'Ιορδάνη, στὴν πεδιάδα τοῦ Μωάβ, ἀντίκρυ στὴν 'Ιεριχὼ (Α' 1 - Ε' 4, ΜΔ' - ΜΘ'). 'Η πρώτη κάνει λόγο γιὰ τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ. 'Η δεύτερη, μὲ βάση τὸ Δεκάλογο, συστήνει ἀγάπη στὸ Θεὸ καὶ ἡ τρίτη συστήνει τὴ «στηλογραφία», τὴ μετάδοση καὶ διάσωση σὲ γενεὲς γενεῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἱστορικὸ μέρος ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ΛΑ' 1 καὶ φτάνει ὡς τὸ ΛΔ' 12. 'Η νομοθεσία τοῦ Δευτερονόμιου εἶναι σχεδὸν ἡ ἴδια μὲ κείνη ποὺ βλέπομε στὰ προηγούμενα βιβλία.

Καὶ κάλεσε ὁ Μωυσῆς ὅλο τὸν 'Ισραὴλ καὶ τοὺς εἶπε. "Ακου, 'Ισραήλ, τὶς προσταγὲς καὶ τὶς ἀπόφασες ποὺ λέω στ' αὐτιά σας σήμερα γιὰ νὰ τὶς μάθετε καὶ νὰ προσέχετε νὰ τὶς κάνετε. 'Ο Κύριος καὶ Θεός μας ἔκανε συμφωνία μαζί μας στὸ Χωρήβ. Τὴ συμφωνία αὐτὴ δὲν τὴν ἔκανε μὲ τοὺς πατεράδες σας, παρὰ μὲ μᾶς, μὲ ὅλους ἐμᾶς, ποὺ βρισκόμαστε ἐδῶ σήμερα ζωντανοί. Πρόσωπο μὲ πρόσωπο μίλησε μαζί σας ὁ Κύριος,

στὸ βουνό, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴ φωτιά. Ἐγὼ στεκόμουν ἀνάμεσα σὲ σᾶς καὶ στὸν Κύριο τότες, γιὰ νὰ σᾶς μεταδώσω τὸ λόγο τοῦ Κυρίου, γιατὶ φοβηθήκατε τὴ φωτιὰ καὶ δὲν ἀνεβήκατε στὸ βουνό. Καὶ σᾶς εἶπα.

Ἐγώ 'μαι ὁ Κύριος καὶ Θεός σας, ποὺ σᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, μὲς ἀπ' τὸ σπίτι τῆς σκλαβιᾶς.

Μὴν ἔχεις ἄλλους θεοὺς ἐξὸν ἀπὸ μένα.

Μὴν κάνεις εἴδωλο, γιὰ λόγου σου, οὔτε ὁμοίωμα κανενός, ἀπ' ὅσα βρίσκονται ἀπάνω στὸν οὐρανὸ ἢ κάτω στὴ γῆ ἢ μέσα στὰ νερὰ ἀποκάτω ἀπ' τὴ γῆ. Οὔτε νὰ προσκυνήσεις οὔτε νὰ λατρέψεις αὐτά. Γιατὶ ἐγώ, ὁ Κύριος καὶ Θεός σου, εἶμαι Θεὸς ζηλιάρης καὶ πληρώνω τὶς ἁμαρτίες τῶν πατέρων σὲ παιδιά, ὥς τρίτη καὶ τέταρτη γενεά, σ' ὅσους μὲ μισοῦν καὶ κάνω ἔλεος, σὲ χιλιάδες γενεές, σ' ὅσους μ' ἀγαποῦν καὶ φυλᾶνε τὶς προσταγές μου.

Μὴν πάρεις μάταια τ' ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, γιατὶ ὁ Κύριὸς δὲ θὰ τὸν πάρει γιὰ ἀθῶο ἐκεῖνον ποὺ παίρνει μάταια τ' ὄνομά του.

Φύλαγε τὴ μέρα τοῦ σαβάτου [1]), γιὰ νὰ τὴν ἁγιάζεις, ὅπως σὲ πρόσταξε ὁ Κύριος καὶ Θεός σου. Δούλευε ἔξη μέρες καὶ κάνε ὅλες τὶς δουλιές σου. Ἡ ἕβδομη μέρα, σάβατο, γιὰ τὸν Κύριο καὶ Θεό σου. Καμιὰ δουλιὰ μὴν κάνεις, οὔτε σύ, οὔτε ὁ γιός σου, οὔτε ἡ κόρη σου, οὔτε ὁ δοῦλος σου, οὔτε ἡ δούλα σου, οὔτε τὸ βόδι σου, οὔτε ὁ γάδαρός σου, οὔτε κανέν' ἀπὸ τὰ ζωντανά σου, οὔτε ὁ ξωμερίτης ποὺ βρίσκεται στὶς πύλες σου. Γιὰ ν' ἀναπαυτεῖ κι' ὁ δοῦλος σου κι' ἡ δούλα σου ὅπως καὶ σύ. Καὶ θύμου πὼς ἤσουν δοῦλος στὴν Αἴγυπτο καὶ σ' ἔβγαλε ὁ Κύριος καὶ Θεός σου ἀπὸ κεῖ, μὲ χέρι δυνατὸ καὶ μὲ τεντωμένο βραχίονα. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος καὶ Θεός σου σὲ πρόσταξε νὰ φυλᾶς τὴ μέρα τοῦ σαβάτου.

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου, ὅπως σὲ πρόσταξε

[1]) «Ἓθ γιὸμ σαβάθ» (ἑβρ.) Ἀπὸ ρ. σαβάθ = παύω, ξεκουράζομαι, γιορτάζω.

ὁ Κύριος καὶ Θεός σου, γιὰ νὰ γίνεις πολύχρονος καὶ νὰ εὐτυχήσεις ἀπάνω στὴ γῆ ποὺ σοῦ δίνει ὁ Κύριος.

Μὴ σκοτώσεις.

Μὴ μοιχέψεις.

Μὴν κλέψεις.

Μὴν ψευτομαρτυρήσεις ἐνάντια στὸν πλησίον σου μὲ ψεύτικη μαρτυριά.

Μὴν ἐπιθυμήσεις τὴ γυναίκα τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸ σπίτι του, οὔτε τὸ χωράφι του, οὔτε τὸ δοῦλο του, οὔτε τὴ δούλα του, οὔτε τὸ βόδι του, οὔτε τὸ γάδαρό του, οὔτε κάθε τὶ ποὺ εἶναι τοῦ πλησίον σου.

Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπεν ὁ Κύριος σ' ὅλη τὴ σύναξή σας στὸ βουνό, μὲς ἀπ' τὴ φωτιά, τὴ νεφέλη καὶ τὸν καπνό, μὲ μεγάλη φωνή. Ἄλλο δὲν πρόστεσε. Καὶ τἄγραψε σὲ δυὸ πέτρινες πλάκες καὶ τὶς ἔδωσε σὲ μένα.

Αὐτὲς λοιπὸν εἶναι οἱ ἐντολές, οἱ προσταγὲς κ' οἱ διάτες ποὺ πρόσταξε ὁ Κύριος καὶ Θεός σας νὰ σᾶς διδάξω γιὰ νὰ τὶς κάνετε στὴ γῆ ὅπου μπαίνετε νὰ κληρονομήσετε. Κι' ἅμα σᾶς φέρει στὴ γῆ, ποὺ ὁρκίστηκε στοὺς πατέρες σας, στὸν Ἀβραάμ, στὸν Ἰσὰκ καὶ στὸν Ἰακώβ, γιὰ νὰ σοῦ δώσει πολιτεῖες μεγάλες καὶ καλές, ποὺ ἐσὺ δὲν τὶς ἔχτισες, καὶ σπίτια γεμάτ' ἀγαθά, ποὺ ἐσὺ δὲν τὰ γέμισες, καὶ πηγάδια ἀνοιχτά, ποὺ ἐσὺ δὲν ἄνοιξες, ἀμπέλια καὶ λιοχώραφα, ποὺ ἐσὺ δὲ φύτεψες, καὶ φᾶς καὶ χορτάσεις, πρόσεξε μὴν ξεχάσεις τὸν Κύριο, ποὺ σ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀπὸ τῆς σκλαβιᾶς τὸ σπίτι. Νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριο καὶ Θεό σου, σ' αὐτὸν νὰ δουλεύεις καὶ στ' ὄνομά του νὰ ὁρκίζεσαι.

Καὶ νὰ θυμᾶσαι ὅλο τὸ δρόμο ἀπ' ὅπου σὲ ὁδήγησε, αὐτὰ τὰ σαράντα χρόνια στὴν ἔρημο, γιὰ νὰ σὲ ταπεινώσει, νὰ σὲ δοκιμάσει, νὰ γνωρίσει ἐκεῖνο ποὺ ἔχεις στὴν καρδιά σου καὶ νὰ δεῖ ἂν θὰ φυλάξεις τὶς ἐντολές του ἢ ὄχι. Καὶ σὲ ταπείνωσε καὶ

σὲ πείνασε καὶ σ' ἔθρεψε μὲ μάνα, ποὺ δὲν τὸ γνώριζες, οὔτε οἱ πατέρες σου τὄξαιραν, γιὰ νὰ σὲ μάθει πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲ ζεῖ μονάχα μὲ ψωμί, παρὰ μὲ κάθε ποὺ βγαίνει ἀπὸ τοῦ Κυρίου τὸ στόμα. Τὰ ροῦχα σου δὲν παλιώσαν ἀπάνω σου, τὰ πόδια σου δὲν πριστῆκαν αὐτὰ τὰ σαράντα χρόνια. Νιῶσε το λοιπὸν μὲ τὴν καρδιά σου, πὼς καθὼς παιδεύει ὁ γονιὸς τὸ παιδί του, ἔτσι σὲ παίδεψε ὁ Κύριος καὶ Θεός σου. Γι' αὐτὸ φύλαγε τὶς ἐντολές του, γιὰ νὰ περπατᾶς στὶς στράτες του καὶ νὰ τὸν φοβᾶσαι. Γιατὶ σὲ φέρνει σὲ χώρα καλή, χώρα μὲ ποτάμια νερά, πηγὲς καὶ φλέβες ποὺ ἀναβρύζουν ἀπὸ φαράγγια καὶ βουνά, χώρα μὲ στάρι καὶ κριθάρι, μὲ ἀμπέλια, συκιὲς καὶ ροδιές, ἐλιὲς καὶ μέλι, χώρα ὅπου θὰ τρῶς δίχως στέρηση τὸ ψωμί, ποὺ τίποτα δὲ θὰ σοῦ λείπει σ' αὐτή, χώρα ποὺ τὰ βράχια της εἶναι σίδερο κι' ἀπὸ τὰ βουνά της θὰ βγάζεις χαλκό. Καὶ θὰ φᾶς καὶ θὰ χορτάσεις καὶ θὰ δοξάσεις τὸν Κύριο, ἀπάνω στὴ γῆ τὴν ἀγαθὴ ποὺ σοῦ χάρισε. Πρόσεξε ὅμως μὴν ξεχάσεις τὸν Κύριο καὶ Θεό σου ἀψηφώντας τὶς ἐντολές, τὶς νουθεσίες καὶ τὶς προσταγὲς ποὺ σοὔδωσε σήμερα. Μὴ φᾶς καὶ χορτάσεις καὶ χτίσεις σπίτια καλὰ καὶ καθίσεις καὶ πολύνουν τὰ βόδια σου καὶ τὰ πρόβατά σου καὶ πληθύνει τὸ ἀσήμι σου καὶ τὸ χρυσάφι σου καὶ ξεπερισσέψει τὸ βιός σου, μὴν παραψηλώσει ἡ καρδιά σου καὶ ξεχάσεις τὸν Κύριο, ποὺ σ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀπὸ τῆς σκλαβιᾶς τὸ σπίτι, καὶ σὲ ὁδήγησε μὲς ἀπὸ τὴ μεγάλη καὶ φοβερὴ ἔρημο μὲ τὰ φλογερὰ τὰ φίδια καὶ τοὺς σκορπιούς, τὴν ἄνυδρη, ποὺ ἔκανε νὰ ἀναβρύσει νερό, γιὰ σένα, ἀπὸ τὴ σκληρὴ τὴν πέτρα.

Μάθε λοιπὸν πὼς γιὰ τὴ δικαιοσύνη σου δὲ σοῦ δίνει ὁ Κύριος τὴν καλὴ αὐτὴ γῆ νὰ κληρονομήσεις, γιατὶ ἐσύ 'σαι σκληροτράχηλος. Θύμου, μὴν ξεχνᾶς πόσο θύμωσες τὸν Κύριο μέσα στὴν ἔρημο, ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ βγήκατε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὥς ποὺ φτάξατε σ' αὐτὸ τὸν τόπο. Ἐπαναστατήσατε ἐνάντια στὸν Κύριο. Καὶ στὸ Χωρὴβ τὸν ἐξοργίσατε καὶ θύμωσε μαζύ σας, ἔτσι ποὺ νὰ σᾶς ξολοθρέψει, τότες ποὺ ἀνέβηκα στὸ βουνὸ γιὰ

νὰ πάρω τὶς πέτρινες πλάκες, τὶς πλάκες τῆς διαθήκης ποὺ ἔκανε μαζί σας ὁ Κύριος. Τότες ἔμεινα στὸ βουνὸ σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες. Ψωμὶ δὲν ἔφαγα καὶ νερὸ δὲν ἤπια. Καὶ μοὔδωσε ὁ Κύριος τὶς δυὸ πέτρινες πλάκες, γραμμένες μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ Θεοῦ. Καὶ σ' αὐτὲς ἦταν ὅλα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ὅσα σᾶς εἶπε ἀπάνω στὸ βουνό, μὲς ἀπ' τὴ φωτιά, τὴ μέρα τῆς σύναξης. Κι' ἅμα τέλειωσαν οἱ σαράντα μέρες καὶ οἱ σαράντα νύχτες, μοὔδωσε ὁ Κύριος τὶς δυὸ πέτρινες πλάκες τῆς διαθήκης καὶ μοὖπε. Σήκω, κατέβα γρήγορα ἀπὸ δῶ, γιατὶ ὁ λαός σου αὐτός, ποὺ ἔβγαλ' ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἁμάρτησε. Γρήγορα ξεστράτισαν ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ τοὺς πρόσταξα. Κάναν εἴδωλο χυτὸ γιὰ λόγου τους. Καὶ μοὖπε ἀκόμα ὁ Κύριος. Εἶδα αὐτὸν τὸ λαὸ κ' εἶναι ἕνας λαὸς σκληροτράχηλος. Ἄφησέ με νὰ τοὺς ξολοθρέψω καὶ νὰ σβήσω τ' ὄνομά τους κάτω ἀπ' τὸν οὐρανό. Καὶ θὰ σὲ κάνω ἐσένα ἔθνος δυνατότερο καὶ μεγαλύτερο ἀπ' αὐτούς. Καὶ γύρισα καὶ κατέβηκα ἀπὸ τὸ βουνὸ — καὶ τὸ βουνὸ καιόταν ἀπὸ τὴ φωτιά, — μὲ τὶς δυὸ πλάκες τῆς διαθήκης στὰ χέρια μου. Εἶδα καὶ σεῖς εἴχατε ἁμαρτήσει στὸν Κύριο κάνοντας χυτὸ μοσχάρι γιὰ λόγου σας. Εἴχατε βγεῖ γρήγορα ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ σᾶς πρόσταξε ὁ Κύριος. Κι' ἔπιασα τὶς δυὸ πλάκες καὶ τὶς τσάκισα μπρὸς στὰ μάτια σας...

Καὶ πῆρα τὴν ἁμαρτία σας, τὸ μοσχάρι ποὺ εἴχατε κάνει, τὄκαψα στὴ φωτιά, τὸ τσάκισα, τὸ κοπάνισα, τὄκανα ψιλὸ σὰ σκόνη καὶ τὴ σκόρπισα μέσα στὸ ποτάμι ποὺ κατέβαινε ἀπ' τὸ βουνό. Καὶ στὴν Ταβερὰ καὶ στὴ Μασὰ καὶ στὴν Κιβρὼθ - Ἀταβὰ ἐπαναστατήσατε ἐνάντια στὸν Κύριο. Κι' ἅμα σᾶς ἔστειλε ἀπὸ τὸ Καδὲς - Μπαρνέα, λέγοντας, ἀνεβῆτε καὶ καταχτῆστε τὴ γῆ ποὺ σᾶς ἔδωσα, ἐπαναστατήσατε ἐνάντια στὴν προσταγή του, δὲ τὸν πιστέψατε καὶ δὲν ἀκούσατε τὴ φωνή του. Εἴσαστε ἐπαναστάνες τοῦ Θεοῦ ἀπὸ σήμερα ποὺ σᾶς γνώρισα. Καὶ ξαναπρόσπεσα στὸν Κύριο, σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, γιατ' εἶπε ὁ Κύριος νὰ σᾶς ξολοθρέψει, καὶ τὸν παρακάλεσα κ' εἶπα: Μὴν ξολοθρέψεις τὸ λαό σου, τὴν κληρονομιά σου, ποὺ τὸν γλύτωσε ἡ μεγα-

λωσύνη σου, πού τὸν ἔβγαλες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, μὲ χέρι στιβαρό. Θυμήσου τοὺς δούλους σου, τὸν 'Αβραάμ, τὸν 'Ισὰκ καὶ τὸν 'Ιακώβ, καὶ μὴ δώσεις σημασία στὴ σκληρότητα αὐτουνοῦ τοῦ λαοῦ, οὔτε στὶς ἀσέβειες, οὔτε στὶς ἁμαρτίες τους. Μὴν ποῦν οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἀπ' ὅπου μᾶς ἔβγαλες, πὼς ἐπειδὴ δὲ μπόρεσε ὁ Κύριος νὰ τοὺς βάλει στὴ γῆ ποὺ τοὺς ἔταξε κι' ἐπειδὴ τοὺς μισοῦσε, τοὺς ἔβγαλε γιὰ νὰ τοὺς πεθάνει μέσα στὴν ἔρημο. Μὰ λαός σου εἶναι καὶ κληρονομιά σου καὶ σὺ τοὺς ἔβγαλες μὲ τὴ μεγάλη σου δύναμη καὶ τὸν τεντωμένο βραχίονά σου.

Καὶ τότες μοῦπε ὁ Κύριος: Πελέκα δυὸ πέτρινες πλάκες σὰν τὶς πρῶτες, ἀνέβα σὲ μένα στὸ βουνὸ καὶ κάνε καὶ μιὰ ξύλινη κιβωτό. Καὶ θὰ γράψω στὶς πλάκες τὰ λόγια ποὺ ἦταν στὶς πρῶτες, ποὺ ἔσπασες. Καὶ θὰ τὶς ἀποθέσεις μέσα στὴν κιβωτό. Κι' ἔκανα μιὰ κιβωτὸ ἀπὸ ξύλο σιτείμ [1]), καὶ πελέκησα δυὸ πέτρινες πλάκες, σὰν τὶς πρῶτες, κι' ἀνέβηκα στὸ βουνό, μὲ τὶς δυὸ πλάκες στὸ χέρι μου. Κι' ἔγραψε στὶς πλάκες αὐτὲς ἐκεῖνο ποὺ ἦταν γραμμένο τὴν πρώτη φορά, τὰ δέκα λόγια, ποὺ σᾶς εἶπε στὸ βουνό, μὲς ἀπ' τὴ φωτιά, τὴ μέρα τῆς σύναξης, καὶ μοῦ τὶς ἔδωσε. Γύρισα, κατέβηκα ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ τὶς ἔβαλα μέσα στὴν κιβωτὸ ποὺ εἶχα κάνει. Κ' εἶν' ἐκεῖ κατὰ ποὺ μὲ πρόσταξε ὁ Κύριος... Κι' ἐγὼ στάθηκα πάνω στὸ βουνὸ ὅπως καὶ πρίν, σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, καὶ μὲ ἄκουσε ὁ Κύριος κι' αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ δὲ θέλησε νὰ σᾶς ξολοθρέψει. Καὶ μοῦπε: Σήκω καὶ βάδιζε μπροστὰ ἀπὸ τὸ λαό σου γιὰ νὰ μποῦν καὶ νὰ κληρονομήσουν τὴ γῆ ποὺ ὁρκίστηκα στοὺς πατέρες τους πὼς θὰ δώσω σ' αὐτούς.

Γι' αὐτό, νὰ φυλᾶτε ὅλες τὶς ἐντολὲς ποὺ σήμερα ἐγὼ σᾶς προστάζω, γιὰ νᾶστε στέρεοι καὶ νὰ μπῆτε νὰ κληρονομήσετε τὴ

[1]) Πλ. τῆς λ. σιτὰ (ἑβρ.). Accacia, spina Aegyptia, mimosa Nilotica. Δέντρο μεγάλο μὲ πυκνοὺς κλάδους, στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴν 'Αραβία. 'Απ' αὐτὸ βγαίνει τὸ «ἀραβικὸ κόμμι». Τὸ ξύλο του, σὰν παλιώσει, γίνεται μαῦρο καὶ σκληρὸ σὰν ἀμπανόζι. «'Ακακία» (Ο').

γῆ ποὺ ὁρκίστηκε ὁ Κύριος νὰ δώσει στοὺς πατέρες σας καὶ στὴ σπορά τους, τὴ γῆ ποὺ τρέχει γάλα καὶ μέλι. Γιατὶ ἡ γῆ ὅπου μπαίνετε γιὰ νὰ κληρονομήσετε, δὲν εἶναι σὰν τὴν Αἴγυπτο ἀπ' ὅπου βγήκατε, ὅπου ἔσπερνες τὸ σπόρο σου καὶ τὸν πότιζες μὲ τὸ πόδι σου, σὰ λαχανόκηπο. Ἡ γῆ ὅπου πᾶτε γιὰ νὰ κληρονομήσετε, εἶναι γῆ μὲ βουνὰ καὶ λαγκάδια καὶ πίνει νερὸ ἀπὸ τὴ βροχὴ τοῦ οὐρανοῦ. Γῆ ὅμως ποὺ τὴν ἐπιβλέπει ὁ Θεός σου παντοτινά. Τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπάνω της ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου ὡς τὸ τέλος τοῦ χρόνου.

Προφήτη ἀπ' ἀνάμεσό σου, ἀπὸ τ' ἀδέρφια σου, σὰν ἐμένα, θ' ἀνεστήσει ὁ Κύριος καὶ Θεός σου. Αὐτὸν ν' ἀκούσετε. Σύμφωνα μὲ ὅλα ποὺ ζήτησες ἀπὸ τὸ Θεό, στὸ Χωρήβ, κατὰ τὴ μέρα τῆς σύναξης, λέγοντας. Ἂς μὴν ἀκούσω πιὰ τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, οὔτε ν' ἀντικρίσω τὴ μεγάλη ἐκείνη φωτιὰ καὶ πεθάνω. Καὶ μοὖπε ὁ Κύριος. Καλὰ μιλήσανε. Προφήτη, ἀνάμεσ' ἀπ' τ' ἀδέρφια τους, θ' ἀνεστήσω γι' αὐτούς, σὰν ἐσένα, θὰ βάλω στὸ στόμα του τὰ λόγια μου καὶ θὰ λέει σ' αὐτοὺς ὅσα τὸν προστάζω. Κι' ὅποιος δὲν κάνει τὰ λόγια μου, ποὺ αὐτὸς θὰ λαλεῖ στ' ὄνομά μου, ἐγὼ θὰ τὸ ἀπαιτήσω ἀπ' αὐτόν [1]. Ὁ προφήτης ὅμως ποὺ θὰ περηφανευτεῖ καὶ θὰ πεῖ λόγο ποὺ ἐγὼ δὲν τὸν πρόσταξα νὰ πεῖ, κ' ἐκεῖνος ποὺ θὰ μιλήσει σὲ ὄνομα ἄλλου Θεοῦ, ὁ προφήτης ἐκεῖνος θὰ θανατωθεῖ. Κι' ἂν πεῖς μὲς στὴν καρδιά σου, πῶς θὰ γνωρίσουμε τὸ λόγο ποὺ θὰ λαλήσει ὁ Κύριος; Ἅμα ἕνας προφήτης μιλήσει στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ὁ λόγος δὲ γίνει καὶ δὲ βγεῖ, αὐτὸς θἄναι λόγος ποὺ δὲν τὸν εἶπε ὁ Κύριος. Ἀπὸ τὴν περηφάνια του τὸν εἶπε ὁ προφήτης. Μὴ φοβηθῆτε ἀπ' αὐτόν.

Ἂν ὅμως δὲν ἀκούσεις τὴ φωνὴ τοῦ Κύριου καὶ Θεοῦ σου καὶ δὲν προσέχεις νὰ κάνεις ὅλες τὶς ἐντολὲς καὶ τὶς προσταγές του αὐτὲς ποὺ σήμερα ἐγὼ σὲ προστάζω, ὅλες ἐτοῦτες οἱ κατάρες

[1]) «Ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ» (Ο'). Θὰ τοῦ ζητήσω λογαριασμό. Θὰ μοῦ τὸ πληρώσει, θὰ τὸ βρεῖ ἀπὸ μένα.

νὰ πέσουν ἀπάνω σου καὶ νὰ σὲ βροῦν! Καταραμένος νᾶσαι καὶ μέσα στὴν πολιτεία, καταραμένος νᾶσαι καὶ στὸ χωράφι. Καταραμένο τὸ καλάθι σου, καταραμένη κ' ἡ σκάφη σου. Καταραμένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλιᾶς σου καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου καὶ τὰ βουκολιά σου καὶ τὰ κοπάδια σου. Καταραμένος νᾶσαι ὅταν μπαίνεις καὶ καταραμένος σὰ βγαίνεις. Ὁ Κύριος θὰ στείλει ἀπάνω σου τὴν κατάρα τῆς θλίψης καὶ τὸ χαλασμό, σ' ὅ,τι βάνεις τὸ χέρι σου γιὰ νὰ καταπιαστεῖς, ὥς ποὺ νὰ ξολοθρευτεῖς καὶ νὰ ξεκληριστεῖς γρήγορα γιὰ τὶς κακές σου πράξεις, γιατὶ μὲ παράτησες. Ὁ Κύριος θὰ ρίξει ἀπάνω σου θανατικό, ὥς ποὺ νὰ σὲ ξεπαστρέψει ἀπὸ τὴ γῆ ποὺ πᾶς νὰ κληρονομήσεις. Ὁ Κύριος θὰ σὲ χτυπήσει μὲ ἀποχαύνωση, θέρμη, κρυάδα καὶ φλόγωση[1]) καὶ σπαθὶ καὶ ξεραΐλα[2]) καὶ καπνιὰ καὶ θὰ σὲ κυνηγᾶ ὥς ποὺ νὰ ξεκληριστεῖς. Κι' ὁ οὐρανὸς ἀπὸ πάνω σου θᾶναι χαλκὸς κ' ἡ γῆ ἀπὸ κάτω σου σίδερο. Ὁ Κύριος θὰ κάνει τὴ βροχὴ τῆς γῆς σου σκόνη καὶ χῶμα, ποὺ θὰ πέφτει ἀπάνω σου ἀπ' τὸν οὐρανό, ὥς ποὺ νὰ ξολοθρευτεῖς. Ὁ Κύριος θὰ σὲ κάνει νὰ τσακιστεῖς μπροστὰ στοὺς ὀχτρούς σου. Ἀπὸ μιὰ στράτα θὰ βγαίνεις ἐνάντια σου κι' ἀπὸ ἑφτὰ στράτες θὰ φεύγεις ἀπὸ μπροστά τους. Καὶ θὰ σκορπιστεῖς σ' ὅλα τὰ βασίλεια τῆς γῆς καὶ τὸ πτῶμα σου θὰ γίνει τροφὴ στὰ ὄρνια τ' οὐρανοῦ καὶ στῆς γῆς τ' ἀγρίμια. Ὁ Κύριος θὰ σὲ χτυπήσει μὲ τὴν πληγὴ τὴν αἰγυπτιακή, μὲ ζοχάδες καὶ ψώρα καὶ φαγούρα, ποὺ νὰ μὴ μπορεῖς νὰ γιατρευτεῖς. Ὁ Κύριος θὰ σὲ χτυπήσει μὲ παλαβάδα, στραβομάρα κι' ἀνεμυαλιὰ καὶ θὰ πασπατεύεις μέρα-μεσημέρι σὰν τὸ στραβὸ μέσα στὸ σκοτάδι καὶ δὲ θὰ προκόβουν οἱ δουλιές σου καὶ μονάχα θὰ δυναστεύεσαι καὶ θὰ τσαλαπατιέσαι ὁλημερνὶς καὶ νὰ σὲ γλυτώσει κανεὶς δὲ θᾶναι. Θ' ἀρεβωνιαστεῖς μὲ κοπέλα, ποὺ ἄλλος θὰ πλαγιάσει μαζί της. Θὰ χτίσεις σπίτι καὶ μέσα δὲ θὰ κατοικήσεις. Θὰ φυτέψεις ἀμπέλι κι' ἄλλος θὰ τὸ τρυγήσει. Τὸ

[1]) Ὅλα τὰ σημάδια ποὺ παρουσιάζει μιὰ βαριά, τροπικὴ μαλάρια.

[2]) Ζεστὸς ἄνεμος ποὺ ψήνει τὰ σπαρτά. «Ἀνεμοφθορία» (Ο').

βόδι σου θὰ τὸ βρεῖς σφαγμένο μπροστά σου καὶ δὲ θὰ φᾶς ἀπ' αὐτό. Θ' ἁρπαχτεῖ τὸ γαδούρι σου ἀπὸ μπρός σου καὶ δὲ θὰ σοῦ ξαναδοθεῖ. Τὰ πρόβατά σου θὰ παραδοθοῦν στοὺς ὀχτρούς σου καὶ κανεὶς δὲ θἆναι γιὰ νὰ σοῦ τὰ γλυτώσει. Οἱ γιοὶ κ' οἱ κόρες σου θὰ παραδοθοῦν σ' ἄλλο λαὸ καὶ τὰ μάτια σου θὰ τοὺς θωροῦν καὶ θὰ μαραγκιάζουν ὁλημερνὶς καὶ τὸ χέρι σου, ἐσένα, θὰ κρέμεται ἀδύναμο. Τὸν καρπὸ τῆς γῆς σου κι' ὅλους τοὺς μόχτους σου θὰ φάει ἔθνος ποὺ δὲ γνωρίζεις καὶ σὺ μονάχα θὰ δυναστεύεσαι καὶ θὰ κλωτσοπατιέσαι ὁλημερνίς. Καὶ θὰ καταντήσεις σὰν τρελὸς ἀπ' ὅσα θὰ θωροῦνε τὰ μάτια σου. Θὰ σὲ χτυπήσει ὁ Κύριος στὰ γόνατα καὶ στὰ καλαμοπόδαρά σου μὲ κακιὰ πληγή, ἀπὸ τὶς πατοῦσες τῶν ποδιῶν σου ὡς τὴν κορφή, ἔτσι ποὺ νὰ μὴ μπορεῖς νὰ γιατρευτεῖς. Ὁ Κύριος θὰ φέρει καὶ σένα καὶ τὸ βασιλιά σου, ὅποιον κι' ἂν ἔχεις διορίσει ἀπάνω σου, σ' ἔθνος ποὺ δὲ γνώρισες οὔτε σὺ οὔτε κ' οἱ γονιοί σου. Καὶ κεῖ θὰ λατρέψεις ἄλλους θεούς, ξύλα καὶ πέτρες, καὶ θἆσαι τὸ καταφρόνιο, ὁ περίγελος κι' ὁ σαρκασμός, ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ ἔθνη ποὺ θὰ σὲ ρίξει ὁ Κύριος. Σπόρο πολὺ θὰ ρίξεις μὲς στὰ χωράφια σου καὶ λιγοστὸ θὰ συνάξεις, γιατὶ ἡ ἀκρίδα θὰ σοῦ τὸν φάει. Θὰ φυτέψεις ἀμπέλια καὶ θὰ τσαπίσεις κι' οὔτε τρύγο θὰ βάλεις οὔτε κρασὶ θὰ πιεῖς, γιατὶ τὸ σκουλήκι θὰ σὲ φάει. Θἄχεις λιόδεντρα σ' ὅλα τὰ σύνορά σου, μὲ λάδι ὅμως δὲ θ' ἀλειφτεῖς, γιατὶ οἱ ἐλιές σου θ' ἀποβαλθοῦν. Γιοὺς καὶ κόρες θὰ γεννήσεις, μὰ δὲ θἆναι μαζί σου, γιατὶ θὰ πᾶν στὴ σκλαβιά. Ὅλα τὰ δέντρα σου καὶ τὸν καρπὸ τῆς γῆς σου θὰ τὰ χαλάσει ὁ βροῦχος. Ὁ ξένος ποὺ θἆναι ἀνάμεσά σου θ' ἀνεβεῖ ἀπὸ πάνω σου, ἀπάνω - ἀπάνω, καὶ σὺ θὰ κατεβεῖς κάτω - κάτω. Ἐκεῖνος θὰ σὲ δανείζει καὶ σὺ δὲ θἆσαι σὲ θέση νὰ τὸν δανείσεις. Ἐκεῖνος θὰ γίνει κεφάλι καὶ σὺ οὐρά.

Κ' ἦρθε ὁ Μωυσὴς καὶ λάλησε τοῦτα τὰ λόγια σ' ὅλο τὸν Ἰσραήλ. Ἐγὼ εἶμαι σήμερα ἑκατὸν εἴκοσι χρονῶ. Δὲ μπορῶ πιὰ νὰ πηγαίνω καὶ νἄρχομαι. Κι' ὁ Κύριος μοὖπε. Τὸν Ἰορδάνη

αὐτὸν δὲ θὰ τὸν περάσεις. Ὁ Κύριος καὶ Θεός σου, αὐτὸς θὰ περάσει μπροστά σου. Ἐκεῖνος θὰ ξολοθρέψει αὐτὰ τὰ ἔθνη καὶ σὺ θὰ τὰ κληρονομήσεις. Ὁ Ἰησοῦς [1]), αὐτὸς θὰ περάσει μπροστά σου ὅπως λάλησε ὁ Κύριος. Καὶ θὰ τοὺς κάνει ὁ Κύριος ὅπως ἔκανε στὸ Σιχὼν καὶ στὸν Ὤγ τοὺς βασιλιάδες τῶν Ἀμοραίων καὶ στὴ χώρα τους καὶ τοὺς κατάστρεψε. Καὶ θὰ τοὺς παραδώσει ὁ Κύριος σὲ σᾶς, γιὰ νὰ τοὺς κάνετε σύμφωνα μ' ὅλες τὶς προσταγὲς ποὺ σᾶς πρόσταξε. Φανεῖτε ἀντρεῖοι κι' ἔχετε θάρρος. Μὴ φοβᾶστε καὶ μὴ δειλιάζετε μπροστά τους. Γιατὶ ὁ Κύριος καὶ Θεός σου εἶν' ἐκεῖνος ποὺ βαδίζει μαζί σου. Δὲ θὰ σὲ ἀφήσει καὶ δὲ θὰ σὲ παρατήσει. Καὶ φώναξε ὁ Μωυσῆς τὸν Ἰησοῦ καὶ τοὔπε μπροστὰ στὸν Ἰσραήλ. Φανοῦ ἀντρεῖος κι' ἔχε θάρρος. Ἐσὺ θὰ τὸν πᾶς τὸ λαὸ στὴ χώρα, ποὺ ὁρκίστηκε ὁ Κύριος στοὺς πατέρες του πὼς θὰ τοὺς δώσει καὶ σὺ θὰ τοὺς τὴν παραδώσεις γιὰ κληρονομιά. Κι' ὁ Κύριος θἆν' ἐκεῖνος ποὺ θὰ βαδίζει μπροστά σου καὶ θἆναι μαζί σου. Δὲ θὰ σ' ἀφήσει οὔτε θὰ σὲ παρατήσει. Μὴ φοβᾶσαι καὶ μὴ δειλιάζεις. Κι' ἔγραψε ὁ Μωυσῆς αὐτὸν τὸ νόμο καὶ τὸν παράδωσε στοὺς ἱερωμένους, τοὺς γιοὺς τοῦ Λευί, ποὺ σηκώναν τὴν κιβωτὸ τῆς διαθήκης, καὶ σὲ ὅλους τοὺς πρεσβύτερους τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ τοὺς πρόσταξε ὁ Μωυσῆς καὶ εἶπε. Στὸ τέλος κάθε ἕβδομου χρόνου, στὴν ἐποχὴ τῆς ἄφεσης, στὴ γιορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, ἅμα θὰ συναχτοῦν ὅλοι οἱ Ἰσραηλίτες γιὰ νὰ παρουσιαστοῦνε στὸν Κύριο, σ' ὅποιον τόπο διαλέξουν, θὰ διαβάζεις αὐτὸ τὸ νόμο, μπροστὰ σ' ὅλο τὸν Ἰσραήλ, ἔτσι ποὺ νὰ γίνεται ἀκουστός. Σύναξε τὸ λαό, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ τὸν ξένο ποὺ θὰ βρίσκεται μέσα στὶς πύλες σου, γιὰ ν' ἀκούσουν καὶ νὰ μάθουν νὰ φοβοῦνται τὸν Κύριο καὶ νὰ προσέχουν νὰ κάνουν ὅλα τὰ λόγια ἐτούτου τοῦ νόμου. Ν' ἀκούσουν καὶ τὰ παιδιά τους ποὺ δὲν ξαίρουν καὶ νὰ μάθουν νὰ φοβοῦνται τὸν Κύριο καὶ Θεό σας ὅλες τὶς μέρες ποὺ θὰ ζεῖτε στὴ γῆ αὐτή, ποὺ περνώντας τὸν Ἰορδάνη θὰ κληρονο-

[1]) Γιεσούα βὲν Νοὺν = Ἰησοῦς γιὸς τοῦ Νούν. «Ἰησοῦς τοῦ Ναβῆ» (Ο').

μήσετε. Κ' εἶπεν ὁ Κύριος στὸ Μωυσή. Νά πιά! Σιμώνουν οἱ μέρες τοῦ θανάτου σου. Φώναξε τὸν 'Ιησοῦ καὶ παρουσιαστεῖτε στὴ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου γιὰ νὰ τοῦ δώσω τὶς προσταγές. Καὶ πῆγεν ὁ Μωυσὴς κι' ὁ 'Ιησοῦς καὶ παρουσιάστηκαν στὴ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου. Καὶ φάνηκε ὁ Κύριος μέσα σὲ μιὰ κολόνα ἀπὸ σύνεφο καὶ στάθηκεν ἡ κολόνα τὸ σύνεφο στὴ θύρα τῆς σκηνῆς. Κ' εἶπεν ὁ Κύριος στὸ Μωυσή. Νά! 'Εσὺ θὰ κοιμηθεῖς μὲ τοὺς πατέρες σου κι' ὁ λαὸς αὐτὸς θὰ ξεσηκωθεῖ καὶ θὰ πορνέψει πίσω ἀπὸ ξένους θεούς, στὴ γῆ ὅπου πηγαίνει, καὶ μένα θὰ μὲ παρατήσει καὶ θὰ πατήσει τὴ συμφωνία ποὺ ἔκανα μαζί του. Καὶ θ' ἀνάψει ἡ ὀργή μου ἐνάντια του ἐκείνη τὴ μέρα καὶ θὰ ξεκληριστεῖ καὶ θὰ τὸν βροῦν πολλὰ κακὰ καὶ θλίψες, τόσο ποὺ θὰ πεῖ ἐκείνη τὴ μέρα. Μὴ δὲ μᾶς ἦβραν αὐτὰ τὰ κακὰ ἐπειδὴ ὁ Θεός μου δὲν εἶναι μέσα μου; 'Εγὼ ὅμως θὰ κρύψω ὁλότελα τὸ πρόσωπό μου ἐκείνη τὴ μέρα, γιὰ ὅλες τὶς κακίες ποὺ ἔκανε, γιατὶ γύρισε σὲ ξένους θεούς. Τώρα λοιπὸν γράψτε τους αὐτὴ τὴν ᾠδὴ καὶ διδάξτε την στοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραήλ... Κι' ἔγραψε ὁ Μωϋσὴς τὴν ἴδια μέρα αὐτὴ τὴν ᾠδὴ καὶ τὴν εἶπεν ὥς τὸ τέλος, ἔτσι ποὺ ν' ἀκούει ὅλη ἡ σύναξη τοῦ 'Ισραήλ.

Πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ θὰ μιλήσω. Κι' ἂς ἀκούσει ἡ γῆ τὰ λόγια ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα μου :

Σὰ βροχὴ θὰ σταλάξει ἡ διδαχή μου.
Δροσιὰ σὰ νἆναι, ὁ λόγος μου θὰ πέσει.
Σὰ δροσοστάλ' ἀπάνω στὸ γρασίδι,
ψιχάλα στὸ χορτάρι. Τοῦ Κυρίου
τ' ὄνομα θὰ κηρύξω. Τοῦ Θεοῦ μας
τὸ μεγαλεῖο ὑψῶστε. Βράχος εἶναι.
Δίχως ψεγάδι 'ναι ὅλα του τὰ ἔργα.
Γεμάτες δικαιοσύνη οἱ στράτες του εἶναι.
Πιστὸς Θεός, χωρὶς καμιὰ ἀδικία.
Ἴσιος καὶ δίκιος. Τοῦτοι προστυχέψαν.

Αὐτοὶ ἁμαρτήσαν, ὄχι τὰ παιδιά τους [1]).
Ἀνάποδη γενιὰ καὶ διαστρεμμένη !

Ἔτσι λοιπὸν πληρώνετε τὸν Κύριο,
λαὲ χωρὶς μυαλὸ καὶ δίχως γνώση ;
Πατέρας σου δὲν εἶναι αὐτός, ποὺ σ' ἔχει
ξαγοράσει καὶ σ' ἔπλασε ; Θυμήσου
τὶς μέρες τὶς παλιές, τὰ χρόνια σκέψου
ποὺ ἀπὸ γενιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἔχουν περάσει.
Ρώτησε τὸ γονιό σου νὰ σὲ μάθει,
τοὺς μεγαλύτερούς σου νὰ σοῦ ποῦνε.

Σὰ μοίραζεν ὁ Ὕψιστος τὰ ἔθνη,
τοὺς γιοὺς τοῦ Ἀδὰμ σὰ χώριζεν, ἐκεῖνος
ὅρισε τῶν λαῶν τὰ σύνορα. Ὅσοι
οἱ γιοί 'ταν τοῦ Ἰσραήλ, τόσα καὶ κεῖνα.
Τί τοῦ Κυρίου μερίδιο 'ναι ὁ λαός του
καὶ κλῆρος του ὁ Γιακώβ. Σ' ἔρημη χώρα,
σ' ἐρημιὰ στεναγμῶν, φριχτή, τὸν βρῆκε
καὶ νοιάστηκε γι' αὐτὸν καὶ σὰ μαυράδι
τὸν φύλαξε ματιοῦ. Καὶ τὴ φωλιά του
κατὰ ποὺ σκέπει ἀητὸς καὶ τὰ μικρά του
ζεστοκοπάει κι' ἁπλώνει τὰ φτερά του
καὶ τὰ παίρνει ἀψηλὰ καὶ τὰ σηκώνει
στὰ φτερά του, ἔτσι ὁ Κύριος, μοναχός του,
τὸν ὁδήγησε. Θεὸς ξένος δὲν ἦταν
μαζί του. Σὲ ἀψηλώματα τὸν πῆγε
ὑπέροχα. Καὶ φάγαν καὶ χορτάσαν
ἀγρῶν καρπούς. Τοὺς βύζαξε μὲ μέλι

[1]) Τὸ βανὰβ μουμὰμ (ἑβρ.)=ὄχι στὰ παιδιά τους τὸ στίγμα τους· «ἡμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά» (Ο΄). Ἂν μπορούσαμε νὰ ποῦμε κατὰ τοὺς Ο΄ : «ἡμάρτοσαν (αὐτοί)· τέκνα αὐτῶν οὐ μωμητά», τότες ὁ στίχος ἴσως νἆταν πιὸ νοητός.

ἀπὸ βράχο καὶ λάδι ἀπὸ τὴν πέτρα
τὴ σκληρή. Βοδιῶν βούτυρο, γάλα
προβάτων, ἀρνιῶν πάχος καὶ κριάρια
καὶ τραγιὰ ἀπ' τὴ Βασὰν φάγαν.

'Αθέρας
κι' ἀθὸς σταριοῦ ἡ θροφή σου καὶ κρασί σου
αἷμα ἤπιες σταφυλιοῦ. Μὰ ὁ Γεσουροὺν [1])
ὡς πάχυνε κλώτσησε εὐτὺς καὶ μόλις
εἶχες παραπαχύνει καὶ φουσκώσει
ξέχασες πιὰ τὸν πλάστη σου καὶ Θεό σου.
Τὸ Βράχο ποὺ τὸν εἶχε σώσει, ἀμέσως
ἀστόχησαν. Τὸν θύμωσαν, σὲ ξένα
δαιμόνια θυσιάζοντας, σὲ ξένους
θεοὺς ποὺ δὲ γνωρίσαν, σὲ καινούργιους
θεοὺς καὶ νιοφερμένους, ποὺ οἱ γονιοί τους
δὲ λάτρεψαν ποτές. Κ' εἶδεν ὁ Κύριος,
ἔτσι καθὼς ἀνάψαν τὴν ὀργή του
οἱ γιοὶ κ' οἱ θυγατέρες του, καὶ σὲ ἄλλους
θὰ στρέψω, εἶπε, τὰ μάτια ὡς ποὺ τὸ τέλος
νὰ δῶ αὐτουνῶν ποιὸ θἆναι. Διαστρεμμένη
γενιὰ καὶ φάρα δίχως πίστη! Κι' ὅπως
τὴ ζήλια μου κινήσαν προσκυνώντας
εἴδωλα ποὺ θεοὶ δὲν εἶταν, ἔτσι
νὰ ζηλέψουν καὶ κεῖνοι θὰ τοὺς κάνω
μὲ κείνους ποὺ οὔτε κὰν λαὸς δὲν εἶναι.

Μὲ ἀσύνετο ἕνα ἔθνος θὰ τοὺς κάνω
νὰ θυμώσουν κι' αὐτοί. Φωτιὰ ἡ ὀργή μου
καὶ πυρκαγιὰ θ' ἀνάψει καὶ θὰ φτάξει
ὥς τοῦ ἅδη τὰ κατώτατα τὰ βάθη.

[1]) Ἄλλο ὄνομα τοῦ 'Ισραήλ, ποὺ μονάχα ἐδῶ ἀπαντᾶ καὶ στὸν 'Ησ. (ΜΔ' 2). 'Η ἐτυμολογία καὶ σημασία τῆς λέξης ἀβεβαιη. Οἱ Ο' ἐξηγοῦν ὁ «ἠγαπημένος».

Νὰ φάει τὴ γῆ καὶ τὰ γεννήματά της,
νὰ κάψει τὰ βουνὰ ἀπὸ τὰ θεμέλια.
Ἀπάνω τους σωρὸ κακὰ θὰ ρίξω,
τὰ βέλη μου ὅλα ἀπάνω τους θ' ἀδειάσω.
Θὰ λιώσουν ἀπ' τὴν πείνα. Θὰ τοὺς στείλω
δόντια θεριῶν καὶ σερπετῶν φαρμάκι.
Ἀπ' ἔξω τὸ σπαθί, μέσα ἡ τρομάρα
καὶ νιὸ καὶ νιὰ θὰ φάει καὶ τὸ λεχούδι
καὶ τὸ γέρο μαζὶ τὸν ἀσπρομάλη.

Εἶπα, θὰ τοὺς σκορποῦσα κι' ἀπ' τὸν κόσμο
τὴ θύμησή τους θἄσβηνα γιὰ πάντα,
τοῦ ὀχτροῦ τὴν περηφάνια ἂν δὲ σκιαζόμουν,
μὴν πεῖ πὼς ὅλ' αὐτὰ δὲν τἄχει κάνει
ὁ Κύριος, παρὰ τ' ἄξιο του τὸ χέρι.
Γιατὶ ὁ λαός μου αὐτὸς μυαλὸ δὲν ἔχει
κ' ἡ φρόνηση ἀπὸ πάνω του ἔχει λείψει.
Μακάρι τόσο νοῦ καὶ τόση γνώση
νἄχαν, ποὺ τὰ στερνά τους νὰ σκεφτοῦνε!

Κ' ἦρθε ὁ Μωυσὴς κ' εἶπε ὅλα τὰ λόγια τῆς ὠδῆς αὐτῆς στ' αὐτιὰ τοῦ λαοῦ, ἐκεῖνος κι' ὁ γιὸς τοῦ Νούν. Καὶ τέλειωσε ὁ Μωυσὴς ὅλα αὐτὰ τὰ λόγια, λέγοντάς τα σ' ὅλο τὸν Ἰσραήλ. Καὶ τοὺς εἶπε. Βάλτε τα στὶς καρδιές σας, καὶ ποὺ σήμερα σᾶς ξορκίζω νὰ τὰ παραγγείλετε στὰ παιδιά σας γιὰ νὰ τὰ προσέχουν καὶ νὰ τὰ ἐκτελοῦν. Ὅλα τὰ λόγια αὐτοῦ τοῦ νόμου. Γιατὶ δὲν εἶναι λόγος μάταιος αὐτὸς γιὰ σᾶς, παρὰ αὐτὸς εἶναι ἡ ζωή σας. Καὶ μὲ τὸ λόγο αὐτὸ θὰ πολυχρονίσετε ἀπάνω στὴ γῆν αὐτή, ποὺ περνώντας τὸν Ἰορδάνη θὰ κληρονομήσετε. Καὶ μίλησε ὁ Κύριος στὸ Μωυσή, τὴν ἴδια μέρα, λέγοντας. Ἀνέβα αὐτὸ τὸ βουνό, τὸ Ἀβαρίμ, στὸ βουνὸ Νεβό, ποὖναι στὴ χώρα τοῦ Μωάβ, ἀντίκρυ στὴν Ἰεριχώ, καὶ κοίτα τὴ γῆ Χαναάν, ποὺ δίνω ἐγὼ στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ γιὰ νὰ τὴν κατέχουν. Καὶ πέθανε στὸ βουνὸ ὅπου ἀνεβαίνεις καὶ προσθέσου στὸ λαό σου,

ὅπως πέθανε κι' ὁ ἀδερφός σου ὁ Ἀαρὼν στὸ βουνὸ Ὢρ καὶ προστέθηκε στὸ λαό του. Γιατὶ σφάλατε σὲ μένα, ἀνάμεσα στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ, στὰ νερὰ τῆς Μεριβὰ-Κάδες, στὴν ἔρημο Τσίν. Γιατὶ δὲ μὲ καθαγιάσατε, ἀνάμεσα στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Γι' αὐτὸ θὰ τὴ δεῖς ἀπ' ἀντίκρυ. Μέσα ὅμως δὲ θὰ μπεῖς.

Κι' ἀνέβηκε ὁ Μωυσής, ἀπ' τοὺς κάμπους τοῦ Μωάβ, στὸ βουνὸ Νεβό, στὴν κορφὴ Πισγκά, ποὖναι ἀντίκρυ στὴν Ἰεριχώ. Καὶ τοὔδειξε ὁ Κύριος ὅλη τὴ χώρα Γαλαὰδ ὥς τὸ Δὰν κι' ὅλο τὸ Ναφταλὶ ὥς τὴ χώρα τοῦ Ἐφραῒμ καὶ τοῦ Μανασῆ κι' ὅλη τὴ χώρα τοῦ Γιουδὰ ὥς τὴ θάλασσα τὴ δυτικὴ κι' ὥς τὸ νοτιὰ καὶ τὸν κάμπο τῆς λαγκαδιᾶς τῆς Ἰεριχῶς, τῆς πολιτείας μὲ τὶς φοινικιές, ὥς τὸ Τσοάρ. Καὶ τοὖπεν ὁ Κύριος. Αὐτή 'ναι ἡ χώρα ποὺ ὁρκίστηκα στὸν Ἀβραάμ, στὸν Ἰσὰκ καὶ στὸν Ἰακὼβ λέγοντας: Στὴ σπορά σου θὰ τὴ δώσω. Σ' ἔκανα νὰ τὴ δεῖς μὲ τὰ μάτια σου, μέσα ὅμως δὲ θὰ μπεῖς. Καὶ πέθαν' ἐκεῖ ὁ Μωυσῆς ὁ δοῦλος τοῦ Κυρίου, μέσα στὴ χώρα τοῦ Μωάβ, σύμφωνα μὲ τοῦ Κυρίου τὸ λόγο. Καὶ τὸν θάψανε μὲς στὴ λαγκαδιὰ τῆς χώρας τοῦ Μωάβ, ἀντίκρυ στὸ Μπὲθ-Φεόρ. Καὶ τὸν τάφο του κανεὶς δὲν τὸν ξαίρει ὥς σήμερα. Κ' ἦταν ὁ Μωυσῆς ὅταν πέθανε ἑκατὸν εἴκοσι χρονῶ. Μὰ οὔτε τὸ φῶς του εἶχεν ἀδυνατίσει, οὔτε ἡ δύναμή του εἶχε λιγοστέψει. Καὶ τὸν κλάψαν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἐκεῖ μέσα στοὺς κάμπους τοῦ Μωάβ, τριάντα μέρες, ὥς ποὺ τέλειωσαν οἱ μέρες τῆς θλίψης καὶ τοῦ θρήνου τοῦ Μωυσῆ. Κι' ὁ Ἰησοῦς ὁ γιὸς τοῦ Νοὺν ἦταν γεμάτος πνεῦμα σοφίας, γιατὶ ὁ Μωυσῆς εἶχε ἀποθέσει τὰ χέρια του ἀπάνω. Καὶ τὸν ἄκουγαν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ κι' ἔκαναν ὅπως πρόσταξε ὁ Κύριος στὸ Μωυσή. Καὶ δὲν ξαναφάνηκε πιά, μέσα στὸν Ἰσραήλ, προφήτης σὰν τὸ Μωυσή, ποὺ τὸν γνώρισε ὁ Κύριος πρόσωπο μὲ πρόσωπο, σ' ὅλα τὰ σημεῖα καὶ τὰ θάματα ποὺ τὸν ἔστειλε νὰ κάνει στὴν Αἴγυπτο, στὸ Φαραώ, σὲ ὅλους τοὺς δούλους του καὶ σὲ ὅλη τὴ χώρα του. Καὶ σὲ ὅλα ποὺ ἔκανε μὲ τὸ στιβαρό του τὸ χέρι καὶ σ' ὅλα ποὺ ἔκανε ὁ Μωυσῆς μπροστὰ σὲ ὅλο τὸν Ἰσραήλ.

Μέσα σ' ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ 'Ισραηλιτικοῦ λαοῦ, οἱ ἀληθινοὶ ἥρωες οὔτε σπάνιοι οὔτε κατώτεροι εἶναι. Τόση ὅμως ἦταν ἡ ἰδεολογικὴ προσήλωση τοῦ 'Ισραὴλ πρὸς τὸ Γιαχβέ, ποὺ ἡ προσωπικὴ ἀξία κι' αὐτῶν ἀκόμη χάνεται σχεδὸν καὶ καταντᾶ ἀξιοπρόσεχτη ἡ ἀπουσία ἡρώων, ὅπως ἐννοεῖ τὴ λέξη ἡ ἄλλη, ἡ κοσμικὴ ἂς ποῦμε, ἱστορία. Οἱ σελίδες τῆς Βίβλου, βέβαια, εἶναι γεμάτες ἀπὸ μεγάλες προσωπικότητες, ἀπὸ τὸν 'Αβραὰμ ὡς τὸν 'Ιούδα τὸ Μακαβαῖο, ποὺ τὸ ἰουδαϊκὸ πάνθεο θἆταν πλουσιότατο, ἂν δὲν τὸ γέμιζεν ἡ ἀπόλυτη παντοδυναμία τοῦ Γιεχοβά. "Ενας ὅμως ποὺ ξεφεύγει, θαρεῖς, δίχως ἄλλο, εἶναι ὁ γιὸς τοῦ Νούν, ὁ γνωστὸς ἀπὸ τὴ Βίβλο τῶν Ο' 'Ιησοὺς τοῦ Ναβῆ. Τόσο, ποὺ ἐνῶ ὅλα τοῦ τὰ παίρνει ὁ Γιαχβὲ καὶ μόλις ὁ ὑπεράξιος αὐτὸς διάδοχος τοῦ Μωυσῆ ἀντίκρυσε τὴν 'Ιεριχώ, τοῦ σφετερίζεται ὅλη τὴ στρατιωτική του δόξα «ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων τοῦ Κυρίου» (Ο') καὶ τὰ τείχη τῆς 'Ιεριχῶς γκρεμᾶνε καὶ πέφτουν, μόνα τους, ἀπὸ τοὺς ἤχους ποὺ σκορποῦν τὰ βούκινα τῶν Λεβιτῶν, ὅμως ἡ φυσιογνωμία τοῦ 'Ιησοῦ, πίσω ἀπ' ὅλ' αὐτά, σκορπᾶ μιὰ τόσο δυνατὴ φεγγοβολή, ποὺ τὸν κάνει νὰ ξεχωρίζει μέσα σ' ὅλη τὴν πολεμικὴ ἰσραηλιτικὴ ἱστορία.

Τὸ βιβλίο αὐτό, στὸ ΜΚ. ἐπιγράφεται Γιεοσούα καὶ στοὺς Ο' 'Ιησοὺς τοῦ Ναβῆ. Τὰ τελευταῖα χρόνια, οἱ ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες τοῦ Dr John Garstang ἐνίσχυσαν τὴν ἱστορικότητα τοῦ βιβλίου σὲ ἀρκετὰ σημεῖα καὶ προπάντων στὴ χρονολογία καὶ στὴν ἅλωση τῆς 'Ιεριχῶς.

Κι' ἔστειλε ὁ 'Ιησοὺς τοῦ Ναβῆ ἀπὸ τὸ Σιτεὶμ δυὸ ἄντρες νὰ κατασκοπέψουν κρυφά. Πηγαίνετε, λέει, νὰ δεῖτε τὴ χώρα καὶ τὴν 'Ιεριχώ. Πῆγαν αὐτοί, μπῆκαν στὸ σπίτι μιᾶς γυναίκας πόρνης ποὺ τὴ λέγαν Ραὰβ καὶ πλαγιάσαν ἐκεῖ. Τὸ ἔμαθε ὅμως ὁ βασιλιὰς τῆς 'Ιεριχῶς. "Αντρες, τοῦ εἶπαν, ἀπὸ τοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραὴλ μπῆκαν ἐδῶ τὴ νύχτα γιὰ νὰ κατασκοπέψουν τὴ χώρα. Κι' ἔστειλε ὁ βασιλιὰς στὴ Ραὰβ καὶ τῆς εἶπε. Βγάλε τοὺς ἄντρες ποὺ ἦρθαν σὲ σένα καὶ μπῆκαν στὸ σπίτι σου, γιατὶ ἦρθαν νὰ κατασκοπέψουν ὅλη τὴ χώρα. 'Η γυναίκα ὅμως πῆρε τοὺς δυὸ ἄντρες, τοὺς ἔκρυψε κ' εἶπε. Ναί! μπῆκαν σήμερα αὐτοὶ οἱ ἄντρες, ἀλλὰ δὲν ἤξαιρα ἀπὸ ποῦ ἦταν. Κι' ὅταν ἔπαιρνε νὰ σκοτεινιάζει καὶ θὰ κλεινόταν ἡ πύλη, βγῆκαν χωρὶς νὰ ξαίρω ποῦ πῆγαν. Τρέξτε γρήγορα ξοπίσω τους καὶ θὰ τοὺς προφτάξετε. Αὐτὴ ὅμως τοὺς εἶχε ἀνεβάσει ἀπάνω στὸ δῶμα καὶ τοὺς σκέπασε μὲ λινοκαλαμιὲς ποὺ τοὺς εἶχε στρώσει ἐκεῖ. Κ' οἱ ἄν-

τρες (τοῦ βασιλιᾶ) τρέξαν ξοπίσω τους πρὸς τὸ δρόμο τοῦ Ἰορδάνη, πρὸς τὶςποριὲς κ' ἡ πύλη κλείστηκε μόλις βγῆκαν αὐτοὶ ποὺ τοὺς κυνηγοῦσαν. Καὶ πρὶν πλαγιάσουν οἱ ἄλλοι, ἀνέβηκε ἡ Ραὰβ ἀπάνω στὸ δῶμα καὶ τοὺς εἶπε. Ξαίρω πὼς σᾶς παράδωσε ὁ Κύριος τὴ χώρα καὶ πὼς ἁπλώθηκε ὁ τρόμος σας ἀπάνω μας καὶ πὼς ἐξαιτίας σας ξεπαράλυσαν ὅλ' οἱ κάτοικοι τῆς χώρας. Γιατὶ ἔχουμε ἀκούσει πὼς ὁ Κύριος ξέρανε τὰ νερὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας μπροστά σας, ἅμα βγήκατε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, καὶ ὅ,τι κάνατε στοὺς βασιλιάδες τῶν Ἀμοραίων, ποὖναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, στὸ Σιχὼν καὶ στὸν Ὤγ, ποὺ τοὺς ξολοθρέψατε. Μόλις τ' ἀκούσαμε, ἀνελύθηκεν ἡ καρδιά μας καὶ δὲν ἀπόμεινε πνοὴ σὲ κανέναν, γιατὶ ὁ Κύριος καὶ Θεός σας, αὐτὸς εἶναι Θεὸς στὸν οὐρανὸ ἀπάνω καὶ κάτω στὴ γῆ.

Καὶ τώρα ὁρκιστεῖτε μου στὸν Κύριο, ὅπως σπλαχνίστηκα ἐγὼ ἐσᾶς, νὰ σπλαχνιστεῖτε καὶ σεῖς τὸ σπιτικὸ τοῦ πατέρα μου καὶ δῶστε μου ἕνα σημάδι ἀληθινὸ πὼς θ' ἀφήσετε ζωντανοὺς τὸν πατέρα μου, τὴ μητέρα μου, τ' ἀδέρφια μου καὶ τὶς ἀδερφές μου καὶ ὅλα ὅσα ἔχουν καὶ θὰ γλυτώσετε τὴ ζωή μας ἀπὸ τὸ θάνατο. Καὶ τῆς ἀποκριθῆκαν οἱ ἄντρες. Καὶ τὴ ζωή μας, γιὰ τὴ δική σας, τὴ χάνουμε, φτάνει νὰ μὴν κάνετε γνωστὴ τὴν πράξη μας. Κι' ὅταν ὁ Κύριος μᾶς παραδώσει τὴ χώρα, θὰ σᾶς φερθοῦμε σπλαχνικὰ καὶ πιστά. Καὶ τοὺς κατέβασε μὲ σκοινὶ ἀπὸ τὸ παράθυρο, γιατὶ τὸ σπίτι της ἦταν κοντὰ στὸ κάστρο τῆς πόλης καὶ κατοικοῦσε στὸ κάστρο αὐτή. Καὶ τοὺς εἶπε. Φευγᾶτε πρὸς τὸ βουνό, μὴ σᾶς ἀπαντήσουν αὐτοὶ ποὺ σᾶς κυνηγοῦν καὶ κρυφτεῖτε ἐκεῖ τρεῖς μέρες, ὡς ποὺ νὰ γυρίσουν ἐκεῖνοι. Ὕστερα τραβᾶτε στὸ δρόμο σας. Καὶ τῆς εἶπαν οἱ ἄντρες. Νά πῶς ἐμεῖς θἆμαστε ἀθῶοι ἀπὸ τὸν ὅρκο αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔκανες νὰ ὁρκιστοῦμε. Ἅμα μπαίνουμε στὴ χώρα, θὰ δέσεις αὐτὸ τὸ γαϊτάνι, ἀπὸ κόκινη κλωστή, στὸ παράθυρο ἀπ' ὅπου μᾶς κατέβασες. Καὶ τὸν πατέρα σου, τὴ μητέρα σου, τ' ἀδέρφια σου κι' ὅλο τὸ σπιτικὸ τοῦ πατέρα σου θὰ τοὺς μαζέψεις κοντά σου, στὸ σπίτι σου. Ὅποιος βγεῖ ἔξω ἀπὸ τοῦ σπιτιοῦ σου τὴ θύρα, τὸ αἷμα

του στὸ κεφάλι του [1]). Ἐμεῖς θἄμαστε καθαροί. Ὅποιος μείνει μαζί σου, στὸ σπίτι σου, στὸ κεφάλι μας ἀπάνω τὸ αἷμα του, ἂν κανεὶς βάλει χέρι ἀπάνω του. Ἂν ὅμως φανερώσεις τὴν πράξη μας αὐτή, θἄμαστε ἀθῶοι ἀπὸ τὸν ὅρκο ποὺ μᾶς ἔκανες νὰ ὁρκιστοῦμε. Κ' εἶπ' ἐκείνη. Ἂς γίνει ὅπως λέτε. Καὶ τοὺς καταβόδωσε κι' ἔφυγαν. Κι' ἔδεσε τὸ κόκινο γαϊτάνι στὸ παράθυρο. Κι' ἀφοῦ φύγαν αὐτοί, πῆγαν στὸ βουνὸ καὶ μείναν ἐκεῖ τρεῖς μέρες, ὡς ποὺ γύρισαν ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς κυνηγοῦσαν. Καὶ τοὺς ζήτησαν σ' ὅλο τὸ δρόμο, μὰ δὲν τοὺς βρῆκαν. Καὶ γύρισαν οἱ δυὸ ἄντρες, ἦρθαν στὸν Ἰησοὺ τοῦ Ναβῆ καὶ τοῦ ἀνιστόρισαν ὅλα τὰ τρέχοντα. Κ' εἶπαν στὸν Ἰησοῦ. Ὁ Κύριος, βέβαια, παράδωσε στὰ χέρια μας ὄχι μονάχα ὅλη τὴ χώρα, παρὰ κ' οἱ κάτοικοί της ὅλοι ξεπαραλύσαν μπροστά μας.

Κι' ἅμα πλησίασε ὁ Ἰησοὺς στὴν Ἰεριχώ, σήκωσε τὰ μάτια του κ' εἶδε νὰ στέκεται ἀντίκρυ του ἕνας ἄνθρωπος μὲ ξεγυμνωμένο σπαθὶ στὸ χέρι του. Καὶ πῆγε κοντά του ὁ Ἰησοὺς καὶ τοὖπε. Ἀπὸ τοὺς δικούς μας εἶσαι ἢ ἀπὸ τοὺς ὀχτρούς; Καὶ καὶ κεῖνος ἀπάντησε. Ὄχι. Εἶμαι ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων τοῦ Κυρίου. Τώρα ἦρθα. Κι' ἔπεσε ὁ Ἰησοὺς μὲ τὸ πρόσωπο στὴ γῆ καὶ προσκύνησε. Κ' εἶπε. Τί προστάζει ὁ Κύριος τὸ δοῦλο του; Κι' ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων τοῦ Κυρίου εἶπε στὸν Ἰησού. Βγάλε τὰ σαντάλια ἀπὸ τὰ πόδια σου, γιατὶ ὁ τόπος ποὺ πατᾶς εἶναι ἅγιος. Κι' ἔκαν' ἔτσι ὁ Ἰησούς.

Κ' ἡ Ἰεριχὼ ἦταν κατάκλειστη καὶ τειχοτριγυρισμένη. Κι' αἰτία ἦταν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραήλ. Κανεὶς δὲν ἔβγαινε καὶ κανεὶς δὲν ἔμπαινε. Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἰησού. Κοίτα. Παραδίνω στὰ χέρια σου τὴν Ἰεριχὼ καὶ τὸ βασιλιά της καὶ τοὺς γενναίους πολεμιστές της. Γυρίστε τὴν πόλη ὁλοτρόγυρα ὅλοι οἱ πολεμάρχοι. Γυρίστε την ὁλοτρόγυρα μιὰ φορά. Ἔτσι νὰ κάνεις ἔξη μέρες. Κι' ἐφτὰ παπάδες θὰ βαστᾶνε, μπροστὰ στὴν κιβωτό, ἐφτὰ βού-

[1]) Ἡ ἁμαρτία θὰ βαρύνει αὐτὸν τὸν ἴδιο.

κινα ἀπὸ κέρατο κριαριοῦ. Καὶ τὴν ἕβδομη μέρα θὰ γυρίσετε τὴν πολιτεία ἑφτὰ φορές. Κ' οἱ παπάδες θὰ παίζουν τὰ βούκινα. Κι' ἅμα θὰ παίξουν δυνατὰ τὰ βούκινα, καθὼς θ' ἀκούσετε τὸν ἦχο, ἂς βγάλει ὁ λαὸς ἕνα μεγάλο ἀλαλαγμὸ καὶ τὸ τεῖχος τῆς πολιτείας θὰ πέσει μοναχό του. Καὶ θ' ἀνέβει ὁ στρατός, ἴσια μπρός του ὁ καθένας. Καὶ φώναξε ὁ Ἰησοὺς τοῦ Νοὺν τοὺς παπάδες καὶ τοὺς εἶπε. Πάρτε τὴν κιβωτὸ τῆς διαθήκης κι' ἑφτὰ ἀπὸ σᾶς νὰ κρατοῦν ἑφτὰ βούκινα ἀπὸ κέρατο κριαριοῦ, μπροστὰ στὴν κιβωτὸ τοῦ Κυρίου. Κ' εἶπε στὸ λαό. Περάστε καὶ γυρίστε τὴν πολιτεία. Κι' ὅσοι εἶναι ἀρματωμένοι, αὐτοὶ ἂς περάσουν μπροστὰ στὴν κιβωτό. Κι' ἀφοῦ μίλησε ὁ Ἰησοὺς στὸ λαό, οἱ ἑφτὰ παπάδες, κρατώντας τὰ ἑφτὰ βούκινα μπρὸς στὸν Κύριο, περάσαν καὶ παίζανε κ' ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοὺς ἀκολουθοῦσε. Κ' οἱ ἀρματωμένοι βαδίζαν μπροστὰ ἀπὸ τοὺς παπάδες, ποὺ παίζαν τὰ βούκινα, κ' ἡ ὀπισθοφυλακὴ ἀκολουθοῦσε πίσω ἀπὸ τὴν κιβωτό, τὴν ὥρα ποὺ προχωροῦσαν καὶ λαλοῦσαν τὰ βούκινα. Καὶ πρόσταξε ὁ Ἰησοὺς τὸ λαὸ κ' εἶπε. Νὰ μὴν ἀλαλάξετε, νὰ μὴν ἀκουστεῖ ἡ φωνή σας καὶ λέξη νὰ μὴ βγάλετε ἀπὸ τὸ στόμα σας, ὡς τὴ μέρα ποὺ θὰ σᾶς πῶ, ἀλαλάξτε, καὶ θ' ἀλαλάξετε. Καὶ γύρισε ἡ κιβωτὸς τὴν πόλη ὁλοτρόγυρα μιὰ φορὰ καὶ γύρισαν στὸ στρατόπεδο καὶ περάσαν ἐκεῖ τὴ νύχτα τους. Καὶ ξύπνησε ὁ Ἰησοὺς τὸ πρωῒ καὶ σηκώσαν οἱ παπάδες τὴν κιβωτὸ τοῦ Κυρίου. Κ' οἱ ἑφτὰ παπάδες μὲ τὰ ἑφτὰ βούκινα βαδίζαν μπροστὰ καὶ παίζαν τὰ βούκινα. Καὶ μπροστὰ ἀπ' αὐτοὺς βαδίζαν οἱ ἀρματωμένοι κι' ἀκολουθοῦσε ἀπὸ πίσω ἡ ὀπισθοφυλακή, καθὼς προχωροῦσαν καὶ παίζαν τὰ βούκινα. Καὶ γυρίσαν τὴν πόλη τὴ δεύτερη μέρα μιὰ φορὰ καὶ ξαναγύρισαν στὸ στρατόπεδο. Ἔτσι κάναν ἕξη μέρες. Καὶ τὴν ἕβδομη μέρα σηκώθηκαν κατὰ τὰ χαράματα καὶ γυρίσανε, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, τὴν πόλη ἑφτὰ φορές. Καὶ τὴν ἕβδομη φορά, τὴν ὥρα ποὺ παίζαν οἱ παπάδες τὰ βούκινα, φώναξε ὁ Ἰησοὺς στὸ λαό. Ἀλαλάξτε, γιατὶ ὁ Κύριος σᾶς τὴν παράδωσε τὴν πόλη. Καὶ θἆναι ἡ πόλη ἀνά-

θεμα [1]) στὸν Κύριο, καὶ κείνη κι' ὅσα ἔχει μέσα της. Καὶ μονάχα ἡ Ραάβ, ἡ πόρνη, θὰ μείνει ζωντανὴ κι' ὅσοι βρίσκονται μαζί της, στὸ σπίτι της, γιατὶ ἔκρυψε τοὺς κατάσκοπους, ποῦ στείλαμε. Ἐσεῖς ὅμως φυλαχτεῖτε ἀπὸ τὸ ἀνάθεμα, γιὰ νὰ μὴ γίνετε ἀνάθεμα, παίρνοντας ἀπὸ τὸ ἀνάθεμα, καὶ κάνετε ἀνάθεμα καὶ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸ ἀναστατώσετε. Κι' ὅλο τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσάφι καὶ τὰ χάλκινα καὶ τὰ σιδερένια σκεύη εἶναι ἀφιερωμένα στὸν Κύριο. Θὰ μποῦνε μέσα στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ Κυρίου. Κι' ἀλάλαξεν ὁ λαὸς ἅμα λαλήσαν τὰ βούκινα, καὶ σωριάστηκε κάτω, μοναχό του, τὸ τεῖχος καὶ χύθηκεν ὁ στρατὸς μέσα στὴν πολιτεία, βαδίζοντας μπρός του ὁ καθένας, καὶ τὴν κυρίεψαν. Καὶ βάλαν λεπίδι σὲ ὅλους. Ἄντρες, γυναῖκες, νιοὺς καὶ γέρους, βόδια καὶ πρόβατα καὶ γαδάρους. Κ' εἶπεν ὁ Ἰησοῦς στοὺς δυὸ ἄντρες ποὖχαν κατασκοπέψει τὸν τόπο. Μπεῖτε στὸ σπίτι τῆς πόρνης καὶ βγάλτε ἀπὸ κεῖ τὴ γυναίκα κι' ὅλα ὅσα ἔχει, ὅπως τῆς τ' ὁρκιστήκατε. Καὶ μπῆκαν τὰ παληκάρια, οἱ κατάσκοποι, καὶ βγάλαν τὴ Ραάβ, τὸν πατέρα της, τὴ μητέρα της κι' ὅλο της τὸ συγγενολόϊ καὶ τοὺς βγάλαν ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ κάψαν τὴν πόλη κι' ὅλα ὅσα εἶχε καὶ μονάχα τὸ ἀσήμι, τὸ χρυσάφι, τὰ χάλκινα καὶ τὰ σιδερένια σκεύη τὰ παραδώσανε στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ Κυρίου. Καὶ στὴ Ραὰβ τὴν πόρνη καὶ στὸ σπιτικὸ τοῦ πατέρα της καὶ σ' ὅλα ὅσα εἶχε χάρισε τὴ ζωὴ ὁ Ἰησούς. Κι' αὐτὴ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Ἰσραὴλ ὥς τὰ σήμερα, γιατὶ ἔκρυψε τοὺς κατάσκοπους ποὺ ἔστειλε ὁ Ἰησοῦς γιὰ νὰ κατασκοπέψουν τὸν τόπο. Κι' ὁρκίστηκε ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖνο τὸν καιρὸ κ' εἶπε. Καταραμένος νἆναι, μπρὸς στὸν Κύριο, ἐκεῖ-

[1]) «Ἀνάθεμα» (Ο'). Ἀνάθημα, Ἀφιέρωμα, πράμα ἀπαγορεμένο. Χέρεμ (ἑβρ.). Ἡ πρώτη σημ. τῆς ἑβρ. λέξ. εἶναι αὐτή: ὅ,τι ἀφιερωνόταν στὸ Γιαχβὲ καὶ δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ ξαγοραστεῖ (Λεβ. ΚΖ' 21, ΚΗ' 29. Ἀρ. ΙΗ' 14 κλπ.). Ἡ β' σημ. τῆς λ. εἶναι ἀνάθεμα, κατάρα κ.τ.ὅ. (Βασιλ. Α', Κ' 42). Ἐχερὶμ (ἑβρ.)=Ἀφιερώνω. Ἡ ἀφιέρωση κι' ὁ ξολοθρεμὸς ἐκφράζονται καὶ τὰ δυὸ μὲ τὴν ἴδια λέξη. Κάθε ἀφιερωμένο κι' ἀπαγορεμένο φέρνει κατάρα κι' ἀνάθεμα σὲ κεῖνον ποὺ θὰ τὸ μεταχειριστεῖ. Χαρὰμ (ἀραβ.). Τὸ ἴδιο καὶ σὲ μᾶς ἡ λέξ. χαράμι=γρουσουζιά, κατάρα, ἀνάθεμα κ.τ.ὅ. Στὴ φράση προπάντων «χαράμι νὰ σοῦ γίνει».

νος ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ σηκώσει καὶ θὰ χτίσει τὴν πόλη αὐτή, τὴν Ἰεριχώ. Μὲ τὸν πρωτογέννητο γιό του θὰ βάλει τὰ θεμέλιά της καὶ μὲ τὸ μικρότερό του θὰ στήσει τὶς πύλες της. Κι' ὁ Κύριος ἦταν μὲ τὸν Ἰησοὺ καὶ τ' ὄνομά του ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴ γῆ.

Κ' οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ παραβίασαν τὸ ἀνάθεμα [1]). Γιατὶ ὁ Ἀχάν, ὁ γιὸς τοῦ Καρμί, γιοῦ τοῦ Ζαβδί, γιοῦ τοῦ Ζερά, ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Γιουδά, ἔβαλε χέρι στ' ἀνάθεμα. Κι' ἄναψε ὁ θυμὸς τοῦ Κυρίου γιὰ τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Κι' ἔστειλε ὁ Ἰησοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν Ἰεριχὼ στὴν Ἄϊ, ποὺ εἶναι κοντὰ στὴ Μπὲθ-Ἄβεν, ἀνατολικὰ τῆς Μπὲθ-Ἔλ καὶ τοὺς εἶπε. Ἀνεβῆτε καὶ κατασκοπέψτε τὴ χώρα. Κι' ἀνεβῆκαν οἱ ἄνθρωποι καὶ κατασκοπέψαν τὴν Ἄϊ. Κι' ἀφοῦ γύρισαν στὸν Ἰησού εἶπαν. Ἄς μὴν ἀνεβεῖ ὅλος ὁ στρατὸς παρὰ μονάχα ὡς δυὸ-τρεῖς χιλιάδες ἄντρες ἂς ἀνεβοῦν κι' ἂς χτυπήσουν τὴν Ἄϊ. Μὴν κουράζεις ὡς ἐκεῖ ὅλο τὸ στρατό, γιατ' εἶναι λίγος. Κι' ἀνεβῆκαν ὡς τρεῖς χιλιάδες ἄντρες ἐκεῖ, λάκισαν ὅμως μόλις ἀντίκρισαν τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἄϊ. Καὶ σκότωσαν ἀπ' αὐτοὺς οἱ ἄντρες τῆς Ἄϊ ὡς τριάντα ἔξη καὶ τοὺς κυνήγησαν μπροστ' ἀπὸ τὴν πόλη ὡς τὸ Σεβαρὶμ καὶ τοὺς χτύπησαν ἐκεῖ στὸν κατήφορο. Κι' ἀνέλυσαν οἱ καρδιὲς τοῦ λαοῦ καὶ γίνανε σὰ νερό. Καὶ ξέσχισε τὰ ροῦχα του ὁ Ἰησοὺς κι' ἔπεσε κατὰ πρόσωπο κάτω στὴ γῆ, μπροστὰ στὴν κιβωτὸ τοῦ Κυρίου, ὡς στὸ βράδι, καὶ κεῖνος κ' οἱ γερόντοι τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ρίξαν χῶμα στὰ κεφάλια τους. Κ' εἶπεν ὁ Ἰησούς. Ἄχ! δέσποτα Κύριε, γιατὶ τὸν πέρασες τὸ λαὸ αὐτὸν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ μᾶς παραδώσεις στὰ χέρια τῶν Ἀμοραίων, ἔτσι ποὺ νὰ μᾶς ἀφανίσουν; Μακάρι νὰ καθόμαστε εὐχαριστημένοι πέρ' ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη. Ὤχ! Κύριε, τί νὰ πῶ! Ἀφοῦ ὁ Ἰσραὴλ πισώστρεψε μπροστ' ἀπὸ τοὺς ὀχτρούς; Ἂν τὸ ἀκούσουν οἱ Χαναναῖοι κι' ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς, θὰ

[1]) Βαγιμαλοὺ μάαλ βαχέρεμ (ἑβρ.)=«Καὶ παρέβησαν παράβασιν εἰς τὸ ἀνάθεμα». «Καὶ ἐπλημέλησαν πλημέλειαν μεγάλην» (Ο').

μᾶς ζώσουν καὶ θὰ σβήσουνε τ' ὄνομά μας ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ τί θὰ κάνεις γιὰ τ' ὄνομά σου τὸ μεγάλο; Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἰησού. Σήκω. Γιατὶ ἔπεσες ἔτσι κατὰ πρόσωπο; Ἁμάρτησε ὁ Ἰσραὴλ καὶ μάλιστα ἀθέτησαν τὴ συμφωνία ποὺ τοὺς εἶχα προστάξει. Καὶ πῆραν ἀπὸ τ' ἀνάθεμα, κλέψαν κιόλας, εἶπαν ψέματα καὶ τὸ βάλαν καὶ μέσα στὰ σκεύη τους ἀκόμα. Γι' αὐτὸ δὲ θὰ μπορέσουν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ν' ἀντισταθοῦν μπρὸς στοὺς ὀχτρούς, παρὰ θὰ πισωστρέφουν, γιατὶ πέσαν στ' ἀνάθεμα. Οὔτε θἆμαι πιὰ μαζί σας, ἂν δὲ βγάλετε τὸ ἀνάθεμα ἀπ' ἀνάμεσά σας. Σήκω. Ἅγιασε τὸ λαὸ καὶ πές. Ἁγιαστῆτε γιὰ αὔριο. Γιατὶ ἔτσι λέει ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. Ἀνάθεμα βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Ἰσραήλ. Δὲ θὰ μπορέσεις νὰ σταθεῖς μπρὸς στοὺς ὀχτρούς σου ὡς ποὺ νὰ βγάλετε τὸ ἀνάθεμα ἀπ' ἀνάμεσά σας. Πλησιάστε λοιπὸν τὸ πρωῒ ἀνάλογα μὲ τὶς φυλές σας. Κ' ἡ φυλὴ ποὺ θὰ πιάσει ὁ Κύριος θὰ πλησιάσει κατὰ οἰκογένειες. Κ' ἡ οἰκογένεια ποὺ θὰ πιάσει ὁ Κύριος θὰ πλησιάσει κατὰ σπιτικά. Κι' ἀπ' τὸ σπιτικὸ ποὺ θὰ πιάσει ὁ Κύριος θὰ πλησιάσουν οἱ ἄντρες. Κι' ὅποιος πιαστεῖ μὲ τὸ ἀνάθεμα θὰ καεῖ στὴ φωτιὰ κι' αὐτὸς κι' ὅσα ἔχει, γιατὶ παραβίασε τὴ συμφωνία τοῦ Κυρίου καὶ γιατὶ ἔκανεν ἀτιμία στὸν Ἰσραήλ. Κι' ἀφοῦ σηκώθηκε ὁ Ἰησοῦς τὸ πρωΐ, ἔβανε τὸν Ἰσραὴλ καὶ πλησίασε κατὰ φυλές. Καὶ πιάστηκε ἡ φυλὴ τοῦ Γιουδά. Καὶ πλησίασαν οἱ οἰκογένειες τοῦ Γιουδὰ καὶ πιάστηκε τὸ συγγενολόϊ τῶν Ζαραϊτῶν. Καὶ πλησίασαν οἱ ἄντρες ἀπὸ τὸ συγγενολόϊ τῶν Ζαραϊτῶν καὶ πιάστηκε ὁ Ζαβδί. Καὶ πλησίασαν οἱ ἄντρες τοῦ σπιτικοῦ του καὶ πιάστηκε ὁ Ἀχάν, ὁ γιὸς τοῦ Χαρμί, γιοῦ τοῦ Ζαβδί, γιοῦ τοῦ Ζερά, ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Γιουδά. Κ' εἶπεν ὁ Ἰησοῦς στὸν Ἀχάν. Παιδί μου, δόξασε τώρα τὸ Θεὸ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξομολογήσου σ' αὐτὸν καὶ φανέρωσέ μου τί ἔκανες. Μὴν τὸ κρύψεις ἀπὸ μένα. Κι' ἀποκρίθηκε ὁ Ἀχὰν στὸν Ἰησοῦ κ' εἶπε. Ἀλήθεια, ἐγὼ ἁμάρτησα στὸν Κύριο τὸ Θεὸ τοῦ Ἰσραὴλ κι' ἔκαν' αὐτὸ κι' αὐτό. Εἶδα μέσα στὰ λάφυρα μιὰν ὡραία Βαβυλωνιακὴ

χλαμύδα [1]) καὶ διακόσους σίκλους [2]) ἀσήμι καὶ μιὰ λάμα [3]) χρυσάφι, ποὺ ζύγιζε πενήντα σίκλους, τὰ λαχτάρησα καὶ τὰ πῆρα. Κ' εἶναι κρυμμένα στὴ γῆ, καταμεσὶς στὴ σκηνή μου καὶ τὸ ἀσήμι ἀπὸ κάτω τους. Κι' ἔστειλε ὁ Ἰησοῦς ἀνθρώπους καὶ τὰ πῆραν καὶ τἄφεραν στὸν Ἰησοῦ καὶ σ' ὅλους τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τ' ἀπόθεσαν μπροστὰ στὸν Κύριο. Κι' ἔπιασε ὁ Ἰησοῦς καὶ ὅλος ὁ Ἰσραὴλ τὸν Ἀχάν, τὸ γιὸ τοῦ Ζερά, καὶ τὸ ἀσήμι καὶ τὴ χλαμύδα καὶ τὴ λάμα τὸ χρυσάφι καὶ τοὺς γιούς του καὶ τὶς κόρες του καὶ τὰ βόδια του καὶ τοὺς γαδάρους του καὶ τὰ πρόβατά του καὶ τὴ σκηνή του κι' ὅλα ὅσα εἶχε καὶ τὰ φέραν στὴν κοιλάδα Ἀχόρ [4]). Κ' εἶπε ὁ Ἰησοῦς. Γιατὶ μᾶς ἀναστάτωσες; Θὰ σὲ ἀναστατώσει καὶ σένα ὁ Κύριος σήμερα. Κι' ὅλος ὁ Ἰσραὴλ τοὺς πετροβόλησε καὶ τοὺς κάψανε στὴ φωτιά. Καὶ τοὺς πετροβολήσανε. Καὶ στήσαν ἀπάνω του ἕνα μεγάλο σωρὸ ἀπὸ πέτρες, ποὺ στέκει ὥς τὰ σήμερα. Ἔτσι καταλάγιασε ἡ ἄψη τοῦ θυμοῦ τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ κι' ὀνομάστηκε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου κοιλάδα Ἀχόρ, ὥς τὰ σήμερα.

Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἰησοῦ. Μὴ φοβηθεῖς καὶ μὴ δειλιάσεις. Πάρε μαζί σου ὅλους τοὺς μάχιμους ἄντρες καὶ σήκω κι' ἀνέβα στὴν Ἀϊ. Δές, παράδωσα στὰ χέρια σου τὸ βασιλιά της, τὸ λαό του, τὴν πόλη του καὶ τὴ χώρα του. Καὶ θὰ κάνεις στὴν Ἀϊ καὶ στὸ βασιλιά της ὅπως ἔκανες στὴν Ἰεριχὼ καὶ στὸ βασιλιά της. Μονάχα τὰ λάφυρά της καὶ τὰ ζωντανά της θὰ τὰ διαγουμίσετε γιὰ τὸν ἑαυτό σας. Στῆσε ἐνέδρα στὴν πίσω μεριὰ τῆς πόλης. Καὶ σηκώθηκε ὁ Ἰησοῦς κι' ὅλος ὁ μάχιμος λαὸς γιὰ ν' ἀνεβοῦν στὴν Ἀϊ. Καὶ διάλεξε ὁ Ἰησοῦς τριάντα χιλιάδες γερὰ παληκάρια καὶ τοὺς ἔστειλε νύχτα. Καὶ τοὺς πρόσταξε κ'

[1]) Ἀδέρεθ σινὰρ (ἑβρ.). Σινὰρ λεγόταν ὁ τόπος ὅπου χτίστηκεν ἡ Βαβυλώνα. Γέν. Ι' 10 κλπ. «Ψιλὴν ποικίλην» (Ο').

[2]) Βάρος, ζύγι γιὰ χρυσάφι ἢ ἀσήμι.

[3]) Λασὸν (ἑβρ.) = γλῶσσα· «γλῶσσαν μίαν χρυσοῦ» (Ο'). Κομμάτι χρυσ. σὲ σχῆμα γλώσσας.

[4]) Ἔμεκ ἀχόρ. Τὶς δυὸ αὐτὲς λέξεις οἱ Ο' τὶς διάβασαν σὰν μιὰ κι' ἐξηγοῦν: «καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς εἰς Ἐμεκαχώρ».

εἶπε. Προσέξτε. Θὰ φυλάξτε ἐνέδρα πρὸς τὰ πίσω τῆς πόλης. Ὄχι πολὺ μακριὰ ἀπ' αὐτήν. Καὶ νἆστε ὅλοι σας ἕτοιμοι. Κι' ἐγὼ κι' ὅλος ὁ λαὸς ποὺ εἶναι μαζί μου θὰ πλησιάσουμε στὴν πόλη. Κι' ὅταν βγοῦν νὰ μᾶς ἀντικρίσουν, ὅπως πρίν, θὰ φύγουμε ἀπὸ μπροστά τους. Αὐτοὶ θὰ μᾶς κυνηγήσουν ὥς ποὺ νὰ τοὺς φέρουμε μακριὰ ἀπ' τὴν πόλη. Καὶ θὰ ποῦν. Αὐτοὶ φεύγουν ἀπὸ μπροστά μας ὅπως πρίν. Τότες θὰ σηκωθῆτε σεῖς ἀπὸ τὴν ἐνέδρα, θὰ κυριέψετε τὴν πόλη. Ὁ Κύριος καὶ Θεός σας θὰ τὴν παραδώσει στὰ χέρια σας. Κι' ἀφοῦ τὴν κυριέψετε, θὰ τὴν κάψετε. Κατὰ τὴ διαταγὴ τοῦ Κυρίου θὰ κάνετε. Αὐτὸ σᾶς προστάζω. Τοὺς ἔστειλε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ πῆγαν στὴν ἐνέδρα καὶ τοποθετηθῆκαν ἀνάμεσα στὴ Μπὲθ-Ἔλ καὶ τὴν Ἄϊ, δυτικὰ τῆς Ἄϊ. Κι' ἔμεινε ὁ Ἰησοῦς ἐκείνη τὴ νύχτα ἀνάμεσα στὸ λαό. Κι' ἀφοῦ σηκώθηκε τὸ πρωΐ, ἐπιθεώρησε τὸ στρατὸ κι' ἀνέβηκε αὐτὸς κ' οἱ γερόντοι τοῦ Ἰσραήλ, μπροστὰ στὸ λαό, στὴν Ἄϊ. Κι' οἱ πολεμάρχοι ποὺ ἦταν μαζί του ἀνεβῆκαν, πλησίασαν κ' ἦρθαν ἀντίκρυ στὴν πόλη καὶ στρατοπεδέψανε στὴ βορινὴ μεριὰ τῆς Ἄϊ. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ στὴν Ἄϊ ἦταν λαγκαδιά. Καὶ πῆρε ὥς πέντε χιλιάδες ἄντρες καὶ τοὺς ἔβαλε σὲ ἐνέδρα ἀνάμεσα στὴ Μπὲθ-Ἔλ καὶ τὴν Ἄϊ, πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλης. Κι' ἀφοῦ παρατάξανε τὸ λαό, ὅλο τὸ στρατόπεδο ποὺ βρισκόταν στὰ βορινὰ τῆς πόλης καὶ τὴν ἐνέδρα του δυτικά, πῆγε ὁ Ἰησοῦς ἐκείνη τὴ νύχτα καταμεσὶς στὴ λαγκαδιά. Κι' ἅμα τὸ εἶδε αὐτὸ ὁ βασιλιὰς τῆς Ἄϊ, σηκώθηκαν γρήγορα κι' αὐγὴ οἱ ἄντρες τῆς πόλης καὶ βγῆκαν νὰ πολεμήσουν τὸν Ἰσραὴλ καὶ κεῖνος ὁ ἴδιος κι' ὅλος ὁ λαός του, σὲ θέση ὁρισμένη, μέσα στὸν κάμπο. Δὲν τὄξαιρεν ὅμως πὼς παραφύλαγε ἐνέδρα, ἐνάντια του, πίσω ἀπ' τὴν πόλη. Καὶ προσποιήθηκαν, ὁ Ἰησοῦς κι' ὅλος ὁ Ἰσραήλ, πὼς νικήθηκαν καὶ φύγαν κατὰ τὴν ἔρημο. Καὶ μαζεύτηκε ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ἄϊ γιὰ νὰ τοὺς κυνηγήσει. Καὶ κυνηγώντας τὸν Ἰησοῦ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν πόλη. Καὶ δὲν ἔμεινε ἄνθρωπος μέσα στὴν Ἄϊ καὶ στὴ Μπὲθ-Ἔλ ποὺ δὲν πῆγε πίσω ἀπὸ τὸν Ἰσραήλ. Κι' ἄφησαν τὴν πόλη ἀνοιχτὴ καὶ κυνηγοῦσαν τὸν Ἰσραήλ. Κ' εἶπεν

ὁ Κύριος στὸν Ἰησού. Ἅπλωσε τὴ λόγχη ποὺ κρατᾶς στὸ χέρι σου πρὸς τὴν Ἄϊ, γιατὶ θὰ σοῦ τὴν παραδώσω. Κι' ἅπλωσε ὁ Ἰησοὺς τὴ λόγχη ποὺ κρατοῦσε στὸ χέρι του πρὸς τὴν πόλη. Κ' ἡ ἐνέδρα σηκώθηκε γρήγορα ἀπὸ τὴ θέση της καὶ χύθηκε ἀμέσως μόλις ἅπλωσε τὸ χέρι του καὶ μπῆκαν μέσα στὴν πόλη καὶ τὴν κυρίεψαν καὶ χωρὶς νὰ χρονοτριβήσουν τῆς βάλαν φωτιά. Καὶ κοίταξαν πίσω τους οἱ ἄντρες τῆς Ἄϊ κ' εἶδαν ν' ἀνεβαίνει ὁ καπνὸς τῆς πόλης πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τοὺς ἦταν ἀδύνατο νὰ φύγουν οὔτε ἀπὸ δῶ οὔτε ἀπὸ κεῖ, γιατὶ ὁ λαὸς ποὺ ἔφευγε πρὸς τὴν ἔρημο στράφηκε πίσω, ἐνάντια σ' αὐτοὺς ποὺ τοὺς κυνηγοῦσαν. Ὁ Ἰησοὺς δηλαδὴ κι' ὅλος ὁ Ἰσραήλ, ὅταν εἶδαν πὼς ἡ ἐνέδρα εἶχε κυριέψει τὴν πόλη καὶ πὼς ὁ καπνὸς τῆς πόλης ἀνέβαινε, γύρισαν πίσω καὶ χτύπησαν τοὺς ἄντρες τῆς Ἄϊ. Καὶ βγῆκαν κ' οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὴν πόλη ἐνάντια τους, ἔτσι ποὺ πέσαν ἀνάμεσα στὸν Ἰσραήλ, καθὼς ἦταν ἐτοῦτοι ἀπὸ δῶ κ' οἱ ἄλλοι ἀπὸ κεῖ. Καὶ τοὺς χτύπησαν, ἔτσι ποὺ δὲν ἄφησαν κανέναν ἀπ' αὐτοὺς νὰ μείνει ἢ νὰ ξεφύγει. Καὶ τὸ βασιλιὰ τῆς Ἄϊ τὸν πιάσανε ζωντανὸ καὶ τὸν φέραν στὸν Ἰησού. Κι' ἀφοῦ τέλειωσε ὁ Ἰσραὴλ σκοτώνοντας ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἄϊ μέσα στὴ λαγκαδιὰ κατὰ τὴν ἔρημο, ὅπου τοὺς κυνηγοῦσαν, καὶ πέσαν κάτω ἀπὸ τοῦ σπαθιοῦ τὴν κόψη, ὥς ποὺ τοὺς ξεπάστρεψαν, γύρισε ὅλος ὁ Ἰσραὴλ στὴν Ἄϊ καὶ βάλαν μαχαίρι καὶ μέσα σ' αὐτή. Κι' ὅλοι ὅσοι πέσαν ἐκείνη τὴ μέρα, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἦταν δώδεκα χιλιάδες. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἄϊ. Κι' ὁ Ἰησοὺς δὲν ἀπόσυρε τὸ χέρι του ποὺ εἶχε ἁπλωμένο μὲ τὴ λόγχη, ὥς ποὺ ξεκαθάρισεν ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἄϊ. Μονάχα τὰ ζωντανὰ καὶ τὰ λάφυρα τῆς πόλης αὐτῆς διαγούμισε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Ἰσραήλ, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο ποὺ πρόσταξε ὁ Κύριος στὸν Ἰησού. Κι' ἔκαψε ὁ Ἰησοὺς τὴν Ἄϊ καὶ τὴν κατάντησε σωρό, γιὰ πάντ' ἀκατοίκητο ὥς τὴν ἡμέρα ἐτούτη. Καὶ τὸ βασιλιὰ τῆς Ἄϊ τὸν κρέμασε σ' ἕνα δέντρο καὶ τὸν ἄφησ' ἐκεῖ ὥς τὴν ὥρα ποὺ ἔπαιρνε νὰ βραδιάζει. Κι' ἅμα βασίλεψε ὁ ἥλιος, πρόσταξε καὶ κατέβασαν τὸ πτῶμα του ἀπὸ τὸ δέντρο καὶ τὸ πέταξαν στὴν

εἴσοδο τῆς πύλης τῆς πόλης καὶ στήσαν ἀπάνω του ἕνα μεγάλο σωρὸ ἀπὸ πέτρες, ποὺ μένει ὥς τὰ σήμερα.

Κ' οἱ ἄνθρωποι τῆς Γκιβὼν στείλαν στὸν 'Ιησού, στὸ στρατόπεδο του στὸ Γκιλγκάλ, κ' εἶπαν. Μὴν ἀποσύρεις τὸ χέρι σου ἀπὸ τοὺς δούλους σου. 'Ανέβα γρήγορα καὶ σὲ μᾶς, σῶσε μας καὶ βοήθησέ μας, γιατὶ μαζεύτηκαν ἐνάντια μας ὅλοι οἱ βασιλιάδες τῶν 'Αμοραίων, ποὺ κατοικοῦν στὸ βουνό. Κι' ἀνέβηκε ὁ 'Ιησοὺς ἀπὸ τὸ Γκιλγκάλ, ἐκεῖνος κι' ὅλος ὁ μάχιμος λαὸς μαζί του κι' ὅλοι οἱ ἀντρεῖοι κ' οἱ δυνατοί. Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸν 'Ιησού. Μὴν τοὺς φοβηθεῖς, γιατὶ τοὺς ἔχω παραδώσει στὰ χέρια σου. Δὲ θὰ σταθεῖ κανείς τους μπροστά σου. Καὶ πῆγε ὁ 'Ιησούς, ἄξαφνικά, καταπάνω τους, καθὼς ἀνέβηκε, νύχτα, ἀπὸ τὸ Γκιλγκάλ. Καὶ τοὺς ξεπαράλυσε ὁ Κύριος μπροστὰ στὸν 'Ισραὴλ καὶ τοὺς χτύπησαν μὲ μεγάλη σφαγὴ στὸ Γκιβὼν καὶ τοὺς κυνήγησαν στὸ δρόμο ποὺ ἀνεβαίνει πρὸς τὸ Μπὲθ - 'Ωρὸν καὶ τοὺς πελεκοῦσαν ὥς τὴν 'Αζηκὰ καὶ Μακεδά. Καὶ κεῖ ποὺ φεύγαν ἀπὸ μπροστὰ ἀπ' τὸν 'Ισραήλ, στὴν κατηφοριὰ τῆς Μπὲθ-'Ωρόν, ἔριξε ὁ Κύριος πέτρες μεγάλες ἀπάνω τους καὶ πεθάναν. Περισσότεροι πέθαναν ἀπὸ τὶς χαλαζόπετρες, παρὰ ποὖχαν σκοτώσει οἱ γιοὶ τοῦ 'Ισραὴλ μὲ τὸ σπαθί. Τότες μίλησε ὁ 'Ιησοὺς στὸν Κύριο, τὴ μέρα ποὺ παράδωσε τοὺς 'Αμοραίους στοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραὴλ κ' εἶπε:

Στάσου, ἥλιε, ἀπάνω στὸ Γκιβὼν
καὶ σύ φεγγάρι, ἀπάνω
στὴ λαγκαδιὰ 'Εαλών.

Καὶ στάθηκε ὁ ἥλιος κι' ἔμεινε τὸ φεγγάρι, ὥς ποὺ ὁ λαὸς ξεδικήθηκε τοὺς ὀχτρούς του. Μὴ δὲν εἶναι αὐτὸ γραμμένο στὸ «βιβλίο τοῦ γιασάρ»; Καὶ στάθηκε ὁ ἥλιος στὴ μέση τ' οὐρανοῦ μιὰν ὁλόκληρη μέρα καὶ δὲ βιάστηκε διόλου νὰ πάει νὰ βασιλέψει. Καὶ τέτοια μέρα δὲ μεταγένηκε, οὔτε πρίν, οὔτε ὕστερα, νὰ δώσει, ἔτσι, ἀκρόαση ὁ Κύριος σὲ φωνὴν ἀνθρώπου. Γιατὶ ὁ Κύριος πολεμοῦσε γιὰ τὸν 'Ισραήλ.

ΚΡΙΤΕΣ

Τὸ βιβλίο αὐτό, ποὺ ἐπιγράφεται Σοφτεὶμ στὸ ἑβρ. καὶ «Κριταὶ» στοὺς Ο΄, εἶναι ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ποὺ σύμφωνα μὲ τὸ «θρησκευτικὸ πραγματισμὸ» τῆς Π.Δ. ἔχουν πάρει ἀπο τὸ συγγραφέα τους ἀνάλογη διασκευὴ καὶ συναρμολόγηση, ἔτσι ποὺ ὅσες φορὲς ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς ἐπαναστατοῦσε κατὰ τοῦ Γιαχβέ, οἱ Κριτές, ποὺ ἀναφέρουνται 14 μέσα στὴν ἰσραηλιτικὴ ἱστορία (στὸ βιβλίο τῶν Κριτῶν γίνεται λόγος γιὰ 12 μονάχα), τὰ ὄργανα αὐτὰ τοῦ Γιαχβὲ γλύτωναν τὸ λαό, φτάνει νὰ μετανοοῦσε καὶ νὰ ξαναγύριζε στὸν ἀληθινὸ Θεό. Ὁ συγγραφέας τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ βιβλίου εἶναι ἄγνωστος. Ἡ ἰουδαϊκὴ παράδοση παραδέχεται γιὰ τέτοιον τὸ Σαμουήλ. Ἄλλοι ὑποστηρίζουν πὼς ὁ συγγραφέας του πρέπει νὰ ἔζησε ὕστερ' ἀπ' τὴ βασιλεία. Μερικοὶ παλιοὶ ἑρμηνευτὲς λένε πὼς τὸ βιβλίο συναρμολογήθηκε ἀπὸ τὸν Ἔσδρα καὶ Νεεμία κι' ἄλλοι πὼς γράφτηκε κατὰ τὴν αἰχμαλωσία. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρει εἶναι πολὺ παλιὰ καὶ βασίζουνται ἀπάνω σὲ γνήσιες κι' ἀληθινές, ὡς φαίνεται, πηγὲς γραφτὲς καὶ προφορικές. Μὰ κ' ἡ φιλολογική του ἀξία δὲν εἶναι μικρή. Τόση εἶναι ἡ χάρη, ἡ ἀφέλεια καὶ γενικὰ ἡ λαϊκὴ ἀφηγηματικότητά του, ποὺ ξεχνᾶς πὼς διαβάζεις ἱστορία κι' οὔτε νοιάζεσαι πολλὲς φορές, μέσα στὴν ἀφηγηματικὴ καὶ λογοτεχνικὴ γοητεία, γιὰ τὴν πραγματικὴ ἱστορικὴ σειρὰ κι' ἀλήθεια. «Ὅπως τὸ καλὸ κρασί», διάβασα κάπου σχετικὰ μὲ τοὺς Κριτές, «δὲ σηκώνει ξένες ὕλες, ἔτσι καὶ τὸ βιβλίο τῶν Κριτῶν δὲ χρειάζεται κανένα βοηθητικὸ παραγέμισμα. Οἱ ἱστορίες κ' οἱ χαραχτῆρες του εἶναι ἀπὸ τὰ ζωντανότερα ἀνάτυπα ποὺ ἔχει νὰ παρουσιάσει μιὰ φυλὴ μέσα στὴν ἀνθρωπότητα κλπ.». Μερικὰ κομμάτια μάλιστα φαίνεται νἄρχονται ἀπὸ πολὺ μακριά, μὲς ἀπὸ τὴν παμπάλαιη ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ, ὅπως τὸ τραγούδι τῆς Δεβόρας, τὸ ποιητικὸ αὐτὸ ἀριστούργημα τῆς ἑβρ. λογοτεχνίας, ἡ ἱστορία τοῦ Ἰεφθάε κι' ὁ μύθος τοῦ Γιοθάμ, ἀντίλαλοι μὲς ἀπ' τὶς πρῶτες-πρῶτες μέρες τῆς ἑβρ. ἱστορίας, ποὺ ἂν καὶ φάνηκαν στὴ δημοσιότητα σὲ μιὰ πολὺ μεταγενέστερη ἐποχή, ὅμως κρατοῦν ἀκόμη ὅλη τὴ ρώμη καὶ τὴν ἀδρότητα μιᾶς πολὺ πλούσιας σὲ χυμοὺς καὶ θρεπτικὲς οὐσίες ἀρχαίας λογοτεχνίας.

Καὶ ξακολουθοῦσαν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ νὰ κάνουν τὸ κακὸ μπροστὰ στὸν Κύριο, ἅμα πέθανεν ὁ Ἐούδ. Καὶ τοὺς πούλησε ὁ Κύριος στὰ χέρια τοῦ Γιαβίν, βασιλιὰ τῆς Χαναάν, ποὺ βασίλευε στὴ Χατσόρ, κ' ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ του ὁ Σισάρα, ποὺ κατοικοῦσε στὴ Χαρόσεθ-Γκοΐμ. Κι' ἀναβόησαν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ πρὸς τὸν Κύριο, γιατὶ ὁ Γιαβὶν εἶχ' ἐνιακόσια σιδερένια ἁμάξια καὶ καταδυνάστεψεν ἐπὶ εἴκοσι χρόνια τοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Κ' ἡ Δεβόρα, γυναίκα προφήτισσα, γυναίκα τοῦ Λαφιθόδ,

ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη. Καὶ κατοικοῦσε κάτω ἀπὸ τὴ φοινικιὰ τῆς Δεβόρας, ἀνάμεσα Ραμὰ καὶ Μπὲθ-Ἔλ, στὸ βουνὸ Ἐφραΐμ. Κι' ἀνέβαιναν σ' αὐτὴν οἱ γιοὶ τοῦ Ἰσραὴλ γιὰ νὰ κριθοῦν. Κι' ἔστειλε καὶ κάλεσε τὸ Βαράκ, γιὸ τοῦ Ἀβινοάμ, ἀπ' τὸ Κέδες-Ναφτὰλ καὶ τοὖπε. Δὲν πρόσταξε ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, κ' εἶπε, πήγαινε καὶ μάζεψε στρατὸ στὸ ὄρος Θαβὼρ καὶ κοντά σου δέκα χιλιάδες ἄντρες ἀπὸ τοὺς γιοὺς τοῦ Ναφταλὶ κι' ἀπὸ τοὺς γιοὺς τοῦ Ζαβουλὼν καὶ θὰ τραβήξω κατὰ σένα, πρὸς τὸν ποταμὸ Κισών, τὸ Σισάρα τὸν ἀρχιστράτηγο τοῦ Γιαβὶν καὶ τ' ἁμάξια του καὶ τὸ στρατό του καὶ θὰ τὸν παραδώσω στὰ χέρια σου; Καὶ τῆς εἶπε ὁ Βαράκ. Ἂν ἔρθεις μαζί μου θὰ πάω, ἂν δὲν ἔρθεις δὲ θὰ πάω. Καὶ κείνη εἶπε. Χωρὶς ἄλλο θἄρθῶ μαζί σου. Ὅμως διόλου πρὸς τιμή σου δὲ θἆναι ὁ δρόμος αὐτὸς ποὺ τραβᾶς, γιατὶ σὲ χέρια γυναίκας θὰ πουλήσει ὁ Κύριος τὸ Σισάρα. Καὶ σηκώθηκε ἡ Δεβόρα καὶ πῆγε μὲ τὸ Βαρὰκ στὸ Κέδες. Καὶ σύναξε ὁ Βαρὰκ τὸ Ζαβουλὼν καὶ τὸ Ναφταλὶ στὸ Κέδες. Δέκα χιλιάδες ἄντρες τὸν ἀκολούθησαν. Κι' ἀνέβηκε μαζί του κ' ἡ Δεβόρα. Κι' ὁ Χέβερ ὁ Κεναῖος, ὄντας χωρισμένος ἀπὸ τοὺς Κεναίους, τοὺς γιοὺς τοῦ Ὀβάδ, πεθεροῦ τοῦ Μωυσῆ, εἶχε στήσει τὴ σκηνή του κατὰ τὴ βαλανιδιὰ Τσαανάϊμ κοντὰ στὸ Κέδες. Ἀνάφεραν λοιπὸν στὸ Σισάρα πὼς ὁ Βαράκ, ὁ γιὸς τοῦ Ἀβινοάμ, ἀνέβηκε στὸ βουνὸ Θαβώρ. Καὶ μάζεψε ὁ Σισάρα ὅλα τ' ἁμάξια του, ἐνιακόσια ἁμάξια σιδερένια, κι' ὅλο τὸ λαὸ ποὺ εἶχε μαζί του ἀπὸ τὴ Χαρόσεθ-Γκοΐμ, στὸν ποταμὸ Κισών. Κ' εἶπε ἡ Δεβόρα στὸ Βαράκ. Σήκω καὶ τούτ' εἶναι ἡ μέρα ποὺ παράδωσε ὁ Κύριος τὸ Σισάρα στὰ χέρια σου. Ὁ Κύριος δὲν εἶναι ποὺ βαδίζει μπροστά σου; Καὶ κατέβηκε ὁ Βαρὰκ ἀπὸ τὸ Θαβὼρ μὲ δέκα χιλιάδες ἄντρες μαζί του. Καὶ νίκησε μὲ τὸ σπαθί του ὁ Κύριος τὸ Σισάρα, τ' ἁμάξια καὶ τὸ στρατό του ὁλόκληρο, μπρὸς στὸ Βαράκ. Καὶ κατέβηκε ὁ Σισάρα ἀπὸ τ' ἁμάξι του κι' ἔφυγε πεζός. Καὶ κυνήγησε ὁ Βαρὰκ καὶ τ' ἁμάξια καὶ τὸ στρατὸ ὥς τὴ Χαρόσεθ - Γκοΐμ. Κ' ἔπεσε ὅλος ὁ στρατὸς τοῦ Σισάρα κάτω ἀπ' τὸ σπαθὶ καὶ δὲν ἀπόμεινε οὔτ' ἕνας. Κι' ὁ Σισάρα ἔφυγε πεζὸς μὲς στὴ σκηνὴ τῆς Γιαέλ,

γυναίκας τοῦ Χέβερ τοῦ Κεναίου, γιατ' εἶχαν εἰρήνη τότες ὁ Γιαβίν, ὁ βασιλιὰς τῆς Χατσὸρ καὶ τὸ σπίτι τοῦ Χέβερ τοῦ Κεναίου. Καὶ βγῆκε ἡ Γιαὲλ καὶ συναπάντησε τὸ Σισάρα καὶ τοὖπε. Ἔμπα, ἀφέντη μου, ἔμπα σὲ μένα. Μὴ φοβᾶσαι. Καὶ μπῆκε στὴ σκηνή της καὶ τὸν σκέπασε μὲ μιὰ φλοκάτα. Καὶ τῆς εἶπε. Δῶσε μου, δά, λίγο νερὸ νὰ πιῶ, γιατὶ δίψασα. Κι' ἄνοιξ' ἐκείνη τὸ ἀσκὶ μὲ τὸ γάλα, τὸν πότισε καὶ τὸν σκέπασε. Κ' εἶπε ἀκόμα ἐκεῖνος. Στάσου στὴ θύρα τῆς σκηνῆς κι' ἂν ἔρθει κανεὶς καὶ σὲ ρωτήσει, εἶν' ἐδῶ κανείς; νὰ πεῖς ὄχι. Καὶ πῆρε ἡ Γιαὲλ τὸ παλούκι τῆς σκηνῆς, φούχτιασε τὸ σφυρὶ στὴν παλάμη της, πῆγε κοντά του σιγὰ-σιγά, ἔμπηξε τὸ παλούκι στὰ μηλίγγια του, ἔτσι ποὺ καρφώθηκε στὴ γῆ. Γιατὶ αὐτὸς βαριοκοιμότ'ιν, ὡς ἦταν κουρασμένος. Καὶ νά! κι' ὁ Βαρὰκ κυνηγώντας τὸ Σισάρα. Κ' ἡ Γιαὲλ βγῆκε καὶ συναπαντώντας τον τοὖπε. Ἔλα νὰ σοῦ δείξω τὸν ἄνθρωπο ποὺ ζητᾶς. Κι' ἅμα μπῆκε ὁ Βαράκ, ὁ Σισάρα κοιτόταν νεκρὸς μὲ τὸ παλούκι στὰ μηλίγγια του μέσα. Καὶ ταπείνωσε ὁ Κύριος ἐκείνη τὴ μέρα τὸ Γιαβίν, τὸ βασιλιὰ τῆς Χαναάν, μπρὸς στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Κι' ὁλοένα δυνάμωνε τὸ χέρι τῶν γιῶν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ βάραινε ἀπάνω στὸ Γιαβίν, ὡς ποὺ τὸν ξολοθρέψανε πιὰ αὐτὸν τὸ Γιαβίν, τὸ βασιλιὰ τῆς Χαναάν.

Κι' ἔψαλεν ἡ Δεβόρα κι' ὁ Βαράκ, ὁ γιὸς τοῦ Ἀβινοάμ, ἐκείνη τὴ μέρα κι' ἔλεγαν.

Ἔτσι ὡς βαδίσαν τοῦ Ἰσραὴλ μπροστὰ πιὰ οἱ ἀρχηγοὶ
καὶ πρόθυμα προσφέρθηκε ὁ λαός,
τὸν Κύριο εὐλογᾶτε.
Ἀκοῦστε, βασιλιάδες, δόστε ἀκρόαση, ρηγάδες.
Στὸν Κύριο ἐγὼ θὰ ψάλω. Ἐγὼ
τὸν Κύριο, τοῦ Ἰσραὴλ τὸ Θεό, θὰ τραγουδήσω.

Σὰ βγῆκες, Κύριε, ἀπ' τὸ Σεΐρ [1]), ἀπὸ τοῦ Ἐδὼμ τὸν κάμπο

[1]) Τόπος ὀρεινὸς στὰ βόρεια τῆς Χαναάν.

καθὼς ξεκίνησες, ἡ γῆ σείστηκε κι' ἀνελύσαν
οἱ οὐρανοί, στάξαν νερὸ τὰ νέφη καὶ τὰ ὄρη
λιώσαν μαζὶ μὲ τὸ Σινὰ [1]) στὴν παρουσία τοῦ Κύριου,
ὡς ἀντικρίσανε τὸ Θεό, τὸν Κύριο τοῦ 'Ισραήλ.

Στὶς μέρες τοῦ Σαμγάρ [2]), τοῦ γιοῦ τοῦ 'Ανάθ,
στὶς μέρες τῆς Γιαέλ, οἱ στράτες ἄδειες
ἀπόμειναν κι' ἀπὸ τὰ στερορύμια
περνοῦσαν οἱ διαβάτες [3]).
Λείψαν ἀπὸ τὸν 'Ισραὴλ οἱ δυνατοί. Χαθῆκαν.
'Ως ποὺ πετάχτηκα στὴ μέση ἐγὼ ἡ Δεβόρα,
ὡς ποὺ σηκώθηκα σὰ μάνα μὲς στὸν 'Ισραήλ.

Εἶχαν διαλέξει νέους θεούς. 'Ο πόλεμος
ἦταν στὶς πύλες τότες.
Φάνηκε ἀσπίδα τάχα εἴτε κοντάρι, σὲ σαράντα
χιλιάδες, μὲς στὸν 'Ισραήλ; 'Εμένα εἶναι ἡ καρδιά μου
στοὺς ἀρχηγούς, ποὺ ἀπ' τὸ λαὸ βγῆκαν καὶ προσφερθῆκαν
ἀτοί τους θεληματικά Τὸ Θεὸ δοξολογᾶτε,
καβάλα ὅσοι εἶστε σὲ λευκὲς γαδάρες [4]) καθισμένοι
ἀπάνω σὲ χαλιά [5]). Σὲ στράτες ὅσοι περπατᾶτε

[1]) 'Εννοεῖ τὴν προαπάντηση τοῦ Γιαχβὲ στὸ ὄρος Σινά, ὅταν βγαίναν οἱ 'Ισρ. ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Τὸ φανέρωμα αὐτὸ τοῦ Γιαχβὲ συνοδευόταν ἀπὸ ἀστραπές, βροντὲς καὶ βροχὲς ("Εξ. ΙΘ' 16. Δευτ. Ε' 19).

[2]) Κριτ. Γ' 39. Σὲ μέρες λευτεριᾶς.

[3]) Σὲ μέρες σκλαβιᾶς καὶ τρομοκρατίας, ποὺ εἶχαν κοπεῖ οἱ συγκοινωνίες κι' ἔλειπε κάθε ἀσφάλεια.

[4]) Οἱ Ο' ἐδῶ τὸ θηλ. πληθ. τσεχορὼθ = ἄσπρες, ἀπὸ ἑπίθ. τσαχόρ, τὸ ἐξήγησαν «μεσημβρίας», ἴσως γιατὶ τὸ σχέτισαν μὲ τὸ τσοάρ=φῶς καὶ τσαοράϊμ = διπλὸ φῶς, μεσημέρι.

[5]) Τὴν ἀντιστ. ἑβρ. φράση γιοσβὲ ἄλ μιδίν, οἱ Ο' τὴν ἐξηγοῦν «καθήμενοι ἐπὶ κριτηρίου», ἴσως γιατὶ σχέτισαν τὴ λ. μιδὶν μὲ τὴ ρίζα τῆς λ. δίν, ποὺ σημ. κρίνω, δικάζω, κριτήριο κ.τ.ὅ., ἐνῶ μαδεὶμ καὶ μιδίν, ὅπως ἐδῶ, (καὶ Κριτ. Γ' 16), πλ. τοῦ μάδ, σημ. ροῦχο, μανδύα, σκέπασμα, χαλὶ κ.τ. ὅ.

ὑμνολογᾶτε.

Πέρα πιὰ 'πὸ τὸ σάλαγο τῶν ὅπλων,
ὅπου νερῶν πηγὲς κι' ἀνάβρες,
θ' ἀνιστοροῦνε τοῦ Κυρίου τὶς δικαιοσύνες,
γιὰ τὶς νίκες θὰ λὲν τῶν ἀρχηγῶν,
ποὺ μὲς ἀπὸ τὸν 'Ισραὴλ φανῆκαν.
Τότες κατέβηκε ὁ λαὸς τοῦ Κύριου μπρὸς στὶς πύλες.

Ξύπνα, Δεβόρα, ξύπνα. Ξύπνα, ξύπνα
καὶ πὲς τραγούδι. Σήκω πιά, Βαράκ,
κι' ὁδήγα στὴ σκλαβιὰ τοὺς σκλάβους σου,
ὦ γιὲ τοῦ 'Αβινοάμ.
Στοὺς ἰσχυροὺς ἐνάντια τότες
εἶχε κατέβει ἕνα συντρίμμι ἀπὸ λαό.
Στοὺς δυνατοὺς ἐνάντια ὅμως ὁ Κύριος
κατέβηκε μαζί μου.

'Απ' τὸ 'Εφραΐμ, οἱ κάτοικοι ἦρθαν τοῦ 'Αμαλὴκ[1])
ξοπίσω σου, Βενιαμίν, μαζὶ μὲ τὸ στρατό σου.
Οἱ καπετάνιοι ἀπ' τὸ Μαχὶρ[2]) κατέβηκαν.
Κι' ἀπὸ τὸ Ζαβουλών,
ὅσοι ραβδὶ γραμματικοῦ στὸ χέρι τους κρατοῦσαν.

Καὶ τοῦ 'Ισάχαρ[3]) ἦταν οἱ ρηγάδες
μαζὶ μὲ τὴ Δεβόρα.
Κι' ὁ 'Ισάχαρ πίσω ἀπ' τὸ Βαρὰκ
τ' ἀχνάρια του ἀκολουθώντας μὲς στὸν κάμπο.

Πρὸς τοῦ Ρουβὶν τὶς ρεματιές[4]),

[1]) 'Απὸ τὸ βουνὸ 'Αμαλήκ.

[2]) καὶ [3]) γεωγραφικὲς περιοχές. 'Ο Μαχὶρ ἦταν γιὸς τοῦ Μανασῆ. Οἱ ἀπόγονοί του ἦταν φημισμένα παληκάρια. Λάβαν μέρος κ' ἐδῶ καὶ στὴν κατάχτηση τῆς Γαλαάδ ('Αριθ. ΛΒ' 39, 'Ιησ. ΙΖ' 1).

[4]) «Μερίδας» (Ο'). "Αλλοι ἐξηγοῦν «διαιρέσεις». "Αλλοι «ρεῖθρα», «ρύακες». 'Η ἀντιστ. ἑβρ. λ. πελαγώθ, ὀν. πέλεγ, σημ. ρυάκι, ρέμα, ρεματιά.

μεγάλες μὲς ἀπ' τὶς καρδιὲς διχογνωμιὲς περάσαν.
«Στὰ στανοτόπια ἀνάμεσα πῶς κάθισες
κι' ἀκοῦς τῶν κοπαδιῶν τὸ βέλασμα ;» [1]).
Πλάϊ στοῦ Ρουβὶν τὶς ρεματιὲς
μεγάλες, μὲς ἀπ' τὶς καρδιές, διχογνωμιὲς περάσαν.

Πέρ' ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη ὁ Γαλαὰδ
δὲν τὸ κουνοῦσε.
Κι' ὁ Δὰν τάχα γιατὶ
μὲς στὰ καράβια ἀργοποροῦσε ;
Στὸ ἀκροθαλάσσι ἡσύχαζε ὁ Ἀσὴρ
κι' ἀναπαυόταν στὰ λιμάνια του.
Ὁ Ζαβουλὼν εἶναι λαὸς ποὺ θάνατο ἀψηφᾶ.
Ἴδιος μ' αὐτὸν κι' ὁ Ναφταλὶ στοῦ κάμπου τ' ἀκρολόφια.

Ἤρθανε βασιλιάδες καὶ πολέμησαν,
τῆς Χαναὰν πολέμησαν οἱ βασιλιάδες τότες
στὸ Ταναὰχ πλάϊ στὰ νερὰ τῆς Μεγιδώ,
χωρὶς νὰ πάρουν λάφυρο κι' ἀσήμι.
Ἀπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καθὼς βαδίζαν τ' ἄστρα,
κονταροχτυπηθήκανε κι' αὐτὰ μὲ τὸ Σισάρα,
κι' ὁ ποταμὸς Κησὼν τοὺς πῆρε,
ὁ παμπάλαιος ὁ ποταμὸς Κησών.
Τσαλαπάτησες δύναμη, ψυχή μου [2]).
Φαγώθηκαν τὰ νύχια τῶν ἀλόγων
ἀπὸ τὴ γρήγορη φευγάλα, ἀπ' τὴ φευγάλα
τῶν ἰσχυρῶν ποὺ ἀπάνω τους κρατοῦσαν.

Καταραστῆτε τὴ Μερόζ [3]),
κατάρα δῶστε, εἶπε ἄγγελος Κυρίου.

[1]) Οἱ δυὸ αὐτοὶ στ. φαίνεται πὼς εἶναι ἀπομεινάρι ἀπὸ κανένα παλιὸ ποιμενικὸ τραγούδι. Στοὺς Ο' ἐδῶ δὲ βγαίνει καμιὰ ἔννοια.
[2]) Ὑποκ. ἐδῶ εἶναι ἡ Δεβόρα.
[3]) Ὄν. πόλης ποὺ μιὰ φορά, μονάχα ἐδῶ, ἀπαντιέται στὴ Βίβλο.

Πιὸ εὐλογημένη ἂς εἶναι ἀπ' τὶς γυναῖκες ἡ Γιαέλ,
τοῦ Χέβερ ἡ γυναίκα τοῦ Κεναίου.
'Απ' τὶς γυναῖκες ποὖναι μέσα στὶς σκηνὲς
ἡ πιὸ εὐλογημένη ἐκείνη ἂς εἶναι.
Τῆς ζήτησε νερό, τοὖδωσε γάλα.
'Ανθόγαλα τοῦ πρόσφερε σ' ἀρχοντικὸ κροντήρι.
Τὸ ἀριστερό της χέρι στὸ παλούκι τὸ ἅπλωσε
καὶ τὸ δεξί της στὸ σφυρὶ τοῦ ἐργάτη.
Σφυροκοπώντας τὸ Σισάρα, τὸ κεφάλι
τοῦ σπᾶ καὶ τοῦ τρυπάει πέρα καὶ πέρα τὰ μηλίγγια.
Λιγάει μπροστὰ στὰ πόδια της, σωριάζεται καὶ πέφτει.
Νεκρὸς μπροστὰ στὰ πόδια της λιγάει καὶ πέφτει κάτω.

Ἔσκυψε ἡ μάνα τοῦ Σισάρα ἀπ' τὸ παράθυρο,
κι' ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ καφάσια ἐθρηνολόγα.
«Γιατὶ ν' ἀργεῖ τὸ ἅμάξι του νἄρθεῖ;
Τάχα γιατὶ ν' ἀργοποροῦν τῶν ἁμαξιῶν οἱ ρόδες;».
Κ' οἱ γνωστικὲς ἀρχόντισσες τῆς ἀπαντήσαν. Κι' ὅμως
τὄλεγεν ἀπὸ μέσα της κ' ἡ ἴδια. «Δὲν πετύχαν;
Δὲν πέσαν μιά, δυὸ κοπελιὲς στὸ κάθε παληκάρι;
Στολίδια διπλοκέντητα κι' ὀμορφοπλουμισμένα
λάφυρα στὸ Σισάρα;
Γιὰ τὸ λαιμό του, ὡς νικητής, νὰ βάλει ἕνα μαντῆλι;».

Καὶ πῆγε ὁ 'Αβιμέλεχ, ὁ γιὸς τοῦ Γερουβάαλ, στὴ Συχέμ, στ' ἀδέρφια τῆς μάνας του καὶ σ' ὅλο τὸ συγγενολόϊ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ πατέρα τῆς μάνας του καὶ τοὺς εἶπε. Μιλῆστε παρακαλῶ γιὰ ν' ἀκούσουν ὅλοι οἱ ἄντρες τῆς Συχέμ. Τί 'ναι καλύτερο γιὰ σᾶς, νὰ σᾶς κυβερνοῦν ὅλοι οἱ γιοὶ τοῦ Γερουβάαλ, ἑβδομήντα ἄνθρωποι, ἢ νὰ σᾶς κυβερνᾶ ἕνας μονάχα; Καὶ θυμηθῆτε πῶς κι' ἐγὼ εἶμαι κόκαλο καὶ σάρκα σας. Καὶ λάλησαν, γι' αὐτόν, τ' ἀδέρφια τῆς μάνας του καὶ τ' ἄκουσαν τὰ λόγι' αὐτὰ ὅλοι οἱ ἄντρες τῆς Συχὲμ καὶ γύρισε ἡ καρδιά τους πρὸς τὸν 'Αβιμέλεχ.

Γιατὶ ἀδερφός μας, εἶπαν, εἶναι. Καὶ τοῦ δώσαν ἑβδομήντα ἀργύρια ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Μπάαλ - Μπερὶθ καὶ ξεοήκωσε, μ' αὐτά, ὁ Ἀβιμέλεχ κάτι τιποτένιους καὶ πρόστυχους ἄντρες ποὺ τὸν ἀκολουθήσανε. Καὶ μπῆκε στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του στὴν Ὀφρὰ καὶ σκότωσε τ' ἀδέρφια του, τοὺς γιοὺς τοῦ Γερουβάαλ, ἑβδομήντ' ἀνθρώπους, ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα. Κι' ἀπόμεινε ὁ Γιοθὰμ μονάχα, ὁ μικρότερος γιὸς τοῦ Γερουβάαλ, γιατ' εἶχε κρυφτεῖ. Καὶ μαζεύτηκαν ὅλ' οἱ ἄντρες τῆς Συχὲμ κι' ὅλο τὸ σπιτικὸ τοῦ Μιλλὼ κ' ἦρθαν κι' ἀνακήρυξαν βασιλιὰ τὸν Ἀβιμέλεχ, στὴ βαλανιδιὰ ποὖναι ὑψωμένη κοντὰ στὴ Συχέμ. Μὰ σὰν τὸ ἔμαθε ὁ Γιοθάμ, ἀνέβηκε ἀπάνω στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ Γκεριζὶν καὶ μὲ μεγάλη φωνὴ ἀναβόησε κ' εἶπε. Ἀκοῦστε με, ἄντρες τῆς Συχέμ, κι' ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἀκούσει.

Μιὰ φορὰ πῆγαν τὰ δέντρα
βασιλιά τους γιὰ νὰ χρίσουν.
Κ' εἶπαν στὴν ἐλιά. Ἔλα γίνε
βασιλιάς μας. Καὶ στὰ δέντρα
ἔτσι ἡ ἐλιὰ ἀπαντᾶ καὶ κραίνει.
Πῶς τὸ λάδι μου ν' ἀφήσω,
ποὺ καὶ Θεὸς κι' ἀνθρῶποι τὄχουν
γιὰ τιμή τους, καὶ νὰ σύρω
καὶ νὰ κυβερνῶ τὰ δέντρα ;
Κι' εἶπαν στὴ συκιὰ τὰ δέντρα.
Ἔλα σὺ καὶ βασιλιάς μας
γίνε. Κ' ἡ συκιὰ τοὺς λέει.
Πῶς τὴ γλύκα μου ν' ἀφήσω
καὶ τὸν ὄμορφο καρπό μου,
καὶ νὰ πάω καὶ νὰ κουνιέμαι
ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ δέντρα ;
Καὶ τὰ δέντρα λὲν στὸ κλῆμα,
σὺ νὰ γίνεις βασιλιάς μας.
Καὶ τοὺς ἀπαντάει τὸ κλῆμα.

Τὸ κρασί μου ἐγὼ ν' ἀφήσω,
ποὺ ἀπ' αὐτὸ καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωποι
φχαριστιοῦνται, καὶ νὰ σειέμαι
ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ δέντρα ;
Τότες ὅλα πιὰ τὰ δέντρα
πᾶν στὴν ἀγκαθιὰ καὶ λένε.
Ἔλα σὺ λοιπὸν νὰ γίνεις
βασιλιάς μας. Καὶ στὰ δέντρα
ἔτσι ἡ ἀγκαθιὰ ἀπαντάει.
Ἂν μὲ χρίζετε στ' ἀλήθεια
βασιλιά σας, τότ' ἐλᾶτε
καὶ στὸν ἴσκιο μου ἀπὸ κάτω
σκεπαστῆτε. Ἂν μὲ γελᾶτε,
ἀπ' τὴν ἀγκαθιά, ἔτσι, νἄβγει
μιὰ φωτιὰ νὰ κάνει στάχτη
καὶ τοῦ Λίβανου τὰ κέδρα !

Ἂν τώρα πράξατε σωστὰ καὶ δίκια κάνοντας βασιλιὰ τὸν Ἀβιμέλεχ καὶ φερθήκατε καλὰ στὸ Γερουβάαλ καὶ στὸ σπίτι του κι' ἂν κατὰ τὴν ἀξία τῶν χεριῶν του πράξατε σ' αὐτὸν — ποὺ πολέμησεν ὁ πατέρας μου γιὰ σᾶς καὶ θυσιάζοντας τὴ ζωή του σᾶς γλύτωσε ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Μαδιανιτῶν καὶ σεῖς ξεσηκωθήκατ' ἐνάντια στὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου σήμερα καὶ σκοτώσατε τοὺς γιούς του, ἑβδομήντ' ἀνθρώπους, ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα, καὶ κάνατε βασιλιὰ τὸν Ἀβιμέλεχ, τὸ γιὸ τῆς σκλάβας του, ἀπάνω στοὺς ἄντρες τῆς Συχέμ, γιατ' εἶταν ἀδερφός σας — ἂν σωστὰ καὶ δίκια πράξατε στὸ Γερουβάαλ καὶ στὸ σπίτι του σήμερα, νὰ τὸν χαιρόσαστε τὸν Ἀβιμέλεχ σας καὶ νὰ σᾶς χαίρεται καὶ κεῖνος ! Κι' ἂν ὄχι, νὰ βγεῖ φωτιὰ ἀπὸ τὸν Ἀβιμέλεχ καὶ νὰ κατακάψει τοὺς ἄντρες τῆς Συχὲμ καὶ τὸ σπίτι τοῦ Μιλλὼ καὶ νὰ βγεῖ φωτιὰ ἀπὸ τοὺς ἄντρες τῆς Συχὲμ κι' ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Μιλλὼ καὶ νὰ κατακάψει τὸν Ἀβιμέλεχ ! Κι' ἔφυγε γρήγορα - γρήγορα ὁ Γιοθὰμ καὶ πῆγε στὴ Μπέερ καὶ κάθισ' ἐκεῖ μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἀβιμέλεχ τὸν ἀδερφό του.

Κι' ὁ Γιφτὰχ [1] ὁ Γαλααδίτης ἦταν ἕνας γενναῖος πολεμιστής, γιὸς γυναίκας πόρνης. Καὶ γέννησε ὁ Γαλαὰδ τὸ Γιφτάχ. Καὶ τοῦ γέννησε τοῦ Γαλαὰδ ἡ γυναίκα του γιούς. Σὰ μεγάλωσάν ὅμως οἱ γιοὶ τῆς γυναίκας του, διώξανε τὸ Γιφτὰχ λέγοντάς του. Δὲ θὰ κληρονομήσεις τὸ σπίτι τοῦ πατέρα μας, γιατὶ ἐσὺ 'σαι γιὸς γυναίκας ξένης. Κι' ἔφυγε ὁ Γιφτὰχ μακριὰ 'πὸ τ' ἀδέρφια του καὶ κατοίκησε στὴ χώρα Τώβ. Καὶ μαζεύτηκαν γύρω στὸ Γιφτὰχ ἄνθρωποι τιποτένιοι καὶ βγαίναν μαζί του. Κ' ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ πολέμησαν οἱ γιοὶ τοῦ 'Αμὼν ἐνάντια στὸν 'Ισραήλ. Κι' ἅμα πολέμησαν οἱ γιοὶ τοῦ 'Αμὼν ἐνάντια στὸν 'Ισραήλ, πῆγαν οἱ γερόντοι τοῦ Γαλαὰδ νὰ παραλάβουν τὸ Γιφτὰχ ἀπὸ τὴ χώρα τοῦ Τώβ. Ἔλα καὶ γίνε ἀρχηγός μας γιὰ νὰ πολεμήσουμε τοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμών. Κ' εἶπε ὁ Γιφτὰχ στοὺς γερόντους τοῦ Γαλαάδ. 'Εσεῖς δὲ μὲ μισήσατε καὶ μὲ διώξατε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου; Γιατὶ τώρα ποὺ βρεθήκατε στὴν ἀνάγκη ἤρθατε σὲ μένα; Κ' εἶπαν οἱ γερόντοι τοῦ Γαλαὰδ στὸ Γιφτάφ. Γι' αὐτὸ τώρα προσπέσαμε σὲ σένα, γιὰ νἄρθεις μαζί μας νὰ πολεμήσουμε τοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμὼν καὶ νἆσαι σὺ ἀρχηγός μας ἀπάνω σ' ὅλους τοὺς κάτοικους τοῦ Γαλαάδ. Κ' εἶπε ὁ Γιφτὰχ στοὺς γερόντους τοῦ Γαλαάδ. Ἂν μὲ γυρίσετε πίσω γιὰ νὰ πολεμήσω τοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμὼν καὶ τοὺς παραδώσει σὲ μένα ὁ Κύριος, ἐγὼ θἆμαι τότες ὁ ἀρχηγός σας. Κ' εἶπαν οἱ γερόντοι τοῦ Γαλαὰδ στὸ Γιφτάχ. 'Ο Κύριος νἆναι μάρτυρας ἀνάμεσά μας, ἂν δὲν κάνουμε ὅπως λές. Καὶ πῆγε ὁ Γιφτὰχ μὲ τοὺς γερόντους τοῦ Γαλαὰδ καὶ τὸν διόρισεν ὁ λαὸς ἀρχηγό του καὶ καπετάνιο του. Κι' ὅλα τὰ λόγια ποὺ εἶχε νὰ πεῖ ὁ Γιφτὰχ τὰ εἶπε μπροστὰ στὸν Κύριο, στὴ Μισπά. Κι' ἔστειλε μαντατοφόρους στὸ βασιλιὰ τῶν γιῶν τοῦ 'Αμὼν κ' εἶπε. Ποιά 'ναι ἡ διαφορά μας κ' ἦρθες ἐνάντια μου νὰ πολεμήσεις τὴ χώρα μου; Κ' εἶπε ὁ βασιλιὰς τῶν γιῶν τοῦ 'Αμὼν στοὺς μαντατοφόρους τοῦ Γιφτάχ. Γιατὶ πῆρε ὁ 'Ισραὴλ τὴ χώρα μου, ἅμ' ἀνέβαινε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο,

[1]) «'Ιεφθάε» (Ο').

ἀπὸ τὸ Ἀρνὼν ὡς τὸ Γιαβὸκ κι' ὡς τὸν Ἰορδάνη. Τώρα λοιπὸν δός τα πίσω εἰρηνικά. Καὶ ξανάστειλε ὁ Γιφτὰχ μαντατοφόρους στὸ βασιλιὰ τῶν γιῶν τοῦ Ἀμὼν καὶ τοὖπε: Ἔτσι λέει ὁ Γιφτάχ. Δὲν πῆρε ὁ Ἰσραὴλ τὴ χώρα τοῦ Μωὰβ καὶ τὴ χώρα τῶν γιῶν τοῦ Ἀμών. Παρὰ ἄμ' ἀνέβηκε ὁ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ βάδισε ἀπὸ τὴν ἔρημο ὡς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα κι' ἔφταξε στὸ Κάδες, ἔστειλε ὁ Ἰσραὴλ μαντατοφόρους στὸ βασιλιὰ τῆς Ἐδὼμ κ' εἶπε. Νὰ περάσω μὲς ἀπ' τὴ χώρα σου; Μὰ δὲν ἄκουσε ὁ βασιλιὰς τῆς Ἐδώμ. Ἀκόμη καὶ στὸ βασιλιὰ τοῦ Μωὰβ ἔστειλε κι' ἀρνήθηκε κι' αὐτός. Καὶ κάθισε ὁ Ἰσραὴλ στὸ Κάδες. Καὶ πέρασε ἀπὸ τὴν ἔρημο κι' ἔκανε τὸ γύρο τῆς χώρας τοῦ Ἐδὼμ καί τοῦ Μωὰβ κ' ἦρθε ἀπὸ τ' ἀνατολικὰ τοῦ Μωὰβ καὶ στρατοπέδεψε πέρ' ἀπὸ τὸ Ἀρνών, χωρὶς νὰ μπεῖ στὰ σύνορα τοῦ Μωάβ, γιατὶ ὁ Ἀρνὼν ἦταν σύνορο τοῦ Μωάβ. Κι' ἔστειλε μανταταφόρους ὁ Ἰσραὴλ στὸ Σιχών, βασιλιὰ τῶν Ἀμοραίων, βασιλιὰ τῆς Ἐσεβών, καὶ τοὖπε. Ἂς περάσουμε μὲς ἀπ' τὴ χώρα σου ὡς τὸν τόπο μας. Καὶ δὲ μπιστεύτηκε ὁ Σιχὼν τὸν Ἰσραήλ, νὰ περάσει ἀπ' τὰ σύνορά του, παρὰ σύναξε ὅλο τὸ λαό του καὶ στρατοπέδεψε στὴ Γιαάτς καὶ πολέμησε τὸν Ἰσραήλ. Καὶ παράδωσε ὁ Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ τὸ Σιχὼν κι' ὅλο τὸ λαό του στὰ χέρια τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς πάταξε. Καὶ κληρονόμησε ὁ Ἰσραὴλ ὅλη τὴ χώρα τῶν Ἀμοραίων. Καὶ κατάχτησαν ὅλα τὰ σύνορα τῶν Ἀμοραίων ἀπὸ τὸ Ἀρνὼν ὡς τὸ Γιαβὸκ κι' ἀπὸ τὴν ἔρημο ὡς τὸν Ἰορδάνη.

Καὶ τώρα ποὺ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἔδιωξε τοὺς Ἀμοραίους μπροστ' ἀπὸ τὸ λαὸ τοῦ Ἰσραήλ, ἐσὺ θὰ τοὺς κληρονομήσεις; Μὴ τάχα δὲν κληρονόμᾶς ὅσα σοῦ ἄφησε γιὰ κληρονομιὰ ὁ θεός σου Κεμός; Καὶ μεῖς ὅλα ἐκεῖνα, ἀπ' ὅπου βγάζοντάς τους ἀπὸ μπροστά του, μᾶς ἄφησε γιὰ κληρονομιὰ ὁ Κύριος καὶ Θεός μας, αὐτὰ θὰ κληρονομήσουμε. Καὶ μὴν εἶσαι σὺ τώρα καλύτερος ἀπὸ τὸ Βαλάκ, τὸ γιὸ τοῦ Τσιφόρ, βασιλιὰ τοῦ Μωάβ; Ἀντιστάθηκε αὐτὸς ἢ πολέμησ' ἐνάντια στὸν Ἰσραήλ; Ἀφοῦ κατοίκησε ὁ Ἰσραὴλ στὴν Ἐσεβὼν καὶ στὰ χωριά

της καὶ στὸ 'Αροὲρ καὶ στὰ χωριά του καὶ σ' ὅλες τὶς πολιτεῖες ἐκεῖ κοντὰ στὸ 'Αρνών, τρακόσα χρόνια, γιατὶ δὲν τὰ ξελευτερώσατε αὐτὰ τὰ μέρη ἐκεῖνον τὸν καιρό; 'Εγὼ λοιπὸν δὲ σοῦ ἔχω φταίξει. 'Εσὺ μὲ ἀδικεῖς πολεμώντας με. Ἂς κρίνει ὁ Κύριος, ὁ Κριτής, σήμερα, ἀνάμεσα στοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραὴλ κι' ἀνάμεσα στοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμών Δὲν ἄκουσε ὅμως ὁ βασιλιὰς τῶν γιῶν τοῦ 'Αμὼν τὰ λόγια ποὺ τοῦ μήνυσεν ὁ Γιφτάχ. Κ' ἦρθε πνεῦμα Κυρίου στὸ Γιφτὰχ καὶ πέρασε ὁ Γιφτὰχ μὲς ἀπ' τὸ Γαλαὰδ καὶ τὸ Μανασῆ καὶ μὲς ἀπ' τὸ Μιτσπὰ τοῦ Γαλαὰδ κι' ἀπὸ κεῖ πέρασε στοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμών. Κι' εὐχήθηκε ὁ Γιφτὰχ στὸν Κύριο κ' εἶπε. Ἂν πραγματικὰ παραδώσεις τοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμὼν στὰ χέρια μου, ὅ,τι εἶν' ἐκεῖνο ποὺ θὰ βγεῖ ἀπὸ τὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ μου γιὰ νὰ μὲ προαπαντήσει, ἅμα θὰ γυρίζω, μὲ καλό, ἀπὸ τοὺς 'Αμωνίτες, νἆναι τοῦ Κυρίου. 'Ολοκαύτωμα θὰ τοῦ τὸ προσφέρω.

Καὶ πέρασε ὁ Γιφτὰχ στοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμὼν γιὰ νὰ τοὺς πολεμήσει. Καὶ τοὺς παράδωσε ὁ Κύριος στὰ χέρια του. Καὶ τοὺς χτύπησε, ἀπὸ τὸ 'Αροὲρ ὥς τὴν εἴσοδο τοῦ Μινίθ, εἴκοσι πολιτεῖες, ὥς τὸν κάμπο τῶν ἀμπελιῶν. μὲ μεγάλη σφαγή. Καὶ ταπεινώθηκαν οἱ γιοὶ τοῦ 'Αμὼν μπροστὰ στοὺς γιοὺς τοῦ 'Ισραήλ. Κ' ἦρθε ὁ Γιφτὰχ στὴ Μιτσπά, στὸ σπίτι του. Καὶ νά! κι' ἔβγαινε ἡ κόρη του γιὰ νὰ τὸν προαπαντήσει μὲ ντέφια καὶ χορούς. Κ' ἦταν μοναχοκόρη. 'Εξὸν ἀπ' αὐτὴ δὲν εἶχε οὔτε γιό, οὔτε θυγατέρα. Κι' ὥς τὴν ἀντίκρυσε, ξέσκισε τὰ ροῦχα του κι' ἔκραξε. Ἀχ! κόρη μου. Τὶ μεγάλη λύπη εἶναι αὐτὴ ποὺ μοῦ δίνεις. 'Εσύ 'σαι ἕν' ἀπὸ κεῖνα ποὺ μὲ κατασυντρίβουν. Γιατὶ ἄνοιξα τὸ στόμα μου, στὸν Κύριο καὶ δὲ μπορῶ ν' ἀπογυρίσω τὸ λόγο μου. Καὶ κείνη τοῦ ἀπάντησε. Ἄνοιξες, πατέρα, τὸ στόμα σου στὸν Κύριο; Κάνε μου σύμφωνα μὲ κεῖνο ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα σου, ἀφοῦ ὁ Κύριος σ' ἔκανε καὶ ξεδικήθηκες τοὺς ὀχτρούς σου, τοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμών. Κ' εἶπε στὸν πατέρα της. Ἂς μοῦ γίνει καὶ μέν' αὐτὴ ἡ χάρη. Ἄφησέ με δυὸ μῆνες νὰ πάω νὰ γυρίσω τὰ βουνὰ καὶ νὰ κλάψω τὴν παρθενιά μου

κι' ἐγὼ μὲ τὶς φίλες μου. Καὶ κεῖνος τῆς εἶπε. Πήγαινε. Καὶ τὴν ἔστειλε γιὰ δυὸ μῆνες καὶ πῆγ' ἐκείνη κ' οἱ φίλες της κι' ἔκλαψε τὴν παρθενιά της ἀπάνω στὰ βουνά. Κι' ἅμα τέλειωσαν οἱ δυὸ μῆνες, γύρισε στὸν πατέρα της κι' ἔκανε τὸ τάμα ποὖχε τάξει. Κι' ἄντρα δὲ γνώρισε αὐτή. Κι' ἔγινε συνήθεια στὸν 'Ισραὴλ νὰ πηγαίνουν, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό, τὰ κορίτσια τοῦ 'Ισραήλ, νὰ θρηνοῦν τὴν κόρη τοῦ Γιφτὰχ τοῦ Γαλααδίτη, τέσσερις μέρες τὸ χρόνο.

Καὶ ξανάκαναν τὸ κακὸ οἱ γιοὶ τοῦ 'Ισραὴλ μπρὸς στὰ μάτια τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς παράδωσε ὁ Κύριος, γιὰ σαράντα χρόνια, στὰ χέρια τῶν Φιλισταίων. Κ' ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν Τσορά, ἀπὸ τὸ συγγενολόϊ τῶν Δανιτῶν, ποὺ τὸν λέγαν Μανόαχ. Κ' ἡ γυναίκα του ἦταν στείρα καὶ δὲ γεννοῦσε. Καὶ παρουσιάστηκε ἄγγελος Κυρίου στὴ γυναίκα καὶ τῆς εἶπε. Νά! λοιπὸν ἐσύ 'σαι στείρα καὶ δὲ γεννᾶς. Ὅμως θὰ γκαστρωθεῖς καὶ θὰ γεννήσεις γιό. Καὶ τώρα φυλάξου καὶ μὴν πιεῖς κρασὶ καὶ σίκερα [1]) καὶ μὴ φᾶς κανέν' ἀκάθαρτο, γιατὶ θὰ γκαστρωθεῖς καὶ θὰ γεννήσεις γιό, ποὺ ξυράφι δὲ θ' ἀνεβεῖ στὸ κεφάλι του, γιατὶ θἆναι τὸ παιδὶ ναζιραῖος [2]) Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν κοιλιά, καὶ θὰ ξελευτερώσει τὸν 'Ισραὴλ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Φιλισταίων. Καὶ πῆγε ἡ γυναίκα κ' εἶπε στὸν ἄντρα της. Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἦρθε σὲ μένα κ' ἡ μορφή του ἦταν σὰν ἄγγελου Θεοῦ μορφή. Πολὺ φοβερή. Καὶ δὲν τὸν ρώτησα ἀπὸ ποῦ εἶναι, οὔτε καὶ τ' ὄνομά του μοῦ τὸ φανέρωσε. Καὶ μοὖπε θὰ γκαστρωθεῖς καὶ θὰ γεννήσεις γιὸ καὶ τώρα δὲ θὰ πιεῖς κρασὶ καὶ σίκερα, οὔτε θὰ φᾶς κανέν' ἀκάθαρτο, γιατὶ θἆναι ναζιραῖος στὸν Κύριο τὸ παιδί, ἀπὸ τὴν κοιλιὰ ὡς τὴ μέρα ποὺ θὰ πεθάνει. Καὶ προσευχήθηκε ὁ Μανόαχ στὸν Κύριο κι' εἶπε. Ὢ Κύριέ μου, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔχεις στείλει ἂς μᾶς ξανάρθει, παρα-

[1]) Πιοτὸ μεθυστικὸ τῶν Ἑβραίων.

[2]) Ἀφοσιωμένος, ἀφιερωμένος. Ἀπὸ ρ. ναζὰρ=«ἐγκρατεύεσθαι, ἀπέχειν» κ.τ.ὅ.

καλῶ, κι' ἂς μᾶς πεῖ τί νὰ κάνουμε στὸ παιδὶ ποὺ θὰ γεννηθεῖ.

Κι' ἄκουσε ὁ Θεὸς τὴ φωνὴ τοῦ Μανόαχ καὶ ξανάρθε ὁ ἄγγελος Κυρίου στὴ γυναίκα. Μ' αὐτή 'ταν στὸ χωράφι κι' ὁ Μανόαχ ὁ ἄντρας της δὲν ἦταν μαζί της. Κι' ἔτρεξε γρήγορα ἡ γυναίκα κ' εἰδοποίησε τὸν ἄντρα της καὶ τοὖπε. Μοῦ φανερώθηκ' ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἦρθε κείνη τὴ μέρα σὲ μένα. Καὶ σηκώθηκε, ἀκολούθησε ὁ Μανόαχ τὴ γυναίκα του. Καὶ πῆγε στὸν ἄνθρωπο καὶ τοὖπε. 'Εσύ 'σαι ὁ ἄνθρωπος ποῦ μίλησες στὴ γυναίκα; Καὶ κεῖνος εἶπε. 'Εγώ. Κ' εἶπε ὁ Μανόαχ. Τώρα ἂς γίνει ὁ λόγος σου. Πῶς νὰ φερθοῦμε στὸ παιδὶ καὶ τί νὰ κάνουμε; Κ' εἶπε ὁ ἄγγελος Κυρίου στὸ Μανόαχ. 'Απ' ὅλα ὅσα εἶπα στὴ γυναίκα νὰ φυλαχτεῖ. 'Απ' ὅ,τι βγαίνει ἀπὸ ἀμπέλι δὲ θὰ φάει, κρασὶ καὶ σίκερα δὲ θὰ πιεῖ, οὔτε κανέν' ἀκάθαρτο θὰ φάει. "Ολα ὅσα τῆς παράγγειλα νὰ τὰ φυλάξει. Κ' εἶπε ὁ Μανόαχ στὸν ἄγγελο Κυρίου. Νὰ σὲ κρατήσουμε δὰ καὶ νὰ σοῦ ἑτοιμάσουμε κανένα κατσικάκι. Κ' εἶπε ὁ ἄγγελος Κυρίου στὸ Μανόαχ. Κι' ἂν μὲ κρατήσεις, δὲ θὰ φάω ἀπ' τὸ ψωμί σου. Κι' ἂν κάνεις ὁλοκαύτωμα, πρόσφερέ το στὸν Κύριο. Γιατὶ ὁ Μανόαχ δὲν κατάλαβε πὼς αὐτὸς ἦταν ἄγγελος Κυρίου. Κ' εἶπε ὁ Μανόαχ στὸν ἄγγελο Κυρίου. Ποιό 'ναι τ' ὄνομά σου, γιὰ νὰ σὲ δοξάσουμε ἅμα βγεῖ ὁ λόγος σου; Κ' ὁ ἄγγελος εἶπε. Γιατὶ ρωτᾶς γιὰ τ' ὄνομά μου; «Θαυμάσιο» εἶναι! Καὶ πῆρε ὁ Μανόαχ τὸ κατσικάκι καὶ τὴν προσφορὰ καὶ τὰ πρόσφερε στὸν Κύριο, ἀπάνω στὸ βράχο. Κι' ἔγινε θαῦμα μπρὸς στὸ Μανόαχ καὶ τὴ γυναίκα του. Καθὼς ἀνέβαινε ἡ φλόγα πάνω ἀπ' τὸ θυσιαστήριο πρὸς τὸν οὐρανό, ἀνέβηκε κι' ὁ ἄγγελος Κυρίου, μέσα στὴ φλόγα, κι' ὁ Μανόαχ κι' ἡ γυναίκα του βλέποντάς τα ἔπεσαν κατὰ πρόσωπο ἀπάνω στὴ γῆ. Καὶ δὲν ξαναφανερώθηκε ὁ ἄγγελος στὸ Μανόαχ καὶ στὴ γυναίκα του. Τότες κατάλαβε ὁ Μανόαχ πὼς ἦταν ἄγγελος Κυρίου. Κι' εἶπε ὁ Μανόαχ στὴ γυναίκα του. Δίχως ἄλλο θὰ πεθάνουμε, ἀφοῦ εἴδαμε τὸν Κύριο. Καὶ τοὖπε ἡ γυναίκα του. "Αν ἤθελε ὁ Κύριος νὰ μᾶς θανατώσει, δὲ θὰ δεχόταν ἀπὸ τὸ χέρι μας ὁλοκαύτωμα καὶ προσφορά, οὔτε θὰ μᾶς τὰ φανέρωνεν ὅλ' αὐτά, οὔτε σὲ μιὰ τέτοιαν

ὥρα θὰ μᾶς ἔκανε ν' ἀκούσομε τέτοια. Καὶ γέννησε γιὸ ἡ γυναίκα κι' ἔβγαλε τ' ὄνομά του Σαμψών [1]). Καὶ μεγάλωσε τὸ παιδὶ καὶ τὸ εὐλόγησε ὁ Κύριος. Καὶ πνεῦμα Κυρίου ἄρχισε νὰ τοῦ δίνει δύναμη [2]) μέσα στὸ στρατόπεδο τοῦ Δάν, ἀνάμεσα Τσορὰ καὶ Ἐσταόλ.

Καὶ κατέβηκε ὁ Σαμψὼν στὴν Τιμνὰθ κ' εἶδε μιὰ γυναίκα ἀνάμεσα στὶς κόρες τῶν Φιλισταίων. Καὶ τὸ φανέρωσε στὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του κ' εἶπε: Εἶδα γυναίκα στὴν Τιμνάθ, ἀπὸ τὶς κόρες τῶν Φιλισταίων. Πάρτε την τώρα σὲ μὲ γιὰ γυναίκα. Καὶ τοὖπε ὁ πατέρας του κι' ἡ μητέρα του. Μὴ δὲν ἔχει μέσα στὶς θυγατέρες τῶν ἀδερφῶν σου καὶ μέσα σ' ὅλο τὸ λαό μου γυναίκα καὶ θὲς νὰ πάρεις γυναίκα ἀπὸ τοὺς Φιλισταίους, τοὺς «ἀπερίτμητους» [3]) ; Κ' εἶπε ὁ Σαμψὼν στὸν πατέρα του. Αὐτὴ θὰ μοῦ πάρεις, γιατὶ αὐτὴ μοῦ ἀρέσει. Μὰ ὁ πατέρας του κ' ἡ μητέρα του δὲν κατάλαβαν πὼς αὐτὸ ἦταν ἀπ' τὸν Κύριο καὶ πὼς ζητοῦσε ἀφορμὴ ὁ Σαμψὼν ἐνάντια στοὺς Φιλισταίους, ποὺ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη κυριαρχοῦσαν ἀπάνω στὸν Ἰσραήλ. Καὶ κατέβηκεν ὁ Σαμψὼν μὲ τὸν πατέρα του καὶ μὲ τὴ μητέρα του στὴν Τιμνὰθ καὶ πῆγαν ὥς τ' ἀμπέλια τῆς Τιμνάθ, ὅπου ἕνα λιονταρόπουλο, μουγκρίζοντας, βγῆκε μπροστά του καὶ πνεῦμα Κυρίου ἦρθεν ἀπάνω του καὶ τὸ καταξέσκισε σὰ νὰ ξέσκιζε κανένα κατσίκι, χωρὶς νὰ κρατᾶ στὸ χέρι του τίποτα. Καὶ δὲ φανέρωσε στὸν πατέρα του καὶ στὴ μητέρα του αὐτὸ ποὖχε κάνει. Καὶ κατέβηκε καὶ κουβέντιασε μὲ τὴ γυναίκα. Κι' ἄρεσε στὸ Σαμψών.

Κ' ὕστερ' ἀπὸ μέρες γύρισε νὰ τὴν πάρει. Ἀλλαξοδρόμισεν ὅμως γιὰ νὰ δεῖ τὸ ψοφίμι τοῦ λιονταριοῦ. Καὶ νά ! ἕνα σμάρι

[1]) Σιμσὸν (ἑβρ.). Ὁ Ἰώσ. τὸ ἐξηγεῖ «ἰσχυρός»· ἴσως νἆναι ὑποκορ. τοῦ σέμες, ποὺ σημ. ἥλιος.

[2]) Φάαμ (ἑβρ.) = ἐμπνέω, σπρώχνω, «διεγείρω». «Καὶ ἤρξατο πνεῦμα Κυρίου συνεκπορεύεσθαι αὐτῷ» (Ο)'.

[3]) Ἡ ἀντιστ. ἑβρ. λ. εἶναι ἀρὲλ καὶ σημαίνει ὅ,τι τὸ δικό μας ἀσουνίτευτος, ποὺ δὲν ἔχει κάνει σουνέτι, «περιτομήν».

ἀπὸ μέλισσες καὶ μέλι ἀπάνω στὸ ψοφίμι τοῦ λιονταριοῦ. Καὶ πῆρε μέσα στὶς φοῦχτες του καὶ προχωροῦσε τρώγοντας, ὥς ποὺ ἦρθε στὸν πατέρα του καὶ στὴ μητέρα του καὶ τοὺς ἔδωσε κι' ἔφαγαν, χωρὶς νὰ τοὺς πεῖ πὼς πῆρε τὸ μέλι ἀπὸ τὸ ψοφίμι τοῦ λιονταριοῦ. Καὶ κατέβηκε κι' ὁ πατέρας του στὴ γυναίκα κι' ὀργάνωσε γλέντι ἐκεῖ ὁ Σαμψών, κατὰ ποὺ συνηθίζαν τὰ παληκάρια. Κι' ὅταν τὸν εἶδαν, πῆραν [1]) τριάντα νομάτους γιὰ νὰ τοῦ κάνουνε συντροφιά. Κ' εἶπε σ' αὐτοὺς ὁ Σαμψών. Θὰ σᾶς προτείνω ἕνα νιῶσμα. Ἂν μοῦ τὸ ξεδιαλύνετε μέσα στὶς ἑφτὰ μέρες ποὺ θὰ βαστάξει τὸ γλέντι, θὰ σᾶς δώσω, ἂν τὸ βρῆτε, τριάντα λινοὺς χιτῶνες καὶ τριάντα φορεσιές. Κι' ἂν δὲ μπορέσετε νὰ τὸ ξεδιαλύνετε, θὰ μοῦ δώσετ' ἐσεῖς τριάντα χιτῶνες καὶ τριάντα φορεσιές. Καὶ τοὖπαν ἐκεῖνοι. Πρότεινέ το τὸ νιῶσμα σου νὰ τὸ ἀκούσομε. Καὶ τοὺς εἶπε:

Ἀπ' ὅποιον τρώει [2]) βγῆκε τροφὴ
κι' ἀπ' ἀντρειωμένο γλύκα [3]).

Κι' ἐπὶ τρεῖς μέρες δὲ μποροῦσαν νὰ ξεδιαλύνουν τὸ νιῶσμα. Καὶ τὴν ἕβδομη μέρα εἶπαν στὴ γυναίκα τοῦ Σαμψών. Καλόπιασε τὸν ἄντρα σου νὰ μᾶς φανερώσει τὸ νιῶσμα, μὴ βάλουμε φωτιὰ καὶ κάψομε καὶ σένα καὶ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου. Γιὰ νὰ μᾶς ξεγυμνώσετε μᾶς προσκαλέσατε. Ἔτσι δὲν εἶναι; Κι' ἔκλαψε ἡ γυναίκα τοῦ Σαμψὼν μπροστά του κ' εἶπε: Δίχως ἄλλο μὲ μισεῖς. Δὲ μ' ἀγαπᾶς. Πρότεινες νιῶσμα στοὺς γιοὺς τοῦ λαοῦ μου καὶ σὲ μένα δὲν τὸ φανέρωσες. Καὶ 'κεῖνος τῆς εἶπε. Στὸν πατέρα μου καὶ στὴ μάνα μου δὲν τὸ φανέρωσα καὶ θὰ τὸ φανέρωνα σὲ σένα; Ἐκείνη ὅμως ἔκλαιγε μπροστά του καὶ τὶς ἑφτὰ μέρες, ποὺ κρατοῦσε τὸ γλέντι. Καὶ τὴν ἕβδομη τὴ μέρα τῆς τὸ φανέρωσε, γιατὶ τὸν εἶχε παραζαλίσει. Καὶ κείνη φανέρωσε τὸ

[1]) Ὑποκ. οἱ κάτ. τῆς Τιμνάθ, οἱ Φιλισταῖοι.

[2]) Καταβροχθίζει

[3]) Στὸ πρωτότυπο γίνεται λογοπαίγνιο ἐδῶ: μαοκὲλ γιατσὰ μεακὰλ κτλ., ποὺ μόλις τὸ ἀποδίδει ἡ μετάφραση, οὔτε βέβαια καὶ τῶν Ο' τὸ: «τί βρωτὸν ἐξῆλθε ἐκ βιβρώσκοντος».

νιῶσμα στὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ της. Καὶ τοῦπαν οἱ ἄντρες τῆς πόλης τὴν ἕβδομη μέρα πρὶν βασιλέψει ὁ ἥλιος:

'Απὸ τὸ μέλι πιὸ γλυκὸ
καὶ πιὸ γενναῖο τ' εἶναι ἀπ' τὸ λιοντάρι;

Καὶ κεῖνος τοὺς εἶπε: Ἂν δὲ ζευγαρίζατε μὲ τὴ δαμάλα μου[1]), δὲ θὰ τὸ βρίσκατε τὸ νιῶσμα μου. Καὶ πέρασε ἀπάνω του πνεῦμα Κυρίου καὶ κατέβηκε στὴν 'Ασκαλὼν καὶ σκότωσε ἀπ' αὐτοὺς τριάντα παληκάρια, πῆρε τὰ ροῦχα τους καὶ τἄδωσε σ' αὐτοὺς ποὺ ξεδιαλύναν τὸ νιῶσμα. Κι' ἄναψε ὁ θυμός του κι' ἀνέβηκε στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του. Κ' ἡ γυναίκα τοῦ Σαμψὼν δόθηκε στὸ σύντροφό του, ποὺ ἦταν καὶ φίλος του.

Κι' ὕστερ' ἀπὸ καιρό, τὶς μέρες ποὺ θερίζαν τὰ στάρια, ἐπισκέφτηκε ὁ Σαμψὼν τὴ γυναίκα του κουβαλώντας κ' ἕνα κατσίκι. Κ' εἶπε. Θὰ πάω στὴ γυναίκα μου. Στὴν κρεβατοκάμαρά της. 'Ο πατέρας της ὅμως δὲν τὸν ἄφησε νὰ μπεῖ. Κ' εἶπε ὁ πατέρας της. Νόμισα πὼς τὴ μίσησες ὁλότελα πιὰ καὶ τὴν ἔδωσα στὸ φίλο σου. 'Η μικρότερη ἀδερφή της δὲν εἶναι τάχα ὀμορφότερη ἀπ' αὐτή; Πάρε αὐτὴ στὴ θέση της. Κ' εἶπε ὁ Σαμψών. Δὲ θὰ φταίω ἐγὼ αὐτὴ τὴ φορά, ἂν κάνω κακὸ στοὺς Φιλισταίους. Καὶ πῆγε κι' ἔπιασε τρακόσες ἀλεποῦδες, πῆρε δαδιά, τὶς γύρισε οὐρὰ μὲ οὐρὰ κι' ἔβαλε ἀπὸ ἕνα δαδί, καταμεσίς, ἀνάμεσα στὶς δυὸ τὶς οὐρές. Κι' ἔβαλε φωτιὰ στὰ δαδιὰ καὶ τὶς ξαμόλησε στὰ σπαρτὰ τῶν Φιλισταίων κι' ἔκαψε τὶς θυμωνιές, ὥς τ' ἀθέριστα στάχια κι' ὥς στ' ἀμπέλια καὶ τὶς ἐλιές. Κ' εἶπαν οἱ Φιλισταῖοι. Ποιὸς τὄκανε αὐτό; Καὶ τοὺς ἀπάντησαν. 'Ο Σαμψών, ὁ γαμπρὸς τοῦ Τιμναθίτη, γιατὶ πῆρε τὴ γυναίκα του καὶ τὴν ἔδωσε στὸ σύντροφό του. Κι' ἀνέβηκαν οἱ Φιλισταῖοι καὶ κάψαν καὶ κείνη καὶ τὸν πατέρα της. Καὶ τοὺς εἶπε ὁ Σαμψών. Ἂν ἐσεῖς φερθήκατ' ἔτσι, τότες κι' ἐγὼ θὰ σᾶς ξεδικηθῶ κ' ὕστερα θὰ

[1]) Ἂν δὲν φκιάνατε μὲ τὴ γυναίκα μου. Ἂν δὲν τὴν καταφέρνατε κλπ.

ἡσυχάσω. Καὶ τοὺς τσάκισε πόδια καὶ πλευρὰ βάζοντας σφαγὴ μεγάλη. Καὶ κατέβηκε καὶ κάθισε στὴ σκισμάδα τοῦ βράχου Ἐτάμ.

Κι' ἀνεβῆκαν οἱ Φιλισταῖοι καὶ στρατοπέδεψαν στὴ Γιουδὰ καὶ ξεχύθηκαν στὸ Λεχί [1]). Κ' εἶπαν οἱ ἄντρες τοῦ Γιουδά. Γιατὶ ἀνεβήκατε ἐνάντια μας; Καὶ κεῖνοι ἀπαντήσανε. Γιὰ νὰ δέσουμε τὸ Σαμψὼν ἀνεβήκαμε καὶ νὰ τοῦ κάνουμε ὅ,τι μᾶς ἔκανε. Καὶ κατεβῆκαν τρεῖς χιλιάδες ἄντρες ἀπ' τὸ Γιουδὰ στὴ σκισμάδα τοῦ βράχου Ἐτὰμ κ' εἶπαν στὸ Σαμψών. Δὲν ξαίρεις πὼς οἱ Φιλισταῖοι μᾶς ὑποτάξανε; Γιατὶ μᾶς τὄκανες αὐτό; Καὶ τοὺς εἶπε. Κατὰ ποὺ μοῦ κάναν, τοὺς ἔκανα. Καὶ τοὖπαν. Γιὰ νὰ σὲ δέσουμε κατεβήκαμε καὶ νὰ σὲ παραδώσουμε στὰ χέρια τῶν Φιλισταίων. Καὶ τοὺς εἶπε ὁ Σαμψών. Ὁρκιστῆτε μου πὼς ἐσεῖς δὲ θὰ μοῦ ἐπιτεθῆτε. Καὶ κεῖνοι τοῦ εἶπαν. Ὄχι. Μονάχα θὰ σὲ δέσουμε καὶ θὰ σὲ παραδώσουμε στὰ χέρια τους. Ἀληθινά, δὲ θὰ σὲ σκοτώσουμε. Καὶ τὸν δέσαν μὲ δυὸ καινούργια σκοινιὰ καὶ τὸν ἀνέβασαν ἀπὸ τὸ βράχο. Ἐκεῖνος τότες πῆγε στὸ Λεχὶ κ' οἱ Φιλισταῖοι ἀλάλαξαν καθὼς τὸν ἀντίκρισαν. Ἦρθε ὅμως πνεῦμα Κυρίου ἀπάνω του καὶ τὰ σκοινιά, ποὺ ἦταν στὰ μπράτσα του, γίναν σὰ λινάρι καμένο στὴ φωτιὰ καὶ λύθηκαν τὰ δεσμά του ἀπὸ τὰ χέρια του. Κ' ἦβρε ἕνα νωπὸ σαγόνι γαδάρου, ἅπλωσε τὸ χέρι του, τὸ πῆρε καὶ σκότωσε μ' αὐτὸ χίλιους ἄντρες. Κ' εἶπε ὁ Σαμψών.

> Μὲ σαγόνι γαδάρου σωρούς-
> σωρούς, μὲ σαγόνι γαδάρου
> ἄντρες σκότωσα χίλιους! [2])

Κι' ἅμα ἔπαψε νὰ μιλᾶ πέταξε τὸ σαγόνι ἀπὸ τὸ χέρι του κι' ὀ-

[1]) «Κι' ἦλθον ἕως Σιαγόνος» (Ο'). Ἡ λ. λεχὶ σημ. σαγόνι.

[2]) Μπιλεχὶ ἀχαμόρ, χαμόρ, χαμοραθάϊμ, μπιλεχὶ ἀχαμόρ, ἰκέθι ἔλεφ ἤς. «Ἐν σιαγόνι ὄνου ἐξαλείφων ἐξήλειψα αὐτούς, ἐν τῇ σιαγόνι τοῦ ὄνου ἐπάταξα χιλίους ἄνδρας» (Ο'). Στὸ πρωτότυπο κάνει ἐντύπωση ἡ ὁμοηχία ποὺ παρουσιάζουν οἱ λέξες καθὼς κ' ἡ παρήχηση ποὺ γίνεται μὲ τὸ γράμμα «χέθ».

νόμασε τὸν τόπο ἐκεῖνο Ραμάθ - Λεχί [1]). Καὶ δίψασε ὑπερβολικὰ κι' ἀναβόησε στὸν Κύριο κ' εἶπε. 'Εσὺ ἔδωσες στὸ χέρι τοῦ δούλου σου αὐτὴ τὴ μεγάλη νίκη καὶ νὰ πεθάνω τώρ' ἀπ' τὴ δίψα καὶ νὰ πέσω στὰ χέρια τῶν ἀπερίτμητων; Κι' ἄνοιξε ὁ Θεὸς τὴ σκισμάδα ποὺ ἦταν στὸ Λεχὶ [2]) καὶ βγῆκε νερὸ ἀπ' αὐτὴ κι' ἤπιε κι' ἀνάλαβε τὸ πνεῦμα του κι' ἀναζωογονήθηκε. Καὶ γι' αὐτὸ ὀνόμασε τὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ βρίσκεται στὸ Λεχί, ὡς τὰ σήμερα, Αἲν-'Ακκορέ [3]). Κι' ἔκρινε [4]) τὸν 'Ισραήλ, κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν Φιλισταίων, εἴκοσι χρόνια.

Καὶ πῆγε ὁ Σαμψὼν στὴ Γάζα κ' εἶδ' ἐκεῖ γυναίκα πόρνη καὶ κόνεψε σ' αὐτήν. Εἰδοποίησαν ὅμως τοὺς Γαζαίους κ' εἶπαν. 'Ο Σαμψὼν ἦρθ' ἐδῶ. Καὶ κεῖνοι τὸν ζώσαν καὶ τὸν παραμόνευαν, ὅλη τὴ νύχτα, στὴν πύλη τῆς πολιτείας. Κ' ἡσυχάζαν ὅλη τὴ νύχτα κι' ἔλεγαν. Κατὰ τὰ χαράματα θὰ τὸν σκοτώσουμε. Καὶ πλάγιασε ὁ Σαμψὼν ὡς τὰ μεσάνυχτα. Καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα σηκώθηκε, ἔπιασε τὰ θυρόφυλλα τῆς πύλης καὶ τοὺς δυὸ παραστάτες μαζί, κι' ἀφοῦ τὰ ξεκόλλησε μὲ τὴν ἀμπάρα μαζί, τἄβαλε στὸν ὦμο του καὶ τ' ἀνέβασε στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ ποὖναι ἀντίκρυ στὴ Χεβρών. Κ' ὕστερ' ἀγάπησε μιὰ γυναίκα, στὴν κοιλάδα τοῦ Σωρήκ, ποὺ τὴ λέγανε Δαλιδά [5]) Κι' ἀνεβῆκαν σ' αὐτὴν οἱ προεστοὶ τῶν Φιλισταίων καὶ τῆς εἶπαν. Καλόπιασέ τον καὶ δὲς ποῦ ἡ δύναμή του ἡ μεγάλη καὶ πῶς θὰ τὸν καταπονέσουμε, ἔτσι ποὺ νὰ μπορέσουμε νὰ τὸν δέσουμε καὶ νὰ τὸν δαμάσουμε. Καὶ θὰ σοῦ δώσουμε, ὁ καθένας μας, ἀπὸ χίλια κι' ἑκατὸ ἀργύρια. Κ' εἶπε ἡ Δαλιδὰ στὸ Σαμψών. Φανέρωσέ μου, παρακαλῶ,

[1]) 'Η λ. σημ. Πέταμα σαγονιοῦ ἢ πεταμένο σαγόνι. «'Αναίρεσις σιαγόνος» (Ο').

[2]) Ή τὸ κοίλωμα βράχου ποὺ ἦταν στὸ Λεχὶ ἢ αὐτή, τὴ σκισμάδα, τὸ κοίλωμα τοῦ σαγονιοῦ. 'Απὸ κεῖ ἀνάβρυσε νερό. «Λάκκον τὸν ἐν τῇ σιαγόνι» (Ο').

[3]) «Πηγὴ βοῶντος» «Πηγὴ τοῦ ἐπικαλουμένου» (Ο') (αἲν - ἀκκορρέ).

[4]) 'Ο Σαμψών.

[5]) Ντελιλὰ (ἑβρ.), «Δαλιδὰ» Ο'.

ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμή σου ἡ μεγάλη καὶ μὲ τὶ ἂν σὲ δένανε θὰ σὲ καταπονοῦσαν; Καὶ τῆς εἶπε ὁ Σαμψών. Ἂν μὲ δέσουν μ' ἑφτὰ μελίχλωρες χορδές, ποὺ νὰ μὴν ἔχουν ξεραθεῖ, θὰ καταπέσει ἡ δύναμή μου καὶ θἆμαι σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους.

Τότες τῆς φέραν, οἱ προεστοὶ τῶν Φιλισταίων, ἑφτὰ μελίχλωρες χορδές, ποὺ δὲν εἶχαν ξεραθεῖ, καὶ τὸν ἔδεσε μ' αὐτές. Παραμονεύαν ὅμως κάποιοι ἐκεῖ κοντά της. Καὶ τοῦ εἶπε. Οἱ Φιλισταῖοι καταπάνω σου, Σαμψών! Καὶ κεῖνος ἔκοψε τὶς χορδὲς ὡς θὰ νὰ κοβόταν κλωστὴ ἀπὸ στουπὶ [1]), ποὺ μυριστεῖ τὴ φωτιά [2]). Καὶ δὲ φανερώθηκε ἡ δύναμή του. Κ' εἶπε ἡ Δαλιδὰ στὸ Σαμψών. Ὥστε μὲ γέλασες καὶ μοὖπες ψέματα. Πές μου λοιπὸν τώρα, μὲ τί θἄπρεπε νὰ δεθεῖς; Καὶ τῆς εἶπε. Ἂν μὲ δέναν μὲ καινούργιες, ἀμεταχείριστες τριχιές, θὰ μὲ παρατήσει ἡ δύναμή μου καὶ θὰ καταντήσω σὰν ἕνας ἄνθρωπος. Πῆρε τότε ἡ Δαλιδὰ καινούργιες τριχιὲς καὶ τὸν ἔδεσε. Καὶ τοῦ φώναξε. Οἱ Φιλισταῖοι καταπάνω σου, Σαμψών! Καὶ κάποιοι παραφυλάγαν ἐκεῖ κοντά της. Καὶ κεῖνος τὶς ἔκοψε ἀπὸ τὰ μπράτσα του σὰν κλωστή. Κ' εἶπε ἡ Δαλιδὰ στὸ Σαμψών, Ὡς τώρα μὲ περιπαίζεις καὶ μὲ γελᾶς. Πές μου πιὰ μὲ τί πρέπει νὰ δεθεῖς; Καὶ κεῖνος τῆς εἶπε. Ἂν πλέξεις τὶς ἑφτὰ πλεξοῦδες τοῦ κεφαλιοῦ μου στὸ διασίδι [3]). Καὶ κείνη τὶς πέρασε καὶ τὶς στερέωσε μὲ τὸ παλούκι [4]). Καὶ τοῦ φώναξε. Οἱ Φιλισταῖοι καταπάνω σου, Σαμψών! Καὶ κεῖνος ξύπνησε ἀπὸ τὸν ὕπνο του βγάζοντας τὸ παλούκι μὲ τὸ διασίδι.

[1]) Φετὶλ ἀνεορέθ (ἑβρ.). Στριμμένο ἢ κλωσμένο νῆμα· «στρέμμα στυππίου» (Ο').

[2]) «Ἐν τῷ ὀσφρανθῆναι αὐτῷ πυρὸς» (Ο').

[3]) «Σὺν τῷ διάσματι» (Ο').

[4]) «Καὶ ἔπηξε τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον» (Ο'). Διασίδι ἢ ἡ ἄκρη τοῦ στημονιοῦ, ποὺ εἶναι στὸ ἀντὶ τοῦ ἀργαλιοῦ. Ἡ λ. διασίδι, γνωστότατη.

Διασίδι, πολυδιάσιδο καλοῦ καιροῦ διασμένο
διασίδι ὅταν σὲ διάζουμουν κλπ.
διασίδι ὅταν σὲ τύλιγα κλπ.

λέει τὸ δημοτικὸ τραγούδι.

μαζί. Τότες ἐκείνη τοῦ λέει. Πῶς λὲς σ' ἀγαπῶ, ἐνῶ ἡ καρδιά σου δὲν εἶναι μαζί μου ; Εἶναι ἡ τρίτη φορὰ ποὺ μὲ γελᾷς καὶ δὲ μοῦ φανερώνεις ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμή σου ἡ μεγάλη. Καὶ καθὼς τὸν γρίνιαζεν ὁλημερνὶς μὲ τὰ λόγια της καὶ τὸν παραστενοχωροῦσε, ἀπόστασεν ἡ ψυχή του μέχρι θανάτου καὶ ἄνοιξε ὅλη του τὴν καρδιὰ καὶ τῆς εἶπε. 'Εμένα ξυράφι δὲν ἀνέβηκε στὴν κεφαλή μου, γιατ' εἶμαι ναζιραῖος στὸ Θεὸ ἀπ' τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας μου. "Αν ξυριστῶ, θὰ μὲ παρατήσει ἡ δύναμή μου, θ' ἀδυνατίσω καὶ θὰ καταντήσω ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Κι' ἅμα εἶδεν ἡ Δαλιδὰ πὼς τῆς ἄνοιξε ὅλη του τὴν καρδιά, ἔστειλε καὶ κάλεσε τοὺς προεστοὺς τῶν Φιλισταίων καὶ τοὺς εἶπε. 'Ανεβῆτε τώρα, γιατὶ μοῦ φανέρωσε ὅλη του τὴν καρδιά. Κι' ἀνέβηκαν οἱ προεστοὶ τῶν Φιλισταίων κρατώντας καὶ τὰ ἀργύρια στὰ χέρια τους. Κι' ἀφοῦ τὸν ἀποκοίμισε στὰ γόνατά της, φώναξ' ἕναν ἄνθρωπο, τοῦ ξύρισε τὶς ἑφτὰ πλεξοῦδες τοῦ κεφαλιοῦ του κι' ἔφυγε ἡ δύναμή του ἀπὸ πάνω του. Καὶ φώναξε. Οἱ Φιλισταῖοι καταπάνω σου, Σαμψών ! Καὶ κεῖνος ξύπνησε ἀπὸ τὸ ὕπνο του κ' εἶπε. Θὰ βγῶ ὅπως κι' ἄλλοτες καὶ θὰ ξεφύγω ἀπὸ τὰ χέρια τους. Δὲν ἤξαιρεν ὅμως πὼς ὁ Κύριος εἶχε φύγει πιὰ ἀπὸ πάνω του. Καὶ τὸν πιάσαν οἱ Φιλισταῖοι, τοῦ βγάλαν τὰ μάτια, τὸν κατέβασαν στὴ Γάζα, τὸν δέσαν μὲ δυὸ χάλκινες ἁλυσίδες καὶ τὸν βάλαν κι' ἄλεθε μὲς στὴ φυλακή. Καὶ φυτρώσαν οἱ τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ του κι' ἄρχισαν νὰ μεγαλώνουν ἀπὸ τότες ποὺ τὸν ξύρισαν κ' ὕστερα. Τότες οἱ προεστοὶ τῶν Φιλισταίων μαζεύτηκαν γιὰ νὰ προσφέρουν θυσία μεγάλη στὸ Δαγόν, τὸ θεό τους, καὶ νὰ γλεντοκοπήσουν, γιατὶ παράδωσε, εἶπαν, στὰ χέρια μας τὸ Σαμψὼν τὸν ὀχτρό μας. Κι' ὅταν τὸν εἶδε ὁ λαός, δοξολόγησαν τὸ θεό τους, γιατὶ παράδωσε, λέγανε, ὁ θεός μας στὰ χέρια μας τὸν ὀχτρό μας καὶ τὸν ξολοθρευτὴ τῆς χώρας μας, ἐκεῖνον ποὺ μᾶς γέμισεν ἀπὸ σκοτωμένους. Κι' ἅμ' ἀναγάλλιασεν ἡ καρδιά τους, εἶπαν. Φωνάξτε τὸ Σαμψὼν νὰ μᾶς διασκεδάσει λιγάκι. Καὶ φώ-

ναξαν τὸ Σαμψὼν ἀπὸ τὴ φυλακὴ κι' ἔπαιξε μπροστά τους [1]. Καὶ τὸν στήσαν, ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὶς κολόνες. Κ' εἶπε ὁ Σαμψὼν στὸ παιδί, ποὺ τὸν κρατοῦσε ἀπ' τὸ χέρι. Ἄφσε με νὰ γγίξω τὶς κολόνες ποὺ στηρίζουν τὸ χτίριο καὶ ν' ἀκουμπήσω ἀπάνω τους. Κ' ἦταν γεμάτο τὸ χτίριο ἀπὸ ἄντρες καὶ γυναῖκες κι' ὅλοι οἱ προεστοὶ τῶν Φιλισταίων ἐκεῖ στ' ὀξάτο, ὡς τρεῖς χιλιάδες ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ κοιτάζαν τὸ Σαμψὼν ποὺ ἔπαιζε. Κι' ἀναβόησε ὁ Σαμψὼν στὸν Κύριο κ' εἶπε. Ἀφέντη καὶ Κύριε, θυμήσου με παρακαλῶ. Δυνάμωσέ με μονάχ' αὐτὴ τὴ φορά, Θεέ μου, γιὰ νὰ ξεδικηθῶ μονομιᾶς τοὺς Φιλισταίους καὶ γιὰ τὰ δυό μου τὰ μάτια. Κι' ἀγκάλιασε τὶς δυὸ κολόνες, τὶς ἔσφιξε, τὴ μιὰ μὲ τὸ δεξὶ καὶ τὴν ἄλλη μὲ τὸ ἀριστερό του τὸ χέρι, καὶ φώναξε: Ἂς πεθάνω μὲ τοὺς Φιλισταίους! Κι' ἔγειρε μὲ δύναμη καὶ σωριάστηκε τὸ χτίριο ἀπάνω στοὺς προεστοὺς καὶ σ' ὅλο τὸ λαὸ ποὺ ἦταν μέσα σ' αὐτό. Κ' ἦταν αὐτοὶ ποὺ πέθαναν, ὅσους θανάτωσε στὸ θάνατό του ἀπάνω ὁ Σαμψών, περισσότεροι ἀπ' ὅσους θανάτωσε στὴ ζωή του. Καὶ κατεβῆκαν τ' ἀδέρφια του κι' ὅλο τὸ σπίτι τοῦ πατέρα του καὶ τὸν σήκωσαν καὶ τὸν ἀνέβασαν καὶ τὸν θάψανε ἀνάμεσα Τσορὰ καὶ Ἐσταόλ, στὸν τάφο τοῦ Μανόαχ, τοῦ πατέρα του.

*

[1] Τοὺς ἔκανε τὸν Καραγκιόζη. Τὸ ἐξευτελιστικὸ καὶ τραγικὸ τέλος κάθε θρυλικοῦ παληκαριοῦ!

ΣΑΜΟΥΗΛ Α΄

Τὰ δυὸ αὐτὰ βιβλία τῆς Π. Δ. Σαμουὴλ Α΄ καὶ Β΄ τοῦ ἑβρ. κείμ. εἶναι ἡ Α΄ καὶ ἡ Β΄ Βασιλειῶν τῶν Ο΄ [1]). Μέσα στὰ βιβλία αὐτὰ δίνεται μιὰ ζωηρὴ εἰκόνα κ' ἱστορικὴ ἀφήγηση τῆς προηγούμενης, μισοδημοκρατικῆς ἂς τὴν ποῦμε, διακυβέρνησης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἀπὸ τοὺς Κριτές, μὲ τὴ θρησκευτικότερη φυσιογνωμία τῆς Π. Δ., τὸν προφήτη Σαμουὴλ ἀπ' τὴ μιὰ καὶ τὸν πρῶτο βασιλιὰ τοῦ Ἰσραήλ, τὸν ἡρωικὸ Σαοὺλ ἀπ' τὴν ἄλλη. Καὶ ξετυλίγεται τὸ βιβλίο καὶ ἐξιστορεῖ τὴν ἡγεμονία τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἥρωα τῶν Ἑβραίων, τῆς μεγαλύτερης μορφῆς τῆς Βίβλου, τοῦ ποιητῆ καὶ προφήτη καὶ βασιλιὰ Δαβίδ. Γιὰ συγγραφέα τοῦ Α΄ Σαμουὴλ ἡ Ἰουδαϊκὴ παράδοση παραδέχεται τὸν ἴδιο τὸ Σαμουήλ. Ὅπως εἶναι καὶ βρίσκεται ὅμως σήμερα τὸ βιβλίο, φαίνεται νὰ γράφτηκε ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ ἔζησε ὕστερ' ἀπὸ τὸ χωρισμὸ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα (932 π. Χ.), πρὶν γραφεῖ ὁ Β΄ Σαμουὴλ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀσυριακὴ αἰχμαλωσία (722).

Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶν' ἕνα ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Π. Δ. Ἡ ἁπλὴ καὶ πρωτόγονη ἱστορικὴ ἀφήγηση, γυρίζει πιά, μέσα σ' αὐτό, σὲ σωστὴ ἱστοριογραφία. Ὁ πεζὸς ἑβραϊκὸς λόγος βρίσκεται στὴν ἄνθισή του. Κι' ὁ παραμυθένιος τρόπος, ποὺ κυριαρχεῖ σ' ὅλες τὶς πρῶτες ἱστορίες τῶν ἀρχαίων λαῶν, οἱ προφορικὲς καὶ πρωτόβγαλτες, σύγχρονες σχεδὸν μὲ τὰ γεγονότα ποὺ περιγράφουν, πηγὲς δὲ χάνουν καθόλου τὴ δροσιά τους καὶ τὴ ζωντάνια τους, ὅταν φτάνουν ἐδῶ καὶ γίνουνται ἱστορία.

Ἀλλὰ κ' ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία τοῦ βιβλίου δὲν εἶναι μικρή. Ὁ συγγραφέας του φαίνεται πὼς βαστᾶ ἀπὸ τὴν ἴδια τάξη καὶ σχολὴ τῶν μεγάλων ἐκείνων Βιβλικῶν συγγραφέων, ποὺ τὸ γράψιμό τους τὸ ἀρτεύει καὶ τὸ δικαιολογεῖ, μέσα στὴν περιοχὴ τοῦ λόγου, ἡ γνήσια ποιητικὴ διάθεση κ' ἡ ἁδρὴ κι' ἀνόθευτη σκέψη τους. Ὁ Β΄ μάλιστα Σαμουὴλ ἀρχίζει ὁλότελα ποιητικά, μὲ τὸ ἀσύγκριτο καὶ μοναδικὸ στὴν παγκόσμια λογοτεχνία ἐλεγεῖο τοῦ Δαβίδ, ποὺ τὄγραψε ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἀδερφικό του φίλο Ἰωνάθαν καὶ τὸν πατέρα του, τὸ Σαούλ, καὶ τὄπαιξε πάλι ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἅρπα του. Καὶ προχωρεῖ ὁ λόγος κι' ἀνθοβολᾶ ἡ ποίηση καὶ μέσα στὶς πεζὲς ἀκόμα σελίδες τοῦ βιβλίου, μὲ τὸ μύθο τοῦ προφήτη Νάθαν, μὲ τὸν ὡραῖο κ' ἡρωικὸ γιὸ τὸ Δαβίδ, τὸν «καρηκομόωντα» Ἀβεσαλώμ, μὲ τὴν παμπόνηρη ἐκείνη γριά, τὴ Θεκοΐτισσα καὶ μὲ τὸ σύντομο καὶ σπαραχτικό, ἐκεῖ στὸ τέλος, μοιρολόγι πάλι τοῦ ἴδιου τοῦ Δαβίδ, γιὰ τὸν Ἀβεσαλώμ.

Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Ραμαθαΐμ - Τσοφείμ, ἀπὸ τὸ βουνὸ Ἐφραΐμ, ποὺ τὸν λέγαν Ἐλκανά, γιὸς τοῦ Γιεροάμ, γιοῦ τοῦ Ἐλιού, γιοῦ τοῦ Τοχού, γιοῦ τοῦ Τσούφ, Ἐφραθίτης. Κ'

[1]) Ἡ Γ΄ καὶ Δ΄ Βασιλειῶν τῶν Ο΄ εἶναι Βασιλιάδων Α΄ καὶ Β΄ τοῦ ἑβρ. κείμ.

εἶχε δυὸ γυναῖκες. Τ' ὄνομα τῆς μιᾶς ἦταν Ἄννα καὶ τ' ὄνομα τῆς δεύτερης Φεννινά. Κ' ἡ Φεννινὰ εἶχε παιδιά, ἐνῶ ἡ Ἄννα δὲν εἶχε. Κι' ἀνέβαινεν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀπὸ τὴν πολιτεία του, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό, γιὰ νὰ προσκυνήσει καὶ νὰ θυσιάσει στὸν Κύριο τῶν δυνάμεων, στὴ Σηλώ. Καὶ κεῖ ἦταν οἱ δυὸ γιοὶ τοῦ Ἐλί, ὁ Ὀφνὶ κι' ὁ Φινεές, ἱερεῖς τοῦ Κυρίου. Καὶ τὴ μέρα ποὺ θυσίαζεν ὁ Ἐλκανά, ἔδωσε μερίδες στὴ Φεννινὰ τὴ γυναίκα του καὶ σ' ὅλους τοὺς γιοὺς καὶ τὶς κόρες της. Καὶ στὴν Ἄννα ἔδωσε διπλὴ μερίδα, γιατὶ τὴν ἀγαποῦσε τὴν Ἄννα. Μὰ ὁ Κύριος εἶχε κλείσει τὴ μήτρα της. Κ' ἡ ἀντίζηλή της τὴ σύχιζε καὶ τὴν καταστενοχωροῦσε, ποὺ τὴν ἔκανε καὶ πικραινόταν γιατὶ ὁ Κύριος εἶχε κλείσει τὴ μήτρα της. Κι' ἔτσι ἔκανε κάθε χρόνο. Ὅσες φορὲς ἀνέβαινε στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν πρόσβελνε. Κι' ἔκλαιγ' ἐκείνη καὶ δὲν ἔτρωγε. Καὶ τῆς εἶπεν ὁ Ἐλκανά, ὁ ἄντρας της. Ἄννα, γιατὶ κλαῖς καὶ γιατὶ δὲν τρῶς; Καὶ γιατὶ ἡ καρδιά σου εἶναι καταφαρμακωμένη; Δὲν εἶμαι ἐγώ, γιὰ σένα, καλύτερος κι' ἀπὸ δέκα γιούς; Κι' ἀφοῦ φάγαν κ' ἤπιαν στὴ Σηλώ, ἡ Ἄννα σηκώθηκε.

Κι' ὁ Ἐλί, ὁ ἱερέας, καθόταν ἀπάνω σ' ἕνα θρονί, κοντὰ στὸν παραστάτη τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου. Κι' αὐτὴ μὲ πικραμένη ψυχὴ προσευχόταν στὸν Κύριο, κλαίγοντας. Κι' ἔκανε τάξιμο κ' εἶπε. Κύριε, παντοδύναμε, ἂν στρέξεις καὶ δεῖς τὴ θλίψη τῆς δούλας σου καὶ μὲ θυμηθεῖς καὶ δὲ μὲ λησμονήσεις καὶ μοῦ δώσεις ἀρσενικό, θὰ τὸ χαρίσω στὸν Κύριο ὅσο ποὺ ζεῖ καὶ ξυράφι δὲ θ' ἀνεβεῖ στὸ κεφάλι του. Κι' ἐνῶ ξακολουθοῦσε νὰ προσεύχεται στὸν Κύριο, ὁ Ἐλὶ τὴν κοίταζε στὸ στόμα. Ἡ Ἄννα ὅμως μιλοῦσε μέσα στὴν καρδιά της. Μονάχα τὰ χείλη της σάλευαν κ' ἡ φωνή της δὲν ἀκουγόταν. Κι' ὁ Ἐλὶ τὴ νόμισε μεθυσμένη. Καὶ τῆς εἶπε. Ὡς πότε πιὰ θἆσ' ἔτσι μεθυσμένη; Βγάλε τὸ κρασί σου ἀπὸ πάνω σου. Κι' ἀπάντησε ἡ Ἄννα κ' εἶπε. Ὄχι, δέσποτά μου, ἐγώ 'μαι γυναίκα μὲ πικραμένη ψυχή. Οὔτε κρασὶ οὔτε σίκερα ἤπια. Τὴν ψυχή μου σκόρπισα μπρὸς στὸν Κύριο. Μὴν τὴν πάρεις τὴ δούλα σου γιὰ κα-

μιὰ πρόστυχη γυναίκα. Ἀπὸ τὸ ξεχείλισμα τοῦ πόνου μου καὶ τῆς θλίψης μου μίλησα ὥς τώρα. Κι' ἀπάντησε κ' εἶπε ὁ Ἐλί. Πήγαινε στὸ καλό. Κι' ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἂς κάνει τὴν αἴτησή σου. Καὶ κείνη εἶπε. Μακάρι νἄβρει ἡ δούλα σου χάρη μπροστὰ στὰ μάτια σου. Κι' ἔσυρε ἡ γυναίκα στὸ δρόμο της, ἔφαγε κι' ἄλλαξε τὸ πρόσωπό της.

Καὶ σηκώθηκαν αὐγή, κι' ἀφοῦ προσκύνησαν τὸν Κύριο, γυρίσαν στὸ σπίτι τους, στὸ Ραμάθ. Καὶ γνώρισε [1]) ὁ Ἐλκανὰ τὴν Ἄννα, τὴ γυναίκα του, καὶ τὴ θυμήθηκε ὁ Κύριος. Κι' ἅμα γέμισαν οἱ μέρες, ἀπὸ τότες ποὺ γκαστρώθηκε ἡ Ἄννα, γέννησε γιὸ καὶ τὸν ἔβγαλε Σαμουὴλ [2]), γιατὶ τὸν ζήτησα, εἶπε, ἀπ' τὸν Κύριο. Κι' ἀνέβηκε ὁ Ἐλκανὰ κι' ὅλο τὸ σπιτικό του νὰ προσφέρει στὸν Κύριο τὴν ἐτήσια θυσία, μαζὶ μὲ τὸ τάμα του. Ἡ Ἄννα ὅμως δὲν ἀνέβηκε κ' εἶπε στὸν ἄντρα της. Δὲ θ' ἀνεβῶ ὥς ποὺ ν' ἀποκοπεῖ τὸ παιδί. Τότες θὰ τὸ φέρω καὶ θὰ τὸ παρουσιάσω στὸν Κύριο νὰ κάθεται παντοτινὰ πιὰ ἐκεῖ. Κι' ὁ Ἐλκανά, ὁ ἄντρας της, τῆς εἶπε. Κάνε ὅπως σοῦ ἀρέσει. Μεῖνε ὥς ποὺ νὰ τὸ ἀποκόψεις. Φτάνει μονάχα νὰ κάνει τὸ λόγο του ὁ Κύριος [3]). Κι' ἔμεινε ἡ γυναίκα του καὶ βύζαινε τὸ παιδί της ὥς ποὺ τὸ ἀπόκοψε. Κι' ἀφοῦ τὸ ἀπόκοψε, τὸ ἀνέβασε μαζί της, μαζὶ μὲ τρία μοσκάρια, ἕνα ἐφὰ [4]) ἀλεύρι κι' ἕν' ἀσκὶ κρασὶ καὶ τὄφερε στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου, στὴ Σηλώ. Καὶ τὸ παιδὶ ἦταν μικρό. Καὶ σφάξανε τὸ μοσκάρι καὶ φέραν τὸ παιδὶ στὸν Ἐλί. Κ' εἶπ' ἐκείνη. Ἀλήθεια σοῦ λέω, ἀφέντη μου. Ἐγώ 'μαι ἐκείνη ἡ γυναίκα ποὺ εἶχα σταθεῖ ἐδῶ, κοντά σου, παρακαλώντας τὸν Κύριο. Καὶ τὴν ἔκανε τὴν παράκλησή μου. Γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ τὸ χαρίζω στὸν Κύριο. Σ' ὅλη του τὴ ζωή, δικό του ἂς εἶναι. Καὶ προσκύνησ' ἐκεῖ τὸν Κύριο.

[1]) Πλάγιασε μαζί της.

[2]) Ἀπὸ τὸ ρ. σαμὰ=ἀκούω, καὶ ἐλ=Θεός. Ὁ ἀκουσμένος ἀπὸ τὸ Θεό.

[3]) Κοίτα Σαμ. Β' Ζ' 25.

[4]) Μέτρο βάρους.

Καὶ προσευχήθηκε ἡ Ἄννα κ' εἶπε:

Μοῦ εὔφρανες τὴν καρδιά μου, Κύριε. Ὑψώθη
ἡ δύναμή μου [1]). Μοῦ ἄνοιξες τὸ στόμα
μπρὸς στοὺς ὀχτρούς μου. Ἀπὸ τὸ λυτρωμό σου
ἀναγάλλιασα. Δὲν ὑπάρχει, Κύριε,
ἅγιος ὅπως ἐσύ. Σὰν τὸ Θεό μας
βράχος κανεὶς δὲν εἶναι. Μὴν καυκιέστε.
Μὴ μιλᾶτε περήφανα. Ἂς μὴν ἔβγει
κομποφάνια ἀπ' τὸ στόμα σας. Κι' ἀφέντης
καὶ Θεὸς τῆς κάθε γνώσης εἶναι ὁ Κύριος.
Οἱ πράξες μας ζυγιάζονται ἀπὸ κεῖνον.
Τὰ τόξα τῶν τυράννων τσακιστῆκαν.
Μὲ δύναμη οἱ ἀδύναμοι ζωστῆκαν.
Νοικιάστηκαν γιὰ τὸ ψωμὶ οἱ χορτάτοι [2])
κ' οἱ πεινασμένοι πάψαν [3]). Ὡς κ' ἡ στείρα
γέννησ' ἑφτά. Καὶ γιοὺς ἐκείνη ποὖχε
περίσσιους, μαραμένη ἔχει ἀπομείνει.
Θανατώνει ὁ Γιαχβὲ καὶ ζωντανεύει.
Κατεβάζει στὸν ἅδη κι' ἀνεβάζει.
Πλουταίνει καὶ φτωχαίνει. Ταπεινώνει
κ' ὑψώνει. Τὸ φτωχὸ ψηλὰ τὸν στήνει
ἀπὸ τὴν κοπριὰ κι' ἀπὸ τὸ χῶμα
τὸν καταφρονεμένο. Τοὺς καθίζει
ἀνάμεσα σὲ ἀρχόντους. Θρόνο δόξας
νὰ χαροῦνε κι' αὐτοὶ καὶ ν' ἀπολάψουν.

Κι' ὅταν γέρασε ὁ Σαμουήλ, ἔβαλε τοὺς γιούς του κριτὲς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ τ' ὄνομα τοῦ πρωτότοκου γιοῦ του ἦταν Γιοὲλ καὶ

[1]) Ράμα καρνὶ (ἑβρ.)=ὑψώθηκε τὸ κέρατό μου. «Ὑψώθη κέρας μου» (Ο'). Ἡ παρομοίωση ἀπὸ τὰ ζῶα. Τὸ κέρατο ἦταν σύμβολο δόξας καὶ δύναμης.

[2]) Οἱ πλούσιοι κ' οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς, ποὺ θὰ πάψουν νὰ τυραννοῦν τὸν κόσμο καὶ θ' ἀναγκαστοῦν νὰ δουλεύουν μεροδούλι κι' αὐτοὶ γιὰ νὰ κερδίσουν τὸν ἐπιούσιο.

[3]) Νὰ πεινοῦν.

τ' ὄνομα τοῦ δεύτερου 'Αβιγιά. Κριτὲς στὸ Βέερ-Σαβά. Δὲν περπάτησαν ὅμως οἱ γιοί του ἀπάνω στὶς στράτες του, παρὰ κλίναν στὸ κέρδος καὶ δέχονταν δῶρα καὶ παραλλάζαν τὸ δίκιο. Γι' αὐτὸ μαζεύτηκαν ὅλ' οἱ πρωτόγεροι τοῦ 'Ισραὴλ κ' ἦρθαν στὸ Σαμουήλ, στὸ Ραμά, καὶ τοῦ εἶπαν : Νά! 'Εσὺ γέρασες κ' οἱ γιοί σου δὲ βαδίζουν στὶς στράτες σου ἀπάνω. Βάλε μας λοιπὸν βασιλιὰ γιὰ νὰ μᾶς κρίνει ὅπως ὅλα τὰ ἔθνη. Δὲν ἄρεσε ὅμως στὸ Σαμουὴλ αὐτὸς ὁ λόγος ποὺ εἶπαν: Βάλε μας βασιλιὰ γιὰ νὰ μᾶς κρίνει. Καὶ παρακαλέθηκε ὁ Σαμουὴλ στὸν Κύριο. Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸ Σαμουήλ: 'Υπάκουσε στὴ φωνὴ τοῦ λαοῦ. Σ' ὅλα ὅσα λένε. Γιατὶ δὲν ἀπαρνιοῦντ' ἐσένα γιὰ βασιλιά τους παρὰ ἐμένα. Σύμφωνα μὲ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ κάναν, ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ τοὺς ἀνέβασ' ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὥς τὴ μέρα τούτη ποὺ μὲ παρατήσαν καὶ λάτρεψαν ἄλλους θεούς, αὐτὰ κάνουν καὶ σὲ σένα. Τώρα λοιπὸν ἄκουσε τὴ φωνή τους. Διαμαρτυρήσου μονάχα φανερὰ μπροστά τους κ' ὑπόδειξέ τους τὰ δικαιώματα ποὺ θἄχει ἀπάνω τους ὁ βασιλιὰς ποὺ θὰ τοὺς κυβερνάει.

Κ' εἶπε ὁ Σαμουὴλ ὅλα τὰ λόγια τοῦ Κυρίου στὸ λαό, ποὺ ζητοῦσε ἀπ' αὐτὸν βασιλιά. Αὐτά 'ναι τὰ δικαιώματα τοῦ βασιλιὰ ποὺ θὰ βασιλεύει ἀπάνω σου. Θὰ παίρνει τοὺς γιούς σου καὶ θὰ τοὺς βάζει, γιὰ λόγου του, καὶ καβαλάρηδες γιὰ νὰ τρέχουν μπροστ' ἀπὸ τ' ἁμάξια του. Καὶ θὰ διορίζει, γιὰ λογαριασμό του, χιλίαρχους καὶ πεντηκόνταρχους καὶ γιὰ νὰ τοῦ δουλεύουν τὰ χωράφια του καὶ νὰ τοῦ θερίζουν τὰ σπαρτά του καὶ νὰ φκιάνουν τὰ πολεμικά του σύνεργα καὶ τὴν ἐξάρτηση τῶν ἁμαξιῶν του. Καὶ τὶς κόρες σας θὰ τὶς πάρει γιὰ νὰ τοῦ φκιάνουνε μυρωδικά, γιὰ μαγείρισσες καὶ γιὰ ζυμῶτρες. Κι' ἀπὸ τὰ χωράφια σας κι' ἀπὸ τ' ἀμπέλια σας κι' ἀπὸ τὰ λιοχώραφά σας θὰ πάρει τὰ καλύτερα καὶ θὰ δώσει στοὺς δούλους του. Κι' ἀπὸ τὰ σπαρτά σας κι' ἀπὸ τ' ἀμπέλια σας θὰ παίρνει τὸ δέκατο καὶ θὰ τὸ δίνει στοὺς εὐνούχους του καὶ στοὺς ὑποταχτικούς του. Καὶ τοὺς δούλους σας καὶ τὶς δοῦλες σας κι' ἀπὸ τὰ παληκάρια σας, τὰ καλύτερα, καὶ τοὺς γαδάρους σας θὰ παίρνει καὶ θὰ

τοὺς βάζει στὶς δικές του δουλιές. Τὰ κοπάδια σας θὰ τὰ δεκατίζει καὶ θὰ καταντήσετε δοῦλοι του. Καὶ θὰ βοᾶτε κείνη τὴ μέρα γιὰ τὸ βασιλιὰ ποὺ διαλέξατε κι' ὁ Κύριος δὲ θὰ σᾶς ἀκούσει.

Ὁ λαὸς ὅμως δὲ θέλησε ν' ἀκούσει τὴ φωνὴ τοῦ Σαμουὴλ κ' εἶπαν. Ὄχι. Βασιλιὰς θἆναι ἀπάνω μας γιὰ νἆμαστε καὶ μεῖς ὅπως ὅλα τὰ ἔθνη. Νὰ μᾶς κρίνει ὁ βασιλιάς μας καὶ νὰ βγαίνει μπροστά μας καὶ νὰ πολεμᾶ στοὺς πολέμους μας. Κι' ἄκουσε ὁ Σαμουὴλ ὅλα τὰ λόγια τοῦ λαοῦ καὶ τ' ἀνάφερε στὸν Κύριο. Κ' εἶπε ὁ Κύριος στὸ Σαμουήλ. Ἄκουσε τὴ φωνή τους καὶ βάλε τους βασιλιά. Κ' εἶπε ὁ Σαμουὴλ στοὺς ἄντρες τοῦ Ἰσραήλ. Πηγαίνετε. Καθένας στὴν πολιτεία του.

Κ' ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Μπέν - Γιαμίν [1]) ποὺ τὸν λέγανε Κείς, γιὸς τοῦ Ἀβιέλ, γιοῦ τοῦ Τσερόρ, γιοῦ τοῦ Μπεχοράθ, γιοῦ τοῦ Ἀφιάχ, γιὸς κάποιου Βενιαμίτη, ἀντρεῖος καὶ δυνατός. Κ' εἶχε τοῦτος γιὸ ποὺ τὸν λέγαν Σαούλ, συμπαθητικὸ κι' ὡραῖο. Καὶ δὲ βρισκόταν ἀνάμεσα στοὺς γιοὺς τοῦ Ἰσραὴλ ὀμορφότερος ἄνθρωπος ἀπὸ κεῖνον. Κι' ἀπὸ τοὺς ὤμους του κι' ἀπάνω ξεχώριζε μὲς ἀπ' ὅλο τὸ λαό. Καὶ χάθηκαν οἱ γαδάρες τοῦ Κείς, τοῦ πατέρα τοῦ Σαούλ. Κ' εἶπε ὁ Κεὶς στὸ γιὸ του Σαούλ. Παρ' ἕναν ἀπ' τοὺς δούλους καὶ σήκω πήγαινε ν' ἀναζητήσεις τὶς γαδάρες. Καὶ πέρασ' ἐτοῦτος ἀπὸ τὸ βουνὸ Ἐφραῒμ καὶ πέρασε ἀπ' τὴ Σελισὰ καὶ δὲν τὶς ἦβρε. Καὶ πέρασαν ἀπ' τὴ Σαλίμ, μὰ δὲν ἦταν. Πέρασαν ἀπὸ τὴ Γιεμινὴ καὶ δὲ τὶς βρῆκαν. Ὅταν φτάξαν στὴν Τσούφ, εἶπε ὁ Σαοὺλ στὸν ὑποταχτικο ποὺ εἶχε μαζί του. Ἔλα νὰ γυρίσουμε. Μπορεῖ ὁ πατέρας μου νἄπαψε νὰ νοιάζεται γιὰ τὶς γαδάρες καὶ νὰ στεναχωριέται γιὰ μᾶς. Καὶ κεῖνος τοὖπε. Νά ποὺ σ' αὐτὴ τὴν πολιτεία βρίσκεται ἕνας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, σεβάσμιος, ποὺ ὅ,τι πεῖ γίνεται. Ἄς πᾶμε κατὰ κεῖ. Μπορεῖ νὰ μᾶς δείξει τὸ δρόμο ποὺ πρέπει νὰ τραβήξουμε. Κ' εἶπε ὁ Σαοὺλ στὸν ὑποταχτικό. Νὰ πᾶμε. Μὰ τί

[1]) Ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Βενιαμίν.

θὰ προσφέρουμε στὸν ἄνθρωπο; Στὰ ταγάρια μας ψωμὶ δὲν ἔχουμε καὶ δῶρο δὲ μᾶς βρίσκεται γιὰ νὰ δώσουμε στὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ. Τί ἔχουμε; Κι' ἀπάντησε ξανὰ ὁ δοῦλος στὸ Σαοὺλ κ' εἶπε. Νά! μοῦ βρίσκεται ἕνα τέταρτο τοῦ σίκλου [1]) ἀσήμι καὶ τὸ δίνουμε στὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς δείχνει τὸ δρόμο μας. (Τὴν παλιὰ ἐποχὴ στὸν Ἰσραὴλ ἔτσι λέγαν ἅμα πηγαίναν νὰ ρωτήσουν τὸ Θεό: Ἐλᾶτε νὰ πᾶμε σὲ κεῖνον ποὺ βλέπει. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ λέγεται σήμερα προφήτης, τότες λεγόταν «ὁ βλέπων»[2]).

Κ' εἶπε ὁ Σαοὺλ στὸν ὑποταχτικό του. Καλὰ λές. Ἔλα, πᾶμε. Καὶ πῆγαν στὴν πόλη, ὅπου ἦταν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Καὶ κεῖ ποὺ ἀνέβαιναν τὸν ἀνήφορο τῆς πολιτείας βρῆκαν κορίτσια νὰ βγαίνουν γιὰ ν' ἀνεσύρουν νερὸ καὶ τὰ ρώτησαν. Ἐδῶ 'ναι «ὁ βλέπων»; Καὶ κεῖνα τοὺς ἀπαντήσαν. Ἐδῶ 'ναι. Νά τος. Μπροστά σας. Κάντε γρήγορα μονάχα, γιατὶ σήμερα ὁ λαὸς θυσιάζει ἀπάνω στὸ ἀψήλωμα. Μόλις μπῆτε στὴν πόλη, θὰ τὸν βρῆτε πρὶν ἀνεβεῖ στὸ ἀψήλωμα γιὰ νὰ φάει. Γιατὶ δὲν τρώει ὁ λαὸς ὥς ποὺ νὰ πάει αὐτός, γιατὶ ἐκεῖνος εὐλογεῖ τὴ θυσία καὶ ὕστερα τρῶνε οἱ καλεσμένοι. Καὶ τώρα ἀνεβῆτε, γιατὶ μιὰ τέτοιαν ὥρα θὰ τὸν βρῆτε. Κι' ἀνεβῆκαν στὴν πόλη. Μόλις φτάξαν καταμεσὶς στὴν πόλη, νά καὶ τοὺς ἀπαντάει ὁ Σαμουήλ, ποὺ ἔβγαινε γιὰ ν' ἀνεβεῖ στὸ ἀψήλωμα. Κι' ὁ Κύριος τὸ εἶχεν ἀποκαλύψει στὸ Σαμουήλ, μιὰ μέρα πρὶν ἔρθει ὁ Σαούλ, λέγοντάς του. Τέτοιαν ὥρα, αὔριο, θὰ σοῦ στείλω ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ γῆ τοῦ Μπὲν-Γιαμὶν καὶ θὰ τὸν χρίσεις κυβερνήτη στὸ λαό μου τὸν Ἰσραήλ, γιὰ νὰ γλυτώσει τὸ λαό μου ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Φιλισταίων, γιατὶ γύρισα πιὰ τὰ μάτια μου στὸ λαό μου ἀπάνω, ποὺ ἡ βοή του ἔφταξεν ὥς ἐμένα. Κι' ὁ Σαμουὴλ εἶδε τὸ Σαοὺλ κι' ὁ Κύριος τοὖπε. Νά ὁ ἄνθρωπος ποὺ σοῦ μίλησα γι' αὐτόν. Αὐτὸς θὰ γίνει ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ μου.

Καὶ πλησίασε ὁ Σαοὺλ τὸ Σαμουὴλ μέσα στὴν πύλη κ' εἶπε. Δεῖξε μου, παρακαλῶ, ποῦ εἶναι τὸ σπίτι ἐκείνου ποὺ βλέπει;

[1]) Ζύγι ποὺ ἰσοδυναμοῦσε μὲ 14 γραμ. ἀπάνω-κάτω.
[2]) ἀροὲ (ἑβρ.), «ὁ βλέπων» (Ο').

Κι' ἀποκρίθηκε ὁ Σαμουὴλ στὸ Σαοὺλ κ' εἶπε. 'Εγώ 'μαι ἐκεῖνος ποὺ βλέπει. 'Ανέβα, μπρός μου, στ' ἀψήλωμα, καὶ θὰ φᾶς μαζί μου σήμερα καὶ τὸ πρωὶ θὰ σὲ ξαποστείλω. Κι' ὅλα ποὺ ἔχεις μέσα στὴν καρδιά σου θὰ σοῦ τὰ φανερώσω. Καὶ γιὰ τὶς γαδάρες, ποὺ τώρα τρεῖς μέρες ἔχεις χαμένες, μὴ νοιάζεσαι, γιατὶ βρεθῆκαν. Μὰ σὲ ποιὸν ἀπάνω εἶναι ὅλη ἡ ἀποθυμιὰ τοῦ 'Ισραήλ; Δὲν εἶναι σὲ σένα καὶ σ' ὅλο τὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου; Κι' ἀπάντησε ὁ Σαοὺλ κ' εἶπε. Δὲν εἶμ' ἐγὼ Βενιαμίτης, ἀπ' τὴ μικρότερη φυλὴ τοῦ 'Ισραήλ, κ' ἡ οἰκογένειά μου δὲν εἶναι ἡ πιὸ ἐλάχιστη ἀπ' ὅλες τὶς οἰκογένειες τοῦ Βενιαμίν; Γιατὶ λοιπὸν μοῦ λὲς τέτοια λόγια; Καὶ πῆρε ὁ Σαμουὴλ τὸ Σαοὺλ καὶ τὸν ὑποταχτικό του, τοὺς ἔφερε μέσα στὸ θάλαμο καὶ τοὺς ἔδωσε τὴν πρωτοκαθεδρία ἀνάμεσα στοὺς καλεσμένους, ποὺ ἦταν ὡς τριάντα νομάτοι ἀπάνω κάτω. Κ' εἶπε ὁ Σαμουὴλ στὸ μάγερα. Δῶσε τὴ μερίδα ποὺ σοῦ ἔχω δώσει καὶ ποὺ σοῦ ἔχω πεῖ, φύλαξέ την κοντά σου. Κι' ὁ μάγερας σήκωσε τὴν πλάτη, μὲ ὅ,τι εἶχε ἀπάνω της, καὶ τὴν ἔβαλε μπροστὰ στὸ Σαούλ. Κ' εἶπε ὁ Σαμουήλ. Νά! αὐτό 'ναι κεῖνο ποὺ ἀπόμεινε. Βάλε το μπροστά σου καὶ φάε, γιατί, γιὰ τούτη τὴν ὥρα, γιὰ σένα φυλάχτηκε, σὰν εἶπα νὰ καλέσω τὸ λαό. Κι' ἔφαγε ὁ Σαοὺλ μαζὶ μὲ τὸ Σαμουὴλ τὴ μέρα ἐκείνη. Κι' ἀφοῦ κατεβῆκαν ἀπὸ τὸ ἀψήλωμα στὴν πόλη, κουβεντιάσαν μαζὶ ἀπάνω στὸ δῶμα. Καὶ σηκώθηκαν νωρίς. Καὶ μόλις ξημέρωσε, κάλεσε ὁ Σαμουὴλ τὸ Σαούλ, ποὺ βρισκόταν στὸ δῶμα, καὶ τοὖπε. Σήκω καὶ θὰ σὲ ἀφήσω πιὰ νὰ πηγαίνεις. Καὶ σηκώθηκε ὁ Σαοὺλ καὶ βγῆκαν ἔξω κ' οἱ δυό τους. 'Εκεῖνος κι' ὁ Σαμουήλ. Καὶ κατεβαίνοντας, πρὸς τὸ τέλος τῆς πόλης, εἶπε ὁ Σαμουὴλ στὸ Σαούλ. Πὲς στὸν ὑπηρέτη νὰ προχωρήσει. 'Εσὺ ὅμως στάσου λίγο καὶ θὰ σοῦ ἀνακοινώσω τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ.

Καὶ πῆρε ὁ Σαμουὴλ τὸ φλασκὶ τὸ λάδι κι' ἔχυσε στὸ κεφάλι του καὶ τὸν φίλησε κ' εἶπε. Δὲ σ' ἔχρισε ὁ Κύριος ἄρχοντα στὴν κληρονομιά του ἀπάνω; "Αμα φύγεις σήμερ' ἀπὸ μένα

θ' ἀνταμώσεις δυὸ ἀνθρώπους, κοντὰ στὸν τάφο τῆς Ραχήλ, στὸ σύνορο τοῦ Μπὲν-Γιαμίν, στὴν Τσελεσά, ποὺ θὰ σοῦ ποῦν. Βρέθηκαν οἱ γαδάρες ποὺ ζητοῦσες. Κι' ὁ πατέρας σου δὲ νοιάζεται γι' αὐτές. Πικραίνεται γιὰ σένα καὶ λέει. Τί νὰ κάνω γιὰ τὸ γιό μου ; Κι' ἀφοῦ προχωρήσεις ἀπὸ κεῖ καὶ πᾶς ὡς τὴ βαλανιδιὰ τοῦ Θαβώρ, ἐκεῖ θὰ σὲ βροῦν τρεῖς ἄνθρωποι, ποὺ θ' ἀνεβαίνουν πρὸς τὸ Θεό, στὴ Μπὲθ-Ἔλ, κι' ὁ ἕνας θὰ φέρνει τρία γιδόπουλα, ὁ ἄλλος τρεῖς ἄρτους κι' ὁ ἄλλος ἕν' ἀσκὶ κρασί. Θὰ σὲ χαιρετήσουν καὶ θὰ σοῦ δώσουν τρία ψωμιά. Καὶ σὺ θὰ τὰ δεχτεῖς ἀπ' τὰ χέρια τους. Ὕστερα θὰ πᾶς στὸ βουνὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἡ φρουρὰ τῶν Φιλισταίων. Κι' ὅταν θὰ πηγαίνεις γιὰ τὴν πόλη, θ' ἀπαντήσεις ἕναν ὅμιλο ἀπὸ προφῆτες, ποὺ θὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ ἀψήλωμα μὲ λύρα, ταμποῦρλο, φλάουτο κι' ἅρπα μπροστά τους καὶ θὰ προφητεύουν. Καὶ θὰ πέσει ἀπάνω σου πνεῦμα Κυρίου καὶ θὰ προφητέψεις μαζί τους. Θὰ ἀλλάξεις καὶ θὰ γίνεις ἄλλος ἄνθρωπος. Κι' ἅμα γίνουν τὰ σημεῖα ἐτοῦτα σὲ σένα, κάνε ὅ,τι μπορεῖς, γιατὶ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί σου. Καὶ θὰ κατεβεῖς πρὶν ἀπὸ μένα στὰ Γάλγαλα κι' ἐγὼ θὰ κατέβω καὶ θἄρθω σὲ σένα γιὰ νὰ προσφέρω ὁλοκαυτώματα [1]) καὶ θυσίες εἰρηνικές [2]).

Ἑφτὰ μέρες περίμενε, ὡς ποὺ νἄρθω κοντά σου γιὰ νὰ σοῦ πῶ τί νὰ κάνεις. Καὶ σὰ γύρισε τὴ ράχη του (ὁ Σαοὺλ) γιὰ νὰ φύγει ἀπὸ τὸ Σαμουήλ, τοὔδωσεν ὁ Θεὸς ἄλλη καρδιὰ κ' ἦρθαν ὅλα τὰ σημεῖα ἀπάνω του ἐκείνη τὴ μέρα. Καὶ σὰ φτάξαν στὸ Γκιμπεά [3]), ἕνας ὅμιλος ἀπὸ προφῆτες τὸν ἀπαντᾶ. Κι' ἔπεσε ἀπάνω του πνεῦμα Κυρίου καὶ προφήτεψε ἀνάμεσά του. Κι' ὅλοι ποὺ τὸν γνωρίζαν ἀπὸ πρίν, καθὼς τὸν εἶδαν νὰ προφητεύει, μαζὶ μὲ τοὺς προφῆτες, εἶπαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Τ' εἶναι αὐτὸ

[1]) Ὁλοκαύτωμα λεγόταν ὅταν τὸ ζῶο καιόταν ὁλόκληρο, ἐξὸν ἀπὸ τὸ τομάρι, ποὺ τὄπαιρνεν ὁ ἱερέας· «ὁλοκαύτωμα» (Ο'), ὀλὼθ (ἑβρ.).

[2]) Ζιβχὲ σελαμεὶμ (κοίτα Λεβιτ. κ. Ε', ΣΤ' καὶ Η').

[3]) Βουνὸ καὶ ὄν. πόλης ὅπου γεννήθηκε ὁ Σαοὺλ (κοίτα κεφ. ΙΑ' 4).

ποὺ γένηκε στὸ γιὸ τοῦ Κείς; Κι' ὁ Σαοὺλ μαζὶ μὲ τοὺς προφῆτες; Κι' ἕνας ἄλλος ἀπὸ κεῖ ἀποκρίθηκε κ' εἶπε. Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ πατέρας τους; Γι' αὐτὸ γένηκε καὶ παροιμία: «Καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις»; Κι' ἀφοῦ ἔπαψε νὰ προφητεύει, ἦρθε στὸ ἀψήλωμα. Κ' εἶπε ὁ θειὸς τοῦ Σαοὺλ σὲ κεῖνον καὶ στὸν ὑπηρέτη του. Ποῦ πήγατε; Καὶ κεῖνος εἶπε. Νὰ ζητήσουμε τὶς γαδάρες. Καὶ βλέποντας πὼς δὲν τὶς βρίσκαμε πήγαμε στὸ Σαμουήλ. Κ' εἶπε ὁ θειὸς τοῦ Σαούλ. Γιὰ πές μου τί σᾶς εἶπε ὁ Σαμουήλ; Κ' εἶπε ὁ Σαοὺλ στὸ θειό του. Μᾶς βεβαίωσε πὼς βρέθηκαν οἱ γαδάρες. Τὸ λόγο ὅμως ποὺ εἶπεν ὁ Σαμουὴλ γιὰ τὴ βασιλεία δὲν τὸν φανέρωσε.

*

ΣΑΜΟΥΗΛ Β΄

Ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Σαούλ, ὁ Δαβίδ, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴ σφαγὴ τῶν Ἀμαληκιτῶν, κάθισε στὴν Τσικλὰ δυὸ μέρες. Καὶ τὴν τρίτη μέρα ἦρθε ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸ Σαούλ, μὲ ξεσκισμένα ροῦχα καὶ χῶμα στὸ κεφάλι του ἀπάνω. Καὶ καθὼς ἦρθε στὸ Δαβὶδ, ἔπεσε καταγῆς καὶ προσκύνησε. Καὶ τοὖπε ὁ Δαβίδ. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; Καὶ κεῖνος εἶπε. Γλύτωσα ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ τοὖπε ὁ Δαβίδ. Τί ἔγινε; Λέγε μου λοιπόν. Καὶ κεῖνος εἶπε πὼς ἔφυγε ὁ λαὸς ἀπὸ τὴ μάχη, πὼς πέσαν ἀρκετοὶ καὶ πὼς κι' ὁ Σαοὺλ κι' ὁ Γιοναθάν, ὁ γιός του, πεθάναν. Κι' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸ παληκάρι ποὺ τοὔφερε τὰ νέα. Πῶς ξαίρεις πὼς πέθαναν ὁ Σαοὺλ κι' ὁ Γιοναθάν; Κι' ὁ νέος ἀπάντησε. Βρέθηκα τυχαῖα στὸ βουνὸ Γκιλμποά, ὅπου ὁ Σαοὺλ ἦταν γυρμένος στὸ κοντάρι του ἀπάνω καὶ τ' ἁρματάμαξα κ' οἱ καβαλάρηδες τὸν πλησιάζαν. Ἔστρεψε τότες πρὸς τὰ πίσω, μὲ εἶδε καὶ μοῦ φώναξε. Καὶ γὼ τοῦ ἀποκρίθηκα. Νά με! Καὶ μοὖπε. Ποιὸς εἶσαι; Καὶ τοὖπα. Εἶμαι Ἀμαληκίτης. Καὶ μοὖπε ἀκόμη. Προχώρα κοντά μου καὶ θανάτωσέ με, παρακαλῶ, γιατὶ μοὖρθε σκοτοδίνη. Ἡ ζωή μου ὅμως ὁλόκληρη βρίσκεται ἀκόμη ἐντός μου. Πλησίασα λοιπὸν καὶ τὸν σκότωσα, γιατ' ἤμουν βέβαιος, πὼς δὲ μποροῦσε νὰ ζήσει, ἔτσι ὡς εἶχε πέσει στοῦ κονταριοῦ του τὴ λόγχη ἀπάνω. Καὶ πῆρα τὸ στέμμα ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ τὸ βραχιόλι ἀπὸ τὸ χέρι του καὶ τἄφερα ἐδῶ, ἀφέντη μου.

Τότες τράβηξε τὰ ροῦχα του ὁ Δαβὶδ καὶ τὰ ξέσκισε. Καὶ κάναν τὸ ἴδιο κι' ὅλ' οἱ ἄντρες ποὺ ἦταν κοντά του. Καὶ πενθήσαν καὶ κλάψαν καὶ νήστεψαν ὡς τὸ βράδι γιὰ τὸ Σαούλ, γιὰ τὸ γιό του τὸ Γιοναθάν, γιὰ τὸ λαὸ τοῦ Κυρίου καὶ γιὰ τὸν οἶκο τοῦ Ἰσραήλ, ποὺ πέσαν ἀπὸ σπαθί. Κ' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸ παληκάρι ποὺ εἶχε φέρει τὰ νέα. Ἀπὸ ποῦ εἶσαι σύ; Καὶ κεῖνος εἶπε. Εἶμαι γιὸς κάποιου πάροικου Ἀμαληκίτη. Καὶ τοὖπε ὁ Δαβίδ. Πῶς δὲ φοβήθηκες ν' ἁπλώσεις χέρι καὶ νὰ σκοτώσεις

τὸ χρισμένο ἀπὸ τὸν Κύριο; Καὶ φώναξ' ἕναν ἀπὸ τοὺς ἄντρες του ὁ Δαβὶδ καὶ τοὖπε. Ἔλα. Χτύπα τον. Καὶ κεῖνος τὸν χτύπησε. Καὶ πέθανε. Καὶ τοὖπε ὁ Δαβίδ. Τὸ αἷμα σου νἆναι στὸ κεφάλι σου ἀπάνω [1]). Γιατὶ τὸ στόμα σου τὸ ἴδιο μαρτύρησ' ἐνάντια σου κ' εἶπε. Ἐγὼ σκότωσα τὸ χρισμένο ἀπὸ τὸν Κύριο. Καὶ γιὰ τὸ Σαοὺλ καὶ τὸ γιό του τὸ Γιοναθὰν θρήνησε τοῦτο τὸ θρῆνο ὁ Δαβὶδ κι' εἶπε νὰ διδάξουν στοὺς γιοὺς τοῦ Γιουδὰ αὐτὸ «τὸ ᾆσμα τοῦ τόξου» (ἔτσι ὡς εἶναι γραμμένο στὸ βιβλίο τοῦ γιασάρ).

Ὢ περηφάνια τοῦ Ἰσραὴλ
ἀπάνω στὰ ψηλώματά σου
κονταροχτυμένη!
Πῶς γεῖραν ἔτσι οἱ δυνατοὶ καὶ πέσαν οἱ ἀντρειωμένοι!
Μὴν πᾶτε καὶ τὸ πῆτε μὲς στὴ Γάθ.
Μὲς στὶς πλατεῖες τῆς Ἀσκαλὼν
μὴν τὸ φωνάξτε καὶ χαροῦν τῶν Φιλισταίων οἱ κόρες
κι' ἀναγαλλιάσουν οἱ κοπέλες τῶν ἀλλόφυλων.

Καὶ σεῖς, βουνὰ τοῦ Γκιλμποά,
δροσιὰ ἂς μὴν εἶναι ἀπάνω σας οὔτε βροχή,
οὔτε χωράφια μὲ πρωτόλουβους καρπούς.
Γιατὶ ἡ ἀσπίδα ἐκεῖ τῶν δυνατῶν
πετάχτηκε. Ἡ ἀσπίδα τοῦ Σαούλ,
ἔτσι σὰ νὰ μὴ χρίστηκε μὲ λάδι.

Ἀπὸ τῶν σκοτωμένων τὸ αἷμα, ἀπ' τῶν παληκαριῶν
τὸ πάχος, δὲν πισώστρεψε τοῦ Γιοναθὰν τὸ τόξο
καὶ τοῦ Σαοὺλ δὲ γύρισε ἄδειο τὸ σπαθί.
Ἀγαπημένοι ὅσο ποὺ ζοῦσαν, ὁ Σαοὺλ
κι' ὁ Γιοναθάν. Οὔτε στὸ θάνατό τους χωριστῆκαν.

[1]) Ἡ ἁμαρτία νἆναι ἀπάνω σου.

Πιὸ ἀνάλαφροι ἦταν κι' ἀπ' ἀητούς,
πιὸ δυνατοὶ κι' ἀπὸ λιοντάρια.

Κλάψτε, κοπέλες τοῦ 'Ισραήλ, γιὰ τὸ Σαούλ,
ποὺ κόκινα σᾶς ἔντυνε κι' ὀμορφοκεντημένα
κι' ἔβαζε καὶ στὰ ροῦχα σας ὁλόχρυσα στολίδια.
Πῶς πέσαν ἔτσι οἱ δυνατοὶ καταμεσὶς στὴ μάχη!

'Ω Γιοναθάν, ἀπάνω στ' ἀψηλώματά σου χτυπημένε.
Πόσο πολὺ λυπήθηκα
γιὰ σένανε, ἀδερφέ μου, Γιοναθάν!
'Ο πολυαγαπημένος μου στάθηκες σὺ γιὰ μένα.
Μὰ κ' ἡ ἀγάπη ποὖχες σὲ μένα ὑπέροχη 'ταν.
Καὶ τὴν ἀγάπη γυναικῶν περίσσια τὴν περνοῦσε.

Πῶς πέσαν ἔτσ' οἱ δυνατοί!
Καὶ τοῦ πολέμου τ' ἅρματα πῶς χάθηκαν καὶ πᾶνε!

Τὸν ἐρχόμενο χρόνο, τὸν καιρὸ ποὺ βγαίναν οἱ βασιλιάδες γιὰ πόλεμο, ἔστειλεν ὁ Δαβὶδ τὸν Γιοάβ, τοὺς δούλους του μαζί του κι' ὅλο τὸν 'Ισραὴλ καὶ χτύπησαν τοὺς γιοὺς τοῦ 'Αμὼν καὶ πολιορκήσανε τὴ Ραμπά. Κι' ὁ Δαβὶδ ἔμεινε στὴν 'Ιερουσαλήμ. Καὶ κεῖ κατὰ τὸ βραδινὸ σὰ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ στρῶμα του καὶ περπατοῦσε ἀπάνω στὸ δῶμα τοῦ παλατιοῦ, εἶδε ἀπὸ τὸ δῶμα μιὰ γυναίκα νὰ λούζεται. Κ' ἦταν πεντάμορφη αὐτὴ ἡ γυναίκα. Κι' ἔστειλε καὶ ξέτασε γιὰ τὴ γυναίκα. Καὶ τοὖπαν. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ Μπὰθ-Σεμπά, ἡ κόρη τοῦ 'Ελκάμ, ἡ γυναίκα τοῦ Οὐρία τοῦ Χεταίου; Κι' ἔστειλε ὁ Δαβὶδ μαντατοφόρους καὶ τὴν πῆρε. Καὶ κείνη πῆγε κοντά του καὶ πλάγιασε μαζί της—ἔτσι ὡς ἦταν καθαρισμένη ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία της—καὶ γύρισε ὕστερα σπίτι της. Κι' ἔμειν' ἔγκυα ἡ γυναίκα. Κ' εἰδοποίησε τὸ Δαβὶδ κ' εἶπε. 'Εγὼ εἶμ' ἔγκυα. Καὶ μήνυσε ὁ Δαβὶδ στὸ Γιοὰβ κ' εἶπε. Στεῖλε μου τὸν Οὐρία τὸ Χεταῖο. Κ' ἔστειλε ὁ Γιοὰβ τὸν Οὐρία

στὸ Δαβίδ. Κι' ὅταν ἦρθε σ' αὐτὸν ὁ Οὐρίας, τὸν ρώτησεν ὁ Δαβίδ πῶς περνᾶ ὁ Γιοάβ, πῶς εἶναι ὁ λαὸς καὶ πῶς τὰ πάει ὁ πόλεμος. Κ' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸν Οὐρία. Κατέβα στὸ σπίτι σου καὶ πλύνε τὰ πόδια σου. Καὶ βγῆκε ὁ Οὐρίας ἀπ' τὸ παλάτι καὶ ξοπίσω του πῆγε μιὰ μερίδα βασιλικιά. Ὁ Οὐρίας ὅμως κοιμήθηκε κοντὰ στὴ θύρα τοῦ παλατιοῦ μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς δούλους τοῦ ἀφέντη του καὶ στὸ σπίτι του δὲν κατέβηκε. Κι' ἅμα εἶπαν στὸ Δαβὶδ πὼς ὁ Οὐρίας δὲν κατέβηκε στὸ σπίτι του, εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸν Οὐρία. Ἀπὸ δρόμο ἐσὺ δὲν ἔρχεσαι ; Γιατὶ δὲν κατέβηκες στὸ σπίτι σου ; Κ' εἶπε ὁ Οὐρίας στὸ Δαβίδ. Ἡ κιβωτὸς κι' ὁ Ἰσραὴλ κι' ὁ Γιουδὰ βρίσκουνται μέσα στὶς σκηνὲς κι' ὁ Γιοάβ ὁ ἀφέντης μου κι' οἱ δοῦλοι τοῦ ἀφέντη μου στρατωνισμένοι μέσα στὸν κάμπο, κι' ἐγὼ νὰ πάω στὸ σπίτι μου, νὰ φάω καὶ νὰ πιῶ καὶ νὰ πλαγιάσω μὲ τὴ γυναίκα μου ; Γερὸς καὶ πολύχρονος νἆσαι, μὰ δὲ μπορῶ νὰ τὸ κάνω αὐτὸ ποὺ λές. Κ' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸν Οὐρία. Μεῖν' ἐδῶ καὶ σήμερα, κι' αὔριο θὰ σὲ στείλω νὰ πηγαίνεις.

Κι' ἔμεινε ὁ Οὐρίας στὴν Ἰερουσαλὴμ καὶ κείνη τὴ μέρα καὶ τὴν αὐριανή. Καὶ τὸν προσκάλεσε ὁ Δαβὶδ κι' ἔφαγε μπρός του κ' ἤπιε καὶ τὸν μέθυσε. Καὶ κατὰ τὸ βράδι βγῆκε νὰ πλαγιάσει στὸ στρῶμα του μὲ τοὺς δούλους τοῦ ἀφέντη του καὶ στὸ σπίτι του δὲν κατέβηκε. Καὶ τὸ πρωῒ ἔγραψε ὁ Δαβὶδ γράμμα στὸ Γιοὰβ καὶ τὄστειλε μὲ τὸν Οὐρία τὸν ἴδιο. Κι' ἔγραψε στὸ γράμμα. Βάλτε τὸν Οὐρία ἀντίκρυ στὸ πιὸ σκληρὸ σημεῖο τῆς μάχης. Ὕστερα τραβηχτεῖτε σεῖς ἀπὸ κοντά του γιὰ νὰ χτυπηθεῖ καὶ νὰ πεθάνει. Κι' ἀφοῦ ἐπιθεώρησε ὁ Γιοὰβ τὴν πόλη, ἔβαλε τὸν Οὐρία σὲ θέση ποὺ ἤξαιρε πῶς ἐκεῖ ἦταν ἄντρες δυνατοί. Καὶ βγῆκαν οἱ ἄντρες τῆς πόλης καὶ πολέμησαν μὲ τὸ Γιοὰβ καὶ πέσαν ἀπὸ τὸ λαό, ἀπ' τοὺς δούλους τοῦ Δαβίδ, ἀρκετοὶ καὶ σκοτώθηκε κι' ὁ Οὐρίας ὁ Χεταῖος. Κι' ἔστειλε ὁ Γιοὰβ κι' ἔκανε γνωστὰ στὸ Δαβὶδ ὅλα ὅσα τρέξαν στὸν πόλεμο. Καὶ πρόσταξε τὸ μαντατοφόρο καὶ τοὖπε. Ἅμα τελειώσεις ὅλα ὅσα ἔχεις νὰ πεῖς στὸ βασιλιὰ γιὰ τὸν πόλεμο, ἂν τὸν παραπάρει ὁ θυμὸς καὶ σοῦ πεῖ, γιατί φτά-

ξατε στὴν πόλη κοντὰ πολεμώντας; Δὲν ξαίρατε πὼς θὰ σᾶς ἀρχίσουν στὶς σαϊτιὲς μὲς ἀπὸ τὸ κάστρο; Ποιὸς σκότωσε τὸν Ἀβιμέλεχ, τὸ γιὸ τοῦ Γιερουμπέσεθ; Μιὰ γυναίκα δὲν τοὔριξε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κάστρο μιὰ σπασμένη μυλόπετρα καὶ σκοτώθηκε στὸ Θεβέτς; Γιατί λοιπὸν πλησιάσατε τὸ κάστρο; Τότες νὰ πῇς. Μὰ πέθανε κι' ὁ δοῦλος σου ὁ Οὐρίας ὁ Χεταῖος. Καὶ πῆγε ὁ μαντατοφόρος καὶ τἄπεν ὅλα στὸ Δαβίδ, ὅσα ὁ Γιοὰβ τὸν ἔστειλε νὰ πεῖ. Κ' εἶπε ὁ μαντατοφόρος στὸ Δαβίδ. Μᾶς καταπονέσαν οἱ ὀχτροὶ καὶ βγῆκαν ἐνάντια μας μέσα στὸν κάμπο καὶ τοὺς κυνηγήσαμε πίσω καὶ μεῖς ὡς τὴ μπασιὰ τῆς πύλης. Οἱ τοξότες ὅμως μᾶς βάλαν στὶς σαϊτιὲς μὲς ἀπὸ τὸ κάστρο καὶ πέσαν ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους τοῦ βασιλιὰ καὶ σκοτώθηκε κι' ὁ δοῦλος σου ὁ Οὐρίας ὁ Χεταῖος. Κ' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸ μαντατοφόρο. Ἔτσι νὰ πεῖς στὸ Γιοάβ. Ἂς μὴν πολυσκοτίζεται γι' αὐτό. Γιατὶ τὸ σπαθὶ πότε τὸν ἕναν, πότε τὸν ἄλλον θερίζει. Δυνάμωσε τὴν ἐπίθεσή σου ἐνάντια στὴν πόλη καὶ κατάστρεψέ τη. Καὶ σὺ δίνε του θάρρος.

Καὶ καθὼς ἔμαθε ἡ γυναίκα τοῦ Οὐρία πὼς σκοτώθηκε ὁ ἄντρας της, τὸν ἔκλαψε. Κι' ὅταν τῆς πέρασε ἡ θλίψη, ἔστειλε ὁ Δαβὶδ καὶ τὴν πῆρε στὸ παλάτι καὶ τὴν ἔκανε γυναίκα του. Καὶ τοῦ γέννησε γιό. Τὸ πράμα ὅμως ποὺ ἔκανεν ὁ Δαβὶδ φάνηκε κακὸ στοῦ Κυρίου τὰ μάτια.

Κι' ἔστειλε ὁ Κύριος τὸ Νάθαν στὸ Δαβὶδ κι' αὐτὸς ἦρθε καὶ τοὖπε. Δυὸ ἄνθρωποι ἦταν σὲ μιὰ πολιτεία. Ὁ ἕνας πλούσιος κι' ὁ ἄλλος φτωχός. Ὁ πλούσιος εἶχε ἀρκετὰ κοπάδια καὶ βουκολιὰ κι' ὁ φτωχὸς δὲν εἶχε τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ μικρὴ προβατίνα, ποὺ τὴν εἶχε ἀγοράσει καὶ τὴν εἶχε ἀναθρέψει καὶ μεγαλώσει κοντά του μὲ τὰ παιδιά του μαζί. Ἀπὸ τὸ ψωμί του αὐτὴ ἔτρωγε κι' ἀπ' τὸ ποτήρι του ἔπινε καὶ στὴν ἀγκαλιά του κοιμότανε κ' ἦταν γιὰ κεῖνον σὰ θυγατέρα του. Κ' ἦρθε ἕνας ταξιδιώτης στὸν πλούσιο κι' αὐτὸς λυπήθηκε νὰ πάρει ἀπὸ τὰ κοπάδια του κι' ἀπὸ τὰ βουκολιά του γιὰ νὰ ἑτοιμάσει στὸν ταξιδιώτη ποὺ

ἦρθε, μονάχα πῆρε τὴν προβατίνα τοῦ φτωχοῦ κι' ἑτοίμασε στὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε πάει σ' αὐτόν. Κι' ἄναψε ὑπερβολικὰ ὁ θυμὸς τοῦ Δαβὶδ γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο κ' εἶπε. Ζῆ ὁ Κύριος[1]). Θάνατος τοῦ πρέπει τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τὄκανεν αὐτὸ καὶ τὴν προβατίνα θὰ τὴν πληρώσει τετράδιπλη, ἀφοῦ ἔκανε τέτοιο ἕνα πράμα καὶ δὲ σπλαχνίστηκε. Κ' εἶπε ὁ Νάθαν στὸ Δαβίδ. 'Εσύ 'σαι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἔτσ' εἶπε ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ 'Ισραήλ. 'Εγὼ σ' ἔχρισα βασιλιὰ τοῦ 'Ισραὴλ κι' ἐγὼ σὲ ξελευτέρωσα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Σαοὺλ καὶ σοῦ παράδωσα τὸ παλάτι τοῦ ἀφέντη σου καὶ τὶς γυναῖκες του στὴν ἀγκαλιά σου καὶ σοῦ χάρισα τὸν οἶκο τοῦ 'Ισραὴλ καὶ τοῦ Γιουδά. Κι' ἂν ἦταν λίγα, θὰ σοῦ πρόσθετ' ἀκόμα κι' ἄλλα τέτοια καὶ τέτοια. Γιατί καταφρόνεσες τὸ λόγο τοῦ Κυρίου κι' ἔκανες τὸ κακὸ μπρὸς στὰ μάτια του ; 'Εσὺ σκότωσες τὸν Οὐρία τὸ Χεταῖο καὶ πῆρες τὴ γυναίκα του γιὰ γυναίκα σου καὶ κεῖνον τὸν ξεκαθάρισες μὲ τὸ σπαθὶ τῶν γιῶν τοῦ 'Αμών. Τώρα λοιπὸν δὲ θὰ λείψει ποτὲς τὸ σπαθὶ μὲς ἀπ' τὸ σπίτι σου, γιατὶ μὲ καταφρόνεσες καὶ πῆρες τὴ γυναίκα τοῦ Οὐρία τοῦ Χεταίου γιὰ γυναίκα σου. Ἔτσι λέει ὁ Κύριος. Κακὰ μὲς στὸ σπίτι σου θὰ ξεσηκώσω ἐνάντια σου καὶ θὰ πάρω τὶς γυναῖκες σου, μπρὸς στὰ μάτια σου, καὶ θὰ τὶς δώσω στὸ γείτονά σου νὰ πλαγιάσει μ' αὐτὲς μπροστὰ στὸν ἥλιον ἐτοῦτο. Γιατὶ αὐτὸ ποὺ ἔκανες ἐσὺ κρυφά, ἐγὼ θὰ κάνω αὐτὸ τὸ πράμα φανερά, μπροστὰ σὲ ὅλο τὸν 'Ισραὴλ κι' ἀντίκρυ στὸν ἥλιο.

Κ' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸ Νάθαν. 'Αμάρτησα στὸν Κύριο. Κ' εἶπε ὁ Νάθαν στὸ Δαβίδ. Κι' ὁ Κύριος παράβλεψε τὴν ἁμαρτία σου. Δὲ θὰ πεθάνεις. Μιὰ κι' ἔγινες ὅμως ἀφορμὴ στοὺς ὀχτροὺς τοῦ Κυρίου νὰ βλαστημᾶνε μ' αὐτὸ ποὺ ἔκανες, γι' αὐτὸ καὶ τὸ παιδὶ ποὺ γεννήθηκε σὲ σένα, χωρὶς ἄλλο θὰ πεθάνει. Κι' ἔφυγε ὁ Νάθαν στὸ σπίτι του. Καὶ χτύπησε ὁ Κύριος τὸ παιδὶ ποὺ γέννησε ἡ γυναίκα τοῦ Οὐρία στὸ Δαβὶδ κι' ἀρώστησε. Καὶ παρακάλεσε ὁ Δαβὶδ τὸ Θεό, γιὰ τὸ παιδί, νήστεψε, κλείστηκε

[1]) Βιβλικὴ ἔκφραση ὅρκου κι' ἐπιβεβαίωσης ἰσοδύναμη μὲ τὸ δικό μας : μὰ τὸ Θεὸ κ.τ.ὅ.

μέσα καὶ ξενύχτησε πεσμένος καταγῆς. Καὶ σηκώθηκαν οἱ πρωτόγεροι τοῦ παλατιοῦ καὶ πῆγαν κοντά του γιὰ νὰ τὸν σηκώσουν ἀπὸ τὴ γῆ. Ἐκεῖνος ὅμως δὲ δέχτηκε, οὔτε κι' ἔφαγε μαζί τους. Καὶ τὴν ἕβδομη μέρα πέθανε τὸ παιδί. Καὶ φοβήθηκαν οἱ δοῦλοι τοῦ Δαβὶδ νὰ τοῦ ποῦνε πὼς πέθανε τὸ παιδί. Γιατί, λέγανε, ὅσο ἀκόμα ζοῦσε τὸ παιδί, τοῦ μιλούσαμε καὶ δὲν τὴν ἄκουε τὴ φωνή μας. Πόσο κακὸ θὰ τοῦ κάνει ἂν τοῦ ποῦμε, πέθανε τὸ παιδί. Ὁ Δαβὶδ ὅμως εἶδε πὼς κρυφομιλοῦσαν οἱ δοῦλοι του ἀναμεταξύ τους καὶ κατάλαβε πὼς πέθανε τὸ παιδί. Κι' εἶπε στοὺς δούλους του. Πέθανε τὸ παιδί; Καὶ κεῖνοι τοῦ εἶπαν. Πέθανε. Τότες σηκώθηκε ὁ Δαβὶδ ἀπ' τὴ γῆ, λούστηκε, ἀλείφτηκε, ἄλλαξε τὰ ροῦχα του καὶ μπῆκε στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου καὶ προσευχήθηκε [1]). Ὕστερα μπῆκε στὸ σπίτι του καὶ ζήτησε καὶ τοῦ βάλαν ψωμὶ κι' ἔφαγε. Καὶ τὸν ρωτήσαν οἱ δοῦλοι του. Τ' εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔκανες; Νήστευες κι' ἔκλαιγες γιὰ τὸ παιδὶ ὅσο ζοῦσε καὶ τώρα ποὺ πέθανε σηκώθηκες κι' ἔφαγες. Κ' εἶπε. Ὅσο ζοῦσε τὸ παιδὶ νήστεψα κι' ἔκλαψα, γιατὶ εἶπα, ποιὸς ξαίρει; μπορεῖ νὰ μὲ λυπηθεῖ ὁ Θεὸς καὶ νὰ ζήσει τὸ παιδί. Τώρα ὅμως πέθανε. Γιατὶ νὰ νηστέψω; Μπορῶ τάχα νὰ τὸ γυρίσω πίσω; Ἐγὼ θὰ πάω σ' αὐτό, ἐκεῖνο ὅμως δὲ θὰ ξαναγυρίσει σὲ μένα. Καὶ παρηγόρησε ὁ Δαβὶδ τὴ γυναίκα του, τὴ Μπὲθ-Σεμπά, καὶ πλάγιασε μαζί της καὶ γέννησε γιὸ κι' ἔβγαλε τ' ὄνομά του Σολομών. Κι' ὁ Κύριος τὸν ἀγάπησε. Κι' ἔστειλε τὸ Νάθαν τὸν προφήτη κι' αὐτὸς ὀνόμασε τὸ παιδὶ Γιεδιδγιά [2]), γιὰ τὸν Κύριο.

Κι' ὁ Ἀβεσαλώμ, ὁ γιὸς τοῦ Δαβίδ, εἶχε μιὰν ὄμορφην ἀδερφὴ ποὺ τὴ λέγανε Θάμαρ. Καὶ τὴν ἀγάπησε ὁ Ἀμνών, ὁ γιὸς τοῦ Δαβίδ. Κ' ὑπόφερε ὁ Ἀμνὼν ὥς ποὺ ἀρώστησε γιὰ

[1]) Ὅλο αὐτὸ τὸ περιστατικὸ εἶν' ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε τὸ Δαβὶδ νὰ γράψει καὶ νὰ παίξει μὲ τὴν ἅρπα του, μπροστὰ στὸν Κύριο, τὸ γνωστὸ κι' ὑπέροχο 50ὸ ψαλμὸ τῶν Ο' «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς» κ.τ.λ. (51 τοῦ ἑβρ. Κ.).

[2]) Ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Κύριο.

τὴν ἀδερφή του τὴ Θάμαρ, γιατ' ἦταν παρθένα καὶ φαινόταν στὸν 'Αμνὼν πολὺ δύσκολο νὰ τῆς κάνει τίποτα. Κ' εἶχε ἕνα φίλο ὁ 'Αμνὼν ποὺ τὸν λέγανε Γιοναδάβ, γιὸ τοῦ Σιμά, ἀδερφοῦ τοῦ Δαβίδ. Κι' ὁ Γιοναδὰβ ἦταν ἕνας πολὺ ξυπνὸς ἄνθρωπος. Καὶ τοὖπε. Γιατὶ ἐσύ, γιὲ τοῦ βασιλιᾶ, λιώνεις ἔτσι μέρα μὲ τὴ μέρα ; Δὲ θὰ μοῦ τὸ φανερώσεις ; Καὶ τοὖπε ὁ 'Αμνών. Τὴ Θάμαρ, τὴν ἀδερφὴ τοῦ ἀδερφοῦ μου 'Αβεσαλώμ, ἐγὼ ἀγαπῶ. Καὶ τοὖπε ὁ Γιοναδάβ. Πλάγιασε στὸ στρῶμα σου καὶ κάνε τὸν ἄρωστο. Κι' ἅμα ἔρθει ὁ πατέρας σου νὰ σὲ δεῖ, πές του. Ἂς ἔρθει, παρακαλῶ, ἡ Θάμαρ ἡ ἀδερφή μου κι' ἂς ἑτοιμάσει τὸ φαγητὸ μπροστά μου γιὰ νὰ δῶ καὶ νὰ φάω ἀπὸ τὸ χέρι της. Καὶ πλάγιασε ὁ 'Αμνὼν κι' ἔκανε τὸν ἄρωστο. Κι' ἅμα πῆγε ὁ βασιλιὰς νὰ τὸν δεῖ, εἶπε ὁ 'Αμνὼν στὸ βασιλιά. Ἂς ἔρθει, παρακαλῶ, ἡ ἀδερφή μου ἡ Θάμαρ κι' ἂς κάνει μπροστά μου δυὸ πῆτες γιὰ νὰ φάω ἀπὸ τὸ χέρι της. Κι' ἔστειλε ὁ Δαβὶδ στὸ σπίτι τὴ Θάμαρ κ' εἶπε. Πήγαινε στὸ σπίτι τοῦ ἀδερφοῦ σου 'Αμνὼν κι' ἑτοίμασέ του φαγητό. Καὶ πῆγε ἡ Θάμαρ στὸ σπίτι τοῦ ἀδερφοῦ της 'Αμνὼν κι' αὐτὸς ἦταν πλαγιασμένος. Καὶ πῆρε ἀλεύρι, ζύμωσε κι' ἔκανε πῆτες μπροστά του καὶ τὶς ἔψησε. Ὕστερα πῆρε τὸ τηγάνι καὶ τὶς κένωσε μπροστά του. 'Εκεῖνος ὅμως δὲ θέλησε νὰ φάει κ' εἶπε. Βγάλτε τους ἔξω ὅλους ποὺ βρίσκονται μπρός μου. Καὶ βγῆκαν ὅλοι. Κ' εἶπε ὁ 'Αμνὼν στὴ Θάμαρ. Φέρε τὸ φαγητὸ μέσα στὴν κρεβατοκάμαρά μου γιὰ νὰ φάω ἀπ' τὸ χέρι σου. Κ' ἡ Θάμαρ πῆρε τὶς πῆτες ποὺ εἶχε κάνει καὶ τὶς ἔφερε στὴν κρεβατοκάμαρα, στὸν ἀδερφό της 'Αμνών.

Μόλις ὅμως τοῦ τὶς πρόσφερε, τὴν ἀγκάλιασε σφιχτὰ καὶ τῆς εἶπε. Ἔλα πλάγιασε μαζί μου, ἀδερφή μου. Καὶ κείνη τοὖπε. Ὄχι, ἀδερφέ μου, μὴ μὲ ξευτελίσεις. Δὲ γίνεται αὐτὸ μὲς στὸν 'Ισραήλ. Μὴν τὴν κάνεις αὐτὴ τὴν παλαβάδα. Καὶ πῶς θὰ τὴ βγάλω ἐγὼ αὐτὴ τὴν προσβολὴ ἀπὸ πάνω μου ; Καὶ σὺ θὲ νἆσαι σὰν ἕνας πρόστυχος μὲς στὸν 'Ισραήλ. Κουβέντιασέ το καλύτερα στὸ βασιλιὰ καὶ δὲ θὰ σοῦ τὸ ἀρνηθεῖ. Δὲν τὴν ἄκουσε ὅμως, παρὰ ἀφοῦ τὴν καταπόνεσε, τὴν πλάγιασε κοντά του καὶ

τὴν ξεπαρθένεψε. Κι' ἔνιωσ' εὐτὺς ἕνα μίσος, γι' αὐτή, πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποὺ τὴν εἶχε ἀγαπήσει. Καὶ τῆς εἶπε. Σήκω, πήγαινε. Καὶ κείνη τοὖπε. Δὲν ὑπάρχει λόγος. Αὐτὸ τὸ κακό, νὰ μὲ διώχνεις, εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ κακὸ ποὺ μοὖκανες πρίν. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἤθελε ν' ἀκούσει καὶ φώναξε τὸ νέο ποὺ τὸν περετοῦσε καὶ τοὖπε. Βγάλ' την ἔξω καὶ βάλε τὸ σύρτη στὴ θύρα. Καὶ φοροῦσε αὐτὴ ἕνα χρωματιστὸ χιτώνα. Γιατὶ οἱ βασιλοποῦλες, οἱ παρθένες, τέτοια φορέματα βάζανε. Καὶ τὴν ἔβγαλ' ἔξω ὁ ὑπηρέτης κι' ἀμπάρωσε τὴ θύρα ξοπίσω της. Καὶ πῆρε ἡ Θάμαρ στάχτη κι' ἔβαλε στὸ κεφάλι της ἀπάνω, ξέσκισε τὸ χρωματιστὸ χιτώνα ποὺ φοροῦσε καὶ βάζοντας τὰ χέρια της στὸ κεφάλι της πῆρε τὸ δρόμο ξεφωνίζοντας. Καὶ τῆς εἶπε ὁ ἀδερφός της ὁ Ἀβεσαλώμ. Μὴ καὶ βρέθηκε μαζί σου ὁ ἀδερφός σου ὁ Ἀμνών; Ὅμως τώρα σώπαινε, ἀδερφή μου. Ἀδερφός σου εἶναι. Ἄς μὴ χαλᾶ, γι' αὐτό, ἡ καρδιά σου. Κι' ἔμενε χήρα ἡ Θάμαρ στὸ σπίτι τοῦ ἀδερφοῦ της Ἀβεσαλώμ. Ὅταν τ' ἄκουσε ὅλ' αὐτὰ ὁ Δαβὶδ ὁ βασιλιάς, θύμωσε ὑπερβολικά. Κι' ὁ Ἀβεσαλὼμ δὲ μίλησε πιὰ στὸν Ἀμνών, γιατ' εἶχε προσβάλει τὴν ἀδερφή του τὴ Θάμαρ.

Καὶ μέτρησε ὁ Δαβὶδ τὸ λαὸ ποὺ ἦταν μαζί του καὶ διόρισε χιλίαρχους καὶ πεντηκόνταρχους. Κι' ἔστειλε ἕνα τρίτο μὲ ἀρχηγὸ τὸν Γιοάβ, ἕνα τρίτο μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀβισάϊ, τὸ γιὸ τῆς Τσερουγιά, ἀδερφὸ τοῦ Γιοάβ, κι' ἕνα τρίτο μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἰτάϊ τὸ Γκιθίτη. Κ' εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸ λαό. Θὰ βγῶ κι' ἐγώ, βέβαια, μαζί σας. Κ' εἶπε ὁ λαός. Δὲ θὰ βγεῖς. Γιατὶ ἂν μᾶς βάλουνε στὸ κυνήγι, δὲ θὰ δώσουν καμιὰ σημασία γιὰ μᾶς. Κι' ἂν χαθοῦν οἱ μισοὶ ἀπὸ μᾶς, δὲ θὰ τοὺς νιάξει διόλου, γιατὶ ἐσὺ τώρα ἀξίζεις σὰ δέκ' ἀπὸ μᾶς χιλιάδες. Γι' αὐτό 'ναι καλύτερα νὰ σ' ἔχουμε ἐσένα βοηθὸ μὲς ἀπὸ τὴν πόλη. Καὶ τοὺς εἶπε ὁ βασιλιάς. Ὅ,τι κρίνετε σωστό, αὐτὸ θὰ κάνω. Καὶ στάθηκε ὁ βασιλιὰς στὰ πλάγια τῆς πύλης κι' ἔβγαινε ὁ λαὸς κατὰ ἑκατοντάδες καὶ κατὰ χιλιάδες. Καὶ πρόσταξε ὁ βασιλιὰς τὸ Γιοάβ, τὸν Ἀβισάϊ καὶ τὸν

Ἰτάϊ λέγοντας. Σῶστε μου τὸ νέο. Τὸν Ἀβεσαλώμ. Καὶ τὸ ἄκουσε ὅλος ὁ λαὸς κι' ὅλ' οἱ ἀρχηγοὶ ἐκεῖνο ποὺ πρόσταξε ὁ βασιλιὰς γιὰ τὸν Ἀβεσαλώμ. Βγῆκε λοιπὸν ὁ λαὸς ἔξω στὸν κάμπο, ἐνάντια στὸν Ἰσραήλ. Κι' ἔγινε ἡ μάχη μέσα στὸ δάσος τοῦ Ἐφραΐμ. Καὶ κατανικήθηκ' ἐκεῖ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τοὺς δούλους τοῦ Δαβίδ. Κι' ἔγινε μεγάλο κακὸ τὴ μέρα ἐκείνη ἐκεῖ, ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες. Γιατὶ ἡ μάχη ἐκεῖ, ἁπλώθηκε ἀπάνω σ' ὅλη τὴν ἁπλάδα τοῦ τόπου καὶ τὸ δάσος ἔφαγε πολὺ περισσότερο λαὸ ἀπ' ὅσον ἔφαγε τὸ σπαθί, ἐκείνη τὴ μέρα.

Καὶ συνάντησε ὁ Ἀβεσαλὼμ τοὺς δούλους τοῦ Δαβίδ. Κ' ἦταν καβαλικεμένος ὁ Ἀβεσαλὼμ ἀπάνω σὲ μουλάρι. Καὶ πῆγε τὸ μουλάρι κάτω ἀπὸ μιὰ μεγάλη καὶ πυκνόφυλλη βαλανιδιὰ καὶ πιάστηκε τὸ κεφάλι τοῦ Ἀβεσαλὼμ στὴ βαλανιδιὰ καὶ κρεμάστηκε ἀνάμεσα οὐρανὸ καὶ γῆ καὶ τὸ μουλάρι πέρασεν ἀπὸ κάτω του. Καὶ κάποιος ποὺ τὸν εἶδεν εἰδοποίησε τὸ Γιοὰβ κ' εἶπε. Εἶδα τὸν Ἀβεσαλὼμ κρεμασμένο στὴ βαλανιδιά. Κ' εἶπε ὁ Γιοὰβ στὸν ἄνθρωπο ποὺ πῆγε καὶ τὸν εἰδοποίησε. Κι' ἀφοῦ τὸν εἶδες, γιατί δὲν τὸν χτυποῦσες καὶ δὲ τὸν ξάπλωνες ἐκεῖ καταγῆς ; Σίγουρα θὰ σοὔδινα δέκα σίκλους ἀσήμι καὶ μιὰ ζώνη. Καὶ κεῖνος ἀπάντησε στὸ Γιοάβ. Καὶ χίλιους σίκλους ἀσήμι ἂν μοῦ μετροῦσαν μὲς στὴν παλάμη μου, δὲ θ' ἅπλωνα χέρι ἀπάνω στὸ γιὸ τοῦ βασιλιά, γιατὶ μὲ τ' αὐτιά μας ἀκούσαμε τὴν προσταγὴ ποὺ ἔδωσε ὁ βασιλιὰς σὲ σένα, στὸν Ἀβισάϊ καὶ στὸν Ἰτάϊ, λέγοντας. Προσέξτε μὴ γγίξει κανένας τὸ νέο. Τὸν Ἀβεσαλώμ. Μὰ κι' ἂν μὲ κίντυνο τῆς ζωῆς μου φερνόμουν δόλια, τίποτα δὲν κρύβεται ἀπὸ τὸ βασιλιά. Καὶ σὺ ὁ ἴδιος ἀκόμα θὰ μαρτυροῦσες ἐνάντια μου. Κ' εἶπε ὁ Γιοάβ. Ἂς μὴ χάνω τὴν ὥρα μου, ἔτσι, μαζί σου. Καὶ πῆρε τρεῖς σαΐτες στὸ χέρι καὶ τὶς ἔριξεν ἴσια στὴν καρδιὰ τοῦ Ἀβεσαλώμ, ἐνῶ ἐκεῖνος ζοῦσεν ἀκόμα στὴ μέση τῆς βαλανιδιᾶς. Καὶ δέκα παληκάρια, ποὺ κρατοῦσαν τὰ ὅπλα τοῦ Γιοάβ, σταθῆκαν ὁλοτρόγυρα καὶ χτύπησαν τὸν Ἀβεσαλὼμ καὶ τὸν σκότωσαν. Καὶ βάρεσε σάλπιγγα ὁ Γιοὰβ καὶ πισώστρεψε ὁ λαὸς ἀπ' τὸ κυνήγημα ποὺ ἔκανε στὸν Ἰσραήλ, γιατὶ συγκράτησε τὸ

λαὸ ὁ Γιοάβ. Καὶ πῆραν τὸν Ἀβεσαλὼμ καὶ τὸν ρίξανε σ' ἕνα λάκο μεγάλο μέσα στὸ δάσος, καὶ στήσαν ἀπὸ πάνω ἕναν πολὺ μεγάλο σωρὸ ἀπὸ πέτρες. Κι' ὅλ' οἱ Ἰσραηλίτες ἔφυγαν, στὴ σκηνή του ὁ καθένας. Μ' ἀπὸ ζώντας του ἀκόμη ὁ Ἀβεσαλὼμ εἶχε στήσει, γιὰ λόγου του, τὴ στήλη ποὺ εἶναι στὴν πεδιάδα τοῦ βασιλιά. Γιατὶ δὲν ἔχω, εἶπε, γιό, ποὺ νὰ κάνει νὰ θυμοῦνται τ' ὄνομά μου. Καὶ τὴν ὀνόμασε τὴ στήλη αὐτὴ μὲ τ' ὄνομά του. Καὶ τὴ λένε, ὡς τὴ μέρα τούτη, στήλη τοῦ Ἀβεσαλώμ.

Κι' ὁ Ἀχιμάατς, ὁ γιὸς τοῦ Τσαδόκ, εἶπεν. Ἂς τρέξω τώρα νὰ φέρω τὰ μαντάτα στὸ βασιλιά, γιατὶ ὁ Κύριος τὸν δικαίωσε ἀπ' τῶν ὀχτρῶν του τὰ χέρια. Κι' ὁ Γιοὰβ τοῦ ἀπάντησε. Ἂς λείπουνε σήμερα τὰ μαντάτα. Ἄλλη μέρα νὰ πᾶς. Σήμερα δὲ χρειάζουνται, μιὰ καὶ πέθανε ὁ γιὸς τοῦ βασιλιά. Κ' εἶπε ὁ Γιοὰβ στὸ Χουσί. Πήγαιν' ἐσὺ καὶ πὲς στὸ βασιλιὰ ὅσα εἶδες. Κι' ὁ Χουσὶ προσκύνησε τὸ Γιοὰβ κι' ἔφυγε. Τότες ὁ Ἀχιμάατς, ὁ γιὸς τοῦ Τσαδόκ, εἶπε πάλι στὸ Γιοάβ. Μὰ ὅπως κι' ἂν εἶναι, ἂς τρέξω πιὰ κι' ἐγὼ πίσω ἀπὸ τὸ Χουσί. Κ' εἶπε ὁ Γιοάβ. Γιατί, παιδί μου, θὲς νὰ τρέξεις καὶ σύ, ἀφοῦ δὲν ἔχεις καλὰ μαντάτα; Δὲν πειράζει, ἂς τρέξω, εἶπεν ἐκεῖνος. Τότες τρέχα, τοῦ λέει. Κι' ἔτρεξε ὁ Ἀχιμάατς μὲς ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ κάμπου καὶ προσπέρασε τὸ Χουσί. Τότες ὁ Δαβὶδ καθόταν ἀνάμεσα στὶς δυὸ τὶς πύλες. Κι' ἀνέβηκε ὁ σκοπὸς στὸ δῶμα τῆς πύλης, ἀπάνω στὸ κάστρο, κ' ὑψώνοντας τὰ μάτια του εἶδε ἀξαφνικὰ ἕναν ἄνθρωπο νὰ τρέχει μόνος. Καὶ φώναξε ὁ σκοπὸς κ' εἰδοποίησε τὸ βασιλιά. Κ' εἶπε ὁ βασιλιάς. Ἂν εἶναι μόνος, θὰ πεῖ πὼς φέρνει μαντάτα. Κι' ἐρχόταν καὶ προχωροῦσε καὶ σίμων' ἐκεῖνος. Καὶ βλέπει κι' ἄλλον ὁ σκοπός, νὰ τρέχει. Καὶ φώναξε στὸ θυρωρὸ κ' εἶπε. Κι' ἄλλος ἄνθρωπος τρέχει μονάχος. Κ' εἶπε ὁ βασιλιάς. Μαντατοφόρος θἆναι κι' αὐτός. Κ' εἶπε ὁ σκοπός. Τὸ τρέξιμο τοῦ πρώτου μοῦ φαίνεται σὰν τρέξιμο τοῦ Ἀχιμάατς, τοῦ γιοῦ τοῦ Τσαδόκ. Κ' εἶπε ὁ βασιλιάς. Καλὸς ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς κι' ἔρχεται μὲ καλὰ μαντάτα. Κι' ἔκραξε ὁ Ἀχιμάατς κ' εἶπε. Χαῖρε, βασιλιά. Καὶ προσκύνησε μὲ τὸ πρόσωπο καταγῆς

κ' εἶπε. Εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ Θεός σου, ποὺ παράδωσε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ σήκωσαν χέρι ἐνάντια στὸν ἀφέντη μου τὸ βασιλιά. Κ' εἶπε ὁ βασιλιάς. Εἶναι καλὰ ὁ νέος, ὁ Ἀβεσαλώμ; Κ' εἶπε ὁ Ἀχιμάατς. Εἶδα μεγάλο θόρυβο, σὰν ἔστελνε ὁ Γιοὰβ τὸ δοῦλο τοῦ βασιλιὰ κι' ἐμένα τὸ δοῦλο σου, μὰ δὲν κατάλαβα τί τρέχει. Κ' εἶπε ὁ βασιλιάς. Τραβήξου πέρα καὶ στάσου. Κι' ἐκεῖνος τραβήχτηκε καὶ στάθηκ' ἐκεῖ. Κι' ἀμέσως ἦρθε κι' ὁ Χουσὶ κ' εἶπε. Μαντάτα, ἀφέντη μου, βασιλιά! Ὁ Κύριος σὲ ἀξίωσε καὶ ξεδικήθηκες σήμερα ὅλους ἐκείνους ποὺ ἐπαναστατήσαν ἐνάντια σου. Κ' εἶπε ὁ βασιλιὰς στὸ Χουσί. Εἶναι καλὰ ὁ νέος ὁ Ἀβεσαλώμ; Κ' εἶπε ὁ Χουσί. Ἔτσι σὰν τὸ νέο νὰ καταντήσουνε κ' οἱ ὀχτροί σου, ἀφέντη μου βασιλιά, κι' ὅλοι ποὺ γιὰ κακὸ ξεσηκωθῆκαν ἐνάντια σου. Καὶ καταστενοχωρήθηκε ὁ βασιλιὰς κι' ἀνέβηκε ἀπάνω στ' ἀνώγι τῆς πύλης κι' ἔκλαψε. Καὶ πηγαίνοντας ἔλεγε. Γιέ μου Ἀβεσαλώμ! Γιέ μου, γιέ μου Ἀβεσαλώμ. Δὲν πέθαινα ἐγὼ κι' ὄχι ἐσύ, γιέ μου, γιέ μου Ἀβεσαλώμ!

*

ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ

Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ βασιλιὰ Σολομὼν κρατοῦσαν ἐπίκαιρα χρονικά. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ Ἰούδα, τὰ χρονικὰ αὐτὰ ἦταν συναρμολογημένα σὲ μιὰ συνεχὴ ἐξιστόρηση τῆς μοναρχίας, ποὺ τὴν ἑρμηνεύανε σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τῶν προφητῶν. Καθὼς πρεσβεύαν πὼς ἡ ἀρετὴ ἀνταμείβεται μὲ τὴν εὐτυχία καὶ ἡ κακία καὶ ἡ ἁμαρτία μὲ τὴ δυστυχία, τὰ πολιτικὰ ἀτυχήματα τῶν Ἰουδαίων μοναρχῶν τὰ ἐξηγοῦσαν σὰν ἀποτελέσματα ἢ ἀτομικῆς ἐκείνων τῶν ἴδιων ἢ τοῦ λαοῦ των ἀποστασίας ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ λατρεία τοῦ Γιαχβὲ καὶ μείωναν τὶς ἐπιτυχίες μεγάλων ἀποστατῶν σὰν τὸν Ὀμρὶ καὶ τὸν Ἄχαβ. Γιὰ τοὺς συγγραφεῖς αὐτούς, οἱ μορφὲς τῶν προφητῶν τοῦ Ἠλία καὶ τοῦ Ἐλισαιὲ ἦταν πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρουσες ἀπὸ ὁποιονδήποτε κυβερνήτη. Στὰ βιβλία τῶν Βασιλιάδων διαβάζουμε κάτι πού, βασικά, πιότερο εἶναι μιὰ θρησκευτικὴ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας παρὰ καθαυτὸ ἱστορία.

Α΄.

Κι' ὁ βασιλιὰς Δαβὶδ ἦταν γέρος, ἡλικιωμένος πιά. Καὶ τὸν σκεπάζαν μὲ ροῦχα, μὰ ἐκεῖνος δὲ ζεσταινόταν. Καὶ τοῦπαν οἱ δοῦλοι του. Ἂς ζητήσουμε γιὰ τὸν ἀφέντη μας τὸ βασιλιὰ μιὰ κοπέλα, παρθένα, νὰ παραστέκει τὸ βασιλιά, νὰ τὸν φροντίζει καὶ νὰ πλαγιάζει στὴν ἀγκαλιά του, γιὰ νὰ ζεσταίνεται ὁ ἀφέντης μας ὁ βασιλιάς. Καὶ ζήτησαν κοπέλα ὡραία σὲ ὅλα τὰ σύνορα τοῦ Ἰσραὴλ κ' ἦβραν τὴν Ἀβισὰγ τὴ Σουναμίτιδα καὶ τὴ φέραν στὸ βασιλιά. Κ' ἦταν ἡ κοπέλα πάρα πολὺ ὡραία καὶ περιποιόταν τὸ βασιλιὰ καὶ τὸν περετοῦσε. Μὰ ὁ βασιλιὰς δὲν τὴ γνώρισε [1]). Ὁ Ἀδωνίας τότες, γιὸς τῆς Ἀγγίθ, ξεσηκώθηκε λέγοντας. Ἐγὼ θὰ γίνω βασιλιάς. Κι' ἑτοίμασε, γιὰ λόγου του, ἁμάξια καὶ καβαλάρηδες καὶ πενήντα ἄντρες γιὰ νὰ τρέχουν μπροστά του. Καὶ δὲ τὸν πίκραινε ποτὲς ὁ πατέρας του, στὴ ζωή του, οὔτε τοῦπε, γιατὶ κάνεις ἔτσι; Κ' ἦταν καὶ πάρα πολὺ ὄμορφος καὶ τὸν εἶχε γεννήσει ὕστερ' ἀπὸ τὸν Ἀβεσαλώμ. Καὶ συνεννοήθηκε μὲ τὸ Γιοάβ, τὸ γιὸ τῆς Τσερουγιά, καὶ μὲ τὸν Ἀβιάθαρ τὸν ἱερέα. Αὐτοὶ ἀκολούθησαν τὸν Ἀδωνία καὶ τὸν βοηθοῦσαν. Ὁ Τσαδὸκ ὅμως ὁ ἱερέας, ὁ Βεναγιά, ὁ γιὸς τοῦ Γιεοδαγιά, ὁ

[1]) Δὲν τὴν πείραξε. Δὲ συνουσιάστηκε μαζί της.

Νάθαν ὁ προφήτης, ὁ Σιμεΐ, ὁ Ρεΐ καὶ τὰ παληκάρια τοῦ Δαβὶδ δὲν ἦταν μὲ τὸν 'Αδωνία. Καὶ θυσίασε ὁ 'Αδωνίας πρόβατα, βόδια καὶ θρεφτάρια κοντὰ στὴν πέτρα τοῦ Ζοέλεθ, πλάϊ στὴν πηγὴ Ρογέλ, καὶ κάλεσε ὅλα τ' ἀδέρφια του, τοὺς γιοὺς τοῦ βασιλιά, κι' ὅλους τοὺς ἄντρες τοῦ Γιουδά, τοὺς δούλους τοῦ βασιλιά. Τὸ Νάθαν ὅμως τὸν προφήτη, τὸ Βεναγιά, τὰ παληκάρια καὶ τὸ Σολομών, τὸν ἀδερφό του, δὲν τοὺς προσκάλεσε.

Κ' εἶπε ὁ Νάθαν στὴ Μπὰθ - Σεμπά, τὴ μητέρα τοῦ Σολομών. Δὲν ἄκουσες πὼς ἔγινε βασιλιὰς ὁ 'Αδωνίας, ὁ γιὸς τῆς 'Αγγίθ, κι' ὁ ἀφέντης μας ὁ Δαβὶδ δὲν τὸ ξέρει ; Ἔλα λοιπὸν τώρα νὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλὴ γιὰ νὰ σώσεις τὴ ζωή σου καὶ τὴ ζωὴ τοῦ γιοῦ σου, τοῦ Σολομών. Πήγαινε καὶ παρουσιάσου στὸ βασιλιὰ Δαβὶδ καὶ πές του. 'Αφέντη βασιλιά. Σὺ δὲν ὁρκίστηκες σὲ μένα τὴ σκλάβα σου κ' εἶπες, ὁ Σολομών, ὁ γιός σου, θὰ βασιλέψει ὕστερ' ἀπὸ μένα καὶ θὰ καθίσει στὸ θρόνο μου ; Γιατὶ λοιπὸν γένηκε βασιλιὰς ὁ 'Αδωνίας ; Καὶ κεῖ ποὺ ἐσὺ θὰ μιλᾶς ἀκόμα μὲ τὸ βασιλιά, θἄρθω ἐγὼ ξοπίσω σου καὶ θ' ἀποτελειώσω τὸ λόγο σου. Καὶ μπῆκε τότε ἡ Μπὰθ - Σεμπὰ στὸ βασιλιά, στὸν κοιτώνα του μέσα, κι' ὁ βασιλιὰς ἦταν πολὺ γέρος κ' ἡ 'Αβισὰγ ἡ Σουναμίτιδα περετοῦσε τὸ βασιλιά. Κι' ἔσκυψε ἡ Μπὰθ-Σεμπά, τὸν προσκύνησε καὶ κεῖνος τῆς εἶπε. Τί ἔχεις ; Καὶ κείνη τοὖπε. 'Εσύ, ἀφέντη βασιλιά, ὁρκίστηκες σὲ μένα τὴ σκλάβα σου, μπρὸς στὸν Κύριο καὶ Θεό σου, κ' εἶπες. 'Ο Σολομών, ὁ γιός σου, θἆναι βασιλιὰς ὕστερ' ἀπὸ μένα καὶ κεῖνος θὰ καθίσει στὸ θρόνο μου. Καὶ τώρα γένηκε βασιλιὰς ὁ 'Αδωνίας καὶ σύ, ἀφέντη μου βασιλιά, δὲν τὸ ξαίρεις. Κι' ἔσφαξε περίσσια βόδια καὶ θρεφτάρια καὶ πρόβατα καὶ κάλεσε ὅλους τοὺς γιοὺς τοῦ βασιλιὰ καὶ τὸν 'Αβιάθαρ τὸν ἱερέα καὶ τὸ Γιοὰβ τὸν ἀρχιστράτηγο. Καὶ τὸ δοῦλο σου τὸ Σολομὼν δὲν τὸν κάλεσε. Μὰ στὸ χέρι σου εἶναι, ἀφέντη βασιλιά. Τὰ μάτια ὅλου τοῦ 'Ισραὴλ εἶναι ἀπάνω σου, νὰ προστάξεις ποιὸς θὰ καθίσει στὸ θρόνο τοῦ ἀφέντη μου βασιλιά, ὕστερ' ἀπὸ κεῖνον. Γιατὶ σὰν κοιμηθεῖ ὁ ἀφέντης μου βασιλιὰς μὲ τοὺς πατέρες του, ἐγὼ κι' ὁ

γιός σου ὁ Σολομὼν θὰ εἴμαστε σὰν ἔνοχοι. Καὶ κεῖ ποὺ μιλοῦσε αὐτὴ ἀκόμα μὲ τὸ βασιλιά, νά! καὶ φτάνει κι' ὁ Νάθαν, ὁ προφήτης. Κ' εἰδοποιήσαν τὸ βασιλιὰ καὶ τοῦ εἴπανε. Νά! ὁ Νάθαν, ὁ προφήτης. Καὶ παρουσιάστηκε αὐτὸς μπρὸς στὸ βασιλιὰ καὶ προσκύνησε σκύβοντας μὲ τὸ πρόσωπο ὡς κάτω στὴ γῆ. Κ' εἶπε ὁ Νάθαν. Ἐσύ, ἀφέντη μου βασιλιά, εἶπες ὁ Ἀδωνίας θἄναι ὕστερ' ἀπὸ μένα βασιλιὰς κι' αὐτὸς θὰ καθίσει στὸ θρόνο μου; Γιατὶ κατέβηκε σήμερα κι' ἔσφαξε περίσσια βόδια καὶ θρεφτάρια καὶ πρόβατα καὶ κάλεσε ὅλους τοὺς γιοὺς τοῦ βασιλιὰ καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τὸν Ἀβιάθαρ τὸν ἱερέα καὶ τρῶνε καὶ πίνουν τώρα μπροστά του καὶ λένε. Ζήτω ὁ βασιλιὰς Ἀδωνίας. Καὶ μένα, τὸ δοῦλο σου ἐμένα, τὸν Τσαδὸκ τὸν ἱερέα, τὸ Βεναγιὰ τὸ γιὸ τοῦ Γεοδαγιὰ καὶ τὸ Σολομὼν τὸ δοῦλο σου δὲ μᾶς κάλεσε. Ἀπὸ τὸν ἀφέντη μου τὸ βασιλιὰ ἔγινε αὐτὸ καὶ δὲ φανέρωσες στὸ δοῦλο σου ποιὸς θὰ καθίσει στὸ θρόνο σου ὕστερ' ἀπὸ σένα;

Κι' ἀποκρίθηκε ὁ βασιλιὰς Δαβὶδ κ' εἶπε. Φωνάξτε μου τὴ Μπὰθ-Σεμπά. Κ' ἦρθε αὐτὴ καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ βασιλιά. Κι' ὁρκίστηκε ὁ βασιλιὰς κ' εἶπε. Ζεῖ ὁ Κύριος, ποὺ γλύτωσε τὴ ζωή μου ἀπὸ κάθε καταδρομή. Ναί! καθὼς ὁρκίστηκα μπρός σου, στὸν Κύριο, τὸ Θεὸ τοῦ Ἰσραήλ, κ' εἶπα πὼς ὁ Σολομών, ὁ γιός σου, θὰ γίνει βασιλιὰς ὕστερ' ἀπὸ μένα κι' αὐτὸς θὰ καθίσει στὸ θρόνο μου, ἔτσι θὰ κάνω καὶ σήμερα. Τότες ἡ Μπὰθ-Σεμπὰ ἔσκυψε μὲ τὸ πρόσωπο ὡς τὴ γῆ καὶ προσκύνησε τὸ βασιλιὰ κ' εἶπε. Ζήτω ὁ ἀφέντης μου, ὁ βασιλιὰς Δαβίδ, στὸν αἰώνα. Κ' εἶπε ὁ Δαβίδ. Φωνάξτε μου τὸν Τσαδὸκ τὸν ἱερέα καὶ τὸ Νάθαν τὸν προφήτη καὶ τὸ Βεναγιά, τὸ γιὸ τοῦ Γιεοδαγιά. Κι' ἀφοῦ παρουσιαστῆκαν αὐτοὶ μπροστά του, τοὺς εἶπε ὁ βασιλιάς. Πάρτε μαζί σας τοὺς δούλους τοῦ ἀφέντη σας καὶ καθίστε τὸ Σολομών, τὸ γιό μου, ἀπάνω στὴ μούλα μου καὶ κατεβάστε τον στὴ Γκιχόν. Κι' ἂς τὸν χρίσουν ἐκεῖ ὁ Τσαδὸκ ὁ ἱερέας κι' ὁ Νάθαν ὁ προφήτης, βασιλιὰ στὸν Ἰσραήλ. Καὶ σαλπίστε μὲ τὴ σάλπιγγα καὶ πῆτε. Ζήτω ὁ βασιλιὰς Σολομών. Ὕστερ' ἀνε-

βῆτε ξοπίσω του γιὰ νἄρθει νὰ καθίσει ἀπάνω στὸ θρόνο μου. Αὐτὸς θἄναι, ἀντὶς ἐγώ, βασιλιὰς κι᾿ αὐτὸς προστάζω νἄναι κυβερνήτης ἀπάνω στὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸ Γιουδά. Κι᾿ ἀποκρίθηκε ὁ Βεναγιά, ὁ γιὸς τοῦ Γιεοδαγιά, στὸ βασιλιὰ κ᾿ εἶπε. Ἀμήν. Ἔτσι ἂς τὸ θελήσει ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ ἀφέντη μου βασιλιά. Ὅπως στάθηκε ὁ Κύριος μὲ τὸν ἀφέντη μου τὸ βασιλιά, ἔτσι νὰ γίνει καὶ μὲ τὸ Σολομὼν καὶ νὰ μεγαλύνει τὸ θρόνο του παραπάνω κι᾿ ἀπὸ τὸ θρόνο τοῦ ἀφέντη μου τοῦ βασιλιὰ Δαβίδ.

Καὶ κατέβηκε ὁ Τσαδὸκ ὁ ἱερέας, ὁ Νάθαν ὁ προφήτης, ὁ Βεναγιὰ ὁ γιὸς τοῦ Γεοδαγιὰ κ᾿ οἱ Χεραθαῖοι κ᾿ οἱ Φελαθαῖοι καὶ κάθισαν τὸ Σολομὼν ἀπάνω στὴ μούλα τοῦ βασιλιὰ Δαβὶδ καὶ τὸν φέρανε στὴ Γκιχόν. Καὶ πῆρε ὁ Τσαδὸκ τὸ κέρατο μὲ τὸ λάδι ἀπὸ τὴ σκηνὴ κι᾿ ἔχρισε τὸ Σολομών. Καὶ σαλπίσανε μὲ τὴ σάλπιγγα καὶ φώναξε ὅλος ὁ λαός. Ζήτω ὁ βασιλιὰς Σολομών. Καὶ ἀνέβηκε ὅλος ὁ λαὸς ξοπίσω του παίζοντας φλάουτα καὶ χαίρονταν χαρὰ μεγάλη κι᾿ ἀντηχοῦσεν ἡ γῆ ἀπὸ τὶς φωνές τους. Κι᾿ ἄκουσε ὁ Ἀδωνίας κ᾿ οἱ καλεσμένοι του, ἐκεῖ ποὺ τέλειωναν τὸ φαγοπότι. Καὶ καθὼς ἄκουσε ὁ Γιοὰβ τὴ φωνὴ τῆς σάλπιγγας, εἶπε. Τί νἆν᾿ ἐτούτη ἡ φωνὴ κι᾿ ὁ θόρυβος μέσα στὴν πόλη; Μιλοῦσεν ὅμως ἀκόμα καὶ νά! κι᾿ ἔρχεται ὁ Γιοναθὰν ὁ γιὸς τοῦ Ἀβιάθαρ τοῦ ἱερέα. Καὶ τοὖπεν ὁ Ἀδωνίας. Πέρασε. Ἐσύ ᾿σαι ἄνθρωπος γενναῖος καὶ φέρνεις καλὰ μαντάτα. Κι᾿ ἀποκρίθηκε ὁ Γιοναθὰν κ᾿ εἶπε στὸν Ἀδωνία. Ὁ ἀφέντης μου, ὁ βασιλιάς Δαβίδ, ἔκανε βασιλιὰ τὸ Σολομὼν κι᾿ ἔστειλε μαζί του ὁ βασιλιὰς τὸν Τσαδὸκ τὸν ἱερέα, τὸν Νάθαν τὸν προφήτη, τὸ Βεναγιὰ τὸ γιὸ τοῦ Γιεοδαγιά, τοὺς Χεραθαίους καὶ τοὺς Φελαθαίους καὶ τὸν κάθισαν ἀπάνω στὴ μούλα τοῦ βασιλιὰ κι᾿ ὁ Τσαδὸκ ὁ ἱερέας κι᾿ ὁ Νάθαν ὁ προφήτης τὸν χρίσανε βασιλιὰ στὴ Γκιχόν. Κι᾿ ἀπὸ κεῖ ἀνεβῆκαν, χαρούμενοι, μαζί του κι᾿ ἀντήχησεν ἡ πόλη. Αὐτή ᾿ναι ἡ φωνὴ ποὺ ἀκούσατε. Καὶ μάλιστα, κάθισε ὁ Σολομὼν ἀπάνω στὸ θρόνο τῆς βασιλείας καὶ μπῆκαν κ᾿ οἱ δοῦλοι τοῦ βασιλιὰ κι᾿ εὐχήθηκαν τὸν ἀφέντη μας, τὸ βασιλιὰ Δαβίδ, κ᾿ εἶπαν. Ὁ Θεὸς νὰ κάνει τ᾿ ὄνομα τοῦ Σολομὼν

καλύτερο κι' ἀπὸ τὸ δικό σου καὶ νὰ τρανεύει τὸ θρόνο του περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ δικό σου. Κι' ὁ βασιλιὰς προσκύνησε ἀπάνω στὸ στρῶμα του κ' εἶπε. Εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ 'Ισραήλ, ποὺ ἔδωσε σήμερα νὰ καθίσει ἀπάνω στὸ θρόνο μου ἐκεῖνος ποὺ καμαρώνουν τὰ μάτια μου. Τότες ὅλοι οἱ καλεσμένοι τοῦ 'Αδωνία ἀποστομώθηκαν καὶ σηκώθηκαν. Καὶ τράβηξε ὁ καθένας στὸ δρόμο του. Κι' ὁ 'Αδωνίας φοβήθηκε τὸ Σολομὼν καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε καὶ πιάστηκε ἀπὸ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστήριου. Κ' εἰδοποιήσαν τὸ Σολομών, κ' εἶπαν. 'Ο 'Αδωνίας φοβᾶται τὸ βασιλιὰ Σολομὼν καὶ πιάστηκε ἀπὸ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστήριου φωνάζοντας. "Ας μοῦ ὁρκιστεῖ σήμερα ὁ βασιλιὰς Σολομὼν πὼς δὲ θὰ θανατώσει τὸ δοῦλο του μὲ σπαθί. Κ' εἶπε ὁ Σολομών. "Αν ἀποδειχτεῖ ἄνθρωπος καλός, οὔτε μιὰ τρίχα του δὲ θὰ πέσει κάτω στὴ γῆ. Κι' ἔστειλε ὁ βασιλιὰς Σολομὼν καὶ τὸν κατεβάσαν ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο. Κι' αὐτὸς ἦρθε καὶ προσκύνησε τὸ βασιλιὰ Σολομών. Κι' ὁ Σολομὼν τοὖπε. Πήγαινε στὸ σπίτι σου.

Καὶ σίμωσαν οἱ μέρες τοῦ Δαβὶδ γιὰ νὰ πεθάνει. Καὶ παράγγειλε στὸ γιό του τὸ Σολομὼν κ' εἶπε. 'Εγὼ τραβῶ τὸ δρόμο ὅλης τῆς γῆς. Καὶ σὺ δυνάμωνε καὶ στάσου σὰν ἄντρας. Φύλαγε τὶς ἐντολὲς τοῦ Κύριου, τοῦ Θεοῦ σου. Περπάτα ἀπάνω στὶς στράτες του. Φύλαγε τὶς διάτες του καὶ τὶς προσταγές του. Τὶς κρίσες του καὶ τὶς μαρτυριές του, ὅπως εἶναι γραμμένο στὸ νόμο τοῦ Μωυσῆ, γιὰ νὰ πιτυχαίνεις σ' ὅ,τι κι' ἂν κάνεις καὶ σ' ὅ,τι κι' ἂν καταπιαστεῖς. Γιὰ νἆναι πάντα στέρεος τοῦ Κυρίου ὁ λόγος, ποὺ λάλησε σὲ μένα κ' εἶπε. "Οταν οἱ γιοί σου προσέχουν τὸ δρόμο τους καὶ περπατᾶνε μὲ ἀλήθεια μπροστά μου, ἀπ' ὅλη τους τὴν καρδιὰ κι' ἀπ' ὅλη τους τὴν ψυχή, τότες σίγουρα δὲ θὰ λείψει ἄντρας, ἀπὸ σένα, ἀπάνω στὸ θρόνο τοῦ 'Ισραήλ.

*

ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ Β΄ [1]

Τότες πού ἦταν γιὰ ν' ἀνεβάσει ὁ Κύριος, μὲ ἀνεμοστρόβιλο, τὸν Ἠλία στὸν οὐρανό, ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Ἐλισαιὲ γυρίζαν ἀπὸ τὰ Γάλγαλα. Κ' εἶπε ὁ Ἠλίας στὸν Ἐλισαιέ. Κάθισ' ἐδῶ, γιατὶ ὁ Κύριος μ' ἔστειλε ὡς τὴ Μπὲθ-Ἔλ. Κ' εἶπε ὁ Ἐλισαιέ. Ζῆ ὁ Κύριος καὶ ζῆ ἡ ψυχή σου. Δὲ θὰ σ' ἀφήσω. Καὶ κατεβήκανε στὴ Μπὲθ-Ἔλ. Καὶ βγῆκαν οἱ γιοὶ τῶν προφητῶν τῆς Μπὲθ-Ἔλ μπροστὰ στὸν Ἐλισαιὲ καὶ τοῦ εἶπαν. Ξαίρεις πὼς σήμερα ὁ Κύριός σου παίρνει τὸν ἀφέντη σου ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι σου; Καὶ κεῖνος εἶπε. Καὶ βέβαια τὸ ξαίρω. Σωπᾶτε. Καὶ τοὖπε ὁ Ἠλίας. Ἐλισαιέ, κάθισ' ἐδῶ, γιατὶ ὁ Κύριος μὲ στέλνει στὴν Ἰεριχώ. Καὶ κεῖνος εἶπε. Ζῆ ὁ Κύριος καὶ ζῆ κ' ἡ ψυχή σου. Δὲ θὰ σ' ἀφήσω. Καὶ πῆγαν στὴν Ἰεριχώ. Καὶ πλησίασαν οἱ γιοὶ τῶν προφητῶν τῆς Ἰεριχὼς τὸν Ἐλισαιὲ καὶ τοὖπαν. Ξαίρεις πὼς σήμερα ὁ Κύριος παίρνει τὸν ἀφέντη σου ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι σου; Καὶ κεῖνος εἶπε. Καὶ βέβαια τὸ ξαίρω. Σωπᾶτε. Καὶ τοὖπε ὁ Ἠλίας. Κάθισ' ἐδῶ, γιατὶ ὁ Κύριος μ' ἔστειλε στὸν Ἰορδάνη. Καὶ κεῖνος εἶπε. Ζῆ ὁ Κύριος καὶ ζῆ κ' ἡ ψυχή σου. Δὲ θὰ σ' ἀφήσω. Καὶ πῆγαν κ' οἱ δυό. Καὶ πενήντα ἄντρες ἀπὸ τοὺς γιοὺς τῶν προφητῶν πῆγαν καὶ στάθηκαν ἀντίκρυ τους. Ἀπὸ μακριά. Καὶ κεῖν' οἱ δυὸ στάθηκαν ἀπάνω στὸν Ἰορδάνη. Καὶ πῆρε ὁ Ἠλίας τὴ γούνα του, τὴ δίπλωσε, χτύπησε τὰ νερὰ καὶ χωρίστηκαν ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ καὶ περάσαν κ' οἱ δυὸ ἀπὸ στεριά. Κι' ἅμα πέρασαν, εἶπε ὁ Ἠλίας στὸν Ἐλισαιέ. Ζήτησε ὅ,τι θὲς νὰ σοῦ τὸ κάνω πρὶν ἀναληφθῶ ἀπὸ σένα. Κ' εἶπε ὁ Ἐλισαιέ. Διπλὴ μερίδ' ἀπ' τὸ πνεῦμα σου νἆναι σὲ μένα. Καὶ κεῖνος εἶπε. Δύσκολο πράμα ζήτησες. Ἂν ὅμως μὲ δεῖς [2], σὰ θὰ παίρνουμαι ψηλὰ 'πὸ σένα, θὰ σοῦ γίνει ἔτσι. Ἂν ὄχι, δὲ θὰ γίνει.

Κι' ἐνῶ αὐτοὶ περπατοῦσαν, μιλώντας ἀκόμα, νά! ἕνα πύ-

[1] Βασιλειῶν Δ΄ (Ο΄).

[2] Ἂν κατορθώσεις, ἂν βαστάξεις καὶ δεῖς τὴν ἀνάληψή μου.

ρινο ἁμάξι μὲ πύριν' ἀλόγατα καὶ τοὺς χώρισαν καὶ τοὺς δυό. Κι' ἀνέβηκε ὁ 'Ηλίας μὲ ἀνεμοστρόβιλο στὸν οὐρανό. Κι' ὁ 'Ελισαιέ, κοιτάζοντάς τον, βοοῦσε. Πατέρα μου, πατέρα μου! 'Αμάξι τοῦ 'Ισραὴλ μὲ τὸ ἱππικό του! [1]) Καὶ δὲν τὸν εἶδε πιά. Κι' ἔπιασε τὰ ροῦχα του καὶ τὰ ξέσκισε σὲ δυὸ κομμάτια. Κι' ἀφοῦ ἀνεσήκωσε τὴ γούνα τοῦ 'Ηλία, ποὖχε πέσει ἀπὸ πάνω του, γύρισε καὶ στάθηκε στὴν ἀκροποταμιὰ τοῦ 'Ιορδάνη. Κι' ἀφοῦ πῆρε τὴ γούνα τοῦ 'Ηλία, χτύπησε τὰ νερὰ κ' εἶπε. Ποῦ εἶναι ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ 'Ηλία; Καὶ καθὼς χτύπησε κι' αὐτός, χωρίστηκαν τὰ νερὰ ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ καὶ πέρασε ὁ 'Ελισαιέ. Καὶ καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γιοὶ τῶν προφητῶν τῆς 'Ιεριχὼς ἀπ' ἀντίκρυ, εἶπαν. Τὸ πνεῦμα τοῦ 'Ηλία ἀναπαύτηκε ἀπάνω στὸν 'Ελισαιέ. Καὶ πῆγαν καὶ τὸν συναπαντήσανε καὶ τὸν προσκύνησαν ὣς στὴ γῆ. Καὶ τοῦ εἶπαν. Νά! πενήντ' ἄντρες δυνατοὶ βρίσκουνται ἀνάμεσα στοὺς δούλους σου. Ἂς πᾶμε κι' ἂς ζητήσουν, παρακαλοῦμε, τὸν ἀφέντη σου, μὴ τὸν σήκωσε τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου καὶ τὸν ἔριξε σὲ κανένα βουνὸ ἢ σὲ καμιὰ λαγκαδιά. Καὶ τοὺς εἶπε. Μὴ στέλνετε. Τὸν παραστενοχώρεσαν ὅμως τόσο, ποὺ ντράπηκε πιὰ καὶ τοὺς εἶπε. Στεῖλτε. Καὶ στείλαν πενήντα ἄντρες καὶ τὸν ζητοῦσαν, τρεῖς μέρες, χωρὶς νὰ τὸν βροῦν. Κι' ἅμα γύρισαν στὴν 'Ιεριχώ, ὅπου ἔμεν' ἐκεῖνος, τοὺς εἶπε. Δὲ σᾶς εἶπα, μὴν πηγαίνετε; Κ' εἶπαν οἱ ἄντρες τῆς πόλης [2]) στὸν 'Ελισαιέ. 'Η θέση τῆς πόλης, ὣς βλέπει ὁ ἀφέντης μας, εἶναι καλή. Τὰ νερά της ὅμως εἶναι ἄσχημα κι' ἄγονος ὁ τόπος. Καὶ τοὺς εἶπε. Φέρτε μου μιὰ καινούργια λεκάνη καὶ βάλτε ἁλάτι μέσα σ' αὐτή. Καὶ τοῦ φέρανε. Καὶ τράβηξε πρὸς τὴν πηγὴ τῶν νερῶν κι' ἔριξε μέσα τὸ ἁλάτι καὶ εἶπε. Ἔτσι λέει ὁ Κύριος. Τὰ γιάτρεψα αὐτὰ τὰ νερά. Οὔτε θάνατος πιὰ θἆναι ἀπ' αὐτά, οὔτε ἀκαρπιά. Καὶ γιατρεύτηκαν τὰ νερά, ὣς τὴ μέρα τούτη, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο ποὺ λάλησε ὁ 'Ελισαιέ. Κι' ἀπὸ κεῖ ἀνέβηκε στὴ Μπὲθ-Ἒλ. Καὶ

[1]) **Κοίτα κεφ. ΣΤ', 17.**

[2]) **Οἱ κάτοικοι.**

καθὼς ἀνέβαινε, βγῆκαν στὸ δρόμο μικρὰ παιδιὰ 'πὸ τὴν πόλη καὶ τὸν περιπαίζαν καὶ τοὔλεγαν. 'Ανέβαινε, φαλακρέ! 'Ανέβαινε, φαλακρέ! [1] Καὶ κεῖνος γύρισε πρὸς τὰ πίσω καὶ καθὼς τὰ εἶδε τὰ καταράστηκε στ' ὄνομα τοῦ Κυρίου. Καὶ βγῆκαν δυὸ ἀρκοῦδες ἀπὸ τὸ δάσος καὶ κατασπαράξανε σαράντα δυὸ παιδιά. Κι' ἀπὸ κεῖ πῆγε στὸν Κάρμηλο, τὸ βουνό. Κι' ἀπὸ κεῖ γύρισε στὴ Σαμάρεια.

*

[1] «Καὶ ἦσαν μυκτηρίζοντες τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ... καὶ ἐμπαίζοντες ἐν τοῖς προφήταις αὐτοῦ» (Χρονικὰ ἢ Παραλειπομένων 2, ΛΣΤ' 16).

ΗΣΑΪΑΣ

Ὁ εὐγενικός, ὁ λεπτὸς καὶ στοχαστικὸς διανοητὴς τῆς Π. Δ. Ὁ ποιητὴς - προφήτης τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ λυρικὸς δραματιστής, ποὺ μέσα στὸ μεταρσιωμένο του πνεῦμα λαμποκόπησε μιὰ παγκόσμια εἰρήνη καὶ τὴν ψυχή του τὴν ἄγγιξε καὶ τὴ συγκίνησε ὁ πανανθρώπινος πόνος. Ποὺ τὰ λόγια του μαλακώσαν τὶς τυραννισμένες ψυχὲς κ' οἱ καρδιὲς παρηγορηθῆκαν. Κι' ἄνθισε ἡ ἔρημος καὶ χαμηλώσαν τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ κι' ἀνοίξαν διάπλατ' οἱ κάμποι καὶ στρωθῆκαν οἱ δρόμοι κ' οἱ δημοσιὲς κι' ἑτοιμάστηκεν «ἡ ὁδὸς τοῦ Κυρίου» γιὰ νὰ περάσει ὁ Λυτρωτής.

Ὁ Ἠσαΐας, ὁ Γιεσαγιάου τῶν Ἰσραηλιτῶν, θεωρεῖται ἀπὸ τὴν παράδοση κι' ἀπ' ὅλους τοὺς Βιβλικοὺς κριτικούς, ἀρχαίους καὶ νεωτέρους, ὁ πρῶτος κι' ὁ σημαντικότερος ἀνάμεσα στοὺς τρεῖς μεγάλους προφῆτες. Δὲν εἶναι μονάχα ἕνας ὑπέροχος Βιβλικὸς συγγραφέας, παρὰ καὶ γενικά, μέσα σ' ὅλη τὴν παλιὰ καὶ τὴ νέα Γραμματολογία, εἶν' ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ κορυφαίους ἐργάτες τοῦ λόγου. Μέσα στὴ χρυσὴ ἐποχὴ τῆς ἑβραίικης λογοτεχνίας, ὁ Ἠσαΐας εἶναι ὁ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸς κι' ὁ πιὸ κλασικὸς συγγραφέας τῆς Π. Δ. Ὁ λόγος του εἶναι γεμάτος βάθος καὶ δύναμη, ἀλλὰ κι' ὁλοκάθαρος καὶ σαφής, παραστατικὸς καὶ πλούσιος, κομψὸς καὶ χαριτωμένος μαζί. Ἡ γλῶσσα του, μὲ μοναδικὴ μαεστρία γραμμένη, εἶναι γεμάτη συμμετρία, μουσικὴ καὶ ρυθμό. Σὰ μιλᾶ, εἶν' ἐπίκαιρος, ἄφθονος καὶ διόλου κουραστικός. Ξαίρει νὰ κρατᾶ τὸν ἀκροατὴ μὲ χίλια μέσα καὶ τρόπους. Ἡ φιλολογική του κατάρτιση φαίνεται νἆναι ἡ πιὸ ἄρτια τῆς ἐποχῆς του. Ἀπὸ τὸν πεζὸ τὸ λόγο περνᾶ μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐκολία καὶ χάρη στὸν ποιητικό, ὅπου ὁ λυρικός, ὁ δραματικὸς κι' ὁ ἐλεγειακὸς τόνος συνταιριάζεται φυσικὰ κι' ἀξεχώριστα. Εἶναι ὁ Μεσιανικότερος ἀπ' ὅλους τοὺς προφῆτες κι' ὁ πιὸ χαρακτηριστικὸς πολιτικὸς - προφήτης τοῦ Ἰσραήλ. Ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ σύμβουλος, ἕνας «ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν», ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, τοῦ βασιλιὰ Ἐζεκία. Αὐτὸς κανόνιζε τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς φυλῆς του. Δὲν εἶναι διόλου ὑπερβολικὸ ἂν προσθέσουμε πὼς ὁ Ἠσαΐας ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους κλασικοὺς δημοκρατικοὺς ρήτορες τῆς ἀρχαιότητας κι' ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους πολιτικοὺς μέσα στὴν παγκόσμια ἱστορία. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὸν Περικλῆ, τὸ Δημοσθένη καὶ τὸν Κικέρωνα. Εἰρηνόφιλος καὶ ἀντιιμπεριαλιστής, ἀνάμεσα στὰ διάφορα ἰμπεριαλιστικὰ κράτη ποὺ ἀναπτύχτηκαν γύρω στὸ μικρὸ βασίλειο τοῦ Ἰσραήλ, πολέμησε κάθε Αἰγυπτιακὸ καὶ Ἀσυριο-βαβυλωνιακὸ προσανατολισμὸ τοῦ λαοῦ του, ὅπως ζητοῦσαν τὰ διάφορα κόμματα. Αὐτὸς μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ λαοῦ του χάραξε μιὰν οὐδέτερη, ἂς τὴν ποῦμε, ἐξωτερικὴ πολιτική, δίχως νὰ ὑπογράψει καμιὰ συμμαχία κι' ἀνάμιξη σὲ πολεμικὲς καὶ κατακτητικὲς περιπέτειες.

Γιὰ τὸν Ἠσαΐα μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς ἦταν ὁ ἀριστοκράτης κι' ὁ πρωτευουσιάνος προφήτης τῆς Βίβλου. Δὲν ἀπομακρύνθηκε διόλου ἀπὸ τὴν Ἰερουσαλὴμ καὶ μέσα στὴν ἱερὴ πόλη ἀφιέρωσε ὅλη τὴν προφητική του δράση. Μ' ὅλη ὅμως τὴν ἀριστοκρατική του καταγωγή, ἔγινε ὁ πιὸ φανατικὸς ὀπαδὸς τῆς προφητικῆς σχολῆς κι' ἀγάπησε κ' ὑποστήριξε ὅσο λίγοι τὴν καταφρονεμένη φτωχολογιὰ καὶ

τῆς στάθηκε ὁ θερμότερος κήρυκας κ' ὑπερασπιστής. Βαστοῦσε ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Γιουδὰ κ' ἦταν γιὸς κάποιου 'Αμός, ὄχι τοῦ προφήτη. Δὲν κρατοῦσε ἀπὸ ἱερατικὴ οἰκογένεια. Κ' ἡ γυναίκα του ἦταν προφήτισσα κ' εἶχε ἀποχτήσει μ' αὐτὴν δυὸ γιούς. Ἔζησε μέσα στὴν πιὸ κρίσιμη πολιτικο-θρησκευτικὴ ἐποχὴ τοῦ Ἰσραήλ. Τὸ προφητικὸ ἀξίωμα τὸ πῆρε κατὰ τὸ 740 π. Χ. ἅμα βασίλευε στὴν Ἰουδαία ὁ 'Οζίας. Ὅλο τὸ προφητικό του στάδιο βάσταξε 40-50 χρόνια ἀπάνω-κάτω. Κατὰ τὴν παράδοση, τὸ τέλος του ἦταν δραματικό. Πριονίστηκε στὰ δυὸ στὴν μέση, τὴν ἐποχὴ ποὺ βασίλευε στὴν Ἰουδαία ὁ εἰδωλολάτρης βασιλιὰς Μανασῆς (699-644) π. Χ.

Οἱ προφητεῖες τοῦ Ἠσαΐα, ποὺ ἀπαρτίζονται ἀπὸ 66 κεφ., εὔκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβει πῶς χωρίζονται σὲ δυὸ ἀνεξάρτητα μέρη. Τὸ α' ἀπὸ 39 κεφ. καὶ τὸ β' ἀπὸ 27. Κι' ἐνῶ τὸ α' φαίνεται σὰ μιὰ συλλογὴ ἀπὸ ξεχωριστὲς προφητεῖες, τὸ β' εἶναι σὰν ἕνας ἑνιαῖος κι' ἀχώριστος προφητικὸς λόγος. Καὶ τὸ β' ὅμως μέρος, τὸ «Δεύτερο» ὅπως τὸν λὲν Ἠσαΐα ἢ «Δευτεροησαΐα» (40-55 κεφ.), τὸ ξαναχωρίζουν (οἱ παλιοὶ τὸ χώριζαν αὐτὸ σὲ τρεῖς «ἐννεάδες», δηλ. κάθε 9 κεφ. 3 X 9 = 27) καὶ βγάζαν καὶ «τρίτο Ἠσαΐα» (56-66 κεφ.). Κατὰ τὴ Συναγωγὴ καὶ τὴν Ἐκκλησία, ὅλο αὐτὸ τὸ βιβλίο, καὶ τὰ 66 δηλ. κεφ. τἄγραψεν ὁ Ἠσαΐας. Αὐτὴ τὴ γνώμη ἀκολουθοῦν κι' ὅλοι οἱ ἑρμηνευτὲς ὥς τὸ 17ο αἰώνα σχεδόν. Καὶ πρὶν ὅμως παρουσιάστηκαν κάποιες ἀμφιβολίες γιὰ τὸ συγγραφέα τοῦ βιβλίου. Τὸ Ταλμοὺδ (Baba Bathra 15.1) ἀναφέρει πῶς τὸν Ἠσαΐα, τὸ Ἆσμα καὶ τὸν Ἐκκλησιαστὴ τἄγραψεν ὁ Ἔσδρας. Ὁ Ἀβενέσδρας στὸ 12ο αἰώνα ἐκφράζει μερικὲς ἀμφιβολίες γιὰ τὸ β' μέρος. Ἐκεῖνος ὅμως πού, στὰ νεώτερα χρόνια, χτύπησε πρῶτα τὴ γνησιότητα καὶ τὴν ἑνότητα τῆς συλλογῆς εἶναι ὁ ἑβραῖος Σπινόζας. Κι' ἔτσι, ἀπὸ τὸν περασμένο αἰώνα, οἱ ἀμφιβολίες αὐτὲς μελετήθηκαν καὶ συζητήθηκαν, τόσο ποὺ σήμερα ἡ νεώτερη κριτικὴ παραδέχεται, ἂν παραλείψουμε τὸν «τρίτο», δυὸ ξεχωριστοὺς προφῆτες. Τὸν πρῶτο Ἠσαΐα, τὸ γνωστὸ καὶ καθαυτὸ συγγραφέα τοῦ α' μέρους, καὶ τὸ «δεύτερο», τὸ «μεγάλο ἀνώνυμο», ὅπως τὸν ὀνομάζουν, ποὺ ἔγραψε, κατὰ τὴ Βαβυλωνιακὴ αἰχμαλωσία, τὸ β' μέρος, αὐτὸ ποὺ προστέθηκε, μὲ τ' ὄνομα τοῦ προφήτη, σὰ δεύτερο μέρος κι' ἐξάρτημα στὶς δικές του προφητεῖες. Τὸ β' αὐτὸ μέρος φαίνεται νὰ γράφτηκε ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ τὸν εἶχαν φαρμακώσει οἱ πίκρες καὶ τὸν εἶχε τσακίσει ἡ σκλαβιὰ ὅπου ζοῦσε. Ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ τοῦ τρυγύριζε ἡ ἄβυσσος τὴν ψυχὴ καὶ ποὺ μέσα στὸν τρικυμισμένο του νοῦ ξεμπρόβαλαν οἱ πρῶτες ἐλπίδες μιᾶς μελλούμενης σωτηρίας.

Στοὺς Ἀνατολικοὺς λαούς, στοὺς Βαβυλώνιους καὶ τοὺς Πέρσες προπάντων, δὲν εἶναι ἄγνωστη ἡ ἐλπίδα κ' ἡ πίστη στὸν ἐρχομὸ κάποιου «Σαουσάντ» ἢ Σωτήρα, ποὺ θὰ δυνάμωνε «τὸ ἀγαθὸν» καὶ γενικὰ τὶς φωτεινὲς δυνάμεις τῆς φύσης καὶ θὰ τὶς ὁδηγοῦσε ὥστε νὰ νικήσουν τὸ «κακὸν» καὶ τὸ σκοτάδι ἢ καὶ τοὺς πραγματικοὺς των ὀχτρούς. Ὅπως οἱ Πέρσες λ. χ. τοὺς Ἰρανούς. Ἀνάλογη κ' ἡ προσδοκία τῶν Ἑβραίων σὲ μιὰ τέτοια σωτηρία κι' «ἐξαγορὰ» ἀπὸ τὸν ἐρχόμενο Μεσία. Μεσία μεγάλο, ὄχι ὅμως κοσμικὸ καὶ δραστήριο, παρὰ παθητικό, ἄκακο κ' εἰρηνικό, ποὺ κατὰ τὸν προφήτη τὸν ἴδιο «κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατάξει καὶ λύχνον τυφώμενον οὐ

σβέσει» καὶ ποὺ ἴσα - ἴσα αὐτὰ τὰ κατατσακισμένα καὶ καταφρονεμένα ἀνθρώπινα κουρέλια κι' ἐρείπια θ' ἀγκαλιάσει καὶ θὰ προστατέψει. Αὐτὸν τὸ Μεσία, τὸ Θεὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητας, διαλαλεῖ καὶ κηρύττει ὁ «δεύτερος» προπάντων 'Ησαΐας. Τὸν ἐλευθερωτή, ποὺ θὰ ξελευτερώσει ὄχι μονάχα τὸν 'Ισραὴλ παρὰ καὶ τὸν ἄνθρωπο γενικά. Κι' ὄχι μονάχα ἀπὸ τοὺς ξένους δυνάστες, παρὰ καὶ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς δικούς, ὅπως τὸν 'Ισραὴλ ἀπὸ τοὺς δικούς του κεφαλαιοκράτες, τοκογλύφους καὶ ἐκμεταλλευτές, ποὺ «τρώγαν σὰν ψωμὶ» κατὰ τὴν προφητικὴν ἔκφραση τὸ «λαὸ» ποὺ τὸν ὁδήγησαν «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν» οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς καὶ τὸν ἀνέβασαν ὡς τὴν ὑπέρτατη θυσία καὶ τὸ μαρτύριο. Αὐτὴ ἦταν, μέσα σ' ὅλη τὴν ἐθνικὴ ἱστορία του, ἡ μοίρα τοῦ 'Εβραϊκοῦ λαοῦ καὶ σ' αὐτὴν ἀπάνω βασίστηκε ὁ «δεύτερος» 'Ησαΐας καὶ δημιούργησε τὸ μεγάλο κι' αἰώνιο τύπο τοῦ Μεσία καὶ Λυτρωτὴ τῆς φυλῆς του.

"Ορασῃ τοῦ 'Ησαΐα, τοῦ γιοῦ τοῦ 'Αμός, ποὺ εἶδε γιὰ τὸ Γιουδὰ καὶ γιὰ τὴν 'Ιερουσαλήμ, στὶς μέρες τοῦ 'Οζία, τοῦ Γιοθάμ, τοῦ "Αχαζ καὶ τοῦ 'Εζεκία, βασιλιάδων τοῦ Γιουδά.

'Ακοῦστε, οὐρανοί, κι' ἀκροάσου, γῆ,
γιατὶ μιλάει ὁ Κύριος.
Γιοὺς ἀνάθρεψα καὶ μεγάλωσα κι' αὐτοὶ ξεστράτισαν ἀπὸ [μένα.
Τὸ βόδι γνωρίζει τὸ νοικοκύρη του
καὶ τὸ γαδούρι τὸ παχνὶ τοῦ ἀφέντη του.
'Ο 'Ισραὴλ δὲ γνωρίζει. 'Ο λαός μου δὲν καταλαβαίνει.

'Αλὶ σὲ σένα, ἔθνος ἁμαρτωλό!
Λαὲ παραφορτωμένε ἀπὸ ἀδικία.
Διαστρεμμένων σπορά. Τέκνα παραλυμένα.
Παρατήσαν τὸν Κύριο.
Καταφρονέσαν τὸν ἅγιο τοῦ 'Ισραήλ.
Πρὸς τὰ πίσω γυρίσαν.

Ποῦ θέλετε νὰ χτυπηθῆτε ἀκόμα,
ἀφοῦ ὁλοένα ἐσεῖς στασιάζετε;
"Αρωστ' ὅλο τὸ κεφάλι καὶ παραλυμένη ὅλ' ἡ καρδιά.
'Απ' τὰ νύχια ὡς τὴν κορφὴ γερὸ δὲν ὑπάρχει.

Χτυπήματα καὶ μελανάδες. Σάπιες πληγές.
Ποὺ δὲν καθαρίστηκαν. Δὲ δεθῆκαν. Μὲ ἀλοιφὴ δὲ μα-
[λάκωσαν.

Ἔρμος εἶναι ὁ τόπος σας. Καμένες ἀπὸ τὴ φωτιὰ οἱ πολι-
[τεῖες σας.
Τὴ γῆ σας ξένοι τὴν τρῶνε μπροστὰ στὰ μάτια σας.
Σὰν κουρσεμένη καὶ ρημασμένη ἀπ᾽ ἀλλόφυλους.
Κ᾽ ἡ θυγατέρα Σιὼν παρατημένη.
Σὰν καλύβ᾽ ἀμπελιοῦ, σὰν τσαρδάκα σὲ χωράφι ἀγγουριῶν.
Σὰν πολιορκημένη πολιτεία.
Ἂν ὁ Κύριος δὲ μᾶς ἄφηνε λίγο ὑπόλοιπο,
Σόδομα θὰ γινόμαστε.
Μὲ τὰ Γόμορα θἄχαμε παραμοιάσει.

Ἀκοῦστε, ἀρχόντοι Σοδόμων, τοῦ Κυρίου τὸ λόγο.
Ἀκροάσου, λαὲ Γομόρων, τοῦ Κυρίου τὸ νόμο.
Τί ἀνάγκη ἔχω ἐγὼ ἀπ᾽ τὶς πολλὲς θυσίες;
Λέει ὁ Κύριος.
Παραχόρτασ᾽ ἀπὸ κριάρια ὁλόκαυτα,
ἀπ᾽ τὰ παχιά σας θρεφτάρια.

Αἷμα ταύρων, ἀρνιῶν καὶ τράγων δὲ μὲ φχαριστᾶ.
Ποιὸς σᾶς τὸ ζήτησε νἄρχεστε νὰ παρουσιάζεστε μπρός μου
καὶ νὰ πατᾶτε τὶς αὐλές μου;
Μάταιες προσφορὲς μὴ μοῦ φέρνετε πιά.
Τὰ θυμιάματα τὰ σιχάθηκα,
τὰ νιὰ φεγγάρια, τὰ σάβατα καὶ τὶς σύναξες.

Πανηγύρια καὶ κρίματα δὲ μπορῶ πιὰ νὰ ὑποφέρω.
Τὶς γιορτὲς καὶ τὰ νιὰ φεγγάρια σας τὰ μίσησεν ἡ ψυχή μου.
Φορτιὸ μοῦ γενήκανε. Δὲν ἀντέχω. Βαρέθηκα.
Σὰν ὑψώνετε τὰ χέρια σας, θὰ σκεπάζω τὰ μάτια μου.

Όσο πληθαίνετε σεῖς τὰ παρακάλια σας, τόσο δὲ θὰ σᾶς
Γεμάτα αἵματα 'ναι τὰ χέρια σας. [ἀκούω.

Πλυθῆτε. Καθαριστῆτε. Βγάλτε ἀπ' τὶς πράξες σας τὴν κακία.
Παραμερίστε την μπρὸς ἀπ' τὰ μάτια μου.
Πάψτε νὰ κάνετε κακό. Μάθετε νὰ κάνετε τὸ καλό.
Ζητῆστε τὸ δίκιο. Φερθῆτε ἴσια στὸν τυραννισμένο.
Παρασταθῆτε τὸν ὀρφανό.
Ὑποστηρίξτε τὸ δίκιο τῆς χήρας.

Ἐλᾶτε τώρα νὰ κριθοῦμε μαζί, λέει ὁ Κύριος.
Ἂν οἱ ἁμαρτίες σας εἶναι σὰν τὸ κρεμέζι [1]),
θὰ γίνουν λευκὲς σὰν τὸ χιόνι.
Ἂν εἶναι κνικάτες κι' ἄλικες, θὰ γίνουν σὰν τὸ ἄσπρο μαλλί.
Ἂν θελῆστε κι' ἀκοῦστε, θὰ φᾶτε τ' ἀγαθὰ τῆς γῆς.
Ἂν ἀντισταθῆτε κι' ἀποστατήσετε, θὰ σᾶς φάει τὸ μαχαίρι.
Γιατὶ μίλησε τοῦ Κυρίου τὸ στόμα.

Πῶς ἡ πόλη ἡ πιστὴ κατάστησε πόρνη!
Ἰσάδα ἦταν γεμάτη. Τὸ δίκιο σ' αὐτὴ κατοικοῦσε.
Καὶ τώρα, φονιάδες!
Τὸ ἀσήμι σου σκούριασε. Τὸ κρασί σου νερώθηκε.
Ἀνυπόταχτοι οἱ ἀρχοντάδες σου. Κλεφταράδων συντρόφοι.
Τὰ δῶρ' ἀγαποῦν. Πληρωμὲς κυνηγᾶνε.
Ἀδικοῦν ἀρφανά. Καὶ τῆς χήρας τὸ δίκιο ὡς ἐκείνους δὲ [φτάνει.

Γι' αὐτὸ λέει ὁ Κύριος, ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων,
ὁ Δυνατὸς τοῦ Ἰσραήλ.
Ὤϊ! θὰ χορτάσω μὲ τοὺς ἀντίθετούς μου,

[1]) Σανί, «πορφυροῦν» (Ο'). Τὸ χρῶμα αὐτὸ βγαίνει ἀπὸ ἕνα μικρὸ ζωῦφιο (στὴν ἀραβ., κερμέζ, coccus ilicis.—Στὴ γλῶσσα μας: κρεμέζι ἢ κιρμέζι ἢ κριμίζι.— Φράση σὲ δημ. τραγ.: «κρεμεζὶ φουστάνι»).

θὰ ξεδικηθῶ μὲ τοὺς ὀχτρούς μου! [1]).
Ἀπάνω σου θὰ στρέψω τὸ χέρι μου
καὶ θὰ ξεκαθαρίσω πιὰ τὴ σκουριά σου.

Κι' ὅλο σου τὸ καλάϊ θὰ τὸ ἀφαιρέσω.
Καὶ τοὺς κριτές σου θὰ τοὺς κάνω ὅπως πρῶτα.
Καὶ τοὺς συμβουλάτορές σου ὅπως ἦταν στὴν ἀρχή.
Ὕστερ' ἀπ' αὐτά, θὰ σὲ ὀνομάσουν πόλη τῆς δικαιοσύνης.
Πόλη πιστή.

Μὲ ἰσάδα θὰ ξαγοραστεῖ ἡ Σιὼν
καὶ μὲ δικαιοσύνη ὅσοι θὰ γυρίσουν σ' αὐτή.
Οἱ ἁμαρτωλοὶ κ' οἱ παράνομοι θ' ἀφανιστοῦν
κι' ὅσοι παρατᾶνε τὸν Κύριο θὰ ξολοθρευτοῦν.
Γιατὶ θὰ ντραπῆτε γιὰ τὶς βαλανιδιὲς [2]) ποὺ ἐπιθυμήσατε
καὶ θὰ κοκινίσετε γιὰ τοὺς κήπους ποὺ προτιμήσατε.

Γιατὶ σὰ βαλανιδιὰ ποὺ πέφτει τὸ φύλλο της θὰ καταντήσετε.
Σὰν τὸ περιβόλι τὸ χέρσο καὶ τ' ἄνυδρο.
Κι' ὁ δυνατὸς θὰ καταντήσει σὰ στουπί [3])
καὶ τὰ ἔργα του σὰ σπίθα.
Καὶ θὰ καοῦν καὶ τὰ δυὸ μαζὶ καὶ νὰ τὰ σβήσει κανεὶς δὲ [θᾶναι.

Ὁ λόγος ποὺ ὁραματίστηκε ὁ Ἠσαΐας, ὁ γιὸς τοῦ Ἀμός, γιὰ τὸ Γιουδὰ καὶ γιὰ τὴν Ἰερουσαλήμ.

Στὶς στερνὲς πιὰ τὶς μέρες,

[1]) «Καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὐφράνθη κύριος ἐφ' ὑμῖν εὖ ποιῆσαι ὑμᾶς, οὕτως εὐφρανθήσεται κύριος ἐφ' ὑμῖν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς» κλπ. (Δευτερ. ΚΗ'. 63).

[2]) Ἐλείμ = βαλανιδιὲς ἢ φοινικιές. Ἐλοείμ = θεοί, εἴδωλα. Οἱ Ο' ἐξηγοῦν: «ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν». Γενικά, σύδεντρα μέρη, ἄλση, κῆποι, ὅπου θυσιάζαν στὰ εἴδωλα (κοίτ. Ἠσ. ΞΕ' 3).

[3]) Νορέθ = στουπί, τὸ χοντρὸ μέρος τοῦ λιναριοῦ ποὺ τινάζεται καὶ χτυπιέται· «καλάμη στυππίου» (Ο').

τὸ βουνὸ τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου
θὰ στερεωθεῖ στῶν βουνῶν τὶς κορφὲς
καὶ θὰ ὑψωθεῖ ψηλότερ' ἀπὸ τ' ἀκρολόφια.
Καὶ θὰ δράμουν ὅλα τὰ ἔθνη σ' αὐτὸ
καὶ θὰ πᾶνε λαοὶ πολλοὶ καὶ θὰ ποῦν.
Ἐλᾶτε ν' ἀνεβοῦμε στὸ βουνὸ τοῦ Κυρίου,
στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ τοῦ Γιακόβ.

Καὶ θὰ μᾶς δείξει τὶς στράτες του
καὶ θὰ περπατήσουμε ἀπάνω στὰ μονοπάτια του.
Γιατὶ ἀπὸ τὴ Σιὼν βγῆκε ὁ νόμος
κι' ἀπ' τὴν Ἰερουσαλὴμ τοῦ Κυρίου ὁ λόγος.
Καὶ θὰ κρίνει ἔθνη καὶ θ' ἀνακρίνει πολλοὺς λαούς.
Καὶ θὰ σφυροκοπήσουνε τὰ σπαθιά τους
καὶ θὰ κάνουν ὑνιὰ καὶ δρεπάνια τὶς λόγχες τους.
Κι' ἔθνος ἐνάντια σ' ἔθνος δὲ θὰ σηκώσει μαχαίρι
καὶ δὲ θὰ ξαναμάθουνε πιὰ τὸν πόλεμο.
Οἶκε τοῦ Γιακόβ!
Ἐλᾶτε νὰ περπατήσουμε στὸ φῶς τοῦ Κυρίου.

Ἐσὺ βέβαια ἀρνήθηκες τὸ λαό σου. Τὸν οἶκο τοῦ Γιακόβ.
Γιατὶ γέμισαν ἀπὸ ἀνατολή[1]). Μαντολόγοι κατάντησαν.
Σὰν τοὺς Φιλισταίους. Μὲ τὰ παιδιὰ τῶν ἀλλόφυλων συνε-
[νώθηκαν.
Γέμισε ἡ χώρα τους ἀσήμι καὶ χρυσάφι
καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχουν οἱ θησαυροί τους.
Γέμισεν ἡ γῆ τους ἀλόγατα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχουν τ' ἁμά-
[ξια τους.
Γέμισαν τὸν τόπο τους εἴδωλα.
Προσκυνήσαν τῶν χεριῶν τους τὰ ἔργα,
ὅσα μὲ τὰ δάχτυλά τους δουλέψανε.

[1]) Ἀπὸ ἀνατολίτικες συνήθειες.

Καὶ ταπεινώθηκε κι' ὁ συνηθισμένος ἄνθρωπος
καὶ πρόσπεσε κι' ὁ μεγάλος [1]).
'Εσὺ ὅμως δὲ θὰ τοὺς συχωρέσεις

"Εμπα στὸ βράχο καὶ κρύψου στὸ χῶμα
γιὰ τοῦ Κυρίου τὸ φόβο καὶ γιὰ τὴ δόξα τοῦ μεγαλείου του.
Τὰ περήφανα μάτια θὰ ταπεινωθοῦν
καὶ θὰ καταπέσει τῶν ἀνθρώπων ἡ ἔπαρση.
Καὶ μονάχα ὁ Κύριος θὰ σταθεῖ ψηλὰ
τὴ μέρα ἐκείνη.
Γιατὶ ἡ μέρα τοῦ Κυρίου, τοῦ Σαβαώθ,
θὰ ξεσπάσει ἐνάντια στὸν κάθε ξυπασμένο
καὶ φαντασμένο. Γιὰ νὰ ταπεινωθεῖ.

Καὶ σ' ὅλα τὰ κέδρα τοῦ Λίβανου
τ' ἀψηλὰ καὶ περήφανα.
Κι' ἀπάνω σ' ὅλες τὶς βαλανιδιὲς τῆς Βασάν.
Κι' ἀπάνω σ' ὅλα τ' ἀψηλὰ βουνὰ
κι' ἀπάνω σ' ὅλα τ' ἀνυψωμέν' ἀκρολόφια.
Σὲ κάθε πύργο ἀψηλὸ καὶ σὲ κάθε περίφραχτο κάστρο.
Κι' ἀπάνω σ' ὅλα τὰ καράβια τῆς Θαρσείς,
κι' ἀπάνω σ' ὅλα ποὺ τῶν ματιῶν εἶναι χάρμα.

Κ' ἡ ἀλαζονεία τοῦ ἀνθρώπου θὰ παταχτεῖ
κ' ἡ ἔπαρση τῶν μεγάλων θὰ χαμηλώσει.
Καὶ μονάχος ὁ Κύριος θ' ἀνυψωθεῖ τὴ μέρα ἐκείνη.
Καὶ τὰ εἴδωλά τους θὰ ξολοθρευτοῦν.
Καὶ κεῖνοι θὰ χωθοῦν στὶς βραχοσπηλιὲς καὶ στὶς κουφάλες
[τῆς γῆς,
γιὰ τοῦ Κυρίου τὸ φόβο καὶ γιὰ τὴ δόξα τοῦ μεγαλείου του,
ὅταν θὰ σηκωθεῖ καὶ θ' ἀναταράξει τὴ γῆ.

[1]) Προσκυνήσαν τὰ εἴδωλα.

Τὴ μέρα ἐκείνη ὁ ἄνθρωπος,
τ' ἀργυρὰ καὶ τὰ χρυσά του τὰ εἴδωλα,
ποὺ γιὰ νὰ τὰ προσκυνᾶ τἄχει κάνει,
θὰ τὰ πετάξει στοὺς τυφλοπόντικους καὶ στὶς νυχτερίδες.
Καὶ θὰ μποῦν μέσα στὶς βραχοσπηλιὲς καὶ στὰ κουφολίθια,
γιὰ τοῦ Κυρίου τὸ φόβο καὶ γιὰ τὴ δόξα τοῦ μεγαλείου του,
ὅταν θὰ σηκωθεῖ καὶ θὰ συγκλονίσει τὴ γῆ.

Παρατηθῆτε ἀπ' τὸν ἄνθρωπο,
ποὺ μὲς στὰ ρουθούνια του στέκει ἡ πνοή του!
Γιατὶ ποιά 'ναι ἡ ἀξία του;

Γιατὶ νά! ὁ Κύριος, Σαβαώθ,
θ' ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴν Ἰερουσαλὴμ κι' ἀπὸ τὸ Γιουδὰ
κάθε ἀντιστύλι καὶ κάθε βοήθεια.
Τοῦ ψωμιοῦ τὸ ἀντιστύλι καὶ τοῦ νεροῦ τὸ ἀντισήκωμα.
Τὸ δυνατό. Τὸν πολεμιστή. Τὸν κριτή. Τὸν προφήτη.
Τὸ γνωστικὸ καὶ τὸ γέροντα. Τὸν πεντηκόνταρχο καὶ τὸν ἄξιο.
Τὸ συμβουλάτορα. Τὸ σοφὸ τεχνίτη καὶ τὸ στοχαστικὸ τὸ γόη.

Καὶ θὰ τοὺς δώσω παιδόπουλα γι' ἀρχηγοὺς
καὶ νήπια γιὰ ἐξουσιαστές τους.
Καὶ θὰ καταδυναστεύεται ὁ λαός.
Ἄνθρωπος ἀπὸ ἄνθρωπο.
Καὶ καθένας ἀπὸ τὸ συνάνθρωπό του
Τὸ παιδὶ θὰ μεγαλοπιάνεται μπρὸς στο γέροντα
κι' ὁ τιποτένιος μπροστὰ στὸ συσταζούμενο.

Κάποιος τότες θὰ πιάσει τὸν ἀδερφό του,
μὲς στὸ πατρικό του τὸ σπίτι, καὶ θὰ τοῦ πεῖ.
Φόρεμα ἔχεις, γίνε ἀρχηγός μας
καὶ καταπιάσου μ' αὐτὰ τὰ ἐρείπια.
Μὰ ἐκεῖνος, τὴ μέρ' αὐτή, θ' ἀπαντήσει.

Δὲ μπορῶ νὰ βρῶ γιατρικό.
Γιατὶ στὸ σπίτι μου δὲν ὑπάρχει οὔτε ροῦχο οὔτε ψωμί.
Μὴ μὲ κάνετε ἀρχηγὸ τοῦ λαοῦ.

Γιατὶ σωριάστηκε ἡ Ἰερουσαλὴμ
κι' ἀφανίστηκεν ὁ Γιουδά.
Ἡ γλῶσσα τους καὶ τὰ ἔργα τους εἶν' ἐνάντια στὸν Κύριο.
Γιὰ νὰ παροργίζουν τὰ μάτια τῆς δόξας του.
Ἡ ἀδιαντροπιὰ τοῦ προσώπου τους μαρτυράει ἐνάντια τους.
Τὴ διαλαλοῦνε τὴν ἁμαρτία τους. Σὰν τὰ Σόδομα.
Δὲ τὴν κρύβουν.

Ἀλὶ στὴν ψυχή τους! Κακὰ τοὺς ἑτοιμάζει.
Πῆτε στὸ δίκιο. Εὐτυχισμένος θἆσαι.
Θὰ φᾶς τὸν καρπὸ τῶν ἔργων σου.
Ἀλὶ στὸν παράνομο! Ἀλί!
Τῶν χεριῶν του θὰ δρέψει τὴν ἀνταπόδοση.

Τὸ λαό μου παιδαρέλια τὸν τυραννοῦν
καὶ γυναῖκες τὸν κυβερνᾶνε.
Λαέ μου, σὲ παραπλανοῦν οἱ καθοδηγητές σου.
Σὲ κάνουν καὶ χάνεις τὴ στράτα ποὺ χάραξες.
Ὁ Κύριος σηκώνεται γιὰ νὰ δικάσει.
Γιὰ νὰ κριθεῖ μὲ τοὺς πρωτόγερους καὶ τοὺς ἀρχοντάδες.

Τὸ ἀμπέλι του ἐσεῖς τὸ καταβροχθίσατε.
Μέσα στὰ σπίτια σας βρίσκονται ὅσ' ἁρπάξατε ἀπὸ τὸ φτωχό.
Γιατὶ τυραννᾶτε τὸ λαό μου;
Γιατὶ βασανίζετε τὰ πρόσωπα τῶν φτωχῶν;
Λέει ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων.

Καὶ λέει ὁ Κύριος.
Ἐπειδὴ οἱ γυναῖκες τῆς Σιὼν περηφανευτῆκαν

καὶ βαδίζουν μὲ τεντωμένο τὸν τράχηλο
καὶ ρίχνουν λάγνες ματιὲς καὶ περπατᾶνε μὲ νάζι
κι᾽ ἀντηχοῦν τὰ ποδοστράγαλά τους[1]),
γι᾽ αὐτὸ θὰ μαδήσει ὁ Κύριος τὶς κορφὲς τῶν κοριτσιῶν
[τῆς Σιὼν
καὶ θὰ ξεσκεπάσει τὴ γύμνια τους ὁ θεός.

᾽Εκείνη τὴ μέρα ὁ Κύριος
θ᾽ ἀφαιρέσει τῶν στολιδιῶν τὸ κροτάλισμα,
τὰ φακιόλια καὶ τὰ μισοφέγγαρα[2]),
τὰ σκουλαρίκια, τὰ βραχιόλια καὶ τὰ βέλα,
τὰ σκουφώματα καὶ τ᾽ ἁλυσιδάκια τῶν ποδιῶν[3]),
τὰ κεφαλομάντηλα, τὶς μυροθῆκες, τὰ χαϊμαλιά[4]),
τὰ δαχτυλίδια καὶ τοὺς κρίκους τῆς μύτης.
Τὶς ποικιλόχρωμες γιορτερὲς στολὲς
καὶ τὰ φαρδιὰ τ᾽ ἀμπέχωνα καὶ τὰ τσαντάκια[5]).
Τὰ καθρεφτάκια καὶ τὶς λινὲς πουκαμίσες,
τὰ στέμματα καὶ τὰ καλοκαιρινὰ πανωφόρια.

Κι᾽ ἀντὶς μυρωδιὰ θἆναι βρόμα.
Κι᾽ ἀντὶς ζώνη, σκοινί. Κι᾽ ἀντὶς χτενισιά, φαλάκρα.
Κι᾽ ἀντὶς στηθοπάνι, τρίχινη ζώστρα.
Κ᾽ ἡλιόκαμ᾽ ἀντὶς ὀμορφιά.
Τοὺς ἄντρες σου θὰ τοὺς φάει τὸ σπαθὶ

[1]) ᾽Απὸ τοὺς μικροὺς ἁλυσιδένιους κρίκους ποὺ βάζαν οἱ γυναῖκες στὶς κνῆμες.

[2]) Κοσμήματα τοῦ κεφαλιοῦ.

[3]) Ποὺ τὰ βάζαν οἱ γυναῖκες γιὰ ν᾽ ἀποχτήσουν κοντὰ καὶ ναζιάρικα βήματα.

[4]) Κοσμήματα ἀπὸ πολύτιμο μέταλλο, ποὺ παράστηνε, χτυπημένο ἢ σκαλισμένο, ἕνα κάποιο ἀντικείμενο. Φιδάκι ἐδῶ. Εἶδος φυλαχτό, porte-bonheur. ῾Η ἑβρ. λέξη «λεχασείμ», αὐτὸ ἀπάνω-κάτω σημαίνει.

[5]) Κάτι παρόμοιο σημαίνει ἡ ἑβρ. λέξη «χαριτείμ», ἑν. χαρὶτ = «σακκίδιον», «θυλάκιον» ὅπου οἱ γυναῖκες βάζαν χρήματα, ἀρώματα καὶ γενικὰ ἀντικείμενα καλλωπισμοῦ.

καὶ τὰ παληκάρια σου ὁ πόλεμος.
Κ' οἱ πύλες τῆς Σιὼν θὰ στενάξουν καὶ θὰ θρηνήσουν.
Καὶ κείνη θὰ κοίτεται, ρημάδι, ἀπάνω στὴ γῆ.

Τὴ χρονιὰ ποὺ πέθανε ὁ βασιλιὰς Ὀζίας, εἶδα τὸν Κύριο νὰ κάθεται ἀπάνω σὲ θρόνο ἀψηλὸ καὶ περήφανο καὶ τὰ κράσπεδά του γεμίζανε τὸ ναό. Σεραφεὶμ στέκονταν ἀπὸ πάνω του μ' ἔξη τὸ καθένα φτεροῦγες. Μὲ τὶς δυὸ σκεπάζαν τὸ πρόσωπό τους. Μὲ τὶς δυὸ σκεπάζαν τὰ πόδια τους. Καὶ μὲ τὶς δυὸ πετοῦσαν. Κι' ἔκραζε τὸ ἕνα στ' ἄλλο κι' ἔλεγε.

Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος, Σαβαώθ.
Γεμάτη ὅλ' ἡ γῆ ἀπ' τὴ δόξα του.

Καὶ σείστηκαν οἱ παραστάτες τῆς θύρας ἀπὸ τὴ φωνὴ ἐκείνου ποὺ ἔκραζε καὶ γέμισε ὁ οἶκος ἀπὸ καπνό. Κ' εἶπα. Ἀλὶ σὲ μένα. Χάθηκα. Γιατ' εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος μὲ χείλη λερὰ καὶ κατοικῶ ἀνάμεσα σ' ἕνα λαὸ μὲ βρόμικα χείλη. Γιατὶ τὰ μάτια μου ἀντίκρυσαν τὸ βασιλιά, τὸν Κύριο τῶν δυνάμεων. Τότες πέταξε πρὸς ἐμὲ ἕν' ἀπ' τὰ Σεραφείμ, κρατώντας στὸ χέρι του κάρβουνο ἀναμμένο, ποὺ τὄχε πάρει μὲ τὴ λαβίδα ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο, κι' ἄγγιξε τὸ στόμα του κ' εἶπε. Νά! Πάνω στὰ χείλη σου ἄγγιξε αὐτό. Τὰ κρίματά σου σβηστῆκαν κ' οἱ ἁμαρτίες σου καθαρίστηκαν. Κι' ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου νὰ λέει. Ποιὸν θὰ στείλω καὶ ποιὸς θὰ πάει γιὰ μᾶς; Κι' ἀποκρίθηκα. Νά με ἐγώ! Στεῖλ' ἐμένα. Καὶ κεῖνος. Πήγαινε καὶ πὲς σ' αὐτὸ τὸ λαό.

Θ' ἀκούσετε, βέβαια, μὰ δὲ θὰ καταλάβετε.
Θὰ δῆτε, μὰ δὲ θὰ νιώσετε.
Σκλήρυνε ἡ καρδιὰ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ
καὶ βάρυναν τ' αὐτιά τους.
Κλείσαν τὰ ματοβλέφαρά τους
γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τὰ μάτια τους
καὶ νὰ μὴν ἀκοῦν τ' αὐτιά τους.

Καὶ καταλάβουν μὲ τὴν καρδιά τους
καὶ γυρίσουν καὶ γιατρευτοῦν.

Κι' εἶπα. Ὡς πότε, Κύριε ; Καὶ κεῖνος ἀποκρίθηκε.

Ὡς ποὺ νὰ μείνουν ἔρμες οἱ πολιτεῖες κι' ἀκατοίκητες.
Δίχως ἀνθρώπους τὰ σπίτια.
Κι' ὡς νὰ ρημάξει ὁ τόπος ὁλότελα.
Ὡς ποῦ ν' ἀπομακρύνει ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους
καὶ πέσει μεγάλη μέσα στὴ γῆ μοναξιά.
Ποὺ κι' ἂν ἀπομείνει τὸ ἕνα δέκατο σ' αὐτή,
κι' αὐτὸ πάλι θὰ καταστρεφτεῖ.
Σὰν τὴν ἀγριοτσικουδιὰ καὶ τὴ βαλανιδιά,
ποὺ ἀπομένει ὁ κορμός τους σὰν κόβονται.
Ἔτσι κι' ἀπὸ τὸ λαὸ ἐτοῦτο
θ' ἀπομείνει ἕνας κορμός. Σπέρμα ἅγιο.

Καὶ θὰ πετάξει βλαστάρι ἀπ' τὸν κορμὸ τοῦ Ἰεσαὶ
καὶ κλωνάρι θ' ἀνέβει ἀπ' τὶς ρίζες του.
Καὶ θ' ἀναπαυτεῖ ἀπάνω σ' αὐτὸ τοῦ Κυρίου τὸ πνεῦμα.
Πνεῦμα σοφίας καὶ σύνεσης,
πνεῦμα σκέψης καὶ δύναμης,
πνεῦμα γνώσης καὶ φόβου Κυρίου.
Καὶ φχαρίστησή του θἆναι τοῦ Κυρίου ὁ φόβος [1]).
Ἔτσι ποὺ νὰ μὴν κρίνει κατὰ ποὺ θωροῦν τὰ μάτια του,
οὔτε ν' ἀποφασίζει κατὰ ποὺ ἀκοῦν τ' αὐτιά του.
Παρὰ θὰ κρίνει μὲ δικαιοσύνη τοὺς φτωχοὺς
καὶ μὲ ἴσάδα θὰ ὑπερασπίζεται τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς.
Καὶ μὲ τὸ στόμα του, σὰ μὲ ραβδί, θὰ πατάξει τὴ γῆ
καὶ μὲ τὴν πνοὴ τῶν χειλιῶν του
θὰ θανατώνει κάθε παράνομο.

[1]) Βααριχὸ βεϊρὰθ γιεβὰ (ἑβρ.), κατὰ λέξη: Κ' ἡ ὄσφρηση του θἆναι στὸ φόβο τοῦ Κυρίου. Θὰ εὐχαριστηθεῖ μυρίζοντας τὸ φ. τοῦ Κ. «Ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ» (Ο').

Κ' ἡ δικαιοσύνη θἆναι ζώνη στὴ μέση του
κ' ἡ ἀλήθεια, στὰ πλευρά του, ζωστήρας.

Κι' ὁ λύκος θὰ λημεριάζει μαζὶ μὲ τ' ἀρνί.
Κ' ἡ λεοπάρδαλη θὰ ξεκουράζεται μαζὶ μὲ τὸ γίδι.
Καὶ τὸ μοσκάρι καὶ τὸ λιοντάρι
κι' ὅλα τὰ ζωντανὰ μαζί.
Κι' ἕνα μικρὸ παιδάκι θὰ τὰ σαλαγᾶ.
Κ' ἡ δαμάλα κ' ἡ ἀρκούδα θὰ βόσκουν μαζί.
Καὶ τὸ λιοντάρι θὰ τρώει ἄχερο σὰν τὸ βόδι.
Καὶ τὸ βυζανιάρικο μωρὸ θὰ παίζει στοῦ φιδιοῦ τὴν τρύπα.
Καὶ τὸ ἀποκομμένο θὰ χώνει τὸ χέρι του στῆς ὄχεντρας τὴ [φωλιά.
Κακὸ δὲ θὰ κάνουν πιά, οὔτε θὰ βλάφτουν
ἀπάνω σ' ὅλο τ' ἅγιο βουνό μου.
Γιατὶ ἡ γῆ θἆναι γεμάτη ἀπ' τοῦ Κυρίου τὴ γνώση,
ὅπως τὰ νερὰ σκεπάζουν τὴ θάλασσα.

Καὶ κείνη τὴ μέρα, τὸ βλαστάρι τοῦ 'Ιεσαὶ
θὰ σταθεῖ σὰ σημαία τῶν λαῶν.
Πρὸς αὐτὸ θὰ δράμουν ὅλα τὰ ἔθνη.
Καὶ θἆναι δόξα ὁ ἀναπαμός του.

Καὶ τὴ μέρα ποὺ θὰ σὲ ξεκουράσει ὁ Κύριος ἀπ' τὴ θλίψη σου, ἀπ' τὸ φόβο σου κι' ἀπ' τὴ σκληρὴ σκλαβιὰ ὅπου εἶσαι σκλαβωμένος, αὐτὸ τὸ τραγούδι, γιὰ τὸ βασιλιὰ τῆς Βαβυλώνας, νὰ πεῖς.

Πῶς ἔπαψεν ὁ τύραννος!
Καὶ τὸ χρυσάφι αὐτὴ ποὺ σύναζε [1])

[1]) «Μαδεβά» (ἑβρ.) (δαχὰβ ἢ ζαχὰβ=χρυσάφι). «Πῶς ἀναπέπαυται ὁ ἀπαιτῶν καὶ ἀναπέπαυται ὁ ἐπισπουδαστής;». 'Η ἀντίστ. λέξ. στὸ ἑβρ. ἔχει θηλ. κατάληξη καὶ ἐννοεῖται ἡ Βαβυλώνα. Κι' ἔτσι ἡ λέξη μπορεῖ νὰ μεταφραστεῖ: «ἐκείνη ποὺ σύναζε τὸ χρυσάφι», «ἡ

πῶς ἔχει πάψει!
Τῶν ἀσεβῶν κομμάτιασε ὁ Γιαχβὲ
τὴ ράβδο καὶ τὸ σκῆπτρο τῶν τυράννων.
Καὶ κεῖνος, ποὺ μὲ λύσσα τὸ λαὸ
χτυποῦσεν ἀσυγκράτητα, μὲ ὀργὴ
ποὺ ἀπάνω στῶν λαῶν κυριαρχοῦσε
τὰ πλήθη, κυνηγιέται καὶ κανεὶς
πιὰ δὲ μποδίζει. Ξεκουράστηκεν ἡ γῆ
κ' ἡσύχασε. Παντοῦ χαρᾶς τραγούδια.
Ἀκόμα καὶ τὰ ἐλάτια καὶ τὰ κέδρα
τοῦ Λίβανου, γιὰ σὲ χαρῆκαν κ' εἶπαν.
Ἀπὸ τότες ποὺ κοίτεσαι, κανεὶς
ἀπάνω μας δὲν ἀνεβαίνει νὰ μᾶς κόψει!

Κι' ὁ Ἅδης συγκινήθηκε γιὰ σένα
στὸ καλωσόρισμά σου καὶ γιὰ σένα
ξεσήκωσε τοὺς πεθαμένους. Ὅλους
τοὺς ρηγάδες τῆς γῆς. Τοὺς βασιλιάδες
ὅλους ἀπὸ τοὺς θρόνους τους, μπροστά σου,
τοὺς σήκωσε. Κ' εἶπαν γιὰ σένα ἐτοῦτοι.
Ἀδύνατος καὶ σὺ μᾶς ἔχεις γίνει!
Μᾶς ἔμοιασες! Στὸν τάφο ἡ ἔπαρσή σου
κατέβηκε. Μαζὶ κι' ὁ ἀχὸς κι' ὁ κρότος
τῶν μουσικῶν ὀργάνων σου. Σαπίλα
γιὰ στρῶμα σου. Σκουλήκια σὲ σκεπάζουν.
Πῶς ἔτσι ἀπὸ τὸν οὐρανό,
αὐγερινέ, γιὲ τῆς αὐγῆς,
ἔπεσες καὶ τσακίστηκες στὴ γῆ;

Καὶ σὺ ἔλεγες, θ' ἀνέβαινα στὸν οὐρανὸ καὶ θἆταν

φορολόγος τοῦ χρυσοῦ». Ἄλλοι, σύμφωνα μὲ μιὰ γραφή: «μαδχεβάχ», ποὺ βρέθηκε σὲ μιὰν ἔκδοση τῆς Π. Δ. τυπωμένη στὸ 1600 στὴ Θεσσαλονίκη, ἐξηγοῦν: «καταδυνάστευσις». Μερικοὶ προτιμοῦν αὐτὴ τὴ γραφή.

ὁ θρόνος μου ψηλότερα κι' ἀπ' τοῦ Γιαχβὲ τ' ἀστέρια.
Καὶ στὸ βουνὸ τῆς σύναξης ἀπάνω θὰ καθόμουν,
κατὰ τὰ μέρη τοῦ βοριὰ καὶ στῶν νεφῶν τὸ ἀψῆλος.
Κι' ὁλόϊδιος μὲ τὸν Ὕψιστο θἄμουν κι' ἐγώ. Ὅμως τώρα
στὸν Ἅδη, στὰ κατάβαθα τοῦ λάκου ἔχεις κατέβει.
Κι' ὅσοι σὲ βλέπουν, σὲ θωροῦν κι' ἀναρωτιοῦνται. Τοῦτος
εἶναι δὰ ποὺ ἔκανε τὴ γῆ νὰ τρέμει καὶ νὰ σειοῦνται
βασίλεια; Καὶ ποὺ ρήμαξε τὴν οἰκουμένη; Ἐτοῦτος
ποὺ πάτησε καὶ χάλασε χωριὰ καὶ πολιτεῖες
καὶ τοὺς φυλακισμένους του δὲν ἄφηνε νὰ πᾶνε
ἐλεύθεροι στὰ σπίτια τους; Μὰ οἱ βασιλιάδες ὅλοι
μὲ δόξα ἐδῶ ἀναπαύονται στὸ σπίτι του [1]) ὁ καθένας.
Καὶ σὺ μακριὰ 'π' τὸν τάφο σου κλαδί 'σαι πεταμένο,
σὰ ροῦχο αὐτῶν ποὺ τρύπησε μαχαίρι, σκοτωμένων
πτῶμα ποὺ τὸ ποδοπατοῦν καὶ τὸ πετοῦν στοῦ λάκου
τὶς πέτρες. Ἴδιος μὲ κεινοὺς [2]) δὲ θἆσαι σὺ σὲ τάφο,
'τί ρήμαξες τὴ χώρα σου. Σκότωσες τὸ λαό σου.

Προφητεία στὴν ἐρημιὰ τῆς θάλασσας.

Σὰν τοὺς διαβατάρικους ἀνεμοστρόβιλους τοῦ νοτιά,
ἔρχεται ἀπ' τὴν ἔρημο, ἀπὸ τόπο τρομερό.
Ὅραμα φοβερὸ μοῦ φανερώθηκε.
Ὁ ξολοθρευτὴς ξολοθρεύει.
Ὁ ρημαχτὴς ρημάζει.
Ἀνεβῆτ', Ἐλαμῖτες. Πολιορκῆστε, Μῆδοι.
Ὅλοι οἱ ἀναστεναγμοί της ἔκανα κι' ἔπαψαν.
Γι' αὐτὸ τὰ νεφρά μου γεμίσανε θλίψη.
Πόνοι μὲ ζῶσαν. Τοιμόγεννης πόνοι.
Καμπούριαν' ἀκούοντας. Ἀναταράχτηκα βλέποντας.
Ἡ καρδιά μου κλονίστηκε. Μὲ κυρίεψε τρόμος.

[1]) Στὸ μνημούρι του. Στὸ μαυσωλεῖο του.
[2]) Τοὺς καλοὺς βασιλιάδες.

Τῆς χαρᾶς μου ἡ νύχτα ἄλλαξ' ἐντός μου σὲ φρίκη.
Τραπέζι ἑτοιμάζεται. Ὁ σκοπὸς ἀγρυπνᾶ.
Τρῶν καὶ πίνουν. Σηκωθῆτε, στρατάρχες!
Λαδῶστε τὶς ἀσπίδες!

Γιατὶ ἔτσι μοὖπεν ὁ Κύριος. Πήγαινε, βάλε σκοπό, γιὰ νὰ διαλαλήσει ὅ,τι βλέπει. Κ' εἶδε ἁμάξι μὲ δυὸ καβαλάρηδες. Ἁμάξι μὲ γαδάρους κι' ἁμάξι μὲ καμῆλες. Καὶ λόγιασε καλά. Μὲ προσοχὴ μεγάλη. Κ' ἔκραξε σὰ λιοντάρι. Ἀφέντη μου. Ἀδιάκοπα στέκω στὴ βίγλα τὴ μέρα κι' ὁλονυχτὶς φυλάγω. Κι' ἔρχεται κατὰ δῶ ἕν' ἁμάξι μὲ δυὸ καβαλάρηδες. Κ' ἀποκρίθηκε κ' εἶπε.

Ἔπεσεν, ἔπεσε ἡ Βαβὲλ καὶ καταγῆς συντρίμμια
γενήκανε τὰ ψεύτικα κονίσματα τῶν θεῶν της.
Ὦ θημωνιὰ κι' ἁλώνι μου καὶ στάρι τοῦ ἁλωνιοῦ μου,
ἐκεῖνο ποὺ ἦταν νὰ σᾶς πῶ, ποὺ τὸ ἄκουσ' ἀπ' τὸν Κύριο,
τὸ Σαβαώθ, ἀπ' τοῦ Ἰσραὴλ τὸ Θεό, σᾶς τὄπα. Αὐτό 'ναι.

Τὸ ὅραμα τῆς Τύρου.

Καράβια τῆς Ταρσίς [1]), ἀναστενάξτε.
Ρημάχτηκε! Οὔτε σπίτι οὔτε μπασιὰ δὲν ἔχει μείνει.
Ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Κιτεὶμ [2]) τοὺς [3]) ἦρθε τὸ μαντάτο.

Σωπάστε, τῆς ἀκρογιαλιᾶς [4]) κάτοικοι. Ἐμπόροι ἐσένα
θαλασσομάχοι τῆς Σιδὼν εἶχαν γεμίσει! Κ' ἦταν
τὸ εἰσόδημά της [5]), τοῦ Σιχὸρ [6]) οἱ σπόροι, ὁ θέρος [7]), ἦταν

[1]) Πλούσια ἀποικία τῶν Φοινίκων στὰ νότια τῆς Ἰσπανίας. («Ταρτησσίς») : χώρα ποὺ ἔφτανε ὡς τὶς Ἡράκλειες στῆλες. Ἡ ἑλληνικὴ «Ταρτησσός».

[2]) Κύπρος.

[3]) Στοὺς κάτοικους τῆς Τύρου.

[4]) Γενικά, τὰ παράλια τῆς Φοινίκης πρὸς τὴ Μεσόγειο· «νῆσοι» ἢ «νῆσος» τῆς Π.Δ.

[5]) Τῆς Τύρου.

[6]) Ὄνομα τοῦ Νείλου.

[7]) Τὰ δημητριακὰ γενικά.

τοῦ ποταμοῦ, ποὺ τὰ πολλὰ νερὰ τῆς κουβαλοῦσαν.
Κ' ἡ ἀγορὰ πιὰ τῶν ἐθνῶν αὐτ' εἶχε καταντήσει,

Ντράπου, Σιδών. Κ' ἡ θάλασσα, τῆς θάλασσας τὸ κάστρο
λάλησε κ' εἶπε. Δὲν κοιλοπονῶ,
οὔτε γεννῶ πιά. Κι' οὔτε παληκάρια
ἐγὼ ἀναθρέφω. Κοπελιὲς δὲ μεγαλώνω.

Στὴν Αἴγυπτο ἅμα θ' ἀκουστεῖ,
θὰ λυπηθοῦν σὰ μάθουν γιὰ τὴν Τύρο.
Διαβῆτε στὴν Ταρσίς, περάστ' ἐκεῖθε
κάτοικοι τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Θρηνολογῆστε.

Ἡ χαροκόπα [1]) ἡ πόλη σας αὐτή 'ναι,
ποὺ τὰ θεμέλια της κρατοῦν ἀπὸ πανάρχαιες μέρες ;
Μακριὰ τὴν πᾶν τὰ πόδια της νὰ ξενοκατοικήσει.

Μὰ ποιὸς τὸ διαλογήθηκεν ἐτοῦτο γιὰ τὴν Τύρο,
ποὺ μοίραζε κορόνες καὶ ρηγάδες
σταθῆκαν οἱ ἐμπόροι της τοῦ κόσμου
κ' οἱ πιὸ τρανοὶ τῆς γῆς πραματευτάδες.

Βουλή 'ταν τοῦ Γιαχβέ, τοῦ Σαβαώθ.
Ἔτσι γιὰ νὰ ντροπιάσει κάθε δόξα.
Τοὺς μεγάλους τῆς γῆς νὰ ταπεινώσει.

Πέρνα τὴ γῆ σου σὰν ποτάμι [2]),
κόρη Ταρσίς. Δύναμη πιὰ καμιὰ δὲ σὲ μποδίζει [3]).

[1]) Ἔτσι μεταφράσαμε τὴν ἀντίστ. ἑβρ. λέξη «ἀλιζά» : εὔθυμη, πόλη τοῦ γλεντιοῦ καὶ τῆς σπατάλης. «Οὐχ αὕτη ἦν ὑμῶν ἡ ὕβρις ἀπ' ἀρχῆς» ; (Ο').

[2]) Ἴσως ἡ πλησιέστερη ἔνν. τοῦ στίχ. νἆναι αὐτή. Δηλ. εὔκολα. Μὲ ὁρμὴ ποταμοῦ.

[3]) Ἀφοῦ ἔλειψε ἡ Τύρος. Ἡ ἀντίστ. ἑβρ. λέξη ἐδῶ εἶναι «μεζὰχ» = δύναμη, δεσμός, ζώνη. Οἱ Ο' δὲν πλησιάζουν κὰν στὴν ἀπόδοση τοῦ ἑβρ. κειμένου.

Ὡς ἅπλωσε τὸ χέρι του στὴ θάλασσα, βασίλεια
σειστῆκαν. Πρόσταξε ὁ Γιαχβὲ νὰ πέσουνε τὰ κάστρα
τῆς Χαναάν [1]). Κ' εἶπε. Χαρὰ πιὰ δὲ θὰ δοκιμάσεις,
παρθένα ντροπιασμένη, κόρη τῆς Σιδών [2]).

Σήκω καὶ πέρνα στοὺς Κιτείμ. Ὅμως καὶ κεῖ δὲ θάβρεις
ἀναπαμό. Γιὰ κοίτα! Νά οἱ Χαλδαῖοι,
λαὸς ἀνύπαρχτος ποὺ ὁ Ἀσοὺρ [3]) τὸν ἔχει θεμελιώσει
γιὰ τῆς ἐρήμου τοὺς λαούς. Τοὺς πύργους [4]) τους ὑψώσαν.
Γκρεμίσαν τὰ παλάτια της [5]) κι' ἐρείπια τήνε κάναν.

Καράβια τῆς Ταρσίς, ἀναστενάξτε.
Τὸ κάστρο σας [6]) ρημάδι ἔχει ἀπομείνει.

Καὶ κείνη τὴ μέρα ἡ Τύρος θὰ λησμονηθεῖ, γιὰ ἑβδομήντα χρόνια, ὅσα εἶναι οἱ μέρες ἑνὸς βασιλιά. Κι' ἅμα περάσουν τὰ ἑβδομήντ' αὐτὰ χρόνια, θὰ ταιριάζει γιὰ τὴν Τύρο τὸ τραγούδι ἐκεῖνο τῆς πόρνης.

Πάρε κιθάρα, γύρισε τὴν πολιτεία, πόρνη
λησμονημένη. Καὶ γλυκὰ παῖξε. Πολλὰ τραγούδια
τραγούδα νὰ σὲ ἀκούσουνε καὶ νὰ σὲ θυμηθοῦνε.

Κ' ὕστερ' ἀπὸ ἑβδομήντα χρόνια θὰ ἐπισκεφτεῖ τὴν Τύρο ὁ Κύριος. Αὐτὴ ὅμως θὰ γυρίσει στὶς ἀκάθαρτες πληρωμές της καὶ θὰ πορνεύεται, μπρὸς στὸν κόσμο, μὲ ὅλα τὰ βασίλεια τῆς

[1]) Ὅπως ὁ Γιαχβὲ πρόσταξε καὶ κυριεύτηκε ἡ Χαναὰν ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες, ἔτσι θὰ γίνει καὶ γιὰ σένα. Ὁ λόγος γενικά, καὶ δῶ, γιὰ τὰ παράλια ποὺ θὰ πέσουν καὶ μ' αὐτὰ ἡ Τύρος μαζί.

[2]) Ποὺ ἔχεις χάσει τὴν ἀγορά σου, τὴν Τύρο. Κόρη Ταρσὶς καὶ κόρη Σιδών, περιφραστ. ἔκφραση καὶ γι' ἄλλες πολιτεῖες, συνηθισμένη στὴν Π. Δ.

[3]) Οἱ Ἀσύριοι.

[4]) Οἱ Χαλδαῖοι.

[5]) Τῆς Τύρου. Τὰ γένη σ' αὐτὸ τὸ στ. συγχέονται στὸ πρωτότυπο.

[6]) Ἡ Τύρος.

γῆς. Καὶ τὸ ἐμπόριό της κι' ὅλα τ' ἀκάθαρτα κέρδη της θ' ἀφιερωθοῦνε στὸν Κύριο. Τίποτα δὲ θὰ καταχωνιαστεῖ οὔτε θ' ἀποταμιευτεῖ. Γιατὶ τὰ κέρδη της θἆναι γιὰ ὅσους κατοικοῦν μπρὸς στὸν Κύριο [1]). Γιὰ νὰ τρῶν ὥς ποὺ νὰ χορτάσουν καὶ γιὰ νὰ ντύνοντα πλουσιοπάροχα.

Νά ! ὁ Κύριος ἀδειάζει τὴ γῆ.
Καὶ τὴν ἐρημώνει καὶ τὴν ἀναποδογυρίζει.
Κι' ἀνεμοσκορπίζει τοὺς κατοίκους της.
Καὶ θὰ καταντήσει σὰν τὸ λαϊκὸ κι' ὁ ἱερωμένος.
Σὰν τὸ δοῦλο κι' ὁ ἀφέντης, σὰν τὴ δούλα κ' ἡ κυρά.
Σὰν τὸν ἀγοραστὴ κι' ὁ πουλητής,
σὰν τὸ δανειστὴ κι' ὁ χρεοφειλέτης,
σὰν τὸν τοκιστὴ καὶ κεῖνος ποὺ πληρώνει τόκο.
Πέρα ὥς πέρα θ' ἀδειάσ' ἡ γῆ
κι' ὁλότελα θὰ ξεγυμνωθεῖ.
Γιατὶ ὁ Κύριος λάλησε τοῦτο τὸ λόγο.
Πένθιμη 'ναι ἡ γῆ. Μαραμένη.
'Ανήμπορος καὶ μαραζιασμένος ὁ κόσμος.
Οἱ μεγάλοι τῶν λαῶν τῆς γῆς ἀτονήσαν.
Τὴ γῆ τὴ μόλυναν οἱ κάτοικοί της.
Βγῆκαν ἔξω ἀπ' τοὺς νόμους.
''Αλλαξαν τὴ διαταγή. 'Αθέτησαν τὴν αἰώνια τὴ διαθήκη.
Γι' αὐτὸ ἡ κατάρα κατάφαγε τὴ γῆ.
Κι' ὅσοι τὴν κατοικοῦνε ρημάχτηκαν.
Κι' ὅσ' εἶναι ἀπάνω της κατακάηκαν.
Καὶ λίγοι ἀνθρῶποι ἀπομείναν.

Θρηνεῖ τὸ νιὸ κρασί. 'Αδυνατίζει τὸ ἀμπέλι.
"Οσ' εἴχανε χαρούμενη καρδιά, βαριανεστενάζουν.
Παύει ἡ χαρὰ τῶν τυμπάνων.
Τῶν χαροκόπων σταμάτησε ὁ θόρυβος.

[1]) Γιὰ ὅσους περπατοῦν στοῦ Κυρίου τὸ δρόμο.

Τῆς κιθάρας τελειώνει τὸ γλέντι.
Μὲ τραγούδια κρασὶ δὲ θὰ πιοῦν.
Πικρὰ θᾶναι τὰ σίκερα σὲ κείνους ποὺ τὰ πίνουν.
Ἡ πόλη τοῦ χαμοῦ πάει, ἀφανίστηκε.
Τὸ κάθε σπίτι κλείστηκε. Κανεὶς δὲ μπαίνει πιά.
Γιὰ τὸ κρασὶ φωνάζουν μὲς στὶς στράτες.
Χάθηκε τὸ κέφι. Πέρασε ἡ χαρὰ τοῦ τόπου.
Ἁπλώθηκε ἐρημιὰ μέσα στὴν πόλη.
Κι' ἀπὸ τοὺς χτύπους πάει νὰ γκρεμιστεῖ κ' ἡ πύλη.

Κι' ἅμα γίνει ἔτσι, μέσα στὴ γῆ
κι' ἀνάμεσα στοὺς λαούς,
θᾶναι σὰ ράβδισμα ἐλιᾶς,
σὰν ξερόγισμα ὕστερ' ἀπὸ τὸν τρύγο.
Αὐτοὶ τότες θὰ ὑψώσουν τὴ φωνή τους,
θὰ ψάλουν γιὰ τὴ μεγαλωσύνη τοῦ Κυρίου,
θ' ἀλαλάξουν τ' ἀκρογιάλια τῆς θάλασσας.
Γι' αὐτό, δοξολογῆστε τὸν Κύριο
στὶς πηγὲς τοῦ φωτός [1]),
τ' ὄνομα Κυρίου, τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ, στὰ νησιὰ τῆς θά-
[λασσας.

[1]) Ἡ ἀντίστ. ἑβρ. λέξη ἐδῶ εἶναι «οὐρείμ». Ἀπαντᾶ πότε μονάχη (Ἀρ. ΚΖ' 21) ἢ συχνότερα μὲ τὴ λέξη «θουμμείμ», «οὐρεὶμ βεθουμμείμ» (Ἔξ. ΚΗ' 30). Οἱ Ο' ἐκεῖ, στὴν Ἔξ., ἐξηγοῦν «δήλωσις καὶ ἀλήθεια». Ἡ ρίζα τῆς α' λέξης ἔχει τὴν ἐνν. «τοῦ φωτὸς» κ' ἡ β' σημ. «ἐντέλεια». Ἡ κυριότερη σημασία καὶ τῶν δυὸ μπορεῖ νᾶναι «ἀποκάλυψις», «ἀλήθεια». Οἱ δυὸ αὐτὲς λέξες βρίσκονταν στὸ στῆθος τοῦ ἀρχιερέα. Σὲ δύσκολες ὧρες οἱ Ἑβρ. ζητοῦσαν, μὲ τὴ μεσολάβηση τῶν δυὸ αὐτῶν λέξεων, ὁδηγίες ἀπὸ τὸ Γιαχβέ. Ὁ Ἰώσηπος (Ἀρχ. ΙΙΙ Θ' 5 καὶ 10) κάνοντας λόγο γιὰ «πολυτίμους λίθους» γράφει: «Διὰ γὰρ τῶν δώδεκα λίθων, οὓς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς ἐνερραμμένους τῷ ἐσσήνῃ φορεῖ, νίκην, μέλλουσι πολεμεῖν, προεμήνυεν ὁ Θεός. Τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγή». Καὶ παρακάνω: «αὐγῆς ἀποπηδίσης καὶ τῆς πορρωτάτω φαινομένης» κ.τ.λ. Ἡ λ. ἀπαντᾶ (μιὰ φορὰ) ἐδῶ (ΚΔ' 15) στὸν Ἡσ. κ' ἴσως νὰ σημ. τὰ «βόρεια, τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπερὰ μέρη». Οἱ Ο' τὴν παραλείπουν.

᾿Απὸ τὴν ἄκρη τῆς γῆς ἀκούσαμε ἄσματα:
Δόξα στὸ δίκαιο! ᾿Εγὼ ὅμως εἶπα
χάθηκα, χάθηκ᾿, ἀλί μου!
Οἱ προδότες προδίνουν. Ναί!
Οἱ προδότες μὲ προδοσιὰ μεγάλη προδίνουν.
Φόβος καὶ λάκος καὶ παγίδα ἀπάνω σου, κάτοικε τῆς γῆς.
Κι᾿ ὅποιος φεύγει ἀπὸ τὸν κρότο τοῦ φόβου θὰ πέσει στὸ λάκο.
Κι᾿ ὅποιος ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ λάκο
θὰ πιαστεῖ στὴν παγίδα.
Γιατ᾿ οἱ καταπαχτὲς ἀπὸ πάνω ἀνοιχτῆκαν
καὶ σειοῦνται τὰ θεμέλια τῆς γῆς.
Κατατσακίστηκε ἡ γῆ.
Παράλυσε πέρα ὡς πέρα ἡ γῆ.
Συγκλονίστηκε ἡ γῆ. ᾿Εδῶ κι᾿ ἐκεῖ
παραπατᾶ σὰν τὸ μεθυσμένο ἡ γῆ.
Σὰν καλύβα μετατοπίστηκε.
῾Η ἀνομία βάρυνε ἀπάνω της.
Θὰ πέσει καὶ δὲ θὰ ξανασηκωθεῖ.

᾿Εκείνη τὴ μέρα, θὰ τιμωρήσει ὁ Κύριος
τὸ στρατὸ ἐκεινῶν ποὺ ἀψηλὰ ἀνυψωθῆκαν,
τῶν βασιλιάδων τῆς γῆς, ποὖναι ἀπάνω στὴ γῆ.
Καὶ θὰ συναχτοῦν, ὡς συνάζουνται οἱ σκλάβοι, στὸ λάκο.
Καὶ θὰ κλειστοῦν στὴ φυλακὴ
κι᾿ ὕστερ᾿ ἀπὸ μέρες πολλὲς θὰ τιμωρηθοῦν.
Καὶ θὰ κοκινίσει τὸ φεγγάρι
κι᾿ ὁ ἥλιος θὰ ντροπιαστεῖ,
ἅμα θὰ βασιλέψει ὁ Κύριος Σαβαώθ
στὸ βουνὸ τῆς Σιὼν καὶ στὴν ᾿Ιερουσαλὴμ
καὶ θὰ δοξαστεῖ μπροστὰ στοὺς γερόντους του.

Σηκωθῆτε, γυναῖκες πλούσιες.
᾿Ακοῦστε τὴ φωνή μου, κοπέλες ἀμέριμνες.
᾿Ακροαστῆτε τὰ λόγια μου.

Μέρες καὶ χρόνια θἆστε ἀνήσυχες ἐσεῖς οἱ ἀμέριμνες,
γιατὶ ὁ τρύγος θὰ λείψει καὶ τὰ καρπολογήματα δὲ θἄρθοῦν.
Τρομάξτε, πλούσιες. Φοβηθῆτε ἐσεῖς οἱ ἀμέριμνες.
Γδυθῆτε καὶ ξεγυμνωθῆτε.
Ζῶστε μὲ πένθος τὶς μέσες σας.
Χτυπᾶτε τὰ στήθια σας γιὰ τὰ ὡραῖα χωράφια
καὶ γιὰ τ' ἀμπέλια τὰ καρπερά.
Ἀγκάθια καὶ τριβόλια θὰ φυτρώσουν στοῦ λαοῦ μου τὴ γῆ,
σὲ ὅλα τὰ σπίτια τῆς καλοπέρασης
καὶ μέσα στὴ χαρούμενη πόλη.

Γιατὶ τὰ παλάτια θ' ἀδειάσουν
κι' ἔρμη θ' ἀπομείνει ἀπὸ κόσμο ἡ πόλη.
Αἰώνιες σπηλιὲς θὰ καταντήσουν τὰ κάστρα κ' οἱ πύργοι.
Τροφὴ γιὰ τ' ἀγριογάδουρα
καὶ βοσκοτόπια γιὰ τὰ κοπάδια.
Ὡς ποὺ νὰ πέσει, ἀπὸ ψηλά, τὸ πνεῦμα ἀπάνω μας
καὶ γίνει καρπερὸ λειβάδι κ' ἐρημιὰ
κι' ὁ καρποφόρος κάμπος καταντήσει σὰ δάσος.

Τότες ἡ Ἰσότητα θὰ στήσει τὴ σκηνή της στὴν ἔρημο
κ' ἡ δικαιοσύνη θὰ κατοικήσει στὸν καρποφόρο τὸν κάμπο.
Καὶ τῆς δικαιοσύνης τὸ ἔργο θἆναι εἰρήνη.
Αἰώνια ἡσυχία κι' ἀσφάλεια.
Κι' ὁ λαός μου θὰ κατοικήσει σὲ κατοικία εἰρηνική.
Σὲ σίγουρα νοικοκυριὰ καὶ τόπους γαλήνιους κι' ἁπλόχωρους.
Καὶ θὰ πέσει χαλάζι νὰ κατατσακίσει τὸ δάσος.
Κ' ἡ πολιτεία γιὰ χαμὸ θ' ἀποδογυριστεῖ.
Εὐτυχισμένοι ὅμως ἐσεῖς, ποὺ σπέρνετε πλάϊ στὰ νερὰ
κι' ὁδηγᾶτ' ἐκεῖ τὸ πόδι τοῦ βοδιοῦ σας καὶ τοῦ γαδάρου σας.

Ἡ χέρσα γῆ κ' ἡ ἔρημος θ' ἀναγαλλιάσουν.
Θὰ χαρεῖ ἡ ἐρημιά. Θ' ἀνθίσει σὰν κρίνο.

Θὰ λουλουδίσει. Θ' ἀναγαλλιάσει.
Θὰ χαρεῖ. Θ' ἀλαλάξει.
Ἡ δόξα τοῦ Λίβανου θὰ τῆς δοθεῖ
κ' ἡ περηφάνια τοῦ Κάρμηλου καὶ τοῦ Σαρών.
Τοῦ Κυρίου τὴ δόξα θὰ δοῦν
καὶ τοῦ Θεοῦ μας τὸ μεγαλεῖο.

Χέρι' ἀνήμπορα, δυναμῶστε.
Στυλωθῆτε, τρεμάμενα γόνατα.
Πῆτε στοὺς λιγόκαρδους. Θάρρος, μὴ φοβᾶστε.
Ὁ Θεὸς θαρθεῖ μὲ πληρωμὴ κι' ἐκδίκηση.
Θαρθεῖ καὶ θὰ σᾶς σώσει.
Τότες τὰ μάτια τῶν τυφλῶν θ' ἀνοιχτοῦν.
Καὶ τῶν κουφῶν τ' αὐτιὰ θὰ ξεφράξουν.
Ὁ κουτσὸς θὰ σκιρτᾶ σὰν ἐλάφι
καὶ τῶν βουβῶν, μὲ ψαλμό, θ' ἀλαλάξει ἡ γλῶσσα.

Γιατὶ νερὰ θ' ἀναβρύσουν στὴν ἔρημο
καὶ νεροσυρμὲς μέσα στὴν ἐρημιά.
Καὶ θὰ γίνει λίμνη ὁ χερσότοπος
καὶ πηγὲς θὰ γεμίσει ἡ διψασμένη γῆ.
Καλαμιὲς καὶ βοῦρλα θὰ πρασινίσουν
ἐκεῖ ποὺ πλαγιάζαν τσακάλια.
Καὶ κεῖ θ' ἀνοιχτεῖ λεωφόρος κι' ὁδός.
«Ὁδὸς ἁγία» θὰ ὀνομαστεῖ.

Ἀκάθαρτος ἀπ' αὐτὴ δὲ θὰ περάσει.
Θἆναι γιὰ κείνους μονάχα
ποὺ θὰ βαδίζουν ἀπάνω σ' αὐτή.
Κ' οἱ μωροὶ ἀκόμα δὲ θὰ πλανηθοῦν.
Λιοντάρι ἐκεῖ δὲ θὰ ζεῖ.
Θεριὸ κι' ἀγρίμι δὲ θ' ἀνεβαίνει.
Οἱ λυτρωμένοι θὰ περπατᾶνε μονάχα.

Ὅσους λύτρωσε ὁ Κύριος θὰ γυρίσουν
καὶ θαρθοῦν μὲ ἀλαλαγμοὺς στὴ Σιών.
Ἀπάνω στὸ κεφάλι τους ἀναγάλλιαση αἰώνια.
Χαρὰ θ' ἀπολάψουνε κι' εὐχαρίστηση.
Κ' ἡ λύπη θὰ φύγει κι' ὁ στεναγμός.

Ἐκεῖνον τὸν καιρό, ἀρώστησε ὁ Ἐζεκίας κι' ἔπεσε στὸ θάνατο. Κ' ἦρθε κοντά του ὁ Ἠσαΐας, ὁ προφήτης, ὁ γιὸς τοῦ Ἀμὸς καὶ τοῦ εἶπε. Ἔτσι λέει ὁ Κύριος. Κανόνισε τὰ τοῦ σπιτιοῦ σου, γιατὶ δὲ θὰ ζήσεις. Θὰ πεθάνεις. Τότες ὁ Ἐζεκίας γύρισε τὸ πρόσωπό του κατὰ τὸν τοῖχο καὶ προσευχήθηκε κ' εἶπε. Παρακαλῶ σε, Κύριε, θυμήσου τώρα πῶς πορεύτηκα πιστὰ μπροστά σου, μὲ καθαρὴ καρδιά, καὶ πῶς ἔκανα πάντα τὸ θέλημά σου. Κι' ἔκλαψε πικρὰ ὁ Ἐζεκίας. Καὶ λάλησε τότες ὁ Κύριος, κι' εἶπε στὸν Ἠσαΐα. Πήγαινε καὶ πὲς στὸν Ἐζεκία. Ἔτσι λέει ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Δαβὶδ τοῦ πατέρα σου. Ἄκουσα τὴν προσευχή σου. Εἶδα τὰ δάκρυά σου καὶ θὰ προσθέσω στὶς μέρες σου δεκαπέντε χρόνια ἀκόμα. Καὶ θὰ ξελευτερώσω καὶ σένα καὶ τὴν πόλη ἐτούτη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ βασιλιὰ τῆς Ἀσυρίας. Καὶ θὰ τὴν προστατέψω αὐτὴ τὴν πόλη. Καὶ γιὰ σημάδι πῶς θὰ σοῦ τὸ κάνει αὐτὸ ὁ Κύριος, θἆν' ἐτοῦτο γιὰ σένα. Τὸν ἴσκιο τῶν βαθμῶν, ποὺ ἔχει κατεβεῖ τὸ ἡλιακὸ ρολόγι τοῦ Ἄχαζ, θὰ τὸν γυρίσω δέκα βαθμοὺς πίσω. Καὶ γύρισε ὁ ἥλιος δέκα βαθμοὺς πίσω ἀπὸ κεῖ ὅπου εἶχε κατεβεῖ. Αὐτό 'ναι κεῖνο ποὺ ἔγραψε ὁ Ἐζεκίας, ὁ βασιλιὰς τοῦ Γιουδά, τότες ποὺ ἀρώστησε κι' ἔγιανε ἀπὸ τὴν ἀρώστια του.

Εἶπα στὸ καταμεσήμερο [1]) ἀπάνω τῆς ζωῆς μου.
Γιὰ τὶς πύλες τοῦ τάφου τραβῶ.
Πᾶνε, τἄχασα πιὰ τ' ἀποδέλοιπα χρόνια μου!

[1]) «Βιδμὶ γιαμαΐ» (ἑβρ.), «ἐν τῷ ὕψει τῶν ἡμερῶν μου» (Ο'). «Δεμὶ» = πάψη, ἡσυχία, γαλήνη, «ἡλιοστάσιον», μεσημέρι, καταμεσήμερο. Τὴν ὥρα ποὺ ξεκουράζεται ὁ ἥλιος, καὶ ξεκουράζεται πρὶν ἀρχίσει νὰ κατεβαίνει γιὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα.

Τὸ Γιαχβὲ πιὰ σὲ γῆ ζωντανῶν,
τὸ Γιαχβὲ δὲ θὰ δῶ.
Οὔτε κι' ἄνθρωπο ἐδῶ
θ' ἀντικρύσω στὸν κόσμο.

Μοὔχει φύγει ἡ ζωὴ
σὰν καλύβα βοσκοῦ
ποὺ μετάλλαξε θέση.
Σὰν ἀπ' ἀνυφαντή,
τὸ στημόνι πάει κόπηκε
τῆς ζωῆς μου. Ὡς τὸ βράδι
τελειωμένο θὰ μ' ἔχεις.

Ὡς νὰ φέξει ἡ αὐγή, συλλογιόμουν,
θὰ τσακίσει τὰ κόκαλα μου ὅλα,
σὰ λιοντάρι. Ἀπ' τὸν ὄρθρο ὥς τὸ βράδι
τελειωμένο θὰ μ' ἔχεις. Σὰ νἆμουν
γερανός, χελιδόνι βογγοῦσα,
σὰν τρυγόνι ὅλη μέρα θρηνοῦσα.

Καταπάνω νὰ βλέπω
δὲ βαστάει πιὰ τὸ φῶς μου.
Λιώνω, θλίβομαι, Κύριε.
Γίνε σὺ πιὰ βοηθός μου.

Τί νὰ πῶ ὅμως, ποὺ ἐκεῖνος μοῦ τὄπε
κ' εἶν' ἐκεῖνος ποὺ τὄκανε πάλι.
Μὲ ψυχὴ πικραμένη, τὰ χρόνια
τῆς ζωῆς μου θὰ ζήσω. Μά, Κύριε,
ἔτσι ζοῦν ὅσοι ζοῦνε. Στὶς πίκρες
κ' ἡ δική μου ζωὴ κ' ἡ πνοή μου.

Ὅμως σὺ μὲ γιατρεύεις κι' ἐσύ 'σαι

πού μοῦ δίνεις ζωή. Νά! καὶ τώρα,
στὴ γαλήνη μου ἀπάνω, μεγάλη
πίκρα μὲ ἧβρε. Μὲ γλύτωσες ὅμως,
ἀπ᾿ ἀγάπη, καὶ μὲς ἀπ᾿ τὸ λάκο
τοῦ χαμοῦ. Καὶ τὰ κρίματα μου ὅλα
ἀπὸ πίσω σου τἄριξες. Ὕμνο
δὲ θὰ κάνει γιὰ σένανε ὁ τάφος.

Δὲ δοξάζει σε ὁ θάνατος. Ὅσοι
κατεβαίνουν στὸ λάκο, δὲν ἔχουν
στὴν ἀλήθεια σου ἐλπίδα. Μονάχα
ζωντανός, ζωντανὸς ὅποιος εἶναι
θὰ τονίζει τὸν ὕμνο σου,
ὅπως σήμερα ἐγώ.

Ὁ γονιὸς στὰ παιδιὰ θὰ γνωρίσει
τὴν ἀλήθεια σου. Ὁ Κύριος ἐμένα
μ᾿ ἔχει σώσει. Γι᾿ αὐτὸ
πάνω σὲ ὄργανα, πὄχουν μὲ τέχνη
τὶς χορδὲς τεντωμένες, στὸν οἶκο
τοῦ Κυρίου τὸν ὕμνο μου πάντα
κι᾿ ὡς ποὺ ζῶ θὰ σκορπῶ.

Παρηγορᾶτε [1]), παρηγορᾶτε τὸ λαό μου. Λέει ὁ Θεός σας.
Μιλῆστε στὴν Ἰερουσαλὴμ κατὰ τὴν καρδιά της
καὶ φωνάξτε της πὼς ὁ καιρὸς τῆς ταπείνωσης συμπληρώθηκε.
Πὼς συχωρέθηκαν οἱ ἁμαρτίες της,
γιατὶ πληρώθηκε διπλὰ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου
γιὰ ὅλα τὰ κρίματά της.

[1]) Ἀπὸ τὸ κεφ. αὐτὸ (Μ′-ΝΕ′ ἢ ΝΣΤ′) ἀρχίζει ὁ «Δευτεροησαΐας». Ἀπὸ τὸ ΝΕ′ καὶ πέρα ὁ «Τριτοησαΐας» Γενικὰ τὰ κεφ. αὐτὰ λέγονται «λόγια τοῦ παρηγορητῆ», «ραψωδίες τοῦ ἄγνωστου προφήτη» κ.λ.π.

«Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ».
Ἑτοιμάστε τοῦ Κυρίου τὸ δρόμο.
Ἰσιῶστε, μέσα στὴν ἔρημο, τοῦ Θεοῦ μας τὶς στράτες.
Κάθε ποροφάραγγο θ' ἀψηλώσει
καὶ κάθε ραχοβούνι θὰ κατεβεῖ.
Καὶ τὰ κακοτράχαλα θὰ γίνουν ἰσιώματα
κ' οἱ βραχότοποι κάμπος.
Τότες θὰ φανερωθεῖ τοῦ Κυρίου ἡ δόξα
καὶ θὰ τὴ δεῖ καὶ θὰ τὴν ἀντικρύσει ἡ κάθε σάρκα.
Γιατὶ τὄπε τοῦ Κυρίου τὸ στόμα.
Φωνὴ ποὺ λέει: Φώναξε.
Κ' εἶπε. Τί νὰ φωνάξω;

Κάθε σάρκα εἶναι σὰν τὸ χορτάρι
κι' ὅλη της ἡ χάρη σὰν τὸ λουλούδι τοῦ ἀγροῦ.
Τὸ χόρτο ξεραίνεται καὶ τὸ λουλούδι μαραίνεται.
Γιατὶ ἡ πνοὴ τοῦ Κυρίου φύσηξε ἀπάνω του.
Χορτάρ' εἶναι, ἀλήθεια, ὁ κόσμος.
Τὸ χορτάρι ξεραίνεται καὶ τὸ λουλούδι μαραίνεται.
Καὶ μονάχα τοῦ Κυρίου ὁ λόγος εἶν' αἰώνιος καὶ παντοτινός.
Ἀνέβα σὲ ἀψηλὸ βουνό, μὲ τὰ καλὰ μαντάτα, Σιών.
Ἀνέβασε ἀψηλὰ τὴ φωνή σου, μὲ τὰ καλὰ τὰ μηνύματα, Ἰε-
[ρουσαλήμ.
Ἀνέβασέ τη. Μὴ φοβᾶσαι. Πὲς στὶς πολιτεῖες τοῦ Γιουδά.
Νά! ὁ Θεός μας. Νά! ὁ Θεός, ὁ Κύριος.
Ἔρχεται μὲ δύναμη κι' ὁ βραχίονάς του ἐξουσιάζει.
Νά! Ὁ μιστός του μαζί του. Κ' ἡ ἀντάμειψή του μπροστά του.
Σὰ βοσκὸς θὰ βοσκήσει τὸ κοπάδι του.
Θὰ συνάξει τ' ἀρνιά του μὲ τὸ βραχίονά του,
θὰ τὰ βάλει στὸν κόρφο του καὶ θὰ νοιαστεῖ τὰ γαλάρια του.

Ποιὸς μέτρησε τὰ νερὰ μὲ τὴ φούχτα του
καὶ τὰ οὐράνια μὲ τὴν παλάμη του;

Καὶ χώρεσε σὲ μόδι τὸ χῶμα τῆς γῆς ;
Καὶ ζύγιασε μὲ ζυγοστάτη τὰ βουνὰ
καὶ μὲ ζυγαριὰ τ' ἀκρολόφια ;
Ποιὸς ἀναμέτρησε τοῦ Κυρίου τὸ πνεῦμα
καὶ ποιὸς τοῦ στάθηκε διδάχος καὶ συμβουλάτορας ;
Ποιὸν συμβουλεύτηκε καὶ ποιὸς τοὔδωσε γνώμη
καὶ τοὔδειξε τὸ δρόμο τῆς δικαιοσύνης ;
Ποιὸς τὸν δίδαξε τὴ γνώση
καὶ ποιὸς τοῦ γνώρισε τῆς σοφίας τὸ δρόμο ;

Σὰν τὴ στάλα ποὺ στάζει ἀπ' τὸν κάδο εἶναι οἱ ἄνθρωποι,
καὶ σὰν τὴν ψιλὴ τὴ σκόνη τῆς ζυγαριᾶς λογαριάζονται.
Νά ! Τὰ νησιὰ τὰ μετατοπίζει σὰ σκόνη.
Οὔτε γιὰ προσάναμμα δὲ φτάνει ὁ Λίβανος
καὶ γιὰ θυσία τ' ἀγρίμια του.
Ὅλα τὰ ἔθνη, μπροστά του, ἕνα τίποτα εἶναι.
Κι' ἀπ' τὸ μηδὲν κι' ἀπ' τὸ τίποτα, λιγότερο ἀκόμα, γι' αὐτόν.

Ποιὸς πίστεψε στὸ κήρυγμά μας
κι' ὁ βραχίονας τοῦ Κυρίου σὲ ποιὸν ἀποκαλύφτηκε ;
Σὰν τὸ τρυφερὸ τὸ βλαστάρι ἀνέβηκε μπρός του
καὶ σὰ ρίζα ἀπ' ἀνάδροση γῆ.
Δὲν εἶχε εἰδῆ καὶ τὸ θώρι νὰ τὸν προσέξουμε
οὔτε ὀμορφιὰ γιὰ νὰ τὸν λαχταρήσουμε.
Καταφρονεμένος καὶ παραριχμένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους,
ἄνθρωπος τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀδύνης.
Σὰν ἄνθρωπος ποὺ γυρνᾶ κανεὶς τὸ πρόσωπό του ἀπ' αὐτόν,
καταφρονέθηκε. Γιὰ τίποτα δὲν τὸν λογαριάσαμε.

Κι' ὅμως αὐτὸς βάσταξε τὶς ἀρώστιες μας
καὶ φορτώθηκε τὶς θλίψες μας.
Καὶ μεῖς τὸν νομίσαμε τραυματισμένο,
πληγωμένο καὶ βασανισμένο ἀπὸ τὸ Θεό.
Ὅμως αὐτὸς τραυματίστηκε γιὰ τὶς δικές μας τὶς ἁμαρτίες

καὶ βασανίστηκε γιὰ τὰ δικά μας τὰ κρίματα.
Ἡ τιμωρία, ποὺ ἔφερε εἰρήνη σὲ μᾶς, ἔπεσε σ' αὐτόν,
κι' ἀπὸ τὶς πληγές του ἐμεῖς γιατρευτήκαμε.
Ὅλοι μας πλανηθήκαμε σὰν τὰ πρόβατα.
Πῆρε ὁ καθένας τὸ δρόμο του.
Κι' ἀπάνω σ' αὐτὸν ἔριξε ὁ Κύριος ὁλονῶν μας τὴν ἁμαρτία.

Κι' ἂν κ' ὑπόφερε καὶ βασανίστηκε,
δὲν ἄνοιξεν ὅμως τὸ στόμα του.
Σὰν ἀρνὶ σὲ σφαγὴ ὁδηγήθηκε
καὶ σὰν ἄφωνο πρόβατο στὸν κουρευτή του μπροστά του,
δίχως ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του.
Ἁρπάχτηκε μὲς ἀπ' τὴ θλίψη καὶ τὴν κατάκριση.
Καὶ τὴ γενεά του ποιὸς θὰ τὴν ἀνιστορήσει,
ἀφοῦ πάρθηκε μὲς ἀπ' τὴ γῆ τῶν ζωντανῶν;
Γιὰ τοῦ λαοῦ μου τὰ κρίματα τραυματίστηκε,
καὶ τάφος του ὁρίστηκε στοὺς κακούργους ἀνάμεσα.
Στὸ θάνατό του ὅμως σὰν πλούσιος λογαριάστηκε,
γιατὶ κακὸ κανένα δὲν ἔκανε,
οὔτε στάθηκε δόλος στὸ στόμα του.
Ὁ Κύριος θέλησε νὰ τὸν βασανίσει καὶ τὸν βασάνισε.
Ὅταν ὅμως θὰ προσφέρει σὰ θυσία, γι' ἁμαρτία, τὴ ζωή του,
τότες θὰ δεῖ ἀπογόνους. Θὰ μακρύνει τὶς μέρες του
καὶ τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα θὰ καρποφορήσει στὰ χέρια του.

Θ' ἀπολάψει τῆς ψυχῆς του τὸν κόπο καὶ θὰ χορτάσει.
Πολλοὺς ὁ δίκαιος δοῦλος μου θὰ δικαιώσει, ἂν τὸν νιώσουν,
γιατὶ αὐτὸς θὰ βαστάξει τὶς ἁμαρτίες τους.
Γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους [1]) θὰ τὸν κατατάξω

[1]) Ἐδῶ ὁ Ἡσ. ἀνεβάζει τὸ «δοῦλο τοῦ Θ.» ὡς τὴν ὑπέρτατη τελειότητα καὶ μὲ τὴν ὑπέροχη προφητική του διάνοια τὸν στήνει, πέρα κι' ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς Γραφῆς, σὰν ἕνα μεγάλο, ἠθικό, ἀπεριόριστο ἀπὸ χρόνο καὶ τόπο, πανανθρώπινο σύμβολο. Αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημη περικοπὴ ὅπου, κατὰ τὴν Κ. Δ. καὶ τὴν Ἐκκλησία γενικά, προφητεύεται τὸ Πάθος κ' ἡ προσωπικότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

καὶ μὲ τοὺς ἰσχυροὺς θὰ μοιραστεῖ λάφυρα.
Γιατὶ παράδωσε τὴ ζωή του στὸ θάνατο,
μὲ παράνομους λογαριάστηκε,
σήκωσε τὶς ἁμαρτίες τῶν πολλῶν καὶ γι' ἁμαρτωλοὺς μεσίτεψε.
Ποιὸς εἶναι τοῦτος ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴν 'Εδώμ,
μὲ τ' ἄλικα τὰ ροῦχα ἀπ' τὴ Βοσόρα,
ποὖναι κνικάτος κι' ὄμορφος μέσα στὴ φορεσιά του,
ποὺ περπατεῖ μὲ λεβεντιὰ καὶ μὲ ἀρχοντιὰ μεγάλη;
'Εγὼ εἶμαι. Ποὺ μιλῶ σωστὰ καὶ δίκια.
'Εγὼ εἶμαι ὁ δυνατὸς λευτερωτής.
Γιατ' εἶναι ἡ φορεσιά σου κατακόκινη
κ' ἴδια μὲ κείνου ποὺ πατάει σὲ πατητήρι μέσα
τὰ ροῦχα σου; Γιατὶ κι' ἐγὼ μέσα σὲ πατητήρι
πατοῦσα μοναχός μου.
Κι' ἀπ' τοὺς λαοὺς κανεὶς δὲν ἤτανε μαζί μου.
Τοὺς πάτησα μὲς στὸ θυμό μου. Στὴν ὀργή μου
τοὺς τσαλαπάτησα ὅλους
καὶ τὸ αἷμα τους τινάχτηκε στὰ ροῦχα μου
καὶ τἄβαψε. Καὶ λέρωσε τὴ φορεσιά μου.
Γιατὶ πιὰ τῆς ἐκδίκησης ἡ μέρα στὴν καρδιά μου
σήμανεν. Ἔφταξε ὁ καιρὸς τῶν λυτρωμένων. Εἶδα
κι' ἀπόρεσα, ποὺ ἕνα συχέρι, ὡστόσο,
δὲ βρέθηκε.
Καὶ τὸ δικό μου μ' ἔσωσε τὸ χέρι κι' ὁ θυμός μου
μοῦ στάθηκε βοηθός.
Καὶ τοὺς λαοὺς ἀπάνω σὲ μιὰ τέτοια ὀργὴ
τοὺς ποδοπάτησα. Τοὺς μέθυσα μὲ τὸ θυμό μου.
Καὶ τὸ αἷμα τους τὸ σκόρπισα στὴ γῆ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α′ ΤΟΜΟΥ

Σελ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ . . . . 5— 6

ΠΡΟΛΟΓΟΣ . . . . 7— 63

ΓΕΝΕΣΗ . . . . 64— 90
κ. Α′. 1-31, Β′. 1-25, Γ′. 1-24, Δ′. 1-26, ΣΤ′. 1-22, Ζ′. 1-24, Η′. 1-22, Θ′. 1-29, ΙΑ′. 27-32, ΙΒ′. 1-20, ΚΕ′. 1-11, 19-35, ΚΖ′. 1-46, ΚΗ′. 1-22, ΛΕ′. 23-26, ΛΖ′. 2-36, ΛΘ′. 4-21.

ΕΞΟΔΟΣ . . . . 91— 99
Α′. 6-25, Ζ′. 1-18, ΙΓ′. 17-22, ΙΔ′. 5-31, ΙΕ′. 1-18.

ΛΕΒΙΤΙΚΟ . . . . 100—105
ΙΑ′. 1-38, ΙΕ′. 1-33, ΙΘ′. 1-18.

ΑΡΙΘΜΟΙ . . . . 106—113
Ε′. 11-28, ΚΒ′. 1-41, ΚΓ′. 1-11, ΚΔ′. 1-9.

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟ . . . . 114—128
Ε′. 1-22, ΣΤ′. 1, 11-13, Η′. 2-15, Θ′. 6-29, Ι′. 1-5, 10-11, ΙΑ′. 8-12, ΙΗ′. 15-22, ΚΗ′. 15-44, ΛΑ′. 1-30. ΛΒ′. 1-52, ΛΔ′. 1-12.

ΙΗΣΟΥΣ ΝΑΒΗ . . . . 129—139
Β′. 1-24, Ε′. 3, 14-15, ΣΤ′. 1-27, Ζ′. 1-26, Η′. 1-30, Ι′. 6-16.

ΚΡΙΤΕΣ . . . . 140—161
Δ′. 1-24, Ε′. 1-31, Θ′. 1-22, ΙΑ′, 1-40, ΙΓ′. 1-24, ΙΔ′. 1-20, ΙΕ′. 1-20, ΙΣΤ′. 1-21.

ΣΑΜΟΥΗΛ Α′. . . . . 162—171
Α′. 1-28, Η′. 1-20, Θ′. 1-27, Ι′. 1-17.

Σελ.

ΣΑΜΟΥΗΛ Β'. . . . . 172—183
Α'. 1-27, ΙΑ'. 1-27, ΙΒ'. 1-25, ΙΓ'. 1-23, ΙΗ'. 1-33.

ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ Α'. . . . . 184—188
Α'. 1-52, Β'. 1-5.

ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ Β'. . . . . 189—191
Β'. 1-25.

ΗΣΑ·Ι·ΑΣ . . . . 192—222
Α'. 1-31, Β'. 1-22, Γ'. 1-26, ΙΑ'. 1-10, ΙΔ'. 3-20, ΚΑ'. 1-10, ΚΓ'. 1-18, ΚΔ'. 1-23, ΛΒ'. 9-20, ΛΕ'. 1-10, ΛΗ'. 1-19, Μ'. 1-17, ΝΓ'. 1-22, ΞΓ'. 1-17.